6
19-a
40

6
14
2

6.-19. a. 40

Digitized by Google

Digitized by Google

R.VII.92

Digitized by Google

JACOBI, SIVE
ACTII SYNCERI
SANNAZARII,

NEAPOLITANI, VIRI PATRICII,

POEMATA

Ex antiquis Editionibus accuratiſſime deſcripta.

Acceſſit ejuſdem Vita, Jo. ANTONIO VULPIO Auctore,

ITEM

GABRIELIS ALTILII,

ET

HONORATI FASCITELLI

CARMINA NONNULLA.

PATAVII. CIϽ IϽCC XIX.

EXCUDEBAT JOSEPHUS COMINUS

Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

Illuſtriſſimis atque Excellentiſſimis Viris,

ALOYSIO PISANO

Equiti, ac Aedis D. Marci Procuratori,

JOANNI PASCHALICO,

MICHAELI MAUROCENO,

REI LITERARIAE MODERATORIBUS

VITTORIO EMANUELE ROMA

Joannes Antonius Vulpius S. P. D.

SI quis eſt, cui mirum forte videatur, ACTII SYNCERI SANNAZARII, elegantiſſimi hominis, poëmata, ſublatis mea cura librariorum erroribus, in lucem rurſus prodeuntia, a

Digitized by Google

me VOBIS offerri, VIRI AMPLISSIMI; is profeſto aut ea numquam legit, aut oſcitanter, minimeque intento animo legit. Quum enim poëta ille recti amantiſſimus, de immortali VENETORUM REPUBLICA omnia egregia & praeclara ſentiret, diligenter providit, ne ſententia haec ſua paucis tantummodo familiaribus nota eſſet, ac deinde oblivione deleretur. Splendidis itaque magnificiſque carminibus, audiente atque invidente reliquo terrarum orbe, admirandae URBIS VESTRAE dignitatem, VESTRORUMQUE clariſſimorum CIVIUM libertatem ornavit. quae carmina quanto in pretio habenda ſint, & inſigni liberalitatis exemplo SENATUS eo tempore declarare voluit, & ex ipſius poëtae natura facile colligi poteſt: non enim is erat SANNAZARIUS, qui libenter aſſentaretur, ſed potius, qui hominum vitia acerrime exagitaret, neque illos quidem intactos abire ſineret, quibus opes & potentia, ſcelerum impunitatem quodammodo peperiſſe videbantur. Haec eſt demum vera laus, quae a magni & excelſi

ani-

animi viro proficiſcitur, neque ſpe, neque metu extorta: ad hanc improbis, & puſillis hominibus omnino aſpirare non licet. Quapropter ad neminem alium, niſi ad Vos hujuſmodi ſcripta deferenda erant, Viri Amplissimi, qui publico Venetorum Patrum decreto, graviſſimae ſtudiorum procurationi praefecti eſtis, diſciplinas autem quae ab humanitate nomen habent, praecipuoque urbibus ornamento ſunt, vel in primis diligitis, & coli gaudetis. Poetam igitur vestrum benigne atque hilare excipite, ejuſque carminibus legendis, Majorum gloriam agnoſcite, quae tamquam hereditate ad Vos uſque pervenit. ſtat enim, DEI Opt. Max. beneficio, Respublica vestra, ac tamdiu ſtabit, quamdiu genus ipſum hominum permanebit. Utinam vero aliquid non contemnendum ipſe ingenii mei viribus, praeſtare poſſem, nec ſemper, ad meam erga Vos obſervantiam ſignificandam, alieno adminiculo indigerem: nemo profecto eſſet, qui Virtutes vestras majore ſtudio atque alacritate cele-

celebraret. At quoniam eloquentia excellere, perpaucorum eſt, neque id mihi natura conceſſit; hoc qualecumque munuſculum aequi bonique conſulite, VIRI AMPLISSIMI, meoſque conatus, quaeſo, patrocinio ac benevolentia VESTRA proſequimini. Valete.

Patavii. Idibus Novembris. cIↃ IↃ cc xvIII.

ERU-

Digitized by Google

ERUDITO LECTORI
S.

QUod polliciti ſumus anno ſuperiore, nos videlicet daturos operam, ut cultiſſimi quique probatiſſimique ſcriptores, qui ſaeculo poſt CHRISTUM *ortum decimoſexto Latinas literas a barbarie vindicavere, novo quaſi lumine illuſtrati, in manus hominum pervenirent, id ſedulo praeſtare pergimus, erudite Lector. Ecce tibi* Actius Syncerus Sannazarius, *poëta merito ſuo ab omnibus fere celebratus, atque illis tantummodo ignotus, quibus vita elabitur dormitantibus, & quos nulla de rebus optimis cura umquam attingit. Ex hujus carminibus, antiquarum editionum ope, menda typographica paſſim ſuſtulimus; quae res ad inſtitutum hoc noſtrum potiſſimum ſpectat. Quidquid autem de clariſſimo genere, de fortuna, de ſtudiis, de amicitiis, ceteriſque caſibus tanti viri, memoriae proditum eſt, non mediocri labore ac diligentia ex variis libris collegimus, perpetuaque narratione contexuimus; eſt enim doctis hominibus jucunditati, quorum ingenium admirentur, eorum eventus moreſque cognoſcere. Graviſſimos etiam laudatores excitavimus, qui* Sannazario *ſingularis eruditionis doctrinaeque teſtimonium tribuerent; ut ſcilicet auctoritatem, qua ipſi caremus, ex aliorum ſententiis*

mu-

Digitized by Google

mutuaremur. Indicem quoque rerum memorabilium adjunximus, iis qui totum volumen perlegere noluerint, prope neceſſarium. Denique GABRIELIS ALTILII EPITHALAMIUM, *exquiſitae venuſtatis poëma, ſed in quibuſdam libris foede corruptum, emendatius multo exhibemus; nonnulla item* HONORATI FASCITELLI *carmina, Catulli elegantiis affluentia, excudenda curavimus: quos poëtas* ACTIO SYNCERO *adjicere, non abs re viſum eſt; ambos enim regio Neapoli finitima protulit,* ALTILIUS *vero* SANNAZARIO *ſodalitate etiam conjunctus fuit. Haec volebamus, ne ignorares, amice Lector. Vale, fruere, ac fave.*

J A-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

JACOBI, SIVE ACTII SYNCERI SANNAZARII, *NEAPOLITANI*, VIRI PATRICII, VITA,

A JOANNE ANTONIO VULPIO *CONSCRIPTA*.

LAeumellina Ciſalpinae Galliae regio eſt, in Ducis Mediolanenſis ditione. Ejus fines ab Oriente, Ticino flumine; a Meridie atque ab Occaſu Solis, Pado & *Sicida*; a Septemtrionibus, Novarienſi agro terminantur. Ea quum pluribus caſtellis & vicis diſtincta eſt, tum pagum continet nobiliſſimum, foſſis, aggeribus, portiſque munitum, opibus vero frequentiaque incolarum cum paucis conferendum, ut omnino urbis inſtar eſſe videatur: SANCTUM NAZARIUM appellant. Nomen invenit (niſi conjectura fallor) e Viro fortiſſimo, qui patre Africano natus, Neronis Caeſaris tempori-

bus maximos cruciatus toleravit, ſeque acriter morti obtulit, ut pro CHRISTI doctrina, quae tum primum proferebatur, contra veterem gentium ſuperſtitionem propugnaret. Hujus reliquiae corporis, quum diutius ignoratae latuiſsent, Mediolani tandem a Divo Ambroſio, illius civitatis Antiſtite, repertae ſunt, ſtatimque a populo ſumma religione coli coeptae: qui cultus adhuc non in urbe ſolum, ſed etiam in finitimis locis, feſtis inſtitutis diebus, conſtantiſſime retinetur. In eo pago, ſtirpis antiquitate, divitiarum ſplendore, rerumque geſtarum gloria ceteris longe praeſtitit SANNAZARIORUM familia; quae ab ultimis Hiſpaniae regionibus illuc profecta, eas copias paullatim eamque amplitudinem conſecuta fuerat, ut immoderatae Vicecomitum potentiae ſola obſiſtere poſſe videretur. Hoc genere procreatus NICOLAUS SANNAZARIUS, Carolum III. Dyrrachinum, ex Andegavenſibus principibus, qui anno poſt CHRISTUM ortum CIƆCCCLXXX. ab Urbano Pontifice evocatus, eo conſilio in Italiam venerat, ut regno Neapolitano potiretur, tribunus militum ſecutus eſt; pulſiſque demum hoſtibus, ob ſingularem virtutem, praeclaraque in eo bello edita facinora, nonnulla in Lucanis caſtella a Rege victore, beneficii loco accepit. JACOBUS vero NICOLAI F. Ladislao Caroli F., ſtrenuo adoleſcenti, cui patris morte regnum obvenerat, triſtiſſimo ac difficillimo ejus tempore, utilem adeo operam praebuit, eique ad fugandum Ludovicum Andegavenſem ita praeſto fuit, ut Petrinum, ſeu Montis Draconis Rupem, apud quam olim Sinueſſa ſita erat, bonam item Falerni agri partem, Maſſicos montes, oppidulumque ad Vulturni oſtia, prope Linternum illud vetus, P. Cornelii Scipionis Africani ſeceſsu & ſepultura nobilitatum, amiciſſimi Regis voluntate poſſidere coeperit, remque paternam aeque, ac veterem avorum gloriam, mirum in modum amplificaverit. Sed, ut rerum quae ex fortuna pendent, varia commutabiliſque ratio ſolet eſse, paucis poſt annis Ladislaus, vigenti admodum aetate, nullis relictis liberis, exceſſit e vita. quo defuncto, Joanna ſoror ejus, impotenti animo mulier, &

cujus

cujus mores plurimum a fraternis abeſsent, regni adminiſtrationem ſuſcepit. Haec, quum ſentiret, ſe odioſam eſse illis, qui, vivo fratre, honoribus & gratia in aula floruiſsent, eos inſectari numquam deſtitit, donec dignitate omni per ſummam injuriam ſpoliatos, bonis avitis & patriis funditus everteret. Jacobus igitur ex beato repente miſer, tenuiſſimum patrimonium Jacobo Nicolao filio reliquit, quo vix principis civis perſonam, ampliſſimaeque familiae nobilitatem tueri poſſet. Is tamen, caſus adverſos, ut poterat, ſapienter modeſteque ferens, uxorem duxit Masellam a Sancto Mango, civem Salernitanam, vetuſto & nobili genere ortam, ex qua Jacobum, cujus potiſſimum cauſsa haec omnis mihi inſtituta narratio eſt, ac Marcum Antonium liberos procreavit. Natus eſt Jacobus hic noſter Neapoli, anno a CHRISTI adventu cIↃ CCCCLVIII. feſto die Sancti Nazarii, V. Kal. Sextilis: quod ipſe clariſſimis carminum ſuorum monumentis non ſemel teſtatum eſse voluit. Per id tempus Alfonſus Aragonius, Rex Neapolitanus, cognomento Victor, qui a Joanna Regina adoptatus fuerat, vir bellica laude maxime praeſtans, paciſque artibus ornatiſſimus, mortem obiturus, Ferdinando filio ex nobili concubina ſuſcepto regnum tradidit. Tum & ſtellae crinitae, quas Graeci cometas appellant, & prodigia multa in caelo viſa; quae tamquam futurarum ſigna calamitatum vulgi animos perterrebant. Bellorum deinde motus tota Italia excitati ſunt: quibus privatorum bona direpta, liberi homines in ſervitutem abducti, exercitus ſaepe magni occidione occiſi. Multa praeterea oppida terraemotibus corruere, florentiſſimiſque urbibus peſtilentiae vi ſolitudo & vaſtitas illata eſt. Sannazarius igitur peſſimis auſpiciis vitam exorſus, quum per aetatem nondum ipſe ſibi proſpicere poſset, patrem amiſit; matrique in tutelam traditus una cum fratre natu minore, fortunae iniquitatem experiri coepit. Mater ejus, virilis animi femina, quum ſe in tantas rei familiaris anguſtias adductam videret, neque haberet, unde ſibi ſuaeque familiae ſumtus liberales ſuppeditarentur, maxime pro urbis Neapolis

opulentia & dignitate, extrema filiorum pueritia in Picentinos conceſſit, Nuceriaeque Paganorum domicilio collocato, ibi parce admodum continenterque vivebat. Eo in oppido JACOBUS, ut erat eximio ingenio, & ad colendam poëſim aptiſſimo, Librum illum ſuum vernaculo ſermone fertur inchoaſſe, quem paſtorum luſibus amoribuſque refertum, ARCADIAM inſcripſit. Antequam vero Neapoli excederet, Juniani Maji, celebris eo tempore ludimagiſtri, domum frequentaverat, a quo Latinis Graeciſque literis diligenter imbutus eſt. Is porro quanto in honore ſemper fuerit apud gratum memoremque beneficii diſcipulum, SANNAZARII Carmina paſſim declarant, in quibus Majus doctiſſimis hominibus annumeratur, & ob ſingularem prudentiam, rerumque uſum, miris laudibus in caelum tollitur. Dolebat ſane optimo praeceptori, ſummam vim ingenii, qualem ſcilicet in puero perſpexerat, ſitu veluti quodam ac paedore obſoleſcere, neque in principum virorum conſpectu, pulcherrimaeque urbis luce poſitam eſſe; idcirco MASELLAE auctor fuit, ne tam egregiae indolis filium in abdito diutius manere pateretur; ſed potius, copioſis omnibus quae illi reliquae eſſent, contractis, JACOBUM Neapoli ingenue liberaliterque educandum curaret. brevi enim fore ajebat, ut ſumtus in ea re facti, amplioribus longe commodis, quae plerumque ſtudioſorum adoleſcentium induſtriam conſequi ſolent, abunde compenſarentur. Paruit fideli conſilio materſamilias, & primo quoque tempore cum liberis Neapolim venit. Florebat ea tempeſtate in celeberrima urbe Joannes Pontanus, vir diſciplinis omnibus, & praecipue illis, quibus juvenum animi ad humanitatem informantur, praeter ceteros excultus atque expolitus. Ad hujus domum, tamquam ad certiſſimum Muſarum & Sapientiae templum, flos nobilitatis & juventutis Neapolitanae undique confluebat: & cuicumque adoleſcenti bona de ingenio ſuo ſpes eſſet, is neminem alium, niſi Pontanum, ſtudiorum ſuorum hortatorem quaerebat. Quapropter non defuerunt, qui Pontani Academiam (ſic enim ipſe lectiſſimorum ingeniorum concilium illud coetumque appellabat)

bat) equi Trojani ſimillimam fuiſſe dicerent; ex qua ſcilicet non quidem belli duces, urbiumque expugnatores, at egregii poëtae, ſummique oratores plurimi in apertum prodierint. Conſuetudo autem erat, ut quicumque bonarum artium cupiditate inflammatus ad maximum virum ſe applicuiſſet, novum ſibi nomen imponeret, ex antiquitate depromtum. putabant etenim, ejuſmodi nomina & plus dignitatis in ſe continere, & blandius quodammodo jucundiuſque in aures influere poſſe. Quo tamen facto nonnulli cenſoriae gravitatis homines vehementer offenſi ſunt; quibus nimirum Chriſtiana laedi pietas, & majorum inſtituta convelli videbantur, ſi, nominibus quae ſanctiſſimorum virorum olim fuiſsent, penitus abjectis, in eorum locum alia ſupponerentur, quae profanarum gentium memoriam renovarent. Sed pleraeque res in hominum vita, quae neque ſummam honeſtatem, neque rurſus inſignem turpitudinem adjunctam habent, perinde ſunt, ut accipiuntur; nec quidquam adhuc in eo genere vel a ſapientiſſimis excogitari potuit ita elegans atque perfectum, ut nullos omnino reprehenſores invenerit. Pontanus igitur, quo reliquos exemplo excitaret, Jovianus appellari voluit: Sannazarium vero jam pridem in familiaritatem receptum, Actium Syncerum ex eo nominavit, quod ille princeps ex Latinis bucolico poëmate piſcatores de amoribus ſuis in *acta* colloquentes induxiſset, & quod ſine fuco & fallaciis vitam ageret, nec aliud clauſum in pectore, aliud in lingua promtum haberet; amaretque puram & ſimplicem dicendi formam, in qua ſcilicet ipſius ingenium & mores apertiſſime elucebant. Quae vero argumenta impulerint Paullum Jovium, ut monumentis traderet literarum, a Sannazario avitum gentilitiumque nomen repudiatum fuiſse, equidem ignorare me fateor. Nam licet Jacobus, ubi conventus amicorum iiſdem ſtudiis gaudentium, aut feſtiva aliqua ſcriptio, hilaritatem & jocos poſtulare videbatur, illo altero nomine ſaepius uteretur, non tamen ad eas ineptias umquam deſcendit, ut proprium clariſſimae familiae vocabulum aſpernaretur. immo vero, id ſibi ma-

gno

gno ornamento eſse, & apud poſteros fore, exiſtimans, optimis verſibus commemorare ac celebrare non deſtitit. Quum igitur ad eximiam ingenii ſuavitatem eas artes adjunxiſset adoleſcens, quae duros etiam & agreſtes homines mollire ac mitigare conſueverunt, incidit in amorem formoſiſſimae puellae, nobili genere ortae, quam Carmoſinam Bonifaciam appellabant. Sannazarii autem, & Bonifacii, quod ejuſdem vicinitatis eſsent, in idem quoque concilium Portae Novae adſcripti erant. Hujuſmodi concilia Neapolitani *ſedes* vocant. quum enim propter urbis magnitudinem cives nobiles domiciliis inter ſe diſtantes, vix unum in locum convenire poſsent, de republica conſultaturi, urbs in quinque regiones diſtributa eſt, quarum ſingulis ſuam veluti curiam eſse voluerunt, in qua viri primarii proxima loca incolentes, ſententiam dicerent, & ſuffragia ferrent. Ut autem omnis ejuſmodi amor anxius & ſollicitus eſt, variaſque animis perturbationes afferre ſolet, Sannazarius noctes atque dies miſerrime afflictabatur; non enim illi puella mutuam voluntatem tribuebat, ſive id pudicitiae cuſtodiendae cauſsa faceret, ſive quod ad formoſam pertinere arbitraretur, amatorem ſaevitia excruciare. In tanta igitur acerbitate poſtremum illud adoleſcenti perfugium relinquebatur, plenis querelarum carminibus modo levitatem ſuam, modo puellae crudelitatem, modo fortunae vim atque imperium accuſare; quod quidem egregie praeſtitit magno breviorum poëmatum numero, hac recentiori Italica lingua ſcriptorum, quae maxime omnium Latino epigrammati reſpondere exiſtimantur. Aliud etiam genus frequentavit, argutis concinniſque ſententiis cum ſuperiore fere conveniens, quod vero ad circuitum verborum, numerorum varietatem, figurarumque ſplendorem attinet, longe copioſius. Hoc veteres Graeci ᾠδὴν, Itali multis poſt ſaeculis *cantionem* dixere. Utroque genere Sannazarius ita excelluit, ut ſcriptores fere omnes, quicumque a Franciſci Petrarchae obitu uſque ad ſua tempora lyricam Italorum poëſim excoluerant, de gloriae poſseſſione deturbaverit. Non minimum enim deſciverant illa aetate ab elegan-

gan-

gantia ſcribendi, contemtiſque antiquiorum exemplis, novam quamdam rationem excogitaverant demulcendi aures imperitorum, quae, corruptis judiciis, longe lateque diffundebatur. Acute quidem rem inveniebant, (id quod etiam barbari perſaepe faciunt) ſed inventam expolire nequaquam poterant, in quo vis omnis eloquentiae ſita eſt. Sententiae plerumque improbabiles erant, contortae, nimis exquiſitae; verba inculta, horrida, ex trivio arrepta; numeri laxi, fluctuantes, diſsoluti; tota denique oratio neque nervis colligata, neque articulis diſtincta, ut rudem inopemque conſilii ſcriptorem facile agnoſceres. Magna igitur Sannazario laus debetur, quod & quanto in errore homines verſarentur, aut unus, aut certe cum paucis animadverterit, & ad veterem penituſque inſitam opinionem ex eorum animis evellendam ſummo conatu aggreſsus fuerit. quae quidem res ipſi ex ſententia ſucceſſit; paullatim enim ſanum ac ſplendidum orationis genus non juventuti ſolum, ſed etiam iis qui turpiter aberraverant, vehementer probari coepit. & quod a Syncero tamquam primis lineamentis inchoatum, adumbratumque fuerat, id poſtea Petrus Bembus incredibili ſtudio, labore, diligentiaque perfecit. Quum haec Sannazarius meditaretur, matre optima orbatus eſt; cujus immaturum interitum in Arcadicis luſibus elegantiſſime deploravit. Ut autem puellae, propter quam curis vigiliiſque angebatur, ſi poſset, memoriam omnem deponeret, in ultimam Galliam profectus eſt; quam regionem Arcadiae nomine ferunt ab eo involutam fuiſse. Ibi quum aliquamdiu moratus eſset, ſentiretque in dies aegritudinem augeri, neque amicae, patriaeque deſiderium ferre amplius poſset (quae amantium inconſtantia eſt) magnis itineribus Neapolim rediit. At huic gravi diuturnoque morbo triſtiorem medicinam fortuna oppoſuit; Sannazario enim abſente, Carmoſina, nondum aetate provecta, de vita migraverat. Qui caſus quantum amatori luctum attulerit, ſatis indicant Eclogae Italica, Latinaque lingua conſcriptae, quibus Phyllidis mortem deflet; ſic enim ipſi amores ſuos obducere

ac

ac velare placuit. Quum itaque ejus ingenii ſama, quae per omnium fere civium aures pervaſerat, in domum Ferdinandi Regis perveniſset, Federicus Regis filius natu minor, juvenis poëtarum ſtudiis mirifice deditus, eum ad ſe cupide arceſſitum tectis ac ſedibus ſuis recepit, praecipuaque benevolentia proſecutus, in intimis & familiariſſimis ſemper habuit. Prae ceteris autem poëſeos generibus, regium adoleſcentem ſpectacula illa capiebant, quae veteres mimos quodammodo ſalibus & jocis exprimerent: quapropter SANNAZARIUS, ut erat ingenio ad excogitandum promtiſſimo, novis lepidiſque fabulis fingendis docendiſque, ei quotidie gratior acceptiorque fiebat. Proavorum temporibus adhuc in manibus erat libellus quidam a SYNCERO exaratus, facetiarum ac feſtivitatis pleniſſimus, quem vulgus Neapolitanum, GLIOMERUM appellabat. in eo ſcilicet collecta erant rudia & obſoleta verba, argutae item breveſque ſententiae, quae olim populari ſermone jactabantur. his auctor multa ridicula addiderat de ſuo, ut qui opus legiſſent, ab ingenioſo doctoque homine profectum, haud temere ſuſpicari poſſent. Iiſdem artibus & officiis paullatim effecit, ut ipſum Iſabella de Baltio, quae cum Federico nupta erat, & Conſtantia ex Havalorum gente mulier ornatiſſima, bonarumque artium ſupra muliebrem imbecillitatem ſtudioſa, plurimum diligerent atque admirarentur. Haec quum Federico, germano Iſabellae fratri, in matrimonium data eſset, quo die Pyrrhi Ducis Altamurani, ſoceri ſui, domum introivit, totum nuptiarum apparatum a SANNAZARIO optima ratione diſpoſitum deſcriptumque invenit. Ob eamdem ingenii praeſtantiam, Ferdinando Regi, & Alfonſo Calabriae Duci, ad quem regni haereditas pertinebat, familiaris factus eſt. Hunc porro imperatoria laude florentem, bello Etruſco ſecutus, in ejus exercitu militavit. Comitem etiam illi ſe praebuit ad Hydruntum recipiendum, fugandoſque Turcas, qui oppidum illud ſuis praeſidiis occupaverant. Mox quum Ferdinandus pro Hercule Ferrarienſi Duce, ſocer nimirum pro genero, contra Sixtum Pontificem, ejuſque foederatos arma cepiſset,

idem

idem Alfonſus ad Nomenti, Tiburiſque expugnationem SANNAZARIUM ſecum duxit; tametſi prope Lanuvium praelio ſuperatus, de gloria, quam maximis rebus geſtis adeptus fuerat, nonnihil amiſiſse viſus eſt. Si quid autem poëtae ſub ipſis pellibus otii relinquebatur, id totum in ſcribendis epigrammatis conſumebat; ex quibus unum praecipue celebratur, quo Ladislai, Regis fortiſſimi, & de SYNCERI majoribus optime meriti, facinora complexus eſt. Ita, quod mirabile omnino videri debet, bellicam laudem cum literarum ſtudiis conjunxit; quum plerumque contingat, inſcitia milites, ignavia literatos homines laborare. Conſecuta ſunt deinde ejuſmodi tempora, quae florentiſſimam Aragoniorum familiam in extremum diſcrimen ſaepius adducerent, regnoque tandem ſpoliatam, exſiliis, continuiſque regum funeribus penitus perderent atque delerent. Carolus enim Ludovici F. Galliae Rex, acerrimo ingenio adoleſcens, & qui totius Italiae dominatum appeteret, induxerat in animum, regnum Neapolitanum Ferdinando eripere, & ad id facinus maximas copias brevi tempore comparaverat. Sed tanta malorum mole impendente, Ferdinandus, exacta jam aetate, mortem obiit. Alfonſus vero, qui in patris locum ſucceſserat, quum potentiſſimi hoſtis adventum formidaret, neque in populi principumque civium auxilio ſpem ullam poneret, quibus nimirum propter crudelitatem inviſum ſe eſse intelligebat, priſtinae virtutis oblitus, ac fortunae cuncta permittens, in Siciliam confugit, ibique haud multo poſt e vita exceſſit. Ferdinandus itaque ejus filius, cujus mores paternis moderatiores erant, regni adminiſtratione ſuſcepta, quantum potuit, Gallorum conatibus reſtitit; quibus quum par eſse non potuiſset, avitumque imperium amiſiſset, nequaquam tamen animo fractus, rei feliciius gerendae occaſionem captabat. Accidit autem peropportune, ut Carolus in Galliam reverteretur; a cujus diſceſsu ſtrenuus adoleſcens incredibili virtute, celeritate, prudentia, hoſtes praelio fudit, remque amiſſam recuperavit. Sed perturbatum regni ſtatum componere molienti acerba mors inter-

venit. Ad Federicum igitur, ejus patruum, omnis poteſtas translata eſt. Exiſtimabant homines, nec injuria, SANNAZARIUM, qui in Regis clientela ſemper fuiſſet, neque in tantis calamitatibus ad florentem hoſtium fortunam umquam ab eo deſciviſset, ſummum locum & dignitatis & gratiae apud ipſum obtenturum. ſed eventus omnium opinionem fefellit. Etenim Federicus Robertum quidem Bonifacium, Balthaſſarem Pappacodam, & Antonium Griſonem, viros nobilitate inſignes, quibus familiariter utebatur, donis oppidorum ac veƈtigalium locupletavit, SANNAZARIO autem penſionem tantummodo largitus eſt, qua illi ſexdecim millia H-S quotannis ex aerario ſolverentur, rus item ſuburbanum, in Pauſilypi montis latere ſitum, cui Mergilline nomen eſt, ob amoenitatem magis, pulcherrimumque Tyrrheni maris proſpeƈtum, quam ob fruƈtuum ubertatem, a ſuperioribus regibus in pretio habitum. Aegre admodum tulit JACOBUS, officiorum ſuorum, diuturnique ſervitii tam exiguam ſibi mercedem tributam, ſeque illis poſthabitum, quos ipſe fide benevolentiaque adverſus dominum (ut quidem arbitrabatur) aut ſuperaſſet, aut certe adaequaſset. nec ſibi temperare potuit, quominus arguto epigrammate muneris tenuitatem Regi exprobraret, agricolam ab eo ſe faƈtum, non obſcure conqueſtus. At poſtea loci deliciis captus, Mergillinem ſuam laudibus in caelum extulit, Regemque ipſum liberalitatis nomine celebravit. Otioſam tamen & quietam aetatem ſine periculis & laboribus ei diutius agere non licuit; etenim quadriennio poſt, Ludovicus, qui e Duce Aurelianenſi Rex Galliae in locum Caroli creatus fuerat, & Ferdinandus Hiſpaniae Rex, Alexandro Pontifice Maximo ſuadente, contra Federicum conjurationem fecere, ut eum communibus copiis regno pellerent. Oppreſsus itaque hoſtium viribus Federicus, ac regni poſseſſione ſpoliatus, in Galliam ad Ludovicum abire maluit, quam apud Ferdinandum exſulare. hunc enim, ob conſanguinitatis jura nefarie violata, vehementer oderat. Eo caſu praeclariſſimum fidei, conſtantiaeque exemplum a SANNAZARIO proditum

eſt.

eſt. Nam quum pauci omnino Regem in exſilium ſecuti eſſent, & ex his quoque nonnulli, eo relicto, domum rediiſſent, ipſe ab ejus latere numquam diſceſſit, cumque eo tamdiu fuit, dum ille curis ac moerore confectus, mortem oppeteret. Quodque incredibile multis videri poſſit, antequam iter ingrederetur, quum oppidula duo, & portorium, quod ſexto ab urbe lapide collocatum incolae Gaudellum appellabant, vendidiſſet, quadringenta viginti ſeſtertia ex venditione collecta, libentiſſime Regi obtulit, vix exigua tantae pecuniae parte ad vitae neceſſitates ſibi reſervata. Neque vero exſtincti memoriam colere umquam deſtitit, ſed & in ejus funere ingentem lacrimarum vim profudit, & qui in eo perdendo operam ſuam omnem ſtudiumque poſuerant, in hoſtium numero habuit, apertiſſimoque odio ſemper proſecutus eſt. Veriſimile autem videtur, Elegiam illam tertii libri, quam ipſe tamquam ad Federicum miſſam in vulgus edidit, poſt Regis mortem conſcriptam fuiſſe; in ea enim de ejus exſilio ac ſepultura mentio fit. ſed fortaſſis Poëta ideo ſimulatione uſus eſt, ut ſcilicet Cajetae vaticinium majorem iis qui legiſſent, admirationem moveret. Jam omnibus pietatis officiis diligentiſſime perſolutis, quum patriae deſiderio teneretur, Neapolim rediit, anno poſt CHRISTUM ortum cIↃIↃIII. Non eſt autem ſilentio praetereundum, vetuſtiſſimos codices, multiſque antea ſaeculis inviſos, a SYNCERO e Gallia in Italiam fuiſſe allatos; particulam videlicet Ovidiani poëmatis de piſcibus, Gratii Faliſci, & Olympii Nemeſiani carmina de venatione, Rutilii Numatiani itinerarium; necnon Valerii Martialis, Auſonii, & Solini ſcripta, iis quae vulgo circumferri ſolerent, emendatiora. Neapoli porro (ut erat inſigni morum elegantia, quam ex principum virorum familiaritatibus hauſerat) Joannam Reginam praecipue coluit atque obſervavit. Quum autem regia in domo aſſidue verſaretur, Caſſandrae Marcheſiae, ingenio ac forma praecellentis puellae, e comitatu nobilium mulierum quae circum Reginam erant, amore captus eſt. Haec ſibi Joannae voluntatem pudoris ac

Digitized by Google

modeſtiae ſignificatione prae ceteris conciliaverat. Non tamen, ut ſaepius fit, foedis perturbationibus agitabatur Sannazarius, aetatem illam jam praetergreſsus, quae maxime libidinum imperio ſubjecta eſt, at veterum Platonicorum more, occultam animi pulchritudinem ex corporis dignitate conjiciens, in ejus potiſſimum contemplatione mentis oculos defigebat. Igitur omni dictorum factorumque turpitudine procul amota, ea tantummodo puellae praeſtabat officia, quae virtuti nihil officere poſse viderentur. Nec rivales moleſte tulit. quum enim Alfonſus Caſtriota, vir primaria nobilitate, eodem tempore Caſsandram amaret, & ut firmius puellae animum ſibi adjungeret, pollicitus ei eſset, ſe illam uxorem ducturum, ipſumque poſtea promiſſi poenituiſset; omnes nervos contendit Sannazarius, ut LEO X. Pontifex Maximus, matrimonium ratum haberet, neque Alfonſum juramento ſolveret, uſuſque in eo eſt auctoritate Petri Bembi, qui tum Pontifici ab epiſtolis erat. ſed quum ob nimiam adverſariorum potentiam, optata impetrare non potuiſſet, iniquiore in Leonem animo poſtea fuit. Quemadmodum vero iis iratum ſe praebuit, quorum conſilia & mores plurimum a ſuis diſtare cognoviſset, ita multorum amicitiis floruit, qui eodem ſtudio literarum, veritatis, & conſtantiae tenebantur. Caros ideo in primis habuit e Neapolitanis civibus, Franciſcum Pudericum, acerrimo judicio virum, qui quamvis oculis captus, quid pulchrum, quid rectum eſset in ſcriptis poëtarum oratorumque, egregie dijudicare poterat: Lucium Craſsum, antiquitatis ſtudioſiſſimum: Petrum Compatrem, Hieronymum Carbonem, Thomam Fuſcum, Rutilium Zenonem, Joannem Franciſcum, & Marinum Caracciolos, Joannem Sangrium, Antonium Garlonium Alliſarum Ducem, Trajanum Cabanilium Trojae ac Montellae Dominum, Chariteum, Andream Matthaeum, & Beliſarium Aquivivos, alterum Hadriae, alterum Neritinorum Ducem; qui omnes elegantioribus Muſis mirifice dediti erant: Petrum item Summontium, qui res Neapolitanorum literis mandavit, Alexandrum ab Alexandro, Juriſcon-

riſconſultum, hominem liberalibus doctrinis politiſſimum, Hieronymum Seripandum Cardinalem, Ferdinandum Havalum, Piſcariae Ducem, imperatoremque fortiſſimum; a quibus contra impenſe diligebatur, maximique fiebat. Summa etiam illi neceſſitudo fuit cum Joanne Pardo Hiſpano, Philoſopho praeſtantiſſimo, & cum Antonio Galateo Appulo, qui medicinae operam dabat. Coluit praeterea omnibus officiis Joannem Pierium Valerianum Bellunenſem, Julium Senenſem, Michaëlem Marullum Byzantinum, Bartholomaeum Scalam Florentinum, Gabrielem Altilium in Lucania natum, Petrum Gravinam Siculum, Elyſium Calentium Appulum, Aegidium Viterbienſem Cardinalem, Ludovicum denique Montalium Syracuſanum, viros ingenii laude, vitae innocentia, morumque ſuavitate ſpectatiſſimos. Ex Venetis, Petro Bembo, qui tum in literis regnabat, & Marco Antonio Michaëlio, plurimum tribuit. Aldi quoque Manutii, hominis de politiori antiquitate praeclare meriti, induſtriam atque eruditionem valde ſuſpexit, cui & ARCADIAM ſuam tradidit, typis divulgandam. Dilexit & complures alios; quos ſingulos enumerare nimis longum, atque adeo injucundum foret. Quos autem ſemel in amicitiam recepiſset, iis uſque ad extremum ſpiritum inviolatam fidem ſervavit; neque umquam commiſit, ut aut beneficiorum oblitus, aut in difficultatibus periculiſque amicorum lentus ac negligens videri poſſet. Hanc ſane fidelitatis conſtantiaeque laudem, tamquam ipſius propriam & ſingularem, omnes, ne inimicis quidem exceptis, ACTIO SYNCERO tribui debere, una voce praedicabant. Erga Jovianum Pontanum, quo ſtudiorum ſuorum impulſore in juventute uſus erat, ita ſemper animatus fuit, ut erga ſemetipſum; & quamquam illum carminis dignitate, Latinique ſermonis elegantia procul dubio ſuperaviſset, nihilominus, quoties occaſio oblata eſset, de illius ingenio, eruditione, ſapientia, cum familiaribus honeſtiſſime loquebatur. Hujus etiam ſcripta e domeſticae bibliothecae tenebris primus in lucem evocavit; adhibitis ad eam rem Franciſco Aelio, Petroque Summontio, vi-

viris eruditiſſimis. multorum profecto diſſimilis, qui poſtquam ſine cortice natare didicerunt, ut in veteri proverbio eſt, ac nonnullam dicendi facultatem adepti ſibi videntur, eos quorum opera profecerunt, non ſolum prae ſe contemnere, ſed etiam vehementius inſectari ſolent. Ea praeterea SANNAZARII probitas fuit, ut quadam epiſtola ad M. Antonium Michaëlium data, ſe pluribus quidem ſaluti fuiſse, nemini vero umquam nocuiſse, gloriari potuerit. quae laus una ceteris omnibus merito anteponenda eſt. A litibus ſummopere abhorruit; videbat enim, nihil magis animi tranquillitati, ſtudiiſque rectioribus adverſari, quam ſtrepitum fori, vulgariumque hominum concertationes. Juſtitia quantum ab ipſo culta ſit, non uno argumento cognoſci poteſt. Quo primum tempore Gallica natio, Neapolitanum regnum invaſerat, nulla aequa judicia fiebant, qui provinciis praeerant, maleficio & ſcelere paſcebantur, nobilium bona publicabantur, cuncta denique ex victorum libidine, non ex legis ratione gerebantur. SANNAZARIUS tanta rei atrocitate commotus, egit ſedulo cum Petro de Roccaforti, cujus fidei negotia regni Galliae commiſsa erant, ut ejus apud Regem auctoritate modus injuriis aliquando ſtatueretur; ad quem etiam Elegiam miſit, in qua ſcilicet Aſtraeam cum ipſo conquerentem inducit. Caeſarem Borgiam, Ducem Valentinum, Tyrannorum crudeliſſimum, quem praeceps atque effrenata regnandi cupiditas ad peſſima quaeque ſuſcipienda facinora quotidie impellebat, probroſis carminibus maledictiſque vexavit; & de ejus tandem pernicie laetitiam apertiſſime tulit. Nebulones, paraſitos, comeſſatores, & qui ad caedem faciendam pretio conducti latrocinia in urbibus exercent, ac noctu diuque cum telo ambulant, maxime oderat. Nec eorum mores probare poterat, qui licet ingenioſi, doctrinaque exculti, reliquos tamen omnes infra ſe ducerent. quamobrem & Politiano infenſior fuit, eumque binis epigrammatis laceravit, quod nimirum, vir alioqui doctiſſimus, ſe inſolenter efferret, (ut SYNCERO quidem videbatur) &, quemadmodum olim Quintus

tus ille Palaemon, ſecum natas, ſecumque morituras literas arbitraretur. at diffiteri nolim, inimicitias, quas cum Michaële Marullo, & Bartholomaeo Scala, Marulli ſocero, Politianus gerebat, praecipuam SANNAZARIO odii cauſſam fuiſſe. Pietate ac religione in Superos nemini conceſſit. Quum enim Aegidium Viterbienſem, Auguſtinianae familiae Monachum, improbos homines acerrima concione objurgantem audiſſet, ac neſcio quo Virgilii verſiculo, quo ille opportune ad faciendam fidem uſus erat, mirabiliter ſe affici ſenſiſſet; gravem illum virum diligere, omnique officiorum genere proſequi coepit: ac deinde rerum divinarum amore inflammatus, egregium illud DE PARTU VIRGINIS poëma inchoavit, quod omnium ſaeculorum poſteritas admirabitur. Ne autem aliquid praetermitteret, quod ad cultum ſanctiſſimae DEI OPTIMI MAXIMI Genitricis pertineret, in ſcopulis Mergillinae templum aedificavit, ejus divini partus memoriae ſacrum, cui templo Monachorum Collegium adjunxit, qui ſe MARIAE Servos appellant; iiſque praedia reliquit, ex quibus octo millia H-S in ſingulos annos perciperent, ad feſtos dies anniverſarios agendos, & ut Federici Regis, ACTII SYNCERI, ejuſque parentum peccata, DEUM quotidie precando, expiarent. DIVO quoque NAZARIO ſacellum exſtruendum curavit. Prae ceteris vero caeleſtibus, Auguſtinum maximum illum Theologum, Gaudioſum, Jacobum Picenum, atque Antonium Luſitanum, cujus ſepulcrum Patavii poſitum toto orbe terrarum celebratur, a SANNAZARIO in honore habitos fuiſſe, quum ex ipſius poëmatis apparet, tum ex aliorum teſtimoniis conſtat. Non tamen pietate impediebatur, quominus in ſtudiis humanitatis ac literarum verſaretur; ſed amicis, qui ad eum ventitabant, ſemper novum aliquod epigramma, ſalis atque urbanitatis plenum, aut elegiam recitare ſolitus erat, quae nitore atque elegantia cum antiquorum ſcriptis certare poſſet. In hoc genere Propertium ſibi ad imitandum propoſuit, candidum ſane poëtam, Graecorumque ornamentis abundantem; cujus tranſmarinos lepores nativa quadam

Digitized by Google

dam Tibulli, & Ovidii ſuavitate paſſim temperavit. Quum vero ad heroicum poëma aggreſſus fuiſſet, nuſquam a Virgilii magnitudine dejiciebat oculos, quem adeo admirabatur, ut ejus natalem diem quotannis ſolenni convivio cum familiaribus celebraret. Numerorum ſcientiam, ei qui in ſcribendo carmine excellere velit, maxime neceſſariam, at multis antea ſaeculis ignoratam, unus perfecte calluit, ac reliquis exemplo monſtravit. de qua ipſum diſputantem, quamvis eo tempore admodum adoleſcentem, Pontanus inducit in eo dialogo, cui Actio nomen eſt. Qua potiſſimum re, tanta Sannazario deberi gloria mihi videtur, quantam conſecutus eſt Bembus, quod homines ad M. Tullii ſcripta diligentius evolvenda primus excitaverit. In opus De Partu Virginis perpoliendum infinitos paene labores inſumſit, illudque perpetuis annis viginti accuratiſſime caſtigavit; lucubrationum ſuarum triſtis ac moroſus omnino cenſor. Et quamquam ſubtili judicio praeditus eſſet, quo & a pravis recta, & a mediocribus optima diſcernere poſset, ipſe tamen ſibi diffiſus, ad Franciſcum Pudericum, doctiſſimum ſenem, aſſidue veniebat, cumque illo de verſibus a ſe nuperrime factis communicabat. Quem ferunt auribus adeo faſtidioſis fuiſse, ut a Syncero decem interdum verſus in eamdem ſententiam recitarentur, antequam illi plane ſatisfieret. Ob hanc nimiam in ſcribendo diligentiam, ſtatarium poëtam nonnulli Sannazarium nominavere, qui videlicet manum de tabula tollere neſciret. Neque ulli, dum vixit, iratior fuit, quam cuidam, qui ſcripta ejus nondum ſatis emendata furtim abſtulerat, eaque Venetiis edere conſtituerat. Quum autem LEO X. Pont. Max. de tam praeclaro poëmate audiſset (erat enim res in omnium ſermone) incredibilem animo voluptatem cepit, non ſolum quod literatorum hominum conatibus favere ſolitus erat, ſed etiam quod e re Chriſtiana fore exiſtimabat, ſi pia hujuſmodi atque elegantia ſcripta impiorum quorumdam ſcriptis opponerentur, qui religionem a majoribus traditam, eo potiſſimum tempore labefactare, ac funditus delere cupiebant. Itaque ad

Syn-

Syncerum literas dedit, admodum honorifice ſcriptas, quibus ei ſingularem in DEUM pietatem, vimque ingenii admirabilem gratularetur, eumque ad perfectum jam opus quamprimum edendum hortaretur. Verum, offenſione exorta, quam ſupra commemoravimus, Sannazarius poëma apud ſe continuit, dum Leo e vita migraret. quo mortuo, opus tandem typis deſcriptum, ab Antonio Seripando CLEMENTI VII. ex eadem Mediceorum familia Pontifici, auctoris nomine oblatum eſt. Pergratum ac perjucundum ſibi munus fuiſse, & ſe tam egregii ſcriptoris de facie cognoſcendi cupidiſſimum eſse, Clemens humaniſſimis verbis Seripando ſignificavit; eique, ut juſtas debitaſque Sannazario gratias ageret, imperavit. Quod etiam ipſe per literas praeſtitit, quibus immortali beneficio ſe affectum ab illo confeſsus eſt; cui pariter aequaliterque reſpondere, licet in ampliſſimo ſtatu collocatus, nulla umquam ratione poſset. Ne autem iis dignitatibus Sannazarius ornaretur, quas fortaſse, pro meritorum ſuorum magnitudine, ſperaverat, Columnenſium bella, quibus Pontifex diſtinebatur, & ejuſdem in praemiis tribuendis lentitudo quaedam, in cauſsa fuere. Ceterum in Eclogis quoque Piscatoriis Actii judicium cognitum eſt. Teſtatur enim *Julius* Scaliger, unam ex iis, quae nimirum ſecundo loco poſita eſt, apud ſe exſtitiſse, in qua multa legerentur, quae poſtea ſcriptor diligentiſſimus immutaverit. Decem ab eo hujuſmodi poëmata ſcripta fuerant, ſi Paullo Manutio fides habenda eſt: ſed quum ex ulteriore Gallia in patriam longo intervallo reverſus eſſet, quinque tantum in ſcriniis invenit; reliquis aut furto ſurreptis, aut negligentia ſuorum amiſſis. Arcadiam ſuam, opus juvenili quodam fervore effuſum, aetate provectus minus probavit, eamque multorum efferri laudibus, indigne tulit. Quamvis autem poëtarum ſui temporis princeps a doctis omnibus haberetur, neque ipſe in eo genere mediocritati ullum eſſe locum exiſtimaret, quos tamen ſcribendi carminis gloria olim inſignes futuros conjeciſſet, eos magnopere coluit; in quibus Joannem Cottam: cu-

d jus

jus etiam mortem epigrammate deflevit. De ceteris ejus moribus haec feruntur. Magno atque erecto animo fuit, & qui puſillos quoſdam obtrectatores tamquam e ſuperiore loco, deſpiceret. Quapropter Lucium Joannem Scopam, ludimagiſtrum, qui plurima antiquorum ſcripta numquam in vulgus edita in bibliotheca ſua ſervari, falſo gloriabatur, ineptum ſane hominem, atque in ipſum ridicule inſultantem, adeo contemſit, ut indignum omnino eſse duceret, cum quo decertaret; ejuſque audaciae jacula levi, ut ita dicam, lateris flexu ſemper declinavit. Hanc animi magnitudinem nonnulli pejorem in partem interpretabantur: ſuperbum enim & contumacem eſse, ajebant. Nec minore conſtantia, Conſalvi Cordubenſis, qui Magnus Dux a rerum geſtarum amplitudine appellabatur, amicitiam repudiavit. Ab hoc enim, quod Ferdinandum, Federici Regis filium, ex arce Tarentina extractum, contra datam fidem, in Hiſpaniam ire coëgiſset, ubi poſtea miſer conſenuit, alienum animum habebat. Qui nihilominus gloriae cupiditate adductus, quum omnia fruſtra expertus eſset, ut egregium poëtam ſibi conciliaret, id tandem conſilii cepit, ut ad viſendum Puteolanum agrum, veterum aedificiorum ruderibus, ac ſubterraneis ignibus admirandum, eum ſibi potiſſimum ducem itineris depoſceret. Sannazarius itaque tanta fortiſſimi viri comitate victus, ejus voluntati morem geſſit. Quum itaque Conſalvus iter ingreſsus, de recentibus Hiſpanorum victoriis magnifica oratione locutus fuiſset, jamque ad ſpeluncam, in ipſo Pauſilypo monte excavatam, qua Puteolos itur, appropinquaſsent, tempus eſt, inquit poëta, ut poſtquam res Hiſpanae ſatis a nobis verbis ornatae ſunt, de rebus geſtis ac virtute Italorum pauca dicamus. Atque ibi de infinito prope ſervorum numero, quem Romani olim ad id ſpecus effodiendum adhibuiſsent, narrare coepit; multa de veteri hiſtoria depromens; eoque tandem, ſermonis curſu, devenit, ut diceret, Hiſpaniam, quae olim Italorum imperio paruiſset, longinqua converſione temporum, victoribus ſuis jugum impoſuiſse. Hujuſmodi narrationibus delini-

linitus Conſalvus, ab eo die SANNAZARIUM majore in pretio habuit, ejuſque amicitiam ſtudioſiſſime coluit. Incredibile eſt, quantum immortali VENETORUM REIPUBLICAE SYNCERUS faverit. Hanc ſcilicet tamquam unicum antiquae libertatis exemplum, venerabatur; multaque de ejus magnificentia & ſplendore honorate & graviter praedicabat. Eum contra VENETI, quaſi unum ex ſuis civibus, diligebant; quumque ille argutum Hexaſtichum ſcripſiſſet, quo illorum Urbem Romae anteferendam eſſe affirmaverat, tria millia H-S pro ſingulis verſibus Poëtae perſolvi juſſerunt. Ejus quoque effigies apud ipſos in veteri curia conſpiciebatur, a Titiano depicta, prope reliquas ſummorum virorum; quae omnes coorto incendio, miſerabiliter abſumtae ſunt. Quum ille in rerum omnium abundantia viveret, neque ei deeſset, unde largiorem ſumtum facere poſset, habitus eſt ad rem attentior, quam ſatis eſset; duo enim tantummodo mancipia domi alebat, quorum alteri honeſtiora officia, alteri culinae curam commiſerat. Quum autem Comes Sanſeverinus, qui tum loco Regis Neapolim obtinebat, ut nimiam poëtae parſimoniam perſtringeret, mirari ſe dixiſset, quomodo ille cibum capere poſset, quem ſervus adeo foedus paraſset, hujuſmodi a SANNAZARIO reſponſum tulit: duo in illo mancipio prae ceteris munda eſse, mentem nimirum, ac manus. Fallitur Joannes Baptiſta Criſpus, Callipolitanus, a quo SANNAZARII res geſtae accurate quidem, ſed omnino impolite, monumentis literarum traditae ſunt, quum ſcribit, famulum illum cubicularium, Hiempſalem, coquum vero, Sannazarium, herili nomine, vocatum fuiſse. res enim contra ſe habet; ſiquidem Alexander ab Alexandro in libris Genialium Dierum, narrat, ſervum illum ex Aethiopia, qui Sannazarius appellaretur, ſcitiſſimum adoleſcentem, & ob morum elegantiam libertate donatum, liberalibuſque diſciplinis a domino eruditum, Propertii elegias ſuaviſſima voce ad tibiam cantare potuiſse; quae omnia quantum a coqui moribus diſtent, facile quivis perſpicere poteſt. Jocis ac facetiis mirum in modum delectabatur,

Digitized by Google

tur, quae rerum graviorum triſtitiam ac ſeveritatem mitigarent. Nos ejus aliquot feſtiva & acuta dicta commemorabimus. Quum aliquando in conventu medicorum, eo praeſente, quaeſitum eſset, quid praecipue oculorum ſenſum acuere poſset, aliudque ab aliis magis idoneum judicaretur, ipſe *invidiam* aptiſſimum collyrium eſse dixit; nonnulloſque Ovidii verſus protulit, quorum hujuſmodi ſententia eſt: alienam ſegetem ſemper videri fertiliorem, ac vicinorum gregibus ubera eſse majora. Nullum inveniri morbum, ajebat, quo plures homines perirent, quam febri tabifica, igniculo ſpei excitata. Eos qui ob generis claritatem magnos ſibi ſpiritus ſumerent, hiſtrionibus comparabat regali trabea indutis. Librum quemdam Poggii Florentini, ſcriptoris alioqui non contemnendi, Judaei domum appellabat, quod alienis pignoribus refertus eſset. Interrogatus a quodam, cur tam raro nobilium coetibus intereſset, qui de republica conſultabant, ideo, reſpondit, quod ſuffragia numerari, non appendi ſolerent. Dicebat praeterea, cogitationes & conſilia magnarum rerum, quae difficillime effici poſsent, eorum militum eſse ſimillima, qui miſſionem accepiſsent: iis enim ſaepenumero, quamvis uſui eſse deſierint, ſtipendium tamen ex aerario numeratur. Antiquis familiae inſignibus, quae diſcoloribus ludi latrunculorum teſsellis continebantur, proprium ſignum addiderat, urnam videlicet, in quam candidos nigroſque ſcrupos veteres immittebant, ad felices infeliceſque dies notandos. Ex hac SANNAZARIUS magnum nigrorum lapillorum numerum, uno tantum candido immiſſo, pellucere voluerat, hoc urnae inſcripto verſiculo:

AEQVABIT. NIGRAS. VNA. SED. ALBA. NOTAS

quumque a Bembo admoneretur, antiquorum urnam haudquaquam pellucidam, ſed fictilem fuiſse, lepide reſpondit: ſuam e craſſiori vitro conſtare. Statura fuit procera, & ad dignitatem appoſita, membris ſolidioribus, facie ſubtriſti, quae ſtudio-

dioſum hominem indicaret. Valetudine autem uſus eſt minus proſpera, perpetuoque ſtomachi languore laboravit. Ex nimiis etiam angoribus, aſſiduaque meditatione, canitiem praematuram contraxit. Paullo poſt direptam Romam a Borbonii militibus, Neapolim atrox peſtilentia invaſerat; qua ferocius in dies graſſante, SANNAZARIUS, exacta fere aetate, ad vicum illum confugit, qui olim ad radices Veſuvii ſitus erat, antequam ſubitis ignium cineriſque eruptionibus penitus obrueretur. Eo jampridem ſeceſſerat Caſſandra Marcheſia, atque ibi caelibem vitam agebat. Hujus domum, quamvis a ſuis aedibus mille paſſus diſtantem, poëta quotidie, mulierem ſalutatum, veniebat; ut tantam amoris in ſene conſtantiam omnes vehementer admirarentur. Haud multo interjecto tempore, quum Franciſcus Galliae Rex cum Carolo Caeſare de Neapolitano regno dimicaret, SANNAZARIUS triſtem omnino nuntium accepit: juſſu nimirum Philiberti Aurantii, Caeſariani exercitus Ducis, villam ſuam Mergillinae, caeſa prius Gallorum cohorte, quae illic ad excubandum conſederat, a militibus fuiſſe dirutam, ne rurſus ab hoſtibus occuparetur. Ea res acerbiſſimum poëtae dolorem inuſſit, maxime quod Monachos, de quibus antea diximus, honeſto illo domicilio excipere cogitaverat. Scribit Jovius, ob hujuſmodi factum, ACTIUM SYNCERUM tanta in Philibertum iracundia exarſiſſe, ut quum tandem eum in pugna occiſum, audiſſet, ipſe graviter aegrotans, mortique jam proximus, libenter ſe de vita migrare teſtatus fuerit, poſtquam barbarus ille imperator violatis Muſis, quibus villa ſacra erat, interitu ſuo poenas dediſſet. Mortuus eſt SANNAZARIUS Neapoli, omnibus quae ad religionem pertinerent, rite ſancteque perſolutis, anno ab humano genere ſervato CIↃIↃXXX. annum agens LXXII., in domo Caſſandrae; ſi fides Rainerio Gualando, viro nobili, habenda eſt, qui ſe morientis lectulo adſtitiſſe, ejuſque cadaver, in avitam SANNAZARIORUM domum transferendum curaſſe, affirmare ſolitus erat. Non enim audiendus Trajanus Boccalinus, qui poëtam, ex animi acerbitate morbo contracto, in-

ſum-

Digitized by Google

ſumma rerum omnium inopia, Romae obiiſse, ſcriptum reliquit. Antequam vero ad ſepulturam efferretur, quidam poëtarum, doctorumque hominum ſtudioſiſſimus, formam capitis ejus effingi mandavit, quae ipſius monumento marmoreo, opera Joannis Angeli Florentini, excellentiſſimi artificis, affabre ſculpto, demum impoſita eſt. Eidem tumulo Petrus Bembus hujuſmodi carmen inſcripſit:

DA. SACRO. CINERI. FLORES. HIC. ILLE. MARONI
SYNCERVS. MVSA. PROXIMVS. VT. TVMVLO

In bibliotheca quoque Hieronymi Seripandi, Cardinalis, a quo maxime colebatur, vera SANNAZARII effigies, in tabula picta, olim exſtabat. Sepultus eſt in templo, quod ipſe Beatiſſimae Virgini, DEI Genitrici, vivens dicaverat; funus procurante Caſsandra. Nullos omnino reliquit liberos. Unicum vero filium, quo ſe orbatum, in epigrammatis queritur, ex qua muliere ſuſceperit, incertum eſt; quum ceteroqui, uxorem ab eo numquam eſse ductam, ſatis conſtet. Gens etiam SANNAZARIORUM, quae Neapoli floruit, mortua nepte Marci Antonii, fratris ACTII SYNCERI, quam Camillus Morumilius, Patricius Neapolitanus, in matrimonio habuerat, tota deleta eſt. Ita mortalium res omnes definitis temporibus concluſae circumſcriptaeque ſunt, quibus & incipiant, & ſenſim augeantur, & demum intereant: ea tantum quae virtute atque ingenio paratur, gloria, numquam ſeneſcit, unoque orbis terrarum excidio videtur poſse aboleri. Maximo in pretio habita ſunt ad hanc uſque diem SANNAZARII ſcripta, non a vulgo ſolum; cujus judicium leve, fallax, varium, inſtabile; ſed etiam a doctiſſimis viris, & ab iis qui alienam induſtriam parce admodum laudare ſolent, ne ſuae quodammodo detrahere videantur. In primis vero ECLOGAE PISCATORIAE omnium admirationem promeritae ſunt. Elegantia certe poëmatum SANNAZARII pleroſque a ſcribendo Latino carmine deterruit: Bembuſque ipſe, quamvis id

opti-

optime facere potuiſset, libris ejus perlectis, ad Etruſcam poëſim colendam totum ſe contulit. Quicumque poſtea heroicum poëma attingere voluerunt (ſi Fracaſtorium, & Vidam excipias, homines doctrina atque ingenio ſingulari) longe infra SYNCERUM ſubſtitere. Aegre ferebat Seripandus, Cardinalis, opus DE PARTU VIRGINIS tanta cura elaboratum, non a pueris in ſcholis ediſci, quum Aeneidi Virgilianae, orationis majeſtate prope par eſset, argumenti autem dignitate etiam antecelleret. Non me fugit, Deſiderium Eraſmum Roterodamum, cui ſubinviſa erat Italorum gloria, nodum in ſcirpo quaeſiviſse, ac SANNAZARIUM reprehendiſſe, quod rem ſacram fabulis antiquorum inculcandis commaculaverit; ſed quum Franciſcus Floridus Sabinus in libris Succiſivarum Lectionum pro egregio poëta cauſsam dixerit, qui amborum argumenta perpendent, utri potius aſsentiendum ſit, ii facile dijudicabunt.

Corrigenda in Indice poëmatum Sannazarii.

Pag. 241. columna 1 *dele* Rex Neapolitanus P. 242. col. 2 *pro* Claudius Princeps *lege* D. Claudii mons P. 243. col. 1 *pro* Siciliae & Neapolis *lege* Neapolis

S E.

SELECTA DOCTORUM VIRORUM DE ACTIO SYNCERO SANNAZARIO, EJUSQUE SCRIPTIS TESTIMONIA.

Petri Bembi Epiſtola ad JACOBUM SYNCERUM SANNAZARIUM, quae exſtat Lib. IV. Epiſtolarum Familiar.

ET te amabam antea plurimum: nam ſaepe in tua ſcripta incidi quum vernacula, tum Latina; quibus in omnibus felicitatem illam ingenii tui ad Poëtices facultatem ſum vehementer admiratus: & nunc quidem Aegidius Monachus Viterbienſis, & Antonius Agnellus effecerunt, ut nihil me uno ſit in te amando, obſervando, colendo plane ardentius. Ex ipſorum enim oratione cognovi; praeter ea, quae dixi, utriuſque linguae ſtudia literarum, delatumque jam pridem in illis tibi a Muſis atque ab Apolline principatum; quam ſis etiam in ipſo uſu vitae, quum humanitate, & ſuavitate; tum hercle, omni virtutum genere, atque illa in primis vel probitate, vel morum animique, ſi Latine ſatis poſſum dicere, ſinceritate, quae quidem virtus tibi etiam agnomen dedit, politiſſimus. Itaque haec ad te volui ſcribere primum, ut tibi notum facerem hunc ipſum animi mei ſenſum in te, ac voluntatem: jaceremque, tamquam fundamenta benevolentiae; futuraeque noſtrae neceſſitudini, quaſi quoddam vinculum adhiberem, amorem ſummum erga te meum: In quo quidem pergratum mihi erit; ſi me ſic amandum ſuſceperis, ut utare; ſic fueris

uſus, ut plane tuo. Deinde ut ſcires, me videndi tui deſiderio magnopere teneri: nam fruendi quidem non audeo dicere: qui neque ſalutari te permiſeris, quum nuper e Gallia rediens, ut audio, de itinere Venetias iviſſes. Quod ſi tua culpa effectum eſt, ut, quum fieri utriuſque commodo potuerit, ut te viderem, me tamen latueris: dabo ipſe operam, ut id aliquando fiat, etiam ſi non poterit ſine magno incommodo meo. Interea tamen, etiam atque etiam a te peto; ut quoniam hoc tempore in ſeceſsu iſto Neapolitano tuo, puto te otio mirifice abundare; mittas aliquid ad nos de tuarum Muſarum penu; quo minus a nobis moleſte videndi tui deſiderium perferatur. Quod ut libentius facias; hoc te genere officii etiam provocabo. Aſulanos enim meos habebis cum his literis. qui quidem quamquam libri, amicorum meorum aſſiduis poſtulationibus, ac prope etiam impulſu, exire jam in vulgus, atque haberi coeperint; ad te tamen veniunt non minus, ut eos emendes, ſi qua tibi non probabuntur; quam ſi, quod mallem, placuerint, ut probes. Vale. Idibus Aprilis. M. D. V. Venetiis.

Joannis Pierii Valeriani Epiſtola ad Clariſſimum ACTIUM SYNCERUM in Hieroglyphicorum Librum XX.

TIbi vero, SYNCERE ACTI cariſſime, *Phoenicem*, & *Pelecanum*, quique in ipſam hiſtoriae ſeriem quibuſdam veluti laqueis detenti ſe ſe invicem implicuerunt, ſociatique in hunc locum aptiſſime convenerunt, *Noctuam*, *Cornicem*, *&* *Paſſerem*; dedicare conſilium fuit. Ac *Phoenicem* quidem ea de cauſſa, quod veluti ille admirabili quadam inſignis pulchritudine, viſu rariſſimus, poſt longiſſima temporis intervalla conſpicitur: ita Latinae linguae nitor, & eloquentiae cultus, ornatuſque per tria ferme *Phoenicis* ſaecula deſiderati, aetate demum noſtra, beneficio, opera, & labore plurimum tuo ſuſcitati, ſpectandos ſe ſe theatris jam omnibus exhiberе. *Pelecanum* ob eam, qua praecipue commendaris, in amicos

cos omnes charitatem atque beneficentiam, ut nemo unus hodie magis amico amicus, quam SYNCERUS ACTIUS eſſe praedicetur. *Noctuam*, quae tuarum indicium ſit lucubrationum, quas Minerva haudquaquam invita, elegantiſſimas elaboraſti. *Cornicem*, ob diuturnitatem, quae ſcriptis debetur tuis, non modo uno plus ſaeculo, ſed perpetuo ſumma omnium commendatione victuris. *Paſſerem* ob orationis tuae veneres, cupidineſque, qua nihil ſuavius neque jucundius excogitari poteſt. Sedenim quae multa atque praeclara de ingenii tui ſublimitate dici poſsent, ea conſulto praetereo, quia tu longe major es quam mea te capere poſſit commendatio: quis enim Soli lumen afferre, niſi fatuus quiſpiam aggrediatur? Igitur quum tuo ipſe ſis ſplendore clarus, principatum hinc in literaturae candore tuum, ſuo ſe praeſidio tuentem miſsum faciemus, quodque noſtrum eſt inſtitutum, ad animalium quae interpretanda ſuſcepimus, ſignificationes convertemur, quae quidem quales & cujuſmodi ſint quamvis tu eas tum ex Graecis Latiniſque ſcriptoribus non ignoras, tum ex admirabili illa venerabilis antiquitatis Tabula aenea, quam ſimul apud Bembum inſpeximus, potes edoceri, quae omnem Aegyptiorum hiſtoriam antiquiorem, argento atque auro delineatam oſtentat; quid tamen & nos ſuper his compererimus, ex ipſo *Phoenice* indicare incipiemus.

Alexander ab Alexandro Genialium Dierum Libro II. Cap. I.

Locus ex Propertio, ab ACTIO SYNCERO Neapolitano in convivio familiari commode emendatus.

SAturnalibus quum ego & familiares mei compluſculi, ſub idem tempus Neapoli conveniremus: quumque a forenſibus negotiis feriarum cauſsa aliquando quies foret: ad ACTIUM SYNCERUM, virum ingenii cultu & facundia ſingulari, cum quo mihi pervetus conſuetudo fuit a puero, nonnumquam ventitabamus: cum eoque vel honeſtis deambulatiunculis, vel

ſermonibus lepidiſsimis, id quod erat temporis, ad multam ſaepe diem conferebamus, quotidianoque ejus congreſsu & aſſiduo comitatu perfruebamur. Accipiebatque nos homo ille ſuavitate inſigni, plerumque novo Epigrammate, aut Elegia, verſibus mundis & graphice factis, multo cum nitore & cultu. nonnumquam feſtiviſsimis epulis & laetiore convictu, coenaque non vulgari nec protrita, ſed aut veteris cucurbitae ferculo cum lactucae thyrſo minutim caeſo, & acino uvae paſsae inſperſo: aut olentibus pomis, anni frigore ſervatis, & ficu ſicca Sinveſsana cum roſaceo ex Petrino ſuo, quae ipſe appellabat *Petrinia*. Velut fuit illa die, quum mihi & pleriſque doctis viris caena exhibita, Sannazario ex Aethiopia bonae frugis liberto, ſcitiſsimo adoleſcenti, quem libertate & gentili cognomento donaverat, liberalibuſque diſciplinis inſtruxerat, ita ut cuivis ingenuo non impar videretur, demandavit ut Propertii Elegias a ſe pluribus in locis caſtigatas, ſummiſsim leniterque cantaret. Quod quum ille cupide faceret, verſuſque ad tibiam modulis dulciſsimis, ſcita & canora voce canere inceptaret: noſque & proferentis verba, & concentum, numeroſque admodum ſuaves ſumma cum voluptate captaremus: & jam millibus modulatis verſibus, ventum eſset ubi Cynthiam Bajis demorantem, diu abſuiſse conqueritur, his verbis:

Ecquid te mediis ceſſantem, Cynthia, Bajis,
Qua jacet Herculeis ſemita litoribus:
Et modo Theſproti mirantem ſubdita regno
Proxima Miſenis aequora nobilibus?

Actius carminibus pauſam fieri juſsit, & ad me converſus: Quid tu, inquit, qui orbis ſitum tam diu legendo perſcrutaris, Miſenum aut Bajas cum Theſproti regno commune haberé vidiſti? Numquid in memoriam venit, Theſprotium agrum in Epiro juxta Chaones & Acarnanes, aut (ſicut Herodotus ait) Ambraciis & Leucadiis proximum longe à Cumano abeſſe? Quid enim iſto in loco hic Poëta ſenſerit, qui regno Theſproti aequora Miſeno proxima ſubdita eſse dixit, quum tanto maris terrarumque receſſu diſcreta ſint, non equidem intelli-

telligo. Neque enim Theſprotios in Cumanum veniſse, aut in Italiam colonias deduxiſse, vel armis novas ſedes conquiſiſse, umquam, quod meminerim, legi: niſi tu forte, qui meliore memoria es, aliter ſentis. Quumque me id arbitrari reſpondiſsem, quod plerique ſtudioſi ſenſere, ut Poëta loci confinio & quaſi commercio ductus, quum ex Chalcide & Euboea profecti, multum in ora maris poſsent, lateque fines propagaſsent, illoſque Cumanum tenuiſse, & illuc colonias deduxiſse, auctores tradant: ſiquidem Hypocles Cumaeus, & Megaſthenes Chalcidenſis, multo emenſo mari, huc colonias deduxere, moniti oraculo, quippe quum nullam coloniam ſine conſilio Deorum Graeci tranſmitterent: vel ut multi ferunt, duce Parthenope Eumeli filia, quae ſolum Neapolitanum delegit, columbae augurium ſequuta, in cujus rei monumentum, Apollini ſtatuam Neapolitani erexere, columba humero inſidente, quam ipſa inſpicere & adorare videbatur: Theſprotiumque agrum ab Euboea haud multum diſtare certum ſit, quaſi ad hoc alludens Poëta, ſubdita regno Theſproti aequora Miſeno proxima affirmarit: ſcilicet quia ex Chalcide Theſprotis proxima & Cumaeis profecti, agrum Miſeno finitimum, hoc eſt, ipſas Cumas tenuerunt, propterea ea loca ſubdita videri: ſolereque non ignobiles poëtas loca & receſsus circumſcribere, illaque non expoſite & aperte, ſed quaſi per tegmenta & figuras obliquis orationibus denotare: idque ſenſiſſe doctos viros, itaque verſus interpretatos fuiſse dixi. Numquam, inquit Actius, quod ego ſcio, tam hiſpida & agreſti aure Propertius fuit, ut quum Chalcidem aut Cumaeos dicere contenderet, Theſprotium agrum quaſi finitimum illorum loco nuncuparit, quum praeſertim nulla ſocietas aut communio cum Theſprotiis agro Cumano fuerit: conſtetque, ſi omnes ſinus, promontoria, litora, inſulas, & urbes maritimas, ac maria vaſta, & terrae infuſa ex omni antiquitate percenſere velis, Theſprotios magno litorum flexu & multiplici ſinu, longe a Chalcide Euboeae & Cumaeis abeſse: nec ita finitimos, ut forſan arbitraris. Neque ego hujus Poëtae praeſtantis

tis ingenii vim, hos nitidiſsimos & mundiſsimos verſus optime editos, tam abſtruſo & recondito ſignificatu verborum conculcaſse putarim. Etenim ſi Chalcidenſes & Heretrienſes ex Euboea, claſse huc advectos Cumas condidiſse, & pulcherrimam Campaniae oram, ac loca Miſeno proxima tenuiſse fama fert, ſicut Japygiam, Phaliſcos, Nolam, & Abellam tenuere, cur loca Miſeno finitima potius Theſprotiis quam Chalcidenſibus, quam Heretrienſibus ſubdita dixerit, equidem ignoro: quum & hi veri incolae ſint, & longe aptius convenientiuſque fuit, iſtos, quam illos, cum quibus nullum erat commercium, nominaſse. Verum, inquit Actius, ſi verſus iſtos bene penſitare, & verba ac ſenſus aure attenta rimari volumus, non *Theſproti*, ut communis error habet, ſed *Prochytae* a Poëta ſcriptum fuiſse facile contenderim. Idque ita eſse, in quodvis pignus vocarim, non aliter ſcriptum carmen ab eo editumve ſuiſse. Sed hic error ita aliquibus inſedit penitus, ut divelli haud facile queat. Quod tamen ità eſse, inclinat animus probabili argumento. Quum Prochytam & Pithecuſas a continente aeſtu marino evulſas, quandoque circumfluum mare inſulas feciſse, liquido conſtet, ſicut Capreas, Leucoſiam, Sirenes, & Oenotrias: ſeu quod multi tradunt, Inarimen montem fuiſse, qui motu terrae diſcluſus a continente, Prochytam fecit inſulam, anguſto freto interfluente, quae Graecis ab effuſione dicta eſt: ipſamque & Pithecuſas diſcluſas montis partes, proximas Cumanorum finibus tamquam moles objectas ante agrum Cumanum & Miſenum exſiſtere, antiqua monumenta annalium prodidere: quod & nunc videre licet. Subdita ergo Prochytae regno Miſeni proxima aequora Poëtam dixiſse crediderim, quum ipſa litora facili trajectu apta & cohaerentia ſint, quippe quum ante ipſam parvo freto diſtincta jaceant: propterea ſubdita videri potius, quam Theſprotios, cum quibus nullum commercium fuit, extimos & remotiſsimos intellexiſse. Inſulas quoque regna nuncupari, Virgilii teſtimonio probatum eſt VII. Aeneidos, dum inquit: *Fertur Theleboum Capreas dum regna teneret*. Hujuſque erroris illud quo-

quoque ſpecimen eſt, quod alio in loco communi opinione, pudendo errore receptum erat, navitam hunc Poëtam fuiſſe: quod quidem ita fuit in confeſſo, ut in ejus vitae commentariis plerique id pro certo poſteris tradere non dubitarint, ut altero verſiculo conſtare videbatur: *Et quamvis navita dives eram*: quo imperitius dici profecto nihil potuit, quum neque hoc uſquam gentium tradatur, ut elegantiſſimus Poëta & honeſtiſſimus, vitae genus poëtarum ſtudiis piaculare & portentoſum, nautae munus concupiverit. Et portenti ac prodigii ſimile eſt, haec commenta in tanti ingenii viro opinari. Sed quod a vero minime abeſt, mendum etiam in hoc verſiculo facile, inquit, oſtendimus: ſiquidem ubi legebatur perperam: *Quamvis navita dives eram*, *non ita dives eram*, dicendum fuit. Hujus quoque rei haud improbabile documentum videri, quod Jovianus Pontanus vir multae eruditionis, antiquiſſimo firmabat teſtimonio, Propertii Elegias patrum noſtrorum aetate, & ſe adoleſcentulo primum in lucem prodiiſſe, quum antea inſcitia temporum incompertae ſorent & incognitae: opuſque obliteratum & longiſſimo aevo abſumtum, corroſis & labentibus literis in cella vinaria ſub doliis inventum apparuiſſe, & quum libelli vetuſtate, verbis & nominibus abſumtis longo ſitu & ſenio, quod in diuturna obſcuritate latuerant, veram lectionem aſſequi nequirent, effectum ut mendoſi inde codices prodirent: paullatimque diſcuti errores, & corrigi coepti ſunt: nec tamen effici quiſſe, ut poſteris omnino integri inoffenſique darentur. Ad hunc modum Actius Syncerus noſter, ſcite admodum apud compluſculos qui aderamus, ſermocinabatur: itaque mendaces libellos deprehendebat, erroreſque dijudicabat, ac perpenſo judicio vitia rimabatur.

D. Eraſmus Roterodamus Dialogo, qui inſcribitur Ciceronianus.

No. Pontano ſucceſſit Actius Syncerus, qui Partum Virginis Matris mire felici carmine deſcripſit, cui ſupra modum applauſum eſt a Romano Theatro. *Bu.* Teſtantur hoc

hoc abunde LEONIS, & CLEMENTIS Brevia (ſic enim hodie vocant) tum Aegidii Cardinalis addita Praefatio, ne caeteros commemorem: nec ſine cauſſa tantopere placuit. Mihi certe magna cum animi voluptate perlectum eſt opus utrumque. Nam & Eclogas ſcripſit Piſcatorias. Quis autem talem Indolem in Juvene Patricio non exoſculetur? Hoc nomine praeferendus eſt Pontano, quod rem ſacram tractare non piguit, quod nec dormitanter eam, nec inamoene tractavit. Sed meo quidem ſuffragio plus laudis erat laturus, ſi materiam ſacram tractaſset aliquanto ſacratius.

L. Gregorius Gyraldus Dialogo I. de Poëtis ſuorum temporum.

A Pontano nonnulli profluxere, tum in Poëtica, tum in Arte dicendi celebres. Unde & Pontani Academia nunc vulgo, ut Trojanus equus, dicitur, in qua nunc ſeneſcit, ni potius floret, ACTIUS SYNCERUS SANNAZARIUS, cujus ingenii exquiſita quaedam monumenta legi, & in primis Piſcatorias Eclogas, nonnullaſque Elegias, & Epigrammata; in quibus quaedam ſunt omni laude digna. alia praeterea ejus, praeter vernacula non vidi, & quoſdam Virginei Partus, ut ipſe appellat, Heroicos: in quibus, ut ſic dicam, *ſtatarius* Poëta videri poteſt. Non enim verborum volubilitate fertur, ſed limatius quoddam ſcribendi genus conſectatur, & lima in dies atterit, ut de illo non ineleganter dictum illud Apellis de Protogene Pontanus uſurpare ſolitus eſſet: *Eum manum de tabula tollere neſcire*. Praeter diligentiam, curamque ACTII, acerrimum quoque ejus judicium, & numerorum ſcientiam in poëtica facultate cognoſcimus, quare ejus reliqua, quae condidit ſummopere deſideramus, quae longius ille jam aetate provectus ſupprimit. Quare non ſatis mirari poſsum, virum quemdam alioqui eruditum deſiderare in Pontano, & ſi Diis placet in SANNAZARIO .... elocutionem, hoc eſt barbaram. Sed hic cum ſua cenſura qua homines Italos perſtringit, non diutius permanebit.

Lo-

Lodovico Arioſto nel Canto XLVI. del ſuo Furioſo Stanza 17.

Veggio i ſublimi, e ſopr' umani ingegni
Di ſangue, e d' amor giunti, il Pico, e il Pio.
Colui che con lor viene, e da' più degni
Ha tanto onor, mai più non conobb' io.
Ma ſe me ne fur dati veri ſegni,
E' l' uom che di veder tanto deſio,
Giacobo Sannazar, ch' a le Camene
Laſciar fa i monti, ed abitar l' arene.

Paullus Jovius in Elogiis Virorum literis illuſtrium.

Jacobus Sannazarius equeſtris ordinis Poëta, Neapoli natus atque educatus, quum praeclarum fecundi atque felicis ingenii ſpecimen daret, repudiato avito gentilitioque nomine, Actius Syncerus appellari voluit, adhortante Pontano, qui Joviani cognomen, amicorum imitatione deſumſerat. Sed origo vetuſtae ſtirpis e Sancto Nazario, Laumellini agri oppido, inter Padum & Ticinum non ignobili, unde majores advenerant, non obſcure petebatur. Floruit amicitia Federici Regis, ſeneſcente Pontani gratia: qui Aragonum nomen vehementer offenderat, quum veluti perſonae oblitus, victorem Carolum invidioſa vel intempeſtiva oratione publice laudaſset. Permanſit in ea belli procella in officio Actius, redeuntique Ferdinando Juniori armatus inter fideles cives operam praeſtitit: unde ei conſpicuus in aula gratiae locus. Sed infeſtius demum urgente Fortuna, quum Federicus regno pelleretur, conſtanti ſtudio atque integra fide eum exſulem in ulteriorem Galliam ſecutus eſt: qua gratiſſimi animi teſtificatione ſingularem laudem promeruiſse, vel ejus inimici judicabant. Scripſit, tamquam ambidexter, Etruſca ſimul atque Latina carmina, pari lepore ſaleque, arridentibus utrimque Muſis, quum multo felle odii ſubamarus praepilata jacula jambis intorqueret: aut amorum ſuorum dulcedine reſolutus tenerrime laſciviret. Gravi au-

tem & ſacro Poëmate De Partu Virginis, viginti annorum lima perpolito, ſummum decus fruſtra exſpectaſſe videri potuit: quum illae quae juveni exciderant Piſcatoriae Eclógae, publico exceptae plauſu reliquorum Operum famam oppreſſerint: ita ut eam publici tamquam iniqui judicii querelam aperto cum pudore, nec tamen ſine tacita voluptate devoraret. Vixit annos ſeptuaginta duos, peramoeno, virentique ſemper ingenio, accuratoque & plane juvenili cultu inter amatorias oblectationes: numquam non feſtivus & hilaris. Ex dolore autem indignantis animi ſupremum concepit morbum, quod Philibertus Aurantius dux Caeſaris Mergillinae villae ſuae delicias, temere exciſa turre deformaſset. ea ad Pauſilypi radices conſpicitur. Sed Aurantio demum acie interfecto, quum hora fatalis adveniret, audito ejus interitu ſe ſe in cubitum erigens: Excedam, inquit, e vita hoc meo non inani voto laetus, poſtquam barbarus Muſarum hoſtis, ultore Marte, immanis injuriae poenas perſolvit. Sepultus eſt juxta villam Mergillinam in templo Deiparae Virgini ab ſe dedicato. Marmoreo autem tumulo Bembus hoc carmen inſcripſit:

DA. SACRO. CINERI. FLORES. HIC. ILLE. MARONI
SYNCERVS. MVSA. PROXIMVS. VT. TVMVLO

Romulus Amaſaeus de Latinae Linguae uſu retinendo Schola II. pag. 139.

Quod ſi Poëtarum, in hoc quaſi Latini nominis cenſu habenda ratio eſt: quis in Actii Sannazarii hominis prudentiſſimi ac doctiſſimi elimatiſſimis verſibus (nihil nunc de carminis dignitate, ac gravitate: nihil de rerum diſpenſatione, nihil de numero, & compoſitione, nihil de ornamentis loquor) ſed quis in ejus verſibus verbum unum, aut ſententiam unam offendat, quae non e medio Latinitatis fonte hauſta videatur?

Jo-

Jovita Rapicius Libro V. de Numero Oratorio.

At enim, dicat aliquis, deſuetudinem ipſam hujus rhythmi, & diuturnam apud multos rei hujus ignorantiam, deſperationem afferre poſſe. At mehercule Pontani Urania, & Horti Heſperidum: Fracaſtorii Syphilis, & SYNCERI de Virginis Partu libri, & pauca Andreae Naugerii, pauca item Cottae poëmata facile declarant, non eſſe deſperandum, quin intermiſſa, & diu deſueta in conſuetudinem revocari aliquando poſſint. quum enim poëmatum recte ſcribendorum ratio diu latuiſset; & malos verſificatores Latini plurimos, Poëtam nullum haberent, hi quaſi de Caelo demiſſi ſunt, qui deſitae, & prope obſoletae artis obſervatione, pertinaci bonorum imitandorum ſtudio, multaque, & jugi exercitatione tantum profecerunt, ut cum antiquis Poëtis conferri jure poſsint. itaque horum poëmata, ut primum perſpecta ſunt, quaſi quaedam Phidiae ſigna, ſtatim ab omnibus ita ſunt probata, ut artem poëticam, quam prius quaſi ſopitam, ac jam prope exſtinctam, lugebamus, eam nunc tantorum, & tam excellentium virorum ingenio, & arte ſuſcitatam gaudeamus. &c.

M. Antonius Flaminius Carminum Libro III.
Elegia de ſe proficiſcente Neapolim.

Pauſilypi colles, & candida Mergillina,
Et myrteta ſacris conſita litoribus,
Si mihi poſt tantos terraeque mariſque labores
Contigerit veſtrae limina adire Deae,
Limina, quae Vates ſpecula fundavit in alta
ACTIUS Eois clarus, & Heſperiis,
His ego pileolum figam, & calcaria, & enſem,
Et quaecumque vagus arma viator habet.

Bernardinus Parthenius de Poëtica Imitatione Libro II. inducens Triphonem Cabriellium cum Manutio loquentem, judiciumque de Poëtis ferentem.

Sed unde initium duci vis? A Sannazario, inquit Manutius. De quo quid, obſecro, ſentis? Equidem, inquit, mirificum ſemper hunc exiſtimavi, ſive gravitatem, ſive verborum ſonum, aut eorum delectum ſpectarem. Magnificentiam vero, ſpirituſque ſublimitatem numquam ſatis ab ullo ingenio extolli poſſe putavi. Numquam praeterea in ejus ſcripta incidebam, quin Virgilii ipſius imaginem viderer intueri. Tunc mecum ipſe cogitabam, ſi idem argumentum ſibi Poëta ſummus propoſuiſſet, neque magnificentius, neque ſplendidius tractaturum fuiſſe. Diſpoſitione autem illa, ac decoro, ſententiarumque dignitate, tum numero nihil fingi, aut excogitari abſolutius poſſe ſtatuebam. De quo adjungere & illud liceat, inter illum, ac veteres Poëtas nihil, quum a ſaeculo, atque aetate diſceſſerimus, intereſſe. Elaborati ac perpoliti verſus, praecipueque limati. Quamobrem Pontanus, ex cujus Academia una cum tot excellentiſsimis ingeniis fluxit, de eo idem dicere ſolitus erat, quod de Protogene Apelles. Nempe, quod numquam manum de tabula tolleret, quum nimiam illius artificis diligentiam accuſaret. Magno fuit judicio, ſcientiaque numerorum ita excelluit, ut exactam eorum legem ſolus tenere videretur.

Idem in Oratione pro Lingua Latina.

Sed circumſtant Poëtarum nobiliſsimi coetus, quos in tanto numero ne totum diem illis recenſendis conteramus, in mentem veniat ſaltem Jacobus Sannazarius, quem divinitus in Divinis verſatum, nemo non intelligit antiquitatem vario ſcribendi genere provocaſse.

Q. Ma-

Q. Marius Corradus Uritanus Epiſtola ad Fulvium Conſtantium, quae exſtat pag. 525. Librorum de Lingua Latina ejuſdem Corradi.

Paullo ſuperiore aetate duo fuerunt lumina hujus urbis, (*Neapolis*) Latinique ſermonis, & eloquentiae, ACTIUS SYNCERUS, & Jovianus Pontanus. Quid hos fuiſse putas quum viverent, in tanto hominum, & civium reliquorum ſplendore, nobilitate, potentia? Crede mihi, a bonis paucisque hominibus aliquo numero habiti, a caeteris, vel non cogniti erant omnino, vel fortaſse etiam ridebantur. Nunc vero duos tantum haec urbs videtur illa aetate cives habuiſse, quos infinita etiam poſteritas hominum, externarum quoque gentium ſit admiratura. Ubi ſunt enim qui tum principes civitatis putabantur? Ubi Reges etiam illi, quorum fama, amplitudo, & gloria, duobus privatis hominibus par eſse non potuit?

Julius Caeſar Scaliger Poëtices Lib. VI. qui & Hypercriticus, SANNAZARII Scripta perpendens.

Reliqui duo ſunt, ACTIUS SYNCERUS SANNAZARIUS, & Hieronymus Fracaſtorius. Quorum uterque, quum praeter illa quatuor a nobis toties decantata (*nervum ſcilicet*, *numeros*, *candorem*, *venuſtatem*) etiam caſtigatiſsima fluat vena, atque moderatiſsima, non poteſt committi, quin aut alter, aut ambo, pari aequalique gloria nomen ſuum tueantur. De SYNCERO igitur prius.

Qua tempeſtate melioris vitae officia Bononiae auſpicatus ſum, habui ſtudiorum ſocium Pacium Aquilium civem Romanum, qui antea militiae quoque fuerat contubernalis. E Calabria igitur commeatus gratia Neapolim quum veniſset, decedens inde, ſecum attulit Eclogam SANNAZARII, cui titulus eſt, *Lycon*, ac praeter eam ex *Chriſteide* (ſic enim appellabat) aliquot carmina ſane quam luculenta. Quorum mihi nunc quum in mentem venit, non poſsum non didiciſse ex judi-

judicio tanti viri, qui Opus divinum illud ſuum mutato conſilio poſtea non *Chriſteidem*, ſed de *Partu Virginis*, inſcriptum maluit. Quare vero prioris inſcriptionis titulum repudiarit, cognoſcere ſatis in promtu eſt. Etenim vitam actaque Chriſti quum in eo neutiquam narret, ſed natalia tantum canat, ſimpliciſsime profecto Latinis verbis expreſsit Operam ſuam. Inſuave fuiſset, *Parthenotocia*, & *Theotocia* .... *poſt multa*: Ecloga vero Galatea longe optima eſt. Eam ante etiam, quam ederetur, manu noſtra deſcriptam habuimus. Non igitur operam perdidi. Quod enim nunc legitur v. 5. *Aequora colluſtrant flammis*, ita ſcriptum fuit: *Aequora rimantur flammis*: ut intelligas magni Viri judicium. Item v. 33. -- -- -- *plures Neſis mihi ſervat echinos*: legebatur -- -- -- *totidem virides mihi Neſis echinos*

Servat adhuc. Quae ſequebantur, in memoria non habeo. Reſtant veſtigia tamen judicii caſtigati, quum redegit ad pauciora &c.

Il Cardinal Seripando in una ſua Lettera ſcritta a Scipione Ammirato inſerita tra le Lettere memorabili impreſſe dal Manuzio Lib. IV. a c. 99.

Io mi ſono doluto, e dorrò ſempre, che avendo voi un Poema tale, quale è il Parto della Vergine del voſtro Sincero, ove niente manca, che poſsa deſiderarſi da un'artificioſiſsimo Poeta, ove non v'è coſa, che poſsa contaminare i buoni, e civili coſtumi, ove ſolo tra i Poeti ſi trova la verità della Religione, ove il verſo ha tutti quei numeri, che hanno avuto i più perfetti Poeti antichi, da lui prima avvertiti, e poi dal Pontano ancor voſtro ſcritti, ove le fizioni ſono dolciſsime, ove finalmente è tutto il voſtro Dedalione (1) cioè l'Officio del vero Poeta, mi ſono doluto, e dorrò ſempre, che ſi legga da' Maeſtri della Gioventù, e che ſi veda nelle mani de' voſtri giovani altro Poeta.

Sixtus

(1) Queſto è un Dialogo dell'Ammirato trattante del Poeta.

Sixtus Senenſis Bibliothecae Sanctae Lib. IV.

JACOBUS SANNAZARIUS, Patricius Neapolitanus, qui & ACTIUS SYNCERUS Parthenopaeus, vir ad illuſtrandam Sacroſanctam Chriſtianorum Poëſim feliciſſimo ſidere natus, ſcripſit in ſecundum Lucae capitulum de Partu Virginis libros heroicis carminibus, ita Virgilianum candorem, ſublimitatemque praeferentibus, ut Virgilium ipſum te legere, audireque exiſtimes. Operis initium eſt: *Virginei Partus, magnoque aequaeva Parenti.* Claruit anno Domini 1530.

Antonius Poſſevinus Mantuanus Societatis Jeſu, Bibliothecae Selectae Tom. 2. Lib. XVII. qui eſt de Poëſi, & Pictura, Editionis Venetae pag. 509.

A SANNAZARIO quidem pauciſſimis demtis (quae voces illas Ethnicorum Poëtarum ſapiunt) divinum habemus Poëma, ut merito Beliſarius Aquaviva Neritinorum Dux eidem ſcribens dixerit; *cum orationis ſplendore contendere brevitatem: cum rotunditate ornatum: cum fluxu carminum pulchritudinem: atque ita demum omnia numeris, & ſententiarum gravitate commendata videri, ut ad cujuſvis ſcriptoris antiquiſſimi, candidiſſimique laudem accedant.*

Robertus Cardinalis Bellarminus Libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis ad annum 1500.

JACOBUS SANNAZARIUS eodem tempore ſcripſit egregium Carmen de Partu Virginis.

Franciſcus Schottus, Andreae Viri Doctiſſimi frater, Itinerarii Italiae Lib. III.

Nec procul inde a Pauſilypo ACTII SYNCERI SANNAZARII Poëtae, Virgilii aemuli, domus viſitur, quae ex teſta-

ſtamento in Coenobium vertit, Templumque B. Virgini dicatum. Eſt ibi marmoreum ſepulcrum, affabre ſculptum. Hinc Orpheus ſeu Apollo, illinc Sibylla ſive Muſa e marmore candenti: cum hoc Petri Bembi Cardinalis Epigrammate:

DA. SACRO. CINERI. FLORES. HIC. ILLE. MARONI
SYNCERVS. MVSA. PROXIMVS. VT. TVMVLO
VIXIT. ANNIS. LXXII. OBIIT. ANNO. CIↃ. IↃ. XXX.

Ludovicus de la Cerda Soc. Jeſu in VII. Aeneidos.

(Sannazarius) poëtica laude floruit prae mortalibus ſui aevi. Sed quid ſui aevi? Quid ſi Neapoli majorem gloriam attulit Sannazarius, quam Statius Papinius? Non erit iniquus cenſor qui hoc cenſeat.

Boiſſardus in Iconibus.

(Sannazarius) Neapoli natus, Patre equeſtris ordinis viro, claro inter ſuos & luculentarum facultatum. Hic Actius prius vocabatur Jacobus Sannazarius, quod nomen gentilitium mutavit jam adultior. Is propter doctrinam, facundiam inſignem, morumque facilitatem Ferrando Arragonum Regi factus eſt amicus, & inter cariores aulicos, & familiares receptus, cujus amicitiam ſingulari fide, & conſtantia coluit quamdiu vixit. Expulſum enim Neapoli Regem in Galliam uſque exſulem ſecutus eſt: unde reverſus ab eo multis honoribus & beneficiis affectus eſt. At inter aulica munia, ſeriaſque occupationes non deſiit bonas ſequi Muſas, & doctiſſimis lucubrationibus augere, & promovere Rempublicam literariam: potiſſimum illo inſigni Poëmate de Partu Virginis: in quo de perfectione Poëſeos videtur cum antiquis decertare. Compoſuit & Lamentationem de Morte Chriſti, & Eclogas aliquot, & Epigrammatum perfectiſſimorum librum.

Olaus

Olaus Borrichius de Poëtis pag. 105.

Actius Syncerus Sannazarius Neapolitanus initio ſaeculi X V I. clarus, Poëſin Latinam ad illud faſtigium evexit ſplendore ingenii, imitatione optimi cujuſque Veterum, apta fictionum Poëticarum inventione, & acumine, ut paucis admodum ex eo tempore altius eniti conceſſum ſit. Clauditur tumulo ad Pauſilypum, vicinus cineri Virgiliano, ut qui arte pares, & ſtudiis, etiam monumentis conjungantur. Docet vel Epos illud illuſtre, quod de Partu Virginis libris tribus complexus eſt, nihil fere illius verſibus inveniri caſtigatius - - - ad ſummam digna omnia Sannazarii, quae Poëſeos Candidatis attente legantur, ita ubique in quocumque argumento regnat: cultae ejus Eclogae, faciles & numeroſi Elegi, arguta Epigrammata & libera.

Gerardus Joannes Voſſius de Poëtis Latinis Capite VII. pag. 257. *Editionis noviſſimae.*

Nec multo poſt Pontani obitum grande merito nomen fuit ACTII SYNCERI SANNAZARII:

Inprimis vero id ſibi peperit libris tribus de Partu Virginis: ob quos luculentum LEONIS X. elogium meruit anno cIↃ IↃ XXI. iterumque a CLEMENTE VII. an. cIↃ IↃ XXVI. quo ipſo & Romae in lucem prodiere cum Lamentatione de Morte Chriſti, & Piſcatoriis Eclogis.

Uti vero a Petrarca initium eſt Poëſeos renaſcentis: ita temporibus SANNAZARII eadem jam videtur perveniſſe ad vigorem. Illum conſecuti praeſtantium Poëtarum alii: & quidem nonnulli pares, aliqui ſuppares.

Uti Hieronymus Vida, Balthaſar Caſtilionaeus, & alii multi, qui avorum, patrum, ac noſtra fuerint, vel ſint aetate &c.

Scaligerana Prima pag. 131.

Sannazarius terſus Poëta, & optimae inventionis, lectione digniſsimus.

Giovan-Mario de' Creſcimbeni, Cuſtode d' Arcadia, nel Lib. VII. della Par. II. del Vol. II. de' ſuoi Comentarj intorno all' Iſtoria della Volgar Poeſia, a carte 393.

Tra gl' infiniti Scrittori, che celebrano l' Opere del Sannazaro, ci piace qui riferirne uno, che molto aggiuſtatamente dà giudizio sì delle Latine, come delle Volgari; ed è egli il P. Alberto le Roy Agoſtiniano, il quale ne' Comentarj a Pietro Scolirio (1) ſcrive così: *Splendidiſſimum juxta pedem Pauſilypi exſtat aedificium, ſeu Villa ACTII SYNCERI SANNAZARII, quam Mergillinam vocant, ubi ille cum amicis doctis verſari, & ruſticari quandoque ſolebat. Scripſit Etruſca, & Latina Carmina, pari lepore utrobique, & ſale, ſacro Poëmate de Partu Virginis, & Piſcatoriis Eclogis apud poſteros immortalis. Virum natalium, animique nobilitate illuſtrem commendat Paullus Jovius, apud quem exſtat Epitaphium, quod marmoreo tumulo inſcripſit Bembus: &c.*

DI-

(1) Serm. famil. Lib. 3. pag. 37.

DILECTO FILIO ACTIO SYNCERO SANNAZARIO LEO PAPA X.

DILECTE fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quum forte de claris ingeniis aetatis noſtrae apud nos verba fierent, affuere qui quum te, tum Opus tuum de Partu Virginis divinis prope laudibus cum admiratione attollerent, atque praedicarent. Quae res exſpectata quidem diu nobis (nihil enim non excultum, non elaboratum, non ſingulari tuo ingenio dignum proficiſci a te poſſe arbitramur) verum eo nunc carior & jucundior viſa eſt, tum quod quae futura exſpectabamus, accepimus jam facta eſſe, & quae ſuperent omnem exſpectationem, tum quod & ſi nullo non tempore fuiſſent acceptiſſima, hac praecipue tempeſtate erunt longe gratiora. qua quidem, quo doctiores videantur, Eccleſiam ſtilo iniquo petant, qui exactiſſima eruditione commendent, non deſiderentur. Dici non poteſt, quum haec audiremus, quantum voluptatis acceperimus, & quum ipſi legemus, accepturi ſimus: quod perſuaſi ſimus, divina factum providentia, ut divina Sponſa tot impiis oppugnatoribus, laceratoribuſque laceſſita, talem, tantumque nacta ſit propugnatorem, & quum illi impia facundia abuſi frangant in rem ſacram genuinum, tu unus Opus edideris, quo

rem ſacram omnibus (ut dici ſolet) nervis attollendam, excolendamque procuraveris ſancto conſilio, eventu feliciore, quum dictitent, qui legere, ſi rem quaeramus, nihil niſi CHRISTUM atque ejus Sponſam ſonare: ſi pietatem, undique religionis enitere ſtudium: ſi judicium, nihil ungue ſignandum relinquere: ſi figuras artiſque conatus, veterum vatum nulli cedere, multos anteire. gratulamur itaque tibi, quod tantum unus praeſtes, quantum antea nemo: Eccleſiae, quod quum vexetur lancineturque ab aliis, a te uno in Caelum efferatur: noſtro ſaeculo, quod fiet tui carminis luce celeberrimum: nobis denique ipſis, quibus imminente hinc Goliade armato, hinc Saule a furiis agitato, aſſuerit pius David illum funda a temeritate, hunc lyra a furore compeſcens. Hortamur itaque te, jam Opus edas, ut qui dolent, quum illa legunt, quae adverſus pietatem venena ficti Chriſtiani evomuere, ad tua conferant ſe ſe, quae veluti praeſens antidotum ſint oppoſituri. Tu ita tibi perſuadeas volumus, nos te & tua omnia perinde ac noſtra complexuros eſſe, nec nos, nec hanc Sanctam Sedem umquam tui vel affectus vel operae immemores futuros. Datum Romae apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris Die VI. Auguſti. M. D. XXI. Pontificatus noſtri anno nono.

BEMBUS.

Per Favonium De mandato.

DILE-

DILECTO FILIO

ACTIO SYNCERO

SANNAZARIO

CLEMENS PAPA VII.

DILECTE fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Accepimus Librum gratiſſimo munere, quem tu ad nos de DEI, & DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI rebus ſcriptum miſiſti, cujus argumentum praeclarum, atque nobile quum in te parem oſtendat animi pietatem, atque ingenii gloriam, ſitque in eo nomen quoque noſtrum ad memoriam eorum qui lecturi ſunt, qui quidem innumerabiles futuri ſunt in longa poſteritate, immortalitati quaſi commendatum, muneris tui magnitudinem hoc magis ſentimus, quod quomodo parem referamus gratiam, habere nos non arbitramur. Si enim immortalitas optata, & grata eſt omnibus, qui praeſertim animo vegetiore atque erectiore ſint, permagnae ſunt illius partes nobis a te tributae. Quamquam enim ea eſt appetenda maxime, illique elaborandum praecipue, quae poſt diſceſſum ex hac vita, in illa altera vita felici & ſempiterna nos cum DEO ipſo collocat, tamen ne haec quidem non libenter adſciſcenda, quae producit ad poſteros noſtri nominis perpetuitatem. pro qua, qui illam caeleſtem &

divinam immortalitatem non plane cognoverunt, maximis ſaepe tamen contentionibus, & acerbiſſimis diſcriminibus vitam, & caput ſuum objecere. quod profecto non feciſſent, niſi a natura ipſa admoniti, ſummum quoddam bonum exſiſtere conjectati fuiſſent, cujus in imagine & ſimulacro tam multas partes experirentur eſſe delectationis, & gloriae. Eſt enim profecto haec famae & laudis ad commemorationem hominum celebritas, imago illius verae immortalitatis, quae eximio dono Omnipotentis DEI, uni Chriſtiano generi, per DOMINUM NOSTRUM JESUM CHRISTUM propoſita eſt, ad quam potiſſimum aſpirare debemus, hanc vero ita caram, jucundamque ducere, ſi proborum & prudentium teſtimonium nobis deferatur, quod quidem in te nobis egregie contigit. Non enim ingenio ſolum tuo honorati, illuſtratique ſumus, ſed (quod nobis etiam gratius eſt) judicio comprobati, & si enim ingenii gloria concedis nemini, vel omnibus potius praeſtas, qui in hoc ſcribendi genere cum laude verſati ſunt, tamen quum ipſo ſcriptionis argumento oſtendas, qua sis pietate, ſapientia, religione praeditus, jucundius etiam accepimus teſtimonium optimi, & religiosiſſimi viri, quam ſtudium doctiſſimi. Quapropter macte virtute tu quidem, id enim es conſecutus, quo nullum majus homini bonum in hac vita exsiſtere poſſe videatur. maximorum enim donorum, quibus te affecerat DEUS, gratia illi (quoad mortali homini licuit) relata, illud jam ſummum, & incomparabile verae immortalita-

lita-

litatis donum es promeritus, cui deinde jam gratia nulla eſſe par poteſt. qui talentum acceptum multiplicatis mercedibus, eidem Domino reddidiſti a quo acceperas. Ex quo quum fructum quoque non mediocrem tui Libri dicatione, ad nominis noſtri laudem, ac memoriam redundare volueris, tantam tibi habemus gratiam, quantam capere grati, & memoris Pontificis tanto devincta officio mens poteſt, ſicut & re ipſa tibi oſtendere parati ſumus, & ut experiare etiam adhortamur. Datum Romae apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris Die V. Auguſti. M.D.XXVII. Pontificatus noſtri anno tertio.

JAC. SADOLETUS.

AEGI-

Digitized by Google

AEGIDIUS
TIT. S. MATTHAEI
S. R. E.
PRESBYTER CARDINALIS
ACTIO SYNCERO
SANNAZARIO S.

DIVINUM de Partu Virginis Poëma mihi tuo nomine redditum quum legiſſem, velut attonitus ac lucis impatiens, ſtatim ad te neſcio quid, ſed quale ab iis, qui lolio (ut ajunt) victitant, proficiſci poteſt. Neque enim de eo poſſe arbitror quemquam judicare, praeter eum, qui ad eruditionem tuam proxime accedat, quique (quod fieri vix poſſet) tui ſit quam maxime ſimilis. Verum quum abſurda quaedam & ἄμουσα ſcripſerim, meae tamen literae (quae tua eſt humanitas) undique expetitae, lectae, exſcriptae iſtic a pleriſque omnibus ſunt. Quumque (ut audiebam) earum literarum exemplum in tuorum fere omnium civium manibus eſſet, ecce a te mihi literae redduntur. demiſſa Caelo Ancylia mihi viſa ſunt, nullum enim ornandi me locum praetermittis. Nam dum mea probas, Neapoli cum admiratione legor, & item Romae: dum reſcribis, quo munere beaſti me, SYNCERE, diis hominibuſque invidentibus! Sed ut ad Poëma redeam, divina quidem illa omnia, verum hactenus ita omni ornatu caruerunt, ut humanis inferiora, nunc a te ita omnium Muſarum muneribus exculta, ut divinis (ſi dicere fas ſit) vel potiora eſſe videantur. Nam quum a praeſcripta linea digrederis velut liberum dicendi genus nactus, ita ingenii vires explicas, ut antiquorum nemini ſit tibi concedendum. rurſus quum ea narras,

unde ne tranſverſum quidem unguem, quod ajunt, quaeque majores noſtri divinarum rerum ſcriptores Latinis literis ornari haud poſſe arbitrabantur, ita oratione illuſtras, ut omnium argumenta, quum Graecorum, tum Latinorum Poëtarum, longo poſt ſe intervallo relinquant. Quid enim, immortalis D E U S, *(ut ordiar ab initio) invocatione elegantius? quid conceptu altius? quid Caelo, terra, inferis rei novitate obſtupeſcentibus mirabilius? quid laeto Simeone jucundius? quid infantum internecione ſaevius? quid* D E O *moriente horribilius? quid ab Orco redeunte gratius? quid ſpolia referente beatius? quid agente in Caelo triumphum te canente felicius? Adde alterius libri Muſas certatim divina carmina modulantes, adde pictum Orbem, adde Specum. De Partu vero quid ipſe loquar? quum ea de re deinceps vel tacendum, vel tuis dumtaxat verbis loquendum ſit. Praetereo qua oratione Heros ille tuus e ſomno excitus, divinaque adflatus aura* D E U M *natum adoret. Nec referam e tertio illuſtrata Puerperia, non Divorum cantus, non carmina, non paſtorum vaticinia, non felicis fluvii oracula, non urnam, non columbae alas argenteas, non denique Protei vatis miracula recenſebo.*

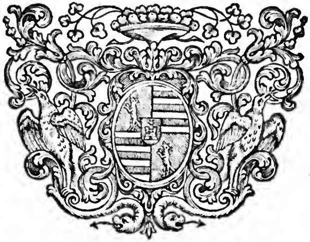
— — — — Non ſi mihi ferrea centum
Ora ſonent, totidemque aerato e gutture linguae,
Carminis Actiaci laudes percurrere poſſem.

Verum quum tu ſolum pietate, non humanarum laudum cupiditate accenſus, tantum ſtudii, laboris, diligentiae ad ſcribendum contuleris, ea tibi ſumma laus cenſeatur, quae uno omnium ore praedicabitur, tantum eſſe laudum tuarum cumulum, ut ne ipſi quidem eloquentiae, qua mirabiliter excellis, locus ad te laudandum relinquatur. Nam de laboris praemio, ad nos, id eſt mortales, nihil attinet cogitare. Quid enim tibi tribuere homines poſſent, & ſi omnia ſimul congeſſerint, quo tuum meritum expleretur? D E U S *ille* D E U S, *cujus numine adflatus, tam doctum, tam ſanctum, tam pium Carmen ceciniſti, te digno*

mune-

munere remunerabitur. Non quidem Elyſiorum aut piorum campis, inſuliſve fortunatorum, quas Lino, Orpheo, Muſaeo, ceteriſque Deorum filiis ſedes antiquitas falſo ſtatuit, ſed Caelo, digna quidem tantarum vigiliarum mercede. Reliquum eſt, ut tibi gratias agam, quod Auguſtini *perſonam inſerueris, quae reliquis tam apte, tantaque harmonia cohaeret, quanta Philoſophi ajunt in caelo ſidera. proinde recte ad te pertinet Homericum illud:*

Ο δ' ὄλβιος ὅντινα μοῦσαι φίλωνται.
Γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή.

PETRUS GRAVINA.

NON ſine providentia deligunt ſibi Immortales quandoque ex mortalibus nonnullos, quorum opera, ad venerandam Divinam dignitatem, decentius utantur. hinc noſtra Chriſtiana Veritas, tot Sanctorum Virorum, ſanctarumque Virginum teſtimonia, ac miniſteria in ſui gloriam agnoſcit. an fortuito igitur eveniſſe exiſtimabimus, ut temporibus noſtris, naſcentis divini caeleſtiſque Operis de Partu Virginis imprimendi, ac promulgandi curam, VIRGO ipſa DEIPARA, quaſi ex deſtinatu, primariae feminae Caſſandrae Marcheſiae, nobilitate, facundia, pudicitia inſigni demandaverit: qua quidem alumna tantum ſibi placet docta Neapolis, ut cum Gratiis Gratiam, cum Muſis Muſam eſse affirmet. Hac itaque veluti quadam honeſtiſſima obſtetrice curante, divinus hic novi carminis partus veterem noſtram ſalutem, ac lucem, tamquam renaſcentem nobis exſpectantibus repraeſentavit.

CLE-

CLEMENTI SEPTIMO

PONTIFICI MAXIMO

ACTIUS SYNCERUS.

MAGNE PARENS, CUSTOSQUE HOMINUM, CUI JUS DATUR UNI
CLAUDERE CAELESTES, ET RESERARE FORES:

OCCURRENT SI QUA IN NOSTRIS MALE FIRMA LIBELLIS,
DELEAT ERRORES AEQUA LITURA MEOS.

IMPERIIS, VENERANDE, TUIS SUBMITTIMUS ILLOS:
NAM SINE TE RECTA NON LICET IRE VIA:

IPSE MANU, SACRISQUE POTENS PODALYRIUS HERBIS
ULCERA PAEONIA NOSTRA LEVABIS OPE.

QUIPPE MIHI TOTO NULLUS TE PRAETER IN ORBE
TRISTE SALUTIFERA LENIET ARTE MALUM.

RARUS HONOS, SUMMO SE PRAESIDE POSSE TUERI;
RARIOR, A SUMMO PRAESIDE POSSE LEGI.

ACTII

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI

VIRI PATRICII

DE PARTU VIRGINIS

LIBRI TRES.

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
DE PARTU
VIRGINIS
LIBER PRIMUS.

VIRGINEI Partus, magnoque aequaeva Parenti
Progenies, ſuperas caeli quae miſſa per auras
Antiquam generis labem mortalibus aegris
Abluit, obſtructique viam patefecit Olympi,
Sit mihi, Caelicolae, primus labor: Hoc mihi primum
Surgat opus. Vos auditas ab origine cauſsas,
Et tanti ſeriem, ſi fas, evolvite facti.
Nec minus, o Muſae, vatum decus, hic ego veſtros

Digitized by Google

Optarim fontes, veſtras nemora ardua rupes:
Quandoquidem genus e caelo deducitis: & vos
Virginitas, ſanctaeque juvat reverentia famae.
Vos igitur, ſeu cura poli, ſeu Virginis hujus
Tangit honos, monſtrate viam, qua nubila vincam:
Et mecum immenſi portas recludite caeli.
Magna quidem, magna, Aonides, ſed debita poſco,
Nec vobis ignota: etenim potuiſtis & antrum
Adſpicere, & choreas: nec vos orientia caelo
Signa, nec Eoos Reges latuiſse putandum eſt.
  Tuque adeo ſpes fida hominum, ſpes fida Deorum,
Alma Parens, quam mille acies, quaeque aetheris alti
Militia eſt, totidem currus, tot ſigna, tubaeque,
Tot litui comitantur, ovantique agmina gyro
Adglomerant: niveis tibi ſi ſolennia templis
Serta damus: ſi manſuras tibi ponimus aras
Exciſo in ſcopulo, fluctus unde aurea canos
Deſpiciens, celſo ſe culmine Mergillino
Adtollit, nautiſque procul venientibus offert:
Si laudes de more tuas, ſi ſacra, diemque,
Ac coetus late inſignes, ritusque dicamus,
Annua felicis colimus dum gaudia partus:
Tu vatem ignarumque viae, inſuetumque labori,
Diva, mone, & pavidis jam laeta adlabere coeptis.
  Viderat aetherea Superum Regnator ab arce,
Undique collectas vectari in Tartara praedas:

Tiſiphonemque imo conantem cuncta profundo
Vertere, & immanes ſtimulantem ad dira Sorores:
Nec jam homini prodeſſe, alto quod femina caelo
Duceret, aut varios animum excoluiſſet ad uſus:
Tantum letiferae poterant contagia culpae.
Tum pectus Pater aeterno ſuccenſus amore,
Sic ſecum: Ecquis erit finis? tantiſne parentum
Priſca luent poenis ſeri commiſſa nepotes?
Ut quos victuros ſemper, Superiſque crearam
Pene pares, triſti patiar ſuccumbere leto,
Informeſque domos, obſcuraque regna ſubire?
Non ita: ſed Divum potius revocentur ad oras,
Ut decet, & manuum poſcunt opera alta mearum:
Deſertoſque foros, vacuique ſedilia caeli
Actutum complere parent: legio unde, nefandis
Acta odiis, trepidas ruit exturbata per auras.
Quumque caput fuerit, tantorumque una malorum
Femina principium, lacrimaſque, & funera terris
Intulerit: nunc auxilium ferat ipſa, modumque,
Qua licet, afflictis imponat Femina rebus.
Haec ait: & celerem ſtellata in veſte Miniſtrum,
Qui caſtae divina ferat mandata Puellae,
Adloquitur, facie inſignem, & fulgentibus alis.
Te, quem certa vocant magnarum exordia rerum,
Fide vigil, pars militiae fortiſſima noſtrae,
Te decet ire, novumque in ſaecula jungere foedus:

Nunc

Nunc animum huc adverte: atque haec ſub pectore ſerva.
Eſt urbes Phoenicum inter, lateque fluentem
Jordanem, regio noſtris ſat cognita ſacris,
Judaeam appellant, armiſque, & lege potentem.
Hic claris exorta atavis, Vatumque Ducumque
Antiquum genus, & dignis licet aucta hymenaeis,
Pectoris inlaeſum Virgo mihi caſta pudorem
Servat adhuc, nullos non ſervatura per annos:
(Mirus amor) ſeniumque ſui venerata Mariti
Exiguis degit thalamis, & paupere tecto,
Digna polo regnare, altoque effulgere Divum
Concilio, & noſtros aeternum habitare penates.
Hanc mihi virginibus jampridem ex omnibus unam
Delegi, prudenſque animo interiore locavi:
Ut foret, intacta ſanctum quae Numen in alvo
Conciperet, ferretque pios ſine ſemine partus.
Ergo age, nubivagos molire per aëra greſſus:
Devenienſque locum, caſtas haec juſſus ad aures
Effare: & pulchris cunctantem hortatibus imple:
Quandoquidem genus e Stygiis mortale tenebris
Eripere eſt animus, ſaevoſque arcere labores.
Dixerat: Ille altum Zephyris per inane vocatis
Carpit iter, ſcindit nebulas, atque aëra tranat
Ima petens, pronuſque leves vix commovet alas.
Qualis, ubi ex alto notis Maeandria ripis
Proſpexit vada, ſeu placidi ſtagna ampla Cayſtri,

Prae-

Praecipitem ſe ſe candenti corpore cycnus
Mittit agens, jamque implumis, ſegniſque videtur
Ipſe ſibi, donec tandem potiatur amatis
Victor aquis: ſic ille auras, nubeſque ſecabat.
Aſt ubi palmiferae tractu ſtetit altus Idumes,
Reginam haud humiles volventem pectore curas
Adſpicit: Atque illi veteres de more Sibyllae
In manibus: tum ſiqua aevo reſeranda nepotum
Fatidici caſto cecinerunt pectore Vates.
Ipſam autem ſecuram animi laetamque videres
Auctorem ſperare ſuum: Namque adfore tempus,
Quo ſacer aethereis delapſus Spiritus aſtris
Incorrupta piae compleret viſcera Matris,
Audierat. Proh quanta alti reverentia Caeli
Virgineo in vultu eſt! oculos dejecta modeſtos
Suſpirat: Matremque Dei venientis adorat:
Felicemque illam, humana nec lege creatam
Saepe vocat: nec dum ipſa ſuos jam ſentit honores:
Quum ſubito ex alto Juvenis demiſſus Olympo,
Purpureos retegit vultus: Numenque profeſſus
Inceſſuque habituque, ingentes explicat alas:
Ac tectis late inſuetum diffundit odorem.
Mox prior haec: Oculis ſalve lux debita noſtris,
Jampridem notum caelo jubar, optima Virgo:
Cui ſe ſe tot dona, tot explicuere merenti
Divitiae Superum: quidquid rectique, probique

Aeterna de mente fluit: puriſſima quidquid
Ad terras ſummo veniens Sapientia caelo
Fert ſecum, & plenis exundans Gratia rivis.
Te Genitor ſtabili firmam ſibi lege ſacravit,
Perpetuos Genitor curſus qui dirigit aſtris:
Manſuramque tuo fixit ſub pectore ſedem.
Idcirco coetus inter veneranda pudicos
Una es, quam latis caeli in regionibus olim
Tot Divum celebrent voces. proh gaudia terris
Quanta dabis! quantis hominum ſuccurrere votis
Incipies! Stupuit confeſtim exterrita Virgo:
Demiſitque oculos: totoſque expalluit artus.
Non ſecus, ac conchis ſi quando intenta legendis
Seu Micone parva, ſcopulis ſeu forte Seriphi
Nuda pedem virgo, laetae nova gloria matris,
Veliferam advertit vicina ad litora puppim
Adventare, timet: nec jam ſubducere veſtem
Audet, nec tuto ad ſocias ſe reddere curſu:
Sed trepidans ſilet, obrutuque immobilis haeret.
Illa Arabum merces, & fortunata Canopi
Dona ferens, nullis bellum mortalibus infert:
Sed pelago innocuis circumnitet armamentis.

Tum rutilus caeli Alipotens, cui lactea fandi
Copia, divinique fluunt e pectore rores
Ambroſiae, quibus ille acres mulcere procellas
Poſſit, & iratos pelago depellere ventos:

Exue,

Exue, Dia, metus animo, paritura verendum
Caelitibus Numen, ſperataque gaudia terris,
Aeternamque datura venis per ſaecula pacem.
Haec ego ſiderea miſſus tibi Nuncius arce,
Sublimis celeres vexit quem penna per auras,
Vaticinor, non inſidias, non nectere fraudes
Edoctus: longe a noſtris fraus exſulat oris.
Quippe tui magnum magna incrementa per orbem
Ipſa olim Partus, Virgo, Soboliſque beatae
Adſpicies. vincet proavos: proavitaque longo
Extendet jura imperio: populiſque vocatis
Ad ſolium, late ingentes moderabitur urbes:
Nec ſceptri jam finis erit, nec terminus aevi.
Quin juſtis paullatim animis pulcherrima ſurget
Relligio. Non monſtra piis, ſed Numina, templis
Placabunt caſtae diris ſine caedibus arae.

Dixerat. Illa animum ſedato pectore firmans,
Subſtitit, & placido breviter ſic ore locuta eſt:
Conceptuſne mihi tandem, partuſque futuros,
Sancte, refers? mene attactus perferre viriles
Poſſe putas? cui vel nitenti matris ab alvo
Protinus inconcuſſum, & ineluctabile votum
Virginitas fuit una: nec eſt, cur ſolvere amatae
Jura pudicitiae cupiam, aut haec foedera rumpam.
Immo iſtas, quod tu minime jam rere, per aures,
Excipit Interpres, foecundam Spiritus alvum

Influet, implebitque potenti viſcera partu,
Flammifero veniens caelo, atque micantibus aſtris.
At tu virgineum mirata tumeſcere ventrem,
Haerebis pavitans: demum formidine pulſa
Gaudia ſervati capies inopina pudoris.
Neve haec vana putes, dictis aut territa noſtris
Indubites: ſerae dudum conceſſa ſenectae
Dona oculos pone ante tuos. Nam ſanguine avito
Juncta tibi Mulier, ſterilis licet illa, gravique
Preſſa aevo, haudquaquam ſperatum hoc tempore pignus
Fert utero, & felix ſexto ſub menſe laborat.
Uſque adeo magno nil non ſuperabile Caelo eſt.
His dictis, Regina oculos ad ſidera tollens,
Caeleſtumque domos ſuperas, atque aurea tecta,
Adnuit, & tales emiſit pectore voces:
Jam jam vince, fides, vince, obſequioſa voluntas:
En adſum: accipio venerans tua juſſa, tuumque
Dulce ſacrum, Pater omnipotens: nec fallere veſtrum eſt,
Caelicolae. noſco crines, noſco ora, manuſque,
Verbaque, & aligerum caeli haud variantis Alumnum.
Tantum effata, repente nova micuiſſe penates
Luce videt: nitor ecce domum complerat: ibi illa,
Ardentum haud patiens radiorum, igniſque coruſci,
Extimuit magis. At venter (mirabile dictu!
Non ignota cano) ſine vi, ſine labe pudoris,
Arcano intumuit verbo. Vigor actus ab alto

Irradians, Vigor omnipotens, Vigor omnia complens
Deſcendit, Deus ille, Deus: totoſque per artus
Dat ſe ſe, miſcetque utero. quo tacta repente
Viſcera contremuere: ſilet Natura, pavetque
Attonitae ſimilis: confuſaque turbine rerum
Inſolito, occultas conatur quaerere cauſſas.
Sed longe vires alias, majoraque ſentit
Numina. ſuccutitur tellus: laevumque ſereno
Intonuit caelo, rerum cui ſumma poteſtas,
Adventum Nati Genitor teſtatus: ut omnes
Audirent late populi, quos maximus ambit
Oceanus, Tethyſque, & rauciſona Amphitrite.
  Hos inter medios caeli, terraeque fragores
Aequatis properans Volucer pulcherrimus alis,
Omnia dum trepidant, diſceſſerat, altaque nabat
Per loca: quum Virgo celſis in nubibus illum
Alternantem humeros videt, atque immenſa ſecantem
Ventorum ſpatia, & jam verſicolore per auras
Fulgentem pluma, ac caeli convexa petentem.
Quem demum tali adſpectans ſermone ſecuta eſt:
Magne Ales, celſi decus aetheris, invia rerum
Qui penetras, longeque & nubila linquis, & Euros
Antevolans, laeto ſeu te felicia tractu
Sidera, quaeque ſuos volvuntur ſigna per orbes
Exſpectant redeuntem: alti ſeu certa repoſcit
Cryſtalli domus, & vitrei plaga lucida regni:

Digitized by Google

Seu propiora vocant ſupremo tecta Tonanti,
Qua patet in ſummum regio flammantis Olympi,
Teque amor, & liquidis flagrans alit ignibus aura:
I precor, i noſtrum teſtis defende pudorem.
Nec plura his: Tum vero aciem deflectit, & omnes,
Haud mora, ſollicito percurrit lumine montes:
Adgnatamque animo, conceptaque pignora verſat,
Multa putans: ſerumque uteri miratur honorem.
  Interea Manes deſcendit fama ſub imos,
Pallenteſque domos veris rumoribus implet:
Optatum adventare diem, quo triſtia linquant
Tartara, & evictis fugiant Acheronta tenebris,
Immanemque ululatum, & non laetabile murmur
Tergemini Canis: adverſo qui carceris antro
Excubat inſomnis ſemper, rictuque trifauci
Horrendum, ſtimulante fame, ſub nocte profunda
Perſonat, & morſu venientes adpetit umbras.
Tum vero Heroës laetati, animaeque piorum
Ad caelum erectas coeperunt tendere palmas.
Atque hic inſignis funda, citharaque decorus,
Inſignis ſceptro Senior, per opaca locorum
Dum graditur, nectitque ſacros diademate crines:
Dum legit effoetos Lethaeo in gramine flores,
Qua tacite labuntur aquae, mutaeque volucres
Ducunt per ſteriles aeterna ſilentia ramos:
Adtonita ſubitos concepit mente furores,

Di-

Digitized by Google

Divinamque animam: & conſueto Numine plenus,
Intorquens oculos, venientia fata recenſet.
  Naſcere, Magne Puer: noſtros quem ſolvere nexus,
Et tantos Genitor voluit perferre labores.
Magne Puer, cui ſe haec tandem ſpolianda reſervant
Regna, tot heu miſeris hominum ditata ruinis:
Naſcere, venturum ſi te mortalibus olim
Pectore veridico promiſimus: igneus ut nos
Viribus adflatos caeleſtibus ardor agebat
Inſinuans: ſi ſacra peregimus, & tua late
Juſſa per immenſum fama vulgavimus orbem.
En ridet Pax alma tibi: ſimul ecce potentes
Impulſi caelo, Diviſque auctoribus acti,
Orbe alio properant Reges. Salvete, beati
Aethiopes, hominum ſanctum genus, aſtra ſecuti:
Scilicet huc veſtris adfertis munera regnis.
Accipe dona, Puer: tuque, o ſanctiſſima Mater,
Sume animos: jam te populique, duceſque frequentant
Litore ab extremo, & odoriferis Nabathaeis.
Ille autem aurata fulgens in veſte Sacerdos
Jam canus, jam maturo venerabilis aevo,
Quid ſibi vult? ſacras Puerum qui ſiſtit ad aras,
Sic venerans? laetoque inſpectans aethera vultu?
Seque dehinc facili clauſurum lumina fato,
Exclamat: quod ſperatum per ſaecula munus,
Promiſſamque diu pacem, certamque ſalutem

Ter-

Terrarum, exorta liceat ſibi luce tueri
Optanti, ſeniumque ideo, Parçaſque trahenti:
Sed quid ego heu dira conſperſos caede penates
Infantum, & ſubito currentes ſanguine rivos
Adſpicio? triſtiſque meas vagitus ad aures
Fertur? io ſcelus eſt, partus jugulare recentes.
Crudelis, quid agis? nihil hi meruere: neque illum,
Quem petis, inſano dabitur tibi perdere ferro.
Nunc nunc, o matres, ſcelerata abſcedite terra,
Dum licet, inque ſinu pueros abſcondite veſtros:
Nam ferus hoſtis adeſt. propera jam, regia Virgo,
Inque Paraetonias transfer tua pignora terras:
Admonet hoc magnum Genitor qui temperat orbem.
Tuta domus, tutique illic tibi, Dia, receſſus.
Verum ubi bis ſenas hiemes, bis ſenaque Nati
Solſtitia, & tantos ſuperaveris anxia caſus:
Ingentes imo duces de pectore queſtus,
Aureaque aſſiduis pulſabis ſidera votis.
Nam Puerum, quamvis per compita ſaepe vocatum,
Saepe exſpectatum conſuetae ad gaudia menſae,
Perquires nequidquam amens: nec cara petentem
Oſcula, nec ſera redeuntem nocte videbis.
Treſque illum totos maerenti pectore ſoles,
Et totidem trepidas ſomni ſine munere noctes
Omnia luſtrantes, queſtu omnia confundentes
Flebitis indigno perculſi corda dolore

Tuque

Digitized by Google

Tuque, Senexque tuus. Quarto ſed Lucifer ortu
Purpureos tremulo quum tollet ab aequore vultus
Inventum dabit, & quaerentibus offeret ultro.
O quas tunc lacrimas, o quae tunc oſcula, Mater,
Quos dabis amplexus, miſto inter gaudia fletu!
Quum Natum ante aras Patris, & delubra ſedentem,
Mulcentemque Senes dictis, animoſque trahentem
Adſpicies gaviſa, ipſo admirante ſenatu
Primitias Pueri ingentes, nec inane ſagacis
Pectoris indicium, nataeque ad grandia mentis.
Tu vero quid in arma ruis, ſcelerata Juventus?
Quid galeas, enſeſque virûm, & fulgentia cerno
Agmina? ſcutataſque procul ſub nocte cohortes
Obſcura, & crebris radiantes ignibus haſtas?
Totne unum telis petitur caput? heu furor, heu mens
Caeca hominum, ſemperque odiis adcincta neſandis!
Jamque oleas, montemque ſacrum circumque ſupraque
Cinxere, & longa lucum obſedere corona.
Quo feror? ecce trahunt manibus poſt terga revinctis
Inſontem: modo quem latas mira illa per urbes
Edentem, Patriſque palam praecepta docentem
Adtoniti ſtupuere, illum Regemque Deumque
Humanaeque ducem vitae, fontemque ſalutis
Haud veriti populo circum plaudente fateri.
Heu facinus! mortemne etiam, & crudele minantur
Supplicium? ſaevos ſtringunt in vulnera faſces,

Horrenteſque parant paliuro intexere dumos,
Tormenti genus: & capiti premere inde coronam
Vulnificam: Viden', alternos ut arundinis ictus
Incutiunt? geminantque truci convicia lingua?
Parte alia ingentes video de ſtirpibus imis
Everti palmas, altas ad ſidera palmas,
Infelix opus: unde hominum Lux illa, Decorque
Pendeat: Ah trepidis dirum, & miſerabile terris!
Quum Patri aethereo moriens liventia pandet
Brachia, turpatoſque atra de morte capillos,
Oraque, demiſſoſque oculos, frontemque cruore
Jam madidam, & lato patefactum pectus hiatu.
At Mater, non jam Mater, ſed flentis, & orbae
Infelix ſimulacrum, aegra, ac ſine viribus umbra,
Ante Crucem demiſſa genas, effuſa capillum,
Stat lacrimans, triſtique irrorat pectora fletu.
Ac ſi jam comperta mihi licet ore profari
Omnia: defeſſi ſpectans morientia Nati
Lumina, crudeles terras, crudelia dicit
Sidera: crudelem ſe ſe, quod talia cernat
Vulnera, ſaepe vocat: tum luctiſono ululatu
Cuncta replens, ſingultanti ſic incipit ore:
Incipit, & duro figit ſimul oſcula Ligno
Exclamans: Quis me miſeram, quis culmine tanto
Dejectam, ſubitis involuit, Nate, procellis?
Nate, Patris vires, ſanguis meus, unde repente

Digitized by Google

Haec fera tempeſtas? quis te mihi fluctus ademit?
Quae manus indignos foedavit ſanguine vultus?
Cui tantum in Superos licuit? bella impia Caelo
Quis parat? hunc ego te poſt tot male tuta labores
Poſtque tot infelix elapſae incommoda vitae
Adſpicio? tune illa tuae lux unica Matris?
Tune animae pax, & requies, ſpeſque ultima noſtrae
Sic raperis? ſic me ſolam, exanimemque relinquis?
O dolor: exſtincto jam te pro fratre ſorores,
Pro natis toties exoravere parentes:
Aſt ego pro Nato, pro te Dominoque Deoque
Quem miſera exorem? quo triſtia pectora vertam?
Cui querar? o tandem dirae me perdite dextrae:
Me potius (ſi qua eſt pietas) immanibus armis
Obruite: in me omnes effundite pectoris iras:
Vel tu (ſi tanti eſt hominum genus) eripe Matrem,
Quae rogat, & Stygias tecum duc, Nate, ſub umbras.
Ipſa ego te per dura locorum, inamoenaque vivis
Regna ſequar: liceat rumpentem cernere portas
Aeratas: liceat pulchro ſudore madentem
Everſorem Erebi materna abſtergere dextra.
Hos illa, & plures fundet de pectore queſtus.
Quod ſcelus Eois ut primum cernet ab undis
Sol, indignantes retro convertere currus
Optabit: fruſtraque ſuis luctatus habenis,
Quod poterit tandem, auratos ferrugine crines

Digitized by Google

Inficiet, moeſtamque diu ſine lumine frontem
Oſtendet terris: ut qui jam ploret ademtum
Auctorem, Regemque ſuum: quin ipſa nigranti
Fratris ab ore timens, & tanto concita caſu
Cynthia, caeruleo vultus obnubet amictu,
Avertetque oculos, lacrimaſque effundet inanes.
At contra horriſono tellus concuſſa tremore,
Cum gemitu fremet: & ruptis excita ſepulcris
Emittet ſimulacra. Quid, o, quid abire paratis,
Illuſtres animae? non omnibus haec data rerum
Conditio: paucis remeare ad lumina vitae
Conceſſum. Sed tempus erit, quum Martia rauco
Mugitu caelum quatiet tuba: quumque repente
Corpora per terras omnes late omnia ſurgent.
Nunc autem ſat Tartarei ſi clauſtra Tyranni
Effringat Rex ille: & caligantia pandat
Atria: diffugiant immiſſo lumine dirae
Eumenidum facies jactis in terga colubris.
Quas atro vix in limo Phlegetontis aduſtum
Accipiat nemus, & fumanti condat in ulva.
Tum variae peſtes, & monſtra horrentia Ditis
Ima petant: trepident Briareïa turba, Ceraſtae,
Semiferumque genus Centauri, & Gorgones atrae,
Scyllaeque, Sphingeſque, ardentiſque ora Chimerae,
Atque Hydrae, atque Canes, & terribiles Harpyiae.
Ipſe catenato feſſus per Tartara collo

Du-

Ducetur Pluton: triſti quem murmure circum
Inferni fractis maerebunt cornibus amnes.
At nos virginea praecincti tempora lauru,
Signa per extentos caeli victricia campos
Tollemus, laetoque Ducem clamore ſequemur.
Victor io, bellator io, tu regna profunda,
Tu Manes, Erebumque, Poteſtateſque coërces
Aërias, Letumque tuo ſub Numine torques.
Ille alto temone ſedens, levibuſque quadrigis
Lora dabit, volucreſque reget placido ore jugales,
Non jam cornipedum ductos de ſemine equorum,
Nec qui conſuetas carpant praeſepibus herbas.
Primus enim valido ſubnixus eburnea collo
Fert juga formoſi pecoris cuſtodia Taurus:
Stellatus minio Taurus: cui cornua fronti
Aurea, & auratis horrent palearia ſetis:
Perque pedes bifidae radiant nova ſidera gemmae.
Torva Bovi facies; ſed qua non altera caelo
Dignior, imbriferum quae cornibus inchoët annum,
Nec quae tam claris mugitibus aſtra laceſſat.
 Et juxta nemorum terror, rexque ipſe ferarum
Magnanimus nitet ore Leo: quem fuſa per armos
Conveſtit juba: pectoribus generoſa ſuperbit
Majeſtas: non jam ut caedes, aut praelia ſaevus
Adpetat (innocuis armantur dentibus ora:
Grataque tranquillo ridet clementia vultu)

Sed caelo ut ſpatietur, & alta ad ſidera tendat.
Hos poſt inſequitur pulchros pennata per artus
Alituum Regina: ſacrae cui vertice plumae
Adſurgunt: flavoque caput diademate fulget.
Ipſa ingens alis, ingentis fulminis inſtar
Supra hominum tecta, ac montes, ſupraque volucres
Fertur: & obſtantes curſu petit obvia nubes.
Ultimus humana ſociat cervice laborem
Alatus tergo Juvenis: cui lutea laevo
Ex humero chlamys Eois inſperſa lapillis
Pendet: eam variant centum longo ordine Reges,
Antiquum genus, & Solymae primordia gentis,
Oſtro intertexti. veros cognoſcere vultus
Eſt illic: veros montes, & flumina credas:
Et vera extremo Babylon nitet aurea limbo.
Tali ſidereas curru ſubvectus in auras
Indutos referens ſpoliis pallentibus axes,
Perveniet: recto qua panditur orbita tractu
Lactea, & ad ſedes ducit candentis Olympi.
Illic auratae muros mirabimur urbis,
Aurataſque domos, & gemmea tecta, viaſque
Stelliferas, vitreoſque altis cum montibus amnes.
Atque ibi, ſeu magni celſum penetrale Tonantis,
Sive alios habitare lares, ac tecta minorum
Caelicolum dabitur, ſtellas numerare licebit:
Surgentemque diem pariter, pariterque cadentem

Sub

Sub pedibus ſpectare, & longos ducere ſoles:
Longaque venturis protendere nomina ſaeclis.
  Haec ubi dicta: Patres plauſu excepere frequentes
Fatidicum Vatem; ſublatumque aggere ripae
Adtollunt humeris, laetumque per avia ducunt.
Intremuere Erebi ſedes, obſcuraque Ditis
Limina. ſuſpirans imo de corde Megaera
Dat gemitum, & torvas ſpectat ſine mente Sorores.
Tum caudam exululans ſub ventre recondidit atram
Cerberus, & ſontes latratu terruit umbras:
Commotiſque niger Cocytus inhorruit antris:
Et vaga Siſyphiis haeſerunt ſaxa lacertis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ACTII

Digitized by Google

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
DE PARTU
VIRGINIS
LIBER SECUNDUS.

REGINA ut ſubitos imo ſub pectore motus
Senſit, & adflatu divini Numinis aucta eſt:
Haud mora, digreſsu volucris ſuſpenſa Miniſtri,
Exſurgit; monteſque procul contendit in altos
Feſtinans. ea cura animo vel prima recurſat:
Matronam defeſſam aevo, cui nulla fuiſſent
Dona uteri (mirum dictu) jam ſegnibus annis
Foecundam, ſextique gravem ſub pondere menſis
Protinus adfari, vocemque audire loquentis,

Et

Et ſpectare oculis ſterili data Pignora Matri .
Ergo adcincta viae, nullos ſtudioſa paratus
Induitur, nullo diſponit pectora cultu:
Tantum albo crines injectu veſtis inumbrans,
Qualis Stella nitet, tardam quae circuit Arcton
Hiberna ſub nocte: aut matutina reſurgens
Aurora: aut ubi jam Oceano Sol aureus exit .
Quaque pedes movet, hac caſiam terra alma miniſtrat,
Pubenteſque roſas, nec jam moeſtos hyacinthos,
Narciſſumque, crocumque, & quidquid purpureum ver
Spirat hians, quidquid florum per gramina paſſim
Subgerit, immiſcens varios Natura colores.
Parte alia celeres ſiſtunt vaga flumina curſus:
Exſultant valleſque cavae, colleſque ſupini:
Et circumſtantes ſubmittunt culmina pinus:
Crebraque palmiferis erumpunt germiua ſilvis.
Omnia laetantur. ceſſant Eurique, Notique:
Ceſſat atrox Boreas. tantum per florea rura
Regna tenent Zephyri, caelumque tepentibus auris
Mulcent, quaque datur, gradientem voce ſalutant.
Ut ventum ad ſedes, vultu longaeva verendo
Obcurrit Conjux juſti Senis: atque repente
Plena Deo, ſubitoque uteri concuſſa tumultu,
Excipit amplexu venientem, ac talibus infit:
O decus, o laudis, Mulier, dux praevia noſtrae,
Caelitibus ſola humanum quae digna reperta es

Conciliare genus, coetuſque adtollere ad aſtra
Femineos: gremium cujus divinus obumbrat
Palmes, inexhauſtis terras qui compleat uvis:
Quis me, quis tanto Superûm dignatur honore?
Tune procul viſura humiles, Regina, penates
Veniſti? tune illa mei pulcherrima Regis
Mater ades? viden', ut noſtra Puer excitus alvo,
Quum mihi vix primas vocis ſonus ambiat aures,
Jam ſalit, & dominum ceu praecurſurus adorat?
Felix, Virgo, animi, ſelix, cui tanta mereri
Credulitas dedit una: in te nam plena videbis
Omnia, quae magni verax tibi dixit Olympi
Aliger, arcano delapſus ab aethere curſu.
Illa ſub haec: Miranda alti quis facta Tonantis,
O Mater, meritas caelo quae tollere laudes
Vox queat? exſultant dulci mea pectora motu
Auctori tantorum operum: qui me ima tenentem,
Indignamque humilemque ſuis reſpexit ab aſtris.
Munere quo gentes felix ecce una per omnes
Jam dicar: nec vana fides: ingentia quando
Ipſe mihi ingenti cumulavit munera dextra
Omnipotens, ſanctumque ejus per ſaecula nomen,
Et quae per magnas clementia didita terras
Exundat; qua paſſim omnes ſua juſſa verentes
Uſque fovens, nullo neglectos deſerit aevo.
Tum fortem exſertans humerum, dextramque coruſcam,

Inſa-

Inſanos longe faſtus, menteſque ſuperbas
Diſpulit, afflixitque ſuper ſolioque potentes
Deturbans dedit in praeceps, & ad ima repreſſit:
Extollenſque humiles, aliena in ſede locavit:
Pauperiemque, famemque fugans, implevit egenos
Divitiis: vacuos contra, nudoſque reliquit,
Qui nullas opibus metas poſuere parandis.
Poſtremo Sobolem (neque enim dare majus habebat)
Aeternam Genitor Sobolem, saeclisſque priorem
Omnibus, aequalemque ſibi, de ſanguine fidi
Suſcepit Pueri (tantis quod honoribus unum
Deerat adhuc) non ille animi, morumque ſuorum
Oblitus. quippe id meditans promiſerat olim
Sacrificis proavorum atavis, ſtirpique nepotum.
  Haec Virgo. At Senior, nullus cui vocis ademtae
Uſus erat, ſupplex nunc greſſum obſervat euntis,
Virgineoſque pedes, tactaeque dat oſcula terrae:
Nunc laetus tollit duplices ad ſidera palmas:
Quoque poteſt, ſolo teſtatur gaudia nutu:
Oſtenditque manu Vatum tot ſcripta priorum:
Quae quis agente Deo, quondam, dum vita manebat,
Edidit, & populis liquit celebranda futuris:
Scilicet effuſum tacitis de nubibus imbrem
Lanigerum in tergus: germenque e ſtirpe vetuſtae
Arboris exſurgens: incombuſtumque ſonoro
Igne rubum: & priſcis ſtellam de patribus ortam.

Digitized by Google

Quae dum cuncta gravi venturi haud inſcia viſu
Percurrit relegens: alto cum corde volutat
Conceptus Virgo inſolitos, & ab aethere lapſam
Progeniem, pluviae in morem, quae vellere molli
Excepta, haud ullos ſonitus, nec murmura reddit.
Seque Rubum, Virgamque, alto ſe denique miſſam
Sidus grande mari prorſum agnoſcitque, videtque.
Non tamen auſa loqui, tanto aut ſe dicere dignam
Munere: ſed tacito affectu tibi, maxime Divûm,
Grates, Rector, agit, mentemque ad ſidera tollit.

Et jam Luna cavum ter luce repleverat orbem,
Ter ſolitas de more intrarat caeca latebras:
Quum Virgo in patriam reditum parat, omnia quando
Certa videt. ſubeunt dilectae grata Parentis
Adloquia: adſuetaeque piis ſermonibus aedes:
Quaeque ſalutantis voces, ac verba Miniſtri
Audiit, & primos excepit cella volatus:
Cella choris Superûm luſtrata, & cognita Caelo.
Ergo iter inceptum caris digreſſa propinquis
Adcelerat: relegitque viam per nota locorum.
Nec mora, nec requies uſquam: nec lumina flectit,
Caelicolum quamvis ſacro circumdata coetu,
Donec ad optatum pervenit ſedula limen.
Atque ibi, dum conſueta ſuo cum pectore verſat
Gaudia: paullatim maturi tempora ventris
Adventare videt. ſcires jam Numen in illa

Digitized by Google

Grande tegi: nullos adeo ſentire dolores
Dat Superûm Genitor, nullaque ex parte gravari.
  Interea terra parta jam pace, marique
Auguſtus pater aeratis bella impia portis
Clauſerat, & validis arctarat vincta catenis:
Dumque ſuas Regnator opes, vireſque potentis
Imperii, exhauſtaſque armis civilibus urbes
Noſse cupit; magnum cenſeri juſserat orbem,
Deſcribi populos late, numerumque referri
Cunctorum ad ſe ſe capitum, quae maxima tellus
Suſtinet, & rapido complectitur aequore Nereus.
Ergo omnes lex una movet. ſua nomina mittunt,
Qui montes, Aurora, tuos, regna illa feracis
Armeniae, qui convalles, atque alta Niphatae
Saxa tenent, longe pictis gens nota pharetris,
Gens fines luſtrare ſuos non ſegnis, & arcu,
Qua vagus Euphrates, qua devius exit Araxes,
Felices tractus, & late munere Divûm
Conceſsos defendere agros bene olentis amomi.
Cenſetur Tauri paſſim, cenſetur Amani
Incola: praedatorque Cilix: & Iſaurica quiſquis
Rura domat: quicumque tuas, Pamphylia, ſilvas:
Quique Lycaoniam, felicia jugera: quique
Flaventem curvis Lyciam perrumpit aratris.
Jam clari bello Leleges, populique propinqui
Juſſa obeunt: gens quaeque ſuo dat nomina ritu.

Digitized by Google

Qui Ceramon, bimaremque Gnidon: quique alta tuentur
Moenia, diſpoſitis ubi circumſepta columnis
Tollit ſe nivei moles operoſa ſepulcri,
Barbara quam rapto poſuit Regina Marito.
Et quos Maeandri toties ludente recurſu
Unda rigat, rigat ipſe ſuo mox amne Cayſter,
Herboſo niveos dum margine paſcit olores.
Quoſque metalliferis veniens Pactolus ab antris
Circuit: & rutila non parcior Hermus arena.
Myſorum manus omnis: Apollineaeque Celaenae:
Idaque, Rhoeteaeaeque arces, celebrataque Muſis
Pergama, Sigaeumque jugum, Priameïa quondam
Regna armis, ducibuſque, ducum nunc nota ſepulcris.
Quae nauta, anguſtum dum praeterit Helleſpontum,
Oſtendens ſociis: hoc, inquit, litore flentes
Nereïdes ſteterant, paſſis quum moeſta capillis
Ipſa ſuum de more Thetis clamaret Achillem.
His & Bythinae claſses, & Pontica late
Adcedit regio. paret ſcopuloſa Carambis:
Parendi ſtudio fervet ſimul alta Sinope:
Fervet Halys: quique immenſis procul amnibus auctus
Cappadocum medios populos diſcriminat Iris:
Thermodoonque: Halibeſque: adtritaque ſaxa Prometheo.
Praeterea qua ſe Thracum Mavortia tellus
Pandit, & algentem Rhodope procurrit in Aemum:
Qua Macedûm per ſaxa ruit torrentibus undis

Axius,

Axius, umbroſaeque tegunt Halyachmona ripae:
Quaque jacet diris omen Pharſalia bellis,
Et bis Romana ferales clade Philippi,
Conveniunt populi certatim, & juſsa faceſsunt.
Vos etiam veſtros his adjunxiſtis alumnos,
Vicinae paſſim vacuis jam moenibus urbes,
Antiquae Grajorum urbes, gens optima morum
Formatrix, clara ingeniis, & fortibus auſis:
Seu quae litoreos tractus, monteſque tenetis:
Seu quae per medias diſperſae exſurgitis undas.
Tum latus Epiri, qua formidabile nautis
Adtollunt ſummo caput Acroceraunia caelo,
Urget opus. jamque Alcinoi dat regia cenſum:
Illyricaeque manus: impacatique Liburni:
Litoraque Ionio paſſim pulſata profundo.
Nec tu, cui late imperium terraeque, mariſque
Bellatrix peperit virtus, & Martius ardor,
Non populos, non ipſa tuas, Terra inclyta, gentes
Deſcribis, Terra una armis, & foeta triumphis,
Una viris longe pollens, atque aemula Caelo:
Nubiferae quam praeruptis anfractibus Alpes
Praecingunt, mediamque pater ſecat Apenninus,
Et geminum rapido fluctu circumtonat aequor.
Deſcripſere ſuos, quamvis non axe ſub uno,
Hinc Rhenus pater indigenas, hinc latior undis
Danubius: qui ſilvarum per vaſta volutus,

Paſcere non populos, non lambere deſinit urbes,
Donec ad optatam rapido venit agmine Peucen.
Quin & proceras ſcrutatur Gallia ſilvas,
Gallia Caeſareis Latio dignata triumphis:
Quam Rhodanus, quam findit Arar, quam permeat ingens
Sequana, piſcoſoque interluit amne Garumna.
Tum quas piniferis gentes praerupta Pyrene
Rupibus, Herculeas proſpectat ad uſque columnas,
Cogit Anas, cogit ripa formoſus utraque
Duria, & albenti Baetis praecinctus oliva,
Auratamque Tagus volvens ſub gurgite arenam,
Quique ſuo terras inſignit nomine Iberus.
Parte alia vaſtas circumvocat Africa vires:
Getuli, Maurique duces rimantur opaci
Atlantis nemora, & diſperſa mapalia ſilvis.
Scribitur & vacuis ut quiſque inventus arenis
Seu paſtor, ſeu ſubcinctis venator in armis
Obſervans ſaevos latebroſa ad teſqua leones.
Maſſylum quicumque domos, quicumque repoſtos
Heſperidum lucos, munitaque montibus arva
Incolit, & ramis nativum decutit aurum:
Et qui vertentes immania ſaxa juvencos
Flectit arans; qua devictae Carthaginis arces
Procubuere, jacentque infauſto in litore turres
Everſae. Quantum illa metus, quantum illa laborum
Urbs dedit inſultans Latio, & Laurentibus arvis!

Nunc paſſim vix relliquias, vix nomina ſervans,
Obruitur propriis non agnoſcenda ruinis.
Et querimur genus infelix humana labare
Membra aevo: quum regna palam moriantur, & urbes.
Jamque Macas idem ardor habet: venere volentes
Barcaei: venere ſuis Naſamones ab arvis:
Naviſragas qui per Syrtes, inſidaque circum
Litora, moerentum ſpoliis onerantur, & altos
Inſiliunt nudi cumulos exſtantis arenae,
Inque ſuas vertunt aliena pericula praedas.
Poſtremo Pſilli, Garamanticaque arva tenentes:
Quique Cyreneas ſuſpendunt vomere glebas,
Laudataſque legunt ſuccis praeſtantibus herbas.
Quique Jovis palmeta, Hasbytarumque receſſus:
Marmaricas qui late oras: qui paſcua ſervant
Aegypti, Meroëſque, ſacer quos Nilus inundat,
Nilus ab aethereo ducens cunabula caelo.
  Nec minus & caſta ſenior cum Virgine Cuſtos
Ibat, ut in patria nomen de more, genuſque
Ederet, & juſſum non ſegnis penderet aurum.
Ille domum antiquam, & regnata Parentibus arva
Inviſens, ſecum proavos ex ordine Reges,
Claraque facta Ducum, pulchramque ab origine gentem
Mente recenſebat tacita: numerumque ſuorum,
Quamvis tunc pauper, quamvis incognitus ipſis
Adgnatis, longe adveniens explere parabat.

Digitized by Google

Jam fines, Galilaea, tuos emenſus, & imas
Carmeli valles, quaeque altus vertice opacat
Rura Thabor, ſparſamque jugis Samaritida terram
Palmiferis; Solymas a laeva liquerat arces:
Quum ſimul e tumulo muros, ac tecta domorum
Proſpexit, patriaeque agnovit moenia terrae.
Continuo lacrimis urbem veneratur obortis:
Intenditque manus, & ab imo pectore fatur:

Bethlemiae turres, & non obſcura meorum
Regna Patrum, magnique olim ſalvete penates:
Tuque o Terra parens Regum, viſuraque Regem,
Cui Sol, & gemini famulantur cardinis axes,
Salve iterum. te vana Jovis cunabula Crete
Horreſcet, ponetque ſuos temeraria faſtus:
Moenia te Dircaea trement: ipſamque pudebit
Ortygiam geminos Latonae extollere partus.
Parva loquor: prono veniet diademate ſupplex
Illa potens rerum, terrarumque inclyta Roma;
Et ſeptemgeminos ſubmittet ad oſcula montes.
Dixit, & extrema movit veſtigia voce:
Maturatque viam Senior: tardumque fatigat
Vectorem: & viſas greſſum molitur ad oras.

Et jam prona dies fluctus urgebat Iberos,
Purpureas pelago nubes, aurumque relinquens.
Ecce autem magnis plenam conventibus urbem
Protinus, ut venere, extremo e limine portae

Digitized by Google

Adſpiciunt. Miſtum confluxerat undique vulgus,
Turba ingens. Credas longinquo ex aequore vectas
Ad merces properaſſe: aut devaſtantibus arva
Hoſtibus, in tutum trepidos fugiſſe colonos.
Cernere erat perque anfractus, perque arcta viarum
Cuncta repleſse viros, confuſoque ordine matres:
Permiſtos pecori agricolas, hos jungere plauſtra:
Hos intendere vela: alios diſcumbere apertis
Porticibus: reſono compleri cuncta tumultu:
Accenſos variis lucere in partibus ignes.
Quae Pater admirans, tacito dum ſingula viſu
Percurrit, circumque domos, & limina luſtrat,
Nec ſupereſse locum tecto videt: ibimus, inquit,
Quo Deus, & quo ſancta vocant Oracula Patrum.
Eſt ſpecus haud ingens parvae ſub moenibus urbis,
Incertum, manibuſne hominum, genione potentis
Naturae formatus, ut haec ſpectacula terris
Praeberet, tantoſque diu ſervatus in uſus,
Hoſpitio Caelum acciperet: cui plurima dorſo
Incumbit rupes pendentibus undique ſaxis
Aſpera: & exeſae cingunt latera ardua cautes:
Defunctis operum domus haud ingrata colonis.
Huc Heros tandem ſuperata ambage viarum
Sic monitus, ducente Deo, cum Conjuge ſancta
Devenit, multaque Senex ſe nocte recepit.
Ac primum ſiccis ramalibus excitat ignem:

Stramineoque toro Comitem locat: aegra cubantis
Membra ſuper veſtem involvens: mox adligat ipſos
Permulcens, jam non duros, jam ſponte ſequentes
Quadrupedes: ut ſorte aderat foenile ſaligna
Subfultum crate, & palmarum vimine textum.

Nunc age, Caſtaliis quae numquam audita ſub antris,
Muſarumve choris celebrata, aut cognita Phoebo,
Expediam: vos ſecretos per devia calles,
Caelicolae, vos, ſi merui, monſtrate receſſus
Intactos: ventum ad cunas, & gaudia Caeli,
Mirandoſque ortus, & tecta ſonantia ſacro
Vagitu. ſtat ferre pedem, qua nulla priorum
Obvia ſint oculis vatum veſtigia noſtris.

Tempus erat, quo nox tardis invecta quadrigis
Nondum ſtelliferi mediam pervenit Olympi
Ad metam, & tacito ſcintillant ſidera motu:
Quum ſilvaeque, urbeſque ſilent: quum feſſa labore
Accipiunt placidos mortalia pectora ſomnos:
Non fera, non volucris, non picto corpore ſerpens
Dat ſonitum. jamque in cineres conſederat ignis
Ultimus: & ſera perfuſus membra quiete
Scrupoſo Senior caput adclinaverat antro.
Ecce autem nitor ex alto novus emicat, omnemque
Exſuperat veniens atrae caliginis umbram:
Auditique Chori Superûm, & caeleſtia curvas
Agmina pulſantum citharas, ac voce canentum.

Agno-

Agnovit ſonitum, partuſque inſtare propinquos
Haud dubiis Virgo ſenſit laetiſſima ſignis.
Protinus erigitur ſtratis, caeloque nitentes
Adtollit venerans oculos, ac talia fatur:
Omnipotens Genitor, magno qui ſidera nutu,
Aëriosque regis tractus, terraſque, fretumque,
Ecquid adeſt tempus, quo ſe ſine labe ſerenam
Efferat in lucem Soboles tua? quo mihi tellus
Rideat, & teneris depingat floribus arva?
En tibi maturos fructus, en reddimus ingens
Depoſitum: tu nequa pio jactura pudori
Obrepat, ſummo defende, & conſule Caelo.
Ergo ego te gremio reptantem, & nota petentem
Ubera, care Puer, molli ſtudioſa fovebo
Amplexu: tu blanda tuae dabis oſcula Matri
Adridens: colloque manum, & puerilia nectes
Brachia: & optatam capies per membra quietem.
Sic memorat, fruiturque Deo, Comitumque micanti
Agmine diviniſque animum concentibus explet.
Atque olli interea revoluto ſidere felix
Hora propinquabat. Quis me rapit? accipe vatem,
Diva, tuum: rege, Diva, tuum. feror arduus altas
In nubes: video totum deſcendere Caelum
Spectandi excitum ſtudio. Da pandere factum
Mirum, indictum, inſuetum, ingens. abſiſtite curae
Degeneres, dum ſacra cano. Jam laeta laborum,

Jam non tacta metu, ſaecli Regina futuri
Stabat adhuc, nihil ipſa ſuo cum corde caducum,
Nil mortale putans. illam Natuſque, Paterque,
Quique prius quam Sol caelo, quam Luna niteret,
Spiritus obſcuras ibat ſuper igneus undas,
Stant circum, & magnis permulcent pectora curis.
Praeterea redeunt animo quaecumque verendus
Dixerat Interpres: acti ſine pondere menſes,
Servatuſque pudor: clauſa quum protinus alvo
(O noctem Superis laetam, & mortalibus aegris!)
Sicut erat foliis, ſtipulaque innixa regenti,
Divinum ſpectante polo, ſpectantibus aſtris,
Edit onus. Qualis rorem quum vere tepenti
Per tacitum matutinus deſudat Eous:
Et paſſim teretes lucent per gramina guttae:
Terra madet: madet adſperſa ſub veſte viator
Horridus, & pluviae vim non ſenſiſſe cadentis
Admirans, gelidas udo pede proterit herbas.
Mira fides! Puer aethereas jam lucis in auras
Prodierat: foenoque latus male fultus agreſti,
Impulerat primis reſonum vagitibus antrum.
Alma Parens nullos intra praecordia motus,
Aut incurſantes devexi ponderis ictus
Senſerat: haerebant immotis viſcera clauſtris.
Haud aliter, quam quum purum ſpecularia Solem
Admittunt: lux ipſa quidem pertranſit, & omnes

Irrum-

Irrumpens laxat tenebras, & diſcutit umbras:
Illa manent illaeſa, haud ulli pervia vento,
Non hiemi, radiis ſed tantum obnoxia Phoebi.
Tunc Puerum tepido Genitrix involvit amictu,
Exceptumque ſinu, blandeque ad pectora preſſum
Detulit in praeſepe. Hic illum mitia anhelo
Ore fovent jumenta. O rerum occulta poteſtas!
Protinus agnoſcens Dominum procumbit humi Bos
Cernuus: & mora nulla, ſimul procumbit Aſellus
Submittens caput, & trepidanti poplite adorat.
Fortunati ambo: non vos aut fabula Cretae
Polluet, antiqui referens mendacia furti,
Sidoniam mare per medium vexiſſe Puellam:
Aut ſua dum madidus celebrat portenta Cithaeron,
Infames inter thyaſos, vinoſaque ſacra
Arguet obſequio Senis inſudaſſe profani.
Solis quippe Deum vobis, & pignora Caeli
Noſſe datum, ſolis cunabula tanta tueri.
Ergo dum refugo ſtabit circumdata fluctu
Terra parens; dum praecipiti vertigine caelum
Volvetur; Romana pius dum templa Sacerdos
Rite colet: veſtri ſemper referentur honores:
Semper veſtra fides noſtris celebrabitur aris.
Quis tibi tunc animus, quae ſancto in corde voluptas,
O Genitrix, quum muta tuis famulantia cunis,
Ac circum de more ſacros referentia ritus

Adſpiceres domino genua inclinare potenti,
Et ſua commotum trahere ad ſpectacula Caelum?
Magne Pater, quae tanta rudes prudentia ſenſus
Leniit? informi tantos quis pectore motus
Excivit calor, & pecudum in praecordia venit?
Ut quem non Reges, non accepere tot urbes,
Non populi, quibus una aras, & ſacra tueri
Cura fuit: jam Bos torpens, jam ſegnis Aſellus
Auctorem late, poſſeſſoremque ſalutent?
  Vocibus interea ſenſim puerilibus Heros
Excitus, ſomnum expulerat, noctemque fugarat
Ex oculis: jamque Infantem videt, & videt ipſam
Majorem adſpectu, majori & lumine Matrem
Fulgentem, nec quoquam oculos, aut ora moventem,
Sublimemque ſolo, Superûm cingente caterva
Aligera. Qualis, noſtrum quum tendit in orbem,
Purpureis rutilat pennis nitidiſſima Phoenix:
Quam varie circum volucres comitantur euntem.
Illa volans, Solem nativo provocat auro
Fulva caput, caudam & roſeis interlita punctis
Caeruleam. ſtupet ipſa cohors: plauſuque ſonoro
Per ſudum ſtrepit innumeris exercitus alis.
Miratur lucem inſolitam: miratur ovantes
Caelicolum cantus Senior. tum victus, & amens,
Adtonituſque animi, tantiſque ardoribus impar
Corruit, & geminas vultum demiſit in ulnas:

Ad-

Adfuſuſque diu telluri, immobilis haeſit.
Hic illum Superi juxta videre jacentem,
Vidit Dia Parens: nec longum paſſa ſeniles
Obduci tenebris oculos: dat ſurgere, & aegrum
Suſtentare genu, tremuliſque inſiſtere plantis,
Divinoſque pati vultus, ſuperique nitorem
Ignis, & aethereas vibrantia lumina flammas.
Ille ubi paullatim vires, animumque reſumſit:
Nodoſo incumbens baculo, modulantia primum
Agmina, Reginamque Deûm de more ſalutat.
Mox ipſum adcedens praeſepe, ulvaque paluſtri
Impoſitum ſpectans Dominum terraeque, mariſque,
(O timor, o mentis pietas!) puerilia membra
Non auſus tractare manu, cunctatur. ibi auram,
Inſperatam auram divino efflantis ab ore
Ore trahens, ſubito correptus Numinis hauſtu,
Adflatuſque Deo, ſic tandem voce quieta
Incipit, & lacrimis oculos ſubfundit obortis:

Sancte Puer, non te Phariis operoſa columnis
Atria, non variata Phrygum velamina textu
Excepere (jaces nullo ſpectabilis auro)
Anguſtum ſed vix ſtabulum, male commoda ſedes,
Et fragiles calami, lectaeque paludibus herbae
Fortuitum dant ecce torum. laqueata tyrannos
Tecta, & regifico capiant aulaea paratu.
Te Pater aeterno Superûm ditavit honore

Illuſtrans: tibi ſiderei domus aurea caeli
Plaudit, inexſtinctoſque parat Natura triumphos.
Et tamen hanc ſedem Reges, haec undique magni
Antra petent populi: longe quos caerula Calpe
Litore ab occiduo, nigriſque impellet ab Indis
Sol Oriens: quos & Boreas, & fervidus Auſter
Diverſo inter ſe certantes cardine mittent.
Tu paſtor, tu diſperſas revocare per agros
Miſſus oves late, pectuſque obferre periclis,
Prodigus ah nimium vitae, per tela, per hoſtes
Obſcurum nemus irrumpens, rabida ora luporum
Compeſces, ſaturumque gregem ſub tecta reduces.
O mihi certa fides Superûm, decus addite terris,
Nate Deo, Deus ipſe, aeterno e Lumine Lumen.
Te te ego, te circum Genitrix, laetique Miniſtri
Concinimus, primique tuos celebramus honores,
Longaque perpetuis indicimus orgia faſtis.

ACTII

Digitized by Google

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
DE PARTU VIRGINIS
LIBER TERTIUS.

AURATUM interea culmen bipatentis Olympi
Conſcendit Genitor, rerum inviolata poteſtas,
Laeta fovens tacito ſub pectore: mox jubet omnes
Ad ſe ſe acciri Superos: quique atria longe
Obſervant, quique arcanis penetralibus adſtant:
Praeterea quos Eoos Aurora per ortus,
Et quos occiduae propior videt Heſperus orae.
Namque ferunt olim leges quum conderet aequas

Digitized by Google

Rex Superûm, & valido mundum ſuſpenderet axe,
Diverſas ſtatuiſſe domos, diverſaque Divis
Hoſpitia, & dignos meritis tribuiſſe penates
Ordine cuique ſuos. Illi data tecta frequentant:
Armaque, & aeratis adfigunt nomina valvis.
Haud mora fit. celerant juſſi: volat aethere toto
Caelicolum glomerata manus: pars igne coruſco
Tota rubens, pars ſtelliferis innexa coronis.
Ipſe ſedens, humeris chlamydem fulgentibus aptat
Ingentem, & caelum pariter, terraſque tegentem.
Quam quondam, ut perhibent, vigilans nocteſque, dieſque
Ipſa ſuo nevit rerum Natura Tonanti:
Adjecitque ſacrae decus admirabile telae,
Per medium, perque extremas ſubtegminis oras
Immortale aurum intexens, grandeſque zmaragdos.
Illic nam varia mundum diſtinxerat arte
Gnara operum Mater, certiſque elementa figuris,
Et rerum ſpecies, animaſque, & quidquid ab alta
Fundit mente Pater. Generis primordia noſtri,
Cernere erat limum informem. jam praepete penna
Deferri volucres liquidum per inane videres:
Jam ſilvis errare feras, pontumque natari
Piſcibus, & vero credas ſpumeſcere fluctu.
Hic poſtquam Aligeros gemmata ſedilia Coetus
Accepere: Pater ſolio ſic infit ab alto:
Aetherei Proceres (neque enim ignoratis & auſus

In-

Infandos, dirumque acies ſuper aſtra frementes,
Si mecum juvat, antiquos ab origine motus
Inſpicere, & veterum pariter meminiſſe laborum:
Quandoquidem haec vobis peperit victoria laudem:
Huc animos, huc pacatas advertite mentes.
Vos, quum omne arderet caelum ſervilibus armis,
Arctoumque furor pertenderet impius axem
Scandere, & in gelidos regnum transferre Triones:
Fida manus mecum manſiſtis: & ultima tandem
Experti, caelo victricia ſigna tuliſtis:
Aeternumque alta fixiſtis in arce trophaeum.
Quos ego pro meritis inſigni munere palmae
Donavi: regnique in partem, operumque recepi:
Praecipuoſque habui, lectoſque ad juſſa Miniſtros:
Uſque adeo fixa antiqui ſtat gratia facti.
Nec minus & noſtras audiſtis ſaepe querelas:
Vidiſtiſque graves flammati pectoris aeſtus:
Tunc quum prima novas egit dementia gentes
Arboris auricomae caeleſtia carpere poma:
Poma gravi feros guſtu laeſura nepotes.
Munere quin Superûm indignas ſpoliaſtis, & umbra
Sacrorum late nemorum: adſiduoque labore
Multaſtis miſeras, vitae & brevioribus annis.
Quid repetam veteri ſumtas de crimine poenas?
Exſiliumque informe Erebi, tenebraſque repoſtas?
Quae tacito mecum ſpectaſtis lumine: & iidem

Terrarum ſortem maeſti indoluiſtis acerbam.
Aut etiam ut noſtri longo poſt tempore tandem
Pectoris indomitas clementia vicerit iras?
Viſque arcana leves ſenſim demiſſa per auras
Foecundam intactae complerit Virginis alvum?
An temere hoc, nullaque actum ratione putatis?
Quippe ita manſuras decuit me ponere leges:
Quo terraeque, poluſque, homines, Divique viciſſim
Foederibus ſtarent certis, & pignore tanto
Servarent memorem cognatae ſtirpis amorem.
Quare agite, & jam nunc humana capeſſite fata:
Ac primum duris parvi ſub cautibus antri
Gramineos luſtrate toros: luſtrate beatam
Pauperibus ſedem calamis: cunctique recentes
Submiſſi cunas adcedite, dum pia Mater
Complexu in molli Natum fovet, ubera pernox
Indulgens teneris Pueri rorantia labris:
Nec procul in ſtipula demiſſo pectore mutum
Procumbit pecus: & Domini veſtigia lambens
Pervigilat, longos fundit dum tibia cantus.
Hic fauſtos ortus Pueri, noctemque verendam
Diſcurſu per inane levi, paſſimque canoris
Laudibus excipite, & plauſu celebrate faventes
Omnia felicem ventura in ſaecula pacem,
Certatimque renaſcentis cunabula mundi,
Victum Anguem, victumque Anguis furiale venenum.

Sic placitum, ſic averſos conjungere terris
Caelicolas: ſic ferre homines ad ſidera certum eſt.
Haec ubi dicta: novum Superis inſpirat amorem;
Quo ſubito veteres deponant pectoris iras:
Obliti ſcelerum; Patriſque exempla ſecuti,
Terrarum flagrent ſtudio, & mortalia curent.
Nec mora: Laetitiam choreis tum forte vacantem
Advocat: haec magni motuſque, animoſque Tonantis
Temperat, & vultum diſcuſſa nube ſerenat.
Laetitiam, quae Caelicolum per limina ſemper
Diſcurſat, raroque imas petit hoſpita terras:
Curarumque expers, lacrimaſque exoſa Virago,
Exſultat, totoque abigit ſuſpiria caelo.
Ut ſtetit ante Patrem, terraſque adcedere juſſa eſt:
Mobilibus pictas humeris adcommodat alas:
Lenimenque viae comites vocat. Ilicet adſunt
Jucundae viſu facies Cantuſque, Chorique,
Gaudiaque, Plauſuſque, & honeſtis ignibus ardens
Rectus Amor: quem nuda Fides, Speſque inſcia luctus
Vadentem, mira unanimes pietate ſorores
Obſervant. Sequitur mox inculpata Voluptas,
Gratiaque, & niveam ſuadens Concordia pacem.
Quumque propinquaſſet portae, quae maxima caelo
Dicitur, aeternumque micat radiata coruſcis
Aſtrorum ſignis: quando mortalibus aegris
Dant nimbos aliae, & damnant caligine terras:

Subcinctae occurrunt Horae properantibus alis:
Inſomnes Horae: namque his fulgentia Divûm
Limina, & ingentis cuſtodia credita caeli.
Protinus aeratos impulſo cardine poſtes
Cum ſonitu, magnoque polos quaſſante fragore
Praepandunt obnixae humeris. Volat illa per auras
Obſcura ſub nocte nitens. gratantur eunti
Sidera: jam feſtas meditatur Luna choreas.
Exſultant Hyades: gaudet mutata Bootes
Plauſtra auro, totoſque auro fulgere Juvencos.
Tunc primum viſa eſt, miſeri poſt fata Parentis,
Riſiſſe Erigone, & longum poſuiſſe dolorem:
Armatoque enſis ſubducitur Orioni.
Ut vero umbroſis poſuit veſtigia ſilvis:
Culmina conſcendit paſtorum; atque omnia late
Perluſtrans tacitis oculis loca, concutit alas
Adplaudens: pictoſque ſinus ſub nocte coruſcans,
Subriſit laetum, puraque in luce refulſit.
Primi illam ſenſere canes: ſenſere jacentes
Haedorum paſſim per dura cubilia matres:
Balatuque ovium valles ſonuere propinquae,
Saxaque, & adtoniti caput erexere magiſtri.
Tunc ait: O parvi vigiles gregis, o bona pubes
Silvarum, Superis gratum genus, ite, beati
Paſtores, ite antra novis intendite ſertis:
Reginam ad cunas, poſitumque in ſtramine Regem

(Cer-

(Certa fides.) alti jam jam Moderator Olympi
Cernere dat. properate: novique tepentia lactis
Munera, cumque ſuo date condita ſubere mella:
Inſuetum & ſilvis ſtipula deducite carmen.
Nec plura effata, in nubes taciturna receſſit:
Et penitus nigra noctis ſe condidit umbra.
Olli inter ſe ſe vario ſermone volutant,
Quid Superûm mandata velint, quas quaerere cunas,
Quos jubeant Reges, quae cingere frondibus antra.
Continuo variis innectunt tempora ramis:
Nectitur & lentiſcus, opacaeque arbutus umbrae,
Roſque maris, buxuſque, & denſa comas terebinthus:
Cunctaque frondenti redimitur turba corona.
Mox ſilvam exquirunt omnem: ſaltuſque repoſtos
Flammiferis luſtrant taedis. Ardere putares
Arva procul, totumque incendi lumine montem.
Tandem inter dumos feſſi, ſub rupe cavata
Speluncam adſpiciunt: vocemque rudentis Aſelli
Auribus accepere. Vident ipſumque, Bovemque,
Longaevumque Senem, ſtantemque ad lumina Matrem
Inſomnem, & preſſis reſoventem Pignus in ulnis.
Ergo inſperatae gaviſi munere ſortis,
Ocyus ingentem procero ſtipite laurum,
Avulſamque ſolo palmam ab radicibus imis
Adtollunt humeris: perque intervalla canentes
Cum plauſu, choreiſque, & multiſono modulatu

Digitized by Google

Veſtibuli ante aditum ſtatuunt: omnemque coronant
Fronde locum: grandes oleas, cedroſque comantes
Adfigunt: longiſque advelant limina ſertis:
Et late Idaliam ſpargunt cum baccare myrtum;
Quos bonus ex antro dictis adgreſſus amicis
Compellat Senior: placidaque haec voce profatur:
 Dicite, Paſtores (neque enim ſine Numine, credo,
Tam certum tenuiſtis iter) cui tanta paratis
Munera? cui virides ramis frondentibus umbras
Texitis? anne aliquis Superûm Patre miſſus ab alto
Has docuit ſedes, locaque haec adcedere juſſit?
Sic memorans, ſe ſe laetum venientibus obfert.
Illi autem: Nova per tenebras, nova lucis imago,
O Genitor, media viſa eſt modo lumina ſilva
Spargere, & in noſtras diffundere gaudia mentes:
Sive Deus caelo veniens, ſeu forte Deorum
Nuncius, in dubio eſt: nos vultum, habitumque loquentis
Vidimus: & motas per noctem audivimus alas.
Sic fati, jungunt dextras: mox ordine longo
Antrum introgreſſi, calathis ſilveſtria plenis
Dona ferunt: Matrem & laeto ſimul ore ſalutant.
Tum Puero adſtantes Lycidas, & maximus Aegon,
Aegon, Getulis centum cui paſcua campis,
Centeni per rura greges Maſsyla vagantur:
Ipſe caput late, qua Bagrada, qua vagus errat
Triton, Cinyphiae qua devolvuntur arenae,

In

Ingens agricolis, ingens paſtoribus Aegon.
At Lycidas vix urbe ſua, vix colle propinquo
Cognitus, aequoreas carmen deflexit ad undas:
Et tamen hi non voce pares, non viribus aequis,
Inter adorantum choreas, plauſuſque Deorum
Ruſtica ſeptena modulantur carmina canna:
Hoc erat, alme Puer, patriis quod noſter in antris
Tityrus adtritae ſprevit rude carmen avenae,
Et cecinit dignas Romano Conſule ſilvas:
Utima Cumaei venit jam carminis aetas:
Magna per exactos renovantur ſaecula curſus.
Scilicet haec Virgo eſt, haec ſunt Saturnia regna:
Haec nova Progenies caelo deſcendit ab alto,
Progenies, per quam toto gens aurea mundo
Surget, & in mediis palmes florebit ariſtis.
Qua duce, ſiqua manent ſceleris veſtigia noſtri,
Irrita perpetua ſolvent formidine terras:
Et vetitum magni pandetur limen Olympi:
Occidet & Serpens, miſeros quae prima Parentes
Eluſit, portentificis imbuta venenis.
Tune Deûm vitam accipies? Diviſque videbis
Permiſtos Heroas, & ipſe videberis illis?
Pacatumque reges patriis virtutibus orbem?
Adſpice felici diffuſum lumine caelum,
Campoſque, fluvioſque, ipſaſque in montibus herbas.
Adſpice, venturo laetentur ut omnia ſaeclo.

Ipſae lacte domum referent diſtenta capellae
Ubera: nec magnos metuent armenta leones:
Agnaque per gladios ibit ſecura nocentes:
Biſque ſuperfuſos ſervabit tincta rubores.
Interea tibi, parve Puer, munuſcula prima
Contingent, hederaeque, intermiſtique corymbi.
Ipſa tibi blandos fundent cunabula flores:
Et durae quercus ſudabunt roſcida mella:
Mella dabunt quercus: omnis feret omnia tellus.
At poſtquam firmata virum te fecerit aetas,
Et tua jam totum noteſcent facta per orbem:
Alter erit tum Tiphys, & altera quae vehat Argo
Delectos Heroas: erunt etiam altera bella:
Atque ingens Stygias ibis Praedator ad undas.
Incipe, parve Puer, riſu cognoſcere Matrem,
Cara Dei Soboles, magnum Caeli incrementum.
Talia dum referunt Paſtores: avia longe
Reſponſant nemora: & voces ad ſidera jactant
Intonſi montes: ipſae per confraga rupes,
Ipſa ſonant arbuſta: Deus, Deus ille, Menalca.
Hic ſubito magnum viſi per inane volatus
Caeleſtum, curſuſque alacres, alacreſque recurſus:
Auditaeque procul voces, ſonituſque rotarum.
Scilicet innocuis per ſudum exercitus armis
Ibat ovans: diviſae acies, terna agmina ternis
Inſtructa ordinibus belli ſimulacra ciebant.

Ter

Ter clypeis jam cedentes invadere nubes
Adſpiceres: vacuas ter mittere tela per auras:
Ter clamare ducem: mox diſſita cogere ſigna:
Atque unam laetae faciem praeferre phalangis:
Rurſus & aërios percurrere milite campos:
Semotoſque alios conſtanti incedere paſſu
Nubila per, lataſque vias: & jungere nexu
Brachia, perpetuis quatientes motibus alas,
Geſtanteſque manu noſtrae argumenta ſalutis,
Spinaſque, clavoſque, horrenti & vimine faſces,
Haeſuramque haſtam lateri, medicataque felle
Pocula, ſublimemque crucem, immanemque columnam.
Ibant, & dulci mulcebant aethera cantu.
Innumeras alii laudes, & magna Parentis
Facta canunt: Ut prima novi fundaverit orbis
Moenia, telluremque vagis diſcluſerit undis:
Ut paſſim varios caelo ſuſpenderit ignes,
Lunamque, ſtellaſque: Ut magni lumina Solis,
Jam late extremo tenebris Oriente fugatis,
Protulerit. Tu belligeras, metuende, cohortes
Dejicis, exturbaſque polo: tu fulmine quaſſas
Cum Duce ſigna ſuo, nigroque involvis Averno,
Cocytumque jubes, triſteſque habitare lacunas.
Te gemini cecinere axes, te maxima tellus:
Victorem cecinit vaſtis cum fluctibus aequor.
Nec te hominum fraudes, non avertere neſanda

Crimina: ſed laeto ſpectas mortalia vultu:
Dignataſque tuo ſolaris numine terras.
Salve, magne Opifex caeli, Rex maxime Divûm,
Terrarumque, hominumque Salus: quem ſidera, quem Sol,
Quem metuunt Reges tenebrarum, & Tartarus ingens:
Cui late humanum ſervit genus: omnia ſolus
Qui regis: omnia amas pariter. tibi nomina mille,
Mille poteſtatum, regnorum inſignia mille.
Salve Auctor: ſalve immenſi Dominator Olympi:
Et nobis felix, terriſque labantibus adſis.
Ingeminant plauſum nubes: lateque per auras
Diſcurſat vox: & caeli convexa reſultant.

Herboſo tum forte toro, undiſoniſque ſub antris
Venturas tacito volvebat pectore ſortes
Caeruleus Rex, humentum generator aquarum
Jordanes. quem juxta hilari famulantia vultu
Agmina denſentur Natae, pulcherrima Glauce,
Dotoque, Protoque, Galenaque, Lamprothoëque
Nudae humeros, nudis diſcincta veſte papillis:
Callirrhoë, Byroque, Pheruſaque, Dinameneque,
Aſphaltiſque adſueta leves fluitare per undas:
Ipſaque odoratis perfuſa liquoribus Anthis:
Anthis, qua non ulla novos miſcere colores
Doctior, aut pictis caput exornare coronis.
Mox Hyale, atque Thoë, & vultu nitidiſſima Crene,
Gongiſteque, Rhoëque, & candida Limnoria,

Et

Et Dryope, & virides Botane reſoluta capillos.
Ore omnes formoſae, albis in veſtibus omnes,
Omnes puniceis evinctae crura cothurnis.
Ipſe antro medius, pronaque adclivis in urna
Fundit aquas. Nitet urna novis variata figuris
Cryſtallo ex alba, & puro perlucida vitro,
Egregium decus, & Superûm mirabile donum.
Umbroſis hic ſilva comis, denſiſque virebat
Arboribus. Cervi paſſim, capreaeque fugaces
Aeſtivum viridi captabant frigus in umbra.
In medio, auratis effulgens fluctibus amnis
Errabat campo, & curſu laeta arva ſecabat.
Hic Juvenis fulvis velatus corpora ſetis
Stans celſo in ſcopulo, Regem, Dominumque Deorum
Vorticibus rapidis, medioque in fonte lavabat.
At viridi in ripa lecti de more Miniſtri
Subcincti exſpectant: proniſque in flumina palmis
Protendunt niveas caeleſtia lintea veſtes.
Ipſe Pater caelo late manifeſta ſereno
Signa dabat, Natoque levem per inane Columbam
Inſignem radiis mittebat, & igne coruſco.
Adtonitae circum venerantur Numina Nymphae:
Et fluvius refugas ad fontem convocat undas.
Talia caelata Genitor dum ſpectat in urna
Fatorum ignarus, oculoſque ad ſingula volvit
Admirans: videt inſolitos erumpere fontes:

Ingentemque undare domum: cavaque antra repleri
Fluctibus, atque novum latices ſumſiſſe ſaporem.
Dumque haeret, pavitatque ſimul, dum ſublevat undis
Muſcoſum caput, & taurino cornua vultu:
Adſpicit inſuetas late floreſcere ripas,
Claraque per denſas diſcurrere lumina ſilvas
Paſtorum ludo: & laetos ad ſidera cantus,
Divinaſque audit voces, & numina paſſim
Adveniſſe Deum teſtantia. protinus ambas
Ad caelum palmas hilaris cum voce tetendit:
O maris, o terrae, Divûmque, hominumque Repertor,
Quis tua vel magno decreta incognita Caelo
Detulit huc audax, mediiſque abſcondit in undis?
Ipſe mihi haec quondam (memini) dum talia mecum
Saepe agitat, repetitque volens, narrare ſolebat
Caeruleus Proteus: mendax ſi caetera Proteus,
Non tamen hoc vanas effudit carmine voces:
Adveniet tibi, Jordanes, properantibus annis,
Adveniet, mihi crede, inquit: (certiſſima Caelum
Signa dedit: nec me deluſum oracula fallunt)
Qui te olim Nili ſupra ſeptemplicis ortus,
Supra Indum, & Gangen, fontemque binominis Iſtri
Adtollet fama: qui te Tyberique, Padoque
Praeferet, atque tuos aſtris aequabit honores.
Cujus in adventu triſtes diſcedere morbi
Corporibus paſſim incipient. Jam victa repente

Ceſsabit, turpes ſquamas maculaſque remittet
Dira lues: laceroſque elephas effuſus in artus,
Ulcera ſanguineo ſiſtet manantia tabo.
  Quin & letales (dictu mirabile) febres
Diffugient juſsae, poſſeſſaque membra relinquent:
  Cedet & infeſtae violentior ira Dianae:
Ira nocens, quae fulminea velut icta ruina,
Corpora cum gemitu ad terram proſternit, & igni
Interdum, nunc perdere aqua (miſerabile viſu)
Feſtinat. Stygio nimirum armata veneno
Exſuperat vis, & ſpumas agit ore tumentes.
  Nec jam ultra longo vires minuente veterno,
Tabificus per operta impune vagabitur hydrops
Exitio obrepens miſerorum: atque omnia late
Viſcera per varios perdet tumefacta dolores.
  Non alias vinctae tam crebra ſilentia linguae
Abrumpent: noctem aut toties, tenebraſque priores
Excutient oculi, qui numquam ſidera, numquam
Ardentem magni viderunt lampada Solis.
  Multa quidem majora fide, ſed vera, ſed ipſos
Quae teneant ſpectantum oculos, poſſum ore referre:
Sed propero: ventura tamen mirabitur aetas.
  Cernere erit, claudos paſſim genua aegra trahentes
Firmato ſubitos extendere poplite greſſus.
  Tum nervis labefacta, diuque trementia membra
(Quis credat, niſi certa meus mihi cantet Apollo?)

Reſtringi, & validas cum robore ſumere vires.
Atque alius rapto juſsus conſurgere lecto,
Haud mora, proſiliet: paſſuque in templa citato
Contendens, onus ipſe humeris portabit. Ibi ingens
Clamor, & innumerae circum donaria voces
Spectantis populi, & rerum novitate paventis.
  Parte alia exſtinctam penitus, ſenſuque carentem
Ad ſua jam cernes revocari munera dextram.
  Nec minus & tacta compeſci veſte cruorem
Femineum: exſangueſque artus, pallentiaque ora
Ilicet obſtructis calefacta rubeſcere venis.
  Ipſas quin etiam Furias ſub Tartara pelli,
Immanes Erebi Furias: tum feſſa levari
Pectora, vexatoſque malis cruciatibus artus:
Hinc vacuas late impleri ſtridoribus auras
Dirarum fruſtra clamantum, ac ſaeva trementum
Verbera, perque cavas conantum evadere nubes.
  Jam deploratis vitam poſt funera reddi
Corporibus video: jam moeſtam incedere pompam;
Feralemque anteire tubam: mox gaudia matrum
Inſperata, patrumque hilares verſo ordine fletus,
Et circumfuſam populis laetantibus urbem.
Huic tu nutantes quoties adſurgere montes,
Et (mirum) inſuetas curvare cacumina ſilvas
Adſpicies. Quoties humenti in gramine ripae
Aut ſolantem aeſtus, aut lenes pectore ſomnos

Car-

Digitized by Google

Carpentem, tenui adſueſces mulcere ſuſurro!
Macte tuis merito ripis, macte omnibus undis.
Ad te depoſito properabunt Numina faſtu:
Nudabuntque ſacros artus, & carmina dicent
Ad numerum: quum tu felix jam flumine ſancto
Auctorem rerum, Divûmque, hominumque Parentem
(Tantus honos, laus tanta tuo, Rex maxime, fonti)
Exutum veſte accipies: atque hoſpite tanto
Adtonitus, trepidas hortabere voce Napaeas:
Ite citae, date tura pias adolenda per aras,
Caeruleae comites: viridique ſedilia muſco
Inſtruite: & vitreis ſuſpendite ſerta columnis:
Purpureas miſcete roſas: miſcete hyacinthos,
Liliaque, & pulchro Regem conſpergite nimbo,
Tunc nomen late clarum Jordanis ad auras
Adtollent montes: Jordanen maxima circum
Aequora, Jordanen ſilvaeque, amneſque ſonabunt.
Illa autem humanis quamvis latura ruinis
Auxilium, finemque dies, gratiſſima quamvis
Urbibus adveniat, totumque optanda per orbem:
Fluminibus tamen, & noſtris felicior undis
(Siqua fides, ſiqua eſt veri prudentia Proteo)
Oſtendet roſeos ſtellis ridentibus ortus.
Quandoquidem non divitias, non quaeret honores
Ille Patris Decus, ac Virtus; mortalia poſtquam
Membra ſibi, & fragiles jam ſponte induxerit artus:

Non ſceptrum invadet Cypri: non Caſpia regna
Diripiet: non exuviis Babylona ſuperbam
Eruet: aut alto ſcandet Capitolia curru,
Militibus circum, & laeto comitante Senatu.
Sed maris undiſoni tractus, & litora longe
Curva ſecans, media Socios ſibi quaeret in acta;
Diſperſoſque mari Nautas, nudoſque Colonos
Undarum, ſinuoſa fretis jactare parantes
Retia, vexatas aut jam reparare ſagenas
Sollicitos, Patris ad ſolium, ac ſua tecta vocabit.
Atque ollis jus omne, poteſtatemque medendi
Adjiciet: pellent morbos, denteſque retundent
Vipereos: Orcique acies, ac monſtra fugabunt.
Quin & Cuſtodes foribus radiantis Olympi
Praeficiet. ſervare aditus, & clauſtra jubebit
Aurea: queis non ulla queat vis ſaeva nocere
Eumenidum, durique umbrarum obſiſtere poſtes.
Tum Sedes paſſim emeritis duodena per aſtra
Inſtituet: diſtincta ſuos de more ſequetur
Turba Duces. illi leges, & ſancta vocatis
Jura dabunt, plauſu Sociorum, atque agmine laeti.
Felices, qui jam cymba, remiſque relictis,
Alta ſerenati conſcendent culmina caeli.
Praeterea (ſi certa fides, nec vana futuri
Gaudia) cognatas etiam ſpectabimus undas
Lenaeos verti in latices. Ea prima Deûm Rex

Arca-

Digitized by Google

Arcana, hos primos per ſigna oſtendet honores
Accepti late imperii. Mirabitur auctus
Lympha ſuos, juſſa inſuetum ſpumare capaces
Per pateras, largeque novum diffundere nectar,
Et menſas hilarare, & felices hymenaeos.
Nec ſemel ille altum remis evectus in aequor,
Quum jam fruſtrato Socios rediiſſe labore
Accipiet, praeda ingenti ditabit, & udos
Squamigerûm ſtrata cumulos exponet in alga.
Iratos etiam fluctus, tumidaſque procellas,
Miſcenteſque imo turbatam gurgite arenam,
Jamque ſuperjecto merſuras aequore puppim,
Imperio premet increpitans. cadet arduus undae
Impetus: atque audiſſe minantis juſſa putares
Euroſque, Zephyroſque, & ovantes turbine Coros.

Quid loquar, ut gemino numeroſas piſce catervas,
Munere & exiguo Cereris, miſerabile vulgus
Matres, atque viros pariter per gramina paſcet:
Ut jam bis ſenis redeant fragmenta caniſtris?

Aut intempeſta gradiens ut nocte per altum
Libera ſubſtrato ponet veſtigia ponto:
Vixque undas ſicco tanget pede? ſcilicet olli
Adnabunt blandae Nereïdes. humida paſſim
Sternent ſe freta: tum fundo Neptunus ab imo
Excitus, agnoſcet Dominum: poſitoque tridente
Cum Phorco, Glaucoque, & ſemiſero comitatu

Digitized by Google

Proſiliet, trepiduſque ſacris dabit oſcula plantis.
Sed quid ego exili vectus ſuper alta phaſelo
Cuncta ſequor memorans? non ſi Parnaſſia Muſae
Antra mihi, ſacroſque aditus, atque aurea pandant
Limina, ſufficiam. non ſi mihi ferrea centum
Ora ſonent, centumque aerato e gutture linguae
Vocibus exſpument agitantem pectora Phoebum:
Laudatos valeam venturi Principis actus
Enumerare, novoque amplecti ſingula cantu.
  Haec ſenior quondam felici pectore Proteus
Vaticinans (ut forte meo diverterat antro)
Praemonuit: nunc eventus ſtat ſigna futuri
Exſpectare. Nitor roſeo ſed fulſit ab ortu
Clarior: & radiis dux praevia matutinis
Oceani procul extremo ſe litore tollit.
Exoriens Aurora: ſinuſque induta rubentes,
Ante diem citat auricomos ad frena jugales.
Et jam conſuetis tempus me currere ripis
Undantem, magnoſque lacus, & prata ſecantem
Vorticibus. Viden', ut noſtros agit impetus amnes?
Jordanenque vocat tumidarum murmur aquarum?
  Sic fatus, confeſtim humeris circumdat amictus
Inſolitos: quos pulchrae udis nevere ſub antris
Naïades, molli ducentes ſtamina muſco;
Sidonioque rudes ſaturantes murice telas,
Aurea conſperſo variarunt ſidera limbo:

Atque ita ſe tandem currenti reddidit alveo
Spumeus, & motas adſpergine miſcuit undas.
  Hactenus, o Superi, Partus tentaſse verendos
Sit ſatis. optatam poſcit me dulcis ad umbram
Pauſilypus, poſcunt Neptunia litora, & udi
Tritones, Nereuſque ſenex, Panopeque, Ephyreque,
Et Melite, quaeque in primis mihi grata miniſtrat
Ocia, Muſarumque cavas per ſaxa latebras,
Mergillina: novos fundunt ubi citria flores,
Citria Medorum ſacros referentia lucos:
Et mihi non ſolita nectit de fronde coronam.

F I N I S.

ACTII

ACTII SYNCERI SANNAZARII *NEAPOLITANI* DE MORTE CHRISTI DOMINI AD MORTALES LAMENTATIO.

SI QUANDO magnum mirati ſurgere Solem
Oceano, & toto flammas diffundere caelo:
Certatimque ſuo terras ambire meatu
Noctivagam Phoeben praecinctam cornibus aureis:
Aeternoſque aſtrorum ignes, caelique micantes
Scintillare oculos, aliquem dare jura putaſtis,
Atque polo regnare hominum, rerumque Parentem,
Cui mare, cui tellus, cui pareat arduus aether,
Cuncta ſupercilio qui temperet: hunc ſimul aegri
Mortales (ſi veſtra dolor praecordia tangit)
Adſpicite immiti trajectum pectora ferro,
Pectora, foedataſque manus, perfuſaque tabo
Ora, cruentatumque caput, crineſque revulſos:
Adſpicite, & plenos lacrimarum fundite rivos.
Heu ſcelus, heu crudele nefas: jacet altus Olympi

Re-

Digitized by Google

Rector: & amiſſo torpent elementa Magiſtro.
Quin etiam vacuum adſueto ſine pondere caelum
Nutat, & ipſa ſuum quaerunt ſolia aurea Regem.
Quem diverſa procul ſaevo cum crimine tellus
Ignotum populis caput, & miſerabile corpus
Suſtinet, exſangueſque ſinu complectitur artus,
Et tremefacta, graves teſtatur murmure queſtus.
Teſtatur Sol ipſe ſuum ſub nube dolorem
Jam latitans, atraque notans ferrugine frontem.
Tu quoque deformeſque genas, pallentiaque ora
Contegis, inferiaſque tuo das, Luna, Tonanti,
Auratum flavo tondens de vertice crinem,
Et lacrimas uda fundens in nocte tepentes.
Nec minus abruptis fama eſt exiſſe ſepulcris,
Perque vias erraſſe novis Simulacra figuris:
Excitaſque Umbras, medias ululaſſe per urbes
Sub noctem, & notos queſtu impleviſſe penates.
Quid? non & pelagi rabies adtollere fluctus
Immanes viſa eſt? monteſque evolvere aquarum,
Dejectura urbes; terraſque hauſtura profundo?
Quum ſimul & caput undiſonis emerſus ab antris
Caeruleus Triton rauco ſuper aequora cornu
Conſtreperet, nautaſque horrenda voce moneret,
Naturae cecidiſſe Patrem, Regemque, Deumque.
Haene manus vaſti junxerunt foedera mundi?
Harum opus eſt, quodcumque jacet, quodcumque movetur?

Quid-

Quidquid ubique parens rerum Natura gubernat,
Frugiferens tellus, ſoetumque animantibus aequor,
Vitaliſque aër, atque ignibus aethra coruſcis?
Et nunc (proh facinus, quantum potuere nocentum
Flagitia!) immiſſis dant pervia vulnera clavis,
Liventeſque atro foedant ſquallore lacertos.
Heu caput indignum ſpinis, venerandaque Caelo,
Et toties clara ſtellarum impexa corona
Caeſaries: heu pectus hians: convulſaque dira
Barba manu: [illegible]tunſique artus: & frigida membra.
Voſne pedes caelum premere, & vaga ſidera ſueti,
Fulgenteſque domos Superûm, ſublimia tecta,
Tam ſaevae immanes perpeſſi cuſpidis ictus,
Et terram, & duras ſparſiſtis ſanguine cautes?
Nec trepidat mens caeca hominum? Quae tanta tenaci
Durities in corde riget? num nigra videtis
Tartara, tot claris hominum viduata trophaeis,
Deſertaſque in nocte domos, & triſtia regna?
Feliceſque Animas laetum Paeana canentes
Pone ſequi Regem, & caelo inſediſſe ſereno?
Quid ſi non tantos ſubiiſſet ſponte labores,
Humanamque ſua penſaſſet morte ſalutem
Ille Sator rerum, & ſummi Mens certa Parentis,
Qui nutu ingentes mundi moderatur habenas?
Ut tandem intactos picea Phlegethontis ab unda
Poſt obitum aeternae donaret munere lucis,

In partemque ſuorum operum, regnique vocaret:
Tantus amor generis ſervandi, & gloria noſtri:
Quare agite, ex animis, mortales, pellite veſtris,
Siquid adhuc manet antiqua de ſorde relictum:
Mendaceſque Deos, & deteſtanda priorum
Sacra profanatis tandem detrudite ab aris.
Imbuat effuſo terram nec ſanguine taurus:
Nec miſer ille ſuae divulſus ab ubere matris
Ignotos agnus balet ſuper hoſtia cultros.
Vivat ovis, vivat quidquid ſub Sole creatum eſt.
Mentem, animumque Deo, non tura, aut exta parate.
Has illi pecudum fibras, haec reddite dona.
Cernitis, ut pronum flectat caput? ut pia pandat
Brachia? & ingratas vocet ad ſua vulnera gentes?
Oblitaſque viae moneat meminiſſe relictae,
Scilicet amplexus non rejecturus amicos?
At vos obtuſas ignari avertitis aures,
Infelix genus, & ſaevae ludibria mortis:
Nec, quanta a tergo jam inſtent tormenta, videtis.
Tempus erit, quum veſtra illum commiſſa notantem,
Multantemque reos, altaque in nube ſedentem
Adſpicietis: & horrentes tremor opprimet artus.
Nec jam ferre oculos flammarum ardore coruſcos,
Aut timidos acie vultus contendere contra
Audebit quiſquam ſibi conſcius. Ibit in ignes
Turba nocens: ſonteſque exſolvet corpore poenas:

Pallenteſque aeternum amnes, vaſtaſque lacunas
Cocyti colet: & Furias horreſcet hiantes:
Atque animum monitis non intendiſſe pigebit.
Tunc vos exactae capient mala taedia vitae
Expertes caeli, atque aurae ſub nocte profunda:
Inque caput trifidos nequidquam optabitis ignes:
Et fruſtra erectas tolletis ad aethera palmas.
Quos Superûm coetus, & fortunata piorum
Agmina vix lacrimis poterunt ſpectare retentis,
Invidiae ſtimulis, Diriſque ultricibus actos.
Ergo vitales miſeri dum carpitis auras,
Dum compos mens ipſa ſui eſt, dum certa facultas,
Dum ratio, tempuſque ſinunt: ſimul ite frequentes:
Ite pii, veniam factis expoſcite veſtris:
Ite, animos purgate: Orcique inhibete rapinas:
Et tandem patrio mentem convertite caelo.
Sic Rex ille hominum vacui ſpoliator Averni,
Oblitus ſcelerum, cognatae ſtirpis amore,
Promiſſique memor, mentes intrabit amicas,
Veſtraque poſthabitis recolet praecordia templis.
Poſtque tot exhauſtos vitaeque, obituſque labores,
Illo quo pluvias, quo pellit nubila, vultu
Ablutos labe excipiet, laetuſque reponet
Sidereos inter Proceres, ſanctumque Senatum,
Sub pedibuſque dabit ſtellantia cernere clauſtra.

FINIS.

ACTII

Digitized by Google

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
VIRI PATRICII
ECLOGAE.

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
ECLOGA PRIMA,
PHYLLIS.
LYCIDAS, MYCON.

Lyc. MIRABAR, vicina, Mycon, per litora nuper
Dum vagor, exſpectoque leves ad pabula thynnos,
Quid tantum inſuetus ſtreperet mihi corvus, & udae
Per ſcopulos paſſim fulicae, perque antra repoſtae
Triſtia flebilibus complerent ſaxa querelis:
Quum jam nec curvus reſiliret ab aequore delphin,
Nec ſolitos de more choros induceret undis.

Ecce

Digitized by Google

Ecce dies aderat, caram qua Phyllida terrae
Condidimus, tumuloque pias deflevimus Umbras
Ah miſeri: & poſthac nec triſtes linquimus auras:
Nec dubitat ſaevus ſolatia ferre Pylemon.
Myc. Scilicet id fuerat, tota quod nocte vaganti
Huc illuc; dum Pauſilypi latus omne pererro,
Piſcoſamque lego celeri Neſida phaſelo:
Neſcio quid queruli gemerent lacrimabile mergi.
Phyllis ad inferias, Phyllis, ſi credimus, illos
Ad gemitum, o Lycida, tumulique ad ſacra vocabat.
Lyc. Eheu, care Mycon, qualis ſpectacula pompae
(Nunc recolo) quas ipſe manus, quaeve ora notavi
His oculis! his inquam oculis quae funera vidi
Infelix! nec me tandem dolor improbus egit
In ſcopulos, in ſaxa, rogove abſumſit eodem
Ignea vis, vel ſaltem aliquis Deus aequore merſit.
Myc. O Lycida Lycida: nonne hoc felicius illi
Eveniſſe putas, quam ſi fumoſa Lycotae
Antra, vel hirſuti tegetem ſubiiſſet Amyntae?
Et nunc heu viles hamo ſibi quaereret eſcas:
Aut tenui laceras ſarciret vimine naſſas.
Sed tu, ſiquid habes veteres quod lugeat ignes,
Quod Manes, cinereſque diu teſtetur amatos:
Incipe: quandoquidem molles tibi litus arenas
Sternit: & inſani poſuerunt murmura fluctus.
Lyc. Immo haec, quae cineri nuper properata parabam

Car-

Carmina, ab extremo quum jam cava litora portu
Proſpicerem, & nivei venerarer ſaxa ſepulcri:
Incipiam. tu coniferas ad buſta cupreſsus
Sparge manu: & viridi tumulum ſuperintege myrto.
Myc. En tibi caerulei muſcum aequoris, en tibi conchas
Purpureas, nec non toto quaeſita profundo,
Et vix ex imis evulſa coralia ſaxis
Adferimus. tu ſolemnes nunc incipe cantus:
Incipe, dum ad Solem Bajanus retia Milcon
Explicat, & madidos componit in orbe rudentes.
Lyc. Quos mihi nunc, Divae, ſcopulos, quae panditis antra,
Nereïdes: quas tu ſecreti litoris herbas,
Glauce pater, quae monſtriferis mihi gramina ſuccis
Oſtendes nunc, Glauce? quibus tellure relicta,
Ah miſer, & liquidi factus novus incola ponti,
Te ſequar in medios mutato corpore fluctus,
Et feriam bifida ſpumantia marmora cauda.
Nam quid ego heu ſolis vitam ſine Phyllide terris
Exoptem miſer? aut quidnam rapta mihi luce
Dulce putem? quidve hic ſperem? quid jam morer ultra
Infelix? an ut hac vili projectus in alga,
Arentes tantum frutices, deſertaque cernam
Litora, & ingrato jactem mea verba ſepulcro?
Scilicet hos thalamos, hos felices hymenaeos
Concelebrem? ſic ſperatae mihi gaudia tedae
Dat Venus? ambiguos ſic dat Lucina timores?

Quis

Quis mihi, quis te te rapuit, dulciſſima Phylli?
Phylli, meae quondam requies, ſpeſque unica vitae,
Nunc dolor, aeternuſque imo ſub pectore luctus,
Non licuit tecum optatos conjungere ſomnos,
Dulcia nec primae decerpere dona juventae,
Aut ſimul extremos vitam producere in annos.
Nunc te (quis credat?) lapis hic habet: & mihi nuſquam es,
Nuſquam terrarum Phyllis: ſed fabula, & umbrae
Fruſtrantur miſeras per dira inſomnia noctes.
Me miſerum: qua te tandem regione requiram?
Quave ſequar? per te quondam mihi terra placebat,
Et populi, laetaeque ſuis cum moenibus urbes:
Nunc juvat immenſi fines luſtrare profundi,
Perque procelloſas errare licentius undas
Tritonum immiſtum turbis, ſcopuloſaque cete
Inter, & informes horrenti corpore phocas,
Quo numquam terras videam. Jam jam illa tot annis
Culta mihi tellus, populique, urbeſque, valete:
Litora cara, valete: vale ſimul, optima Phylli.
Nos tibi, nos liquidis ſeptem pro fluctibus aras
Ponemus: ſeptemque tibi de more quotannis
Monſtra maris magni vitulos mactabimus hirtos;
Et tibi ſeptenis pendebunt oſtrea ſertis,
Oſtrea muricibus variata, albiſque lapillis.
Hic tibi Niſaee, & flavos reſoluta capillos
Cymodoce, mitiſque pia cum Matre Palaemon,

Et Panope, & Siculi cuſtos Galatea profundi
Solennes nectent choreas, & carmina dicent:
Quae Proteus quondam divino pectore vates
Edocuit, magni quum funera fleret Achillis:
Et Thetidis luctus conſolaretur amaros.
At tu, ſive altum felix colis aethera, ſeu jam
Elyſios inter Manes, coetuſque verendos
Letheos ſequeris per ſtagna liquentia piſces;
Seu legis aeternos formoſo pollice flores,
Narciſſumque, crocumque, & vivaces amaranthos;
Et violis teneras miſces pallentibus algas,
Adſpice nos, mitiſque veni. tu Numen aquarum
Semper eris, ſemper laetum piſcantibus omen.
Ut Nymphis, Nereoque, ut flavicomae Amphitrite,
Sic tibi victrices fundent libamina cymbae.
Interea tumulo ſupremum hoc accipe carmen,
Carmen, quod, tenui dum nectit arundine linum,
Piſcator legat: & ſcopulo ſuſpiret ab alto:
IN. GREMIO. PHYLLIS. RECUBAT. SIRENIS. AMATAE
CONSURGIS. GEMINO. FELIX. SEBETHE. SEPULCRO

Myc. Dulce ſonant, Lycida, tua carmina: nec mihi malim
Halcyonum lamenta, aut udo in gramine ripae
Propter aquam dulces cycnorum audire querelas.
Sed tu: ſic faciles, vicina Megaria, ſemper
Sufficiat conchas: ſic proxima Mergilline
Oſtrea, ſaxoſaeque ferat tibi rupis echinos:

Quandoquidem nox obſcuras jam diſtulit umbras,
Necdum permenſus caelum Sol: incipe rurſus,
Atque itera mihi carmen. Habent iterata leporem.
Lyc. Ne miſerum ne coge, Mycon. ſat lumina, ſat jam
Exhauſtae maduere genae. dolor (adſpice) ſiccas
Obduxit fauces: quatit & ſingultibus imum
Pectus: anhelantemque animam vox aegra relinquit.
Et tamen haec alias tibi nos, & plura canemus,
Fortaſſe & meliora, aderit ſi Muſa canenti.
Quin & veliferis olim haec ſpectanda carinis
Seu Prochytae, ſeu Miſeni ſub rupe patenti
Inſcribam: grandeſque notas ferrugine ducam:
Praeteriens quas nauta mari percurrat ab alto:
Et dicat: Lycidas, Lycidas haec carmina fecit.
Sed quoniam ſocii paſſim per litus ovantes
Exſpectant, poſcuntque tuas ad retia vires:
Eja age jam ſurgamus. ego haec ad buſta ſedebo,
Tu ſocios inviſe: eſcas nam quaerere tempus:
Et tibi nunc vacuae fluitant ſine pondere naſſae.

ECLO-

ECLOGA SECUNDA,

GALATEA.

Forte Lycon vacuo feſſus conſederat antro
Piſcator, qua ſe ſcopuli de vertice, lato
Oſtentat pelago pulcherrima Mergilline.
Dumque alii notoſque ſinus, piſcoſaque circum
Aequora colluſtrant flammis, aut linea longe
Retia, captivoſque trahunt ad litora piſces:
Ipſe per obſcuram meditatur carmina noctem.
Immitis Galatea: nihil te munera tandem,
Nil noſtrae movere preces? verba irrita ventis
Fudimus: & vanas ſcopulis impegimus undas.
Adſpice, cuncta ſilent, orcas & maxima cete
Somnus habet, tacitae recubant per litora phocae.
Non Zephyri ſtrepit aura: ſopor ſuus humida mulcet
Aequora: ſopito connivent ſidera caelo.
Solus ego (hei miſero) dum triſti pectore queſtus
Nocte itero, ſomnum tota de mente fugavi,
Nec tamen ulla meae tangit te cura ſalutis.
At non Praxinoë me quondam, non Polybotae
Filia deſpexit, non divitis uxor Amyntae,
Quamvis culta ſinu, quamvis foret alba papillis.
Quin etiam Aenaria, ſi quidquam credis, ab alta
Saepe vocor. ſolet ipſa meas laudare Camoenas

Digitized by Google

In primis formoſa Hyale: cui ſanguis Iberis
Clarus avis: cui tot terrae, tot litora parent:
Quaeque vel in mediis Neptunum torreat undis.
Sed mihi quid proſunt haec omnia, ſi tibi tantum
(Quis credat, Galatea?) tibi ſi denique tantum
Diſpliceo? ſi tu noſtram, crudelis, avenam
Sola fugis? ſola & noſtros contemnis amores?
Oſtrea Miſeni pendentibus eruta ſaxis
Mille tibi miſi: totidem ſub gurgite vaſto
Pauſilypus, totidem vitreis Euploea ſub undis
Servat adhuc. plures Neſis mihi ſervat echinos,
Quos nec vere novo foliis lentiſcus amaris
Inficit, aut vacuae tenuant diſpendia Lunae.
Praeterea mihi ſub pelago manus apta legendis
Muricibus: didici Tyrios cognoſcere ſuccos,
Quoque modo plena durent conchylia teſta.
Quid refugis? tingenda tibi jam lana paratur,
Qua niteas, ſupereſque alias, Galatea, puellas;
Lana maris ſpumis quae mollior. hanc mihi paſtor
Ipſe olim, dedit hanc paſtor Meliſaeus, ab alta
Quum me forte ſenex audiſſet rupe canentem:
Et dixit: Puer, iſta tuae ſint praemia Muſae,
Quandoquidem noſtra ceciniſti primus in acta.
Ex illo in calathis ſervavi, ut mittere poſſem.
Sed tu, nequa mihi ſuperet ſpes, nequa futuri
Conditio, Galatea, manum mihi dura negaſti.

Hoc eſt, hoc, miſerum quod perdidit. ite Camoenae,
Ite procul, ſprevit noſtras Galatea querelas.
Scilicet, exiguae videor quod navita cymbae,
Quodque leves hamos, nodoſaque retia tracto,
Deſpicis. an patrio non hoc quoque litore Glaucus
Fecerat? aequoreae Glaucus ſcrutator arenae,
Et nunc ille quidem tumidarum Numen aquarum.
Sed nec, quae nimium vel me ſic falſa fatigat,
Fabula te moveat Lydae. Licet illa puellis
Jactet, neſcio quas mihi ſe miſiſſe corollas:
Non me Lyda tamen, non impulit, aequora teſtor,
Nereïdaſque omnes. ſi fallo, naufragus illas
Experiar, falſoſque bibam ſub gurgite fluctus.
Heu quid agam? externas trans pontum quaerere terras
Jampridem eſt animus: quo numquam navita, numquam
Piſcator veniat. fors illic noſtra licebit
Fata queri. Boreae extremo damnata ſub axe
Stagna petam, & rigidis numquam non cana pruinis?
An Libyae rapidas, Auſtrique tepentis arenas,
Et videam nigros populos, Solemque propinquum?
Quid loquor infelix? an non per ſaxa, per ignes,
Quo me cumque pedes ducent, mens aegra ſequetur?
Vitantur venti: pluviae vitantur, & aeſtus:
Non vitatur Amor. mecum tumuletur oportet.
Jam ſaxo me me ex illo demittere in undas
Praecipitem jubet ipſe furor. Vos o mihi Nymphae,

Vos

Vos maris undiſoni Nymphae, praeſtate cadenti
Non duros obitus, ſaevaſque exſtinguere flammas.
  Scilicet haec olim, veniens ſeu litore curvo
Cajetae, ſeu Cumarum navalibus altis,
Dum loca tranſibit, raucus de puppe magiſter
Hortatus ſocios, dextrum deflectite, dicet,
In latus, o ſocii: dextras deflectite in undas:
Vitemus ſcopulos infames morte Lyconis.
  Talia nequidquam ſurdas jactabat ad auras
Infelix piſcator, & irrita vota ſovebat:
Quum tandem extremo veniens effulſit ab ortu
Lucifer, & roſeo perfudit lumine pontum.

ECLOGA TERTIA,

MOPSUS.

CELADON, MOPSUS, CHROMIS, JOLAS.

Cel. DIc mihi (nam Baulis, verum ſi rettulit Aegon,
  Bis ſenos vos, Mopſe, dies tenuere procellae)
  Quid tu, quid Chromis interea, quid veſter Iolas,
  Dum Notus inſultat pelago, dum murmurat unda,
  Ecquid deſertis vacui luſiſtis in antris?
Mop. Quid noſtrae facerent ingrata per ocia Muſae,
  O Celadon? neque tum conchas impune licebat
  Per ſcopulos, non octipedes tentare paguros.

Jam

Jam fragilem in ſicco munibant ſaxa phaſelum:
Raraque per longos pendebant retia remos.
Ante pedes ciſtaeque leves, hamique jacebant:
Et calami, naſſaeque, & viminei labyrinthi.
Tum Chromis Inarimen ſpectans, his, inquit, ab oris
(Ah dirum exſilium) noſtrae ſolvere carinae:
Quum Regem poſt bella ſuum comitata juventus
Ignotis pelagi vitam committeret undis.
Quae tamen, ut fama eſt, Ligurum per ſaxa, per altas
Stechadas emicuit: Rhodanique invecta per amnem
(Nam, bene ſi memini, Rhodanum referebat Amilcon,)
Oceani madidas vidit refluentis arenas,
Et quae caeruleos procul adſpicit ora Britannos,
Qui, niſi vana ferunt, quoties maris unda reſedit,
Indigenae captant nudos per litora piſces.
  Ne Chromi, ne luctus renova, reſpondit Iolas:
Sat tuus haec nobis Lucrini nuper ad undam
Narravit Lycabas: Solem ſe ſcilicet illic
Trans fluctus, trans & nubes vidiſſe cadentem
Haud aliter, quam ſi noſtris e montibus illum
Cajetae adſpiceret longe poſt litora ferri,
Et ſtrepitum ſenſiſſe ruentis ab aethere currus.
Praeterea mores populorum, urbeſque, locoſque
Expoſuit, quernaſque domos, & lignea tecta.
Addidit & varias, heu barbara nomina, gentes:
Bellovacos, Morinoſque: &, quos quis dicere poſſit?

Tar-

Tarbellos: latis errare & flumina campis:
Neſcio quem Ligerim tectis ſe innaſſe carinis.
Sed mea nunc aliae poſcunt ſibi pectora curae.
Tu modo, ſi quid habes (& te quoque Chloridis ardor
Excruciat) ſcopulo hoc mecum meditare viciſſim.
Audiet, & gracilem percurret Mopſus avenam.
Sic illi: aſt ego nil contra, ſed quae mihi collo
Garrula pendebat, manibus tunc ſumta cicuta eſt.
Scilicet alternos conabar arundine verſus
Excipere. alternis nam dicere uterque parabat.
Nec mora, jam Chromis hos, hos & referebat Iolas.
Chr. Nereïdes pelagi ſacrum genus, aut mihi veſtris
Munera ferte vadis, duram queis Chlorida placem:
Aut, ſi muneribus flecti nequit, aequore toto
Quaerite, quae noſtrum ſanet medicina furorem.
Iol. Sirenes mea cura, audite haec ultima vota.
Aut revocet jam Niſa ſuum, nec ſpernat Iolam,
Aut videat morientem. Haec ſaxa impulſa marinis
Fluctibus, haec miſero vilis dabit alga ſepulcrum.
Chr. Qualis tranquillo quae labitur aequore cymba,
Quum Zephyris ſummae criſpantur leniter undae,
Tuta volat, luditque hilaris per tranſtra juventus:
Talis vita mihi, mea dum me Chloris amabat.
Iol. Adſpicis, iratae feriant ut ſaxa procellae:
Ut validis imae Coris turbentur arenae.
Jam ſcopulis furit unda, tremit jam terra tumultu.

Fallor, an haec ipſa eſt Niſae indignantis imago?
Chr. O Proteu paſtor liquidi maris, o pater, o rex,
(Quandoquidem inſanos odiſtis Numina faſtus)
Quaere Pithecuſas tu, cui licet: atque ſuperbae
Dic Hyale, falſum te paſcere monſtra per aequor.
Jol. Ille habet, ille meos ſcopulus mihi ſervat amores,
Qui propior terrae eſt. illum pete, Glauce, natatu:
Neve manus duri contemnat Niſa mariti,
Dic te ſquamigeras traxiſſe ad litora praedas.
Chr. Eſt Veneri Cypros gratiſſima, Creta Tonanti,
Junonique Samos, Vulcano maxima Lemnos:
Aenariae portus Hyale dum pulchra tenebit,
Nec Samos Aenariam vincet, nec maxima Lemnos.
Jol. Gradivus Rhodopen, & Mercurius Cyllenen,
Ortygiam Phoebe, Tritonia jactat Hymetton:
Niſa colit Prochyten: Prochytes ſi commoda norint,
Ortygiam Phoebe, Tritonia linquet Hymetton.
Chr. Hic ſpecus, hic rupes, texendiſque optima naſſis
Vimina ſunt, junci, denſaeque per avia myrtus:
Si mihi nunc Pholoë, vel tantum Chloris adeſſet,
Quam bene pugnaces poſſem contemnere ventos!
Jol. Nulla mihi ſine te rident loca, diſplicet aequor,
Sordet terra, leves odi cum retibus hamos.
At ſi aderis tu, Niſa, placebunt omnia: laetus
Tunc ego vel Libycis degam piſcator arenis.
Chr. Dat rhombos Sinveſſa, Dicarchi litora pagros,

Herculeae mullum rupes, ſynodontas Amalphis:
Parthenope teneris ſcatet ambitioſa puellis:
Quis mihi nunc alias ſcrutari ſuadeat algas?
Iol. In fluviis mugil verſatur, ſargus in herbis,
Polypus in ſcopulis, mediis melanurus in undis:
Ante tuas, mea Niſa, fores ego ſemper oberro:
Quae mihi det tales jucundior inſula portus?
Mop. Hactenus, o Celadon, reſonis ſub rupibus illos
Inter ſe vario memini contendere cantu,
Horrida ventoſi ridentes murmura ponti.
Qui tamen & laudes, & munera digna tulere
Carminibus, ſed quae nequeat contemnere Triton:
Hic, quam Circejo nudus ſub gurgite cepi,
Nativis concham maculis, & murice pictam:
Ille recurvato nodoſa coralia trunco.

FERDINANDO FEDERICI

REGIS F. ARAGONIO, CALABRIAE DUCI

ECLOGA QUARTA,

PROTEUS.

NUNC primum notas velis majoribus undas
Currimus, o Nymphae Craterides: ordine quando
Suadet amor, carae primos Telluris honores
Dicere: caeruleae magni Crateris alumnae.

Tel-

Telluris primos carae dicamus honores,
Dum radiis fervens medium Sol excoquit aequor.
Tu vero patriae juvenis decus, edite caelo,
Spes generis tanti: ſeu te nimboſa Pyrene
Pro dulci Latio, pro noſtris detinet arvis:
Seu vagus objecto munimine claudit Iberus:
Rumpe moras: nec te latis Hiſpania regnis
Adliciat, ſtirpiſve tuae primordia, & ille
Gentis honos: licet effuſo Tagus impleat auro,
Et pater Oceanus ſpumanti perluat unda.
Nam mihi, nam tempus veniet, quum reddita ſceptra
Parthenopes, fractoſque tua ſub cuſpide reges
Ipſe canam: nunc litoream ne deſpice Muſam;
Quam tibi poſt ſilvas, poſt horrida luſtra Lycaei,
Siquid id eſt, ſalſas deduxi primus ad undas,
Auſus inexperta tentare pericula cymba.
Quae vada non norunt, quis neſcit Protea portus?
Illum olim veteris paſcentem ad ſaxa Minervae,
Mulcentemque ſuas divino carmine phocas,
E puppi ſenſere Melanthius, & Phraſidamus,
Ut forte a Capreis obſcura nocte redibant:
Senſere & vario delphinas ludere curſu,
Tritonumque choris longe freta pulſa ſonare.
Ipſe autem haudquaquam mortali digna referri
Verba ſono vacuas laetus cantabat ad auras:
Terrigena ut quondam matris de ventre Tiphoëus

Exſiliens, infanda Deos ad bella vocaſſet:
Ut fratrum primus, Furiis, & hiantibus hydris
Inſtructus, denſas ductaverit ipſe catervas:
Ut niſu ingenti partes de monte revulſas
Aenariam, Prochytenque altis immiſerit aſtris;
Ac totum ſubito caelum tremefecerit ictu:
Tum Pater haud ſegni molitus fulmina dextra
Immanes acies dejecerit, atque trophaeum
Juſſerit ardentes teſtari ſulfure Bajas,
Quod gens victa illis laviſſet vulnera lymphis.
Hinc magni Alcidae tauros, ſtratumque profundum
Aggeribus memorat, ductamque per oppida pompam.
His veteres addit Cumas, loca cognita Phoebo,
Vatis & horrendae lucos, Triviaeque receſſus,
Cimmeriûmque domos, & opaca in vallibus antra.
Te quoque formoſae captum Neſidos amore,
Pauſilype, irato compellat ab aequore queſtu.
Ah miſer, ah male caute, tuae quid fata puellae
Adceleras? cupit in medios evadere fluctus
Infelix: cupit inſuetum finire dolorem.
At tibi nec curae eſt, quod eam Neptunia monſtra
Circumſtent, mare nec rapido quod ſorbeat aeſtu.
Ah miſer, ah male caute, ultra quid brachia tendis?
Siſte gradum. riget illa jugis adſueta nivoſis
Venatrix: quam mille ferae timuere ſequentem
Per ſaltus. vos hanc, Panope, vos, candida Drymo,

Cy-

Cymothoëque, Rhoëque, Pheruſaque, Dinameneque
Accipite, & veſtris ſociam luſtrate choreis.
Tum canit antiquas ſedes, opulentaque regna
Auricomae Sirenis, & altum in monte ſepulcrum,
Sacraque, Chalcidicoſque Deos, magniſque per aequor
Auſpiciis vectas haec ipſa ad litora claſſes.
Tum liquidos fontes ſubter cava moenia ducit,
Adtollitque arces, & culmina montibus aequat
Tectorum: vaſtas protendit in aequora moles,
Euploeamque procul trepidis dat cernere nautis,
Atque Pharon jungit ſcopulos, praeruptaque ſaxa
Theleboûm, Sarnique amnes, & pinguia culta.
Tum canit, ut Corydona ſacro Meliſaeus in antro
Viderit, & calamos labris admoverit audax:
Formoſum quibus ille olim cantarat Alexin,
Dixerat & Muſam Damonis, & Alpheſiboei.
Queis fretus, dictante Dea, tot ſidera nobis
Prodiderit, tantas caeli patefecerit oras.
Quid referam aut Stabias, aut quae tenuiſſe canoris
Virginibus fama eſt abeuntes ſaxa carinas?
Aut ut terrifici ſonitus, ignemque Veſevi,
Et deſolatas paſſim defleverit urbes?
Poſtremo reges, regumque ex ordine pugnas
Enumerat: bellique artes, & praemia narrat.
Addit triſtia fata, & te, quem luget ademtum
Italia infelix (ſive id gravis ira Deorum,

Seu

Seu ſors dura tulit) trans altas evehit Alpes.
Mox agit Oceani prope litora: denique ſiſtit
Spumantem ad Ligerim, parvaque includit in urna.
  Heu ſortem miſerandam, heu pectora caeca futuri.
Haeccine te feſſum tellus extrema manebat
Hoſpitiis, poſt tot terraeque, mariſque labores?
Pone tamen gemitus: nec te monumenta parentum,
Aut moveant ſperata tuis tibi funera regnis:
Grata quies patriae: ſed & omnis terra ſepulcrum.
  Haec ille, & quae vix audita prioribus annis
Heroum longaeva queat meminiſſe vetuſtas,
Commemorat. ſocio reſpondent aequora plauſu:
Luna ſuam donec paullatim fundere lucem
Coepit, & ad vitreas redierunt Numina ſedes.

CASSANDRAE MARCHESIAE,

MULIERI PRAESTANTISSIMAE

ECLOGA QUINTA,

HERPYLIS PHARMACEUTRIA.

DORYLAS, THELGON.

SED jam vulgatos & nos referamus amores:
Quos pariter grata ſcopuli pendentis in umbra
Hinc Dorylas, hinc Theleboi maris adcola Thelgon
Certantes docuere. quibus cava litora, & ipſe

Aequo-

Aequoreus Platamon, ſacrumque Serapidis antrum
Cum fonte, & Nymphis adſultavere marinis.
Tu mihi, ſeu doctas percurris Palladis artes,
Maeoniaeque aurum, & ſubtegmina vincis Arachnes;
Seu Dryadum choreis, coetuque immiſta Dianae
Haud minor incedis; pictaque adcincta pharetra
Venatu Prochyten, maternaque regna fatigas;
Sive Dicarchaeis qua molibus adſilit aequor,
Ludentes ſpectas Nereïdas: en age noſtros,
(Siquis honos pelagi) Caſſandra, en adſpice luſus.
Non ingrata cano, penituſque injuſſa. Neque umquam
Arguerint ventura meis te ſaecula chartis
Praeteritam. faveat modo non invitus Apollo,
Et quae me facili vexere per aequora remo
Pierides: queis longa dies, & nomina curae.
Interea Dorylan juvet hic audire canentem.
Dor. Sebethi ad liquidas deſcenderat Herpylis undas,
Herpylis Euboidum non ultima: quam pater Alcon
Erudiit, Muſis & Phoebo cognitus Alcon.
Venerat & ſocii partem ſubitura laboris
Unanimis ſoror, & calathum de more ferebat.
Ipſa comas effuſa, pedemque exuta ſiniſtrum
Cum philtris longum ſubmurmurat: atque ita fatur:
Pone aram, & vivos hauri de flumine rores,
Canaque vicino decerpe abſinthia campo.
Illum illum magicis conabor adurere ſacris,

Qui

Qui miſeram tota ſpoliatam mente reliquit.
  Volvite praecipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Rhombus ad Aemonias revocetur aheneus artes:
Siſtere qui pluvias, qui pellere nubila caelo,
Qui potis eſt trepidos undis abducere piſces.
  Volvite praecipitem, mea licia, volvite rhombum.
Alga tibi haec primum tumidi purgamina ponti
Spargitur, & rapidis abſumitur arida flammis:
Sic mihi ſic, Maeon, uraris ad uſque medullas.
  Volvite praecipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Ter muſcum, Cleariſta, ter hunc ſine forcipe cancrum
Ure ſimul, cumque his, dic, viſcera Maeonis uro.
  Volvite praecipitem, mea licia, volvite rhombum.
Spongia nunc lacrimis perſunditur. heus bona magno
Spongia nata mari, lacrimas bibe ſedula noſtras.
Utque rapis ſitiens illas, ſic Maeonis omnem
Maeonis ingrati rapias de pectore ſenſum.
  Volvite praecipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Ut pumex pingueſcit, ut aequoris unda quieſcit,
Quae ventis agitata, huc illuc concita fertur.
Sed quid ego heu triſti pectus concuſſa dolore
Imprecer, & vanis jactem convicia ventis?
Maeon tot mihi damna, ego Maeoni verba rependam?
  Volvite praecipitem, mea licia, volvite rhombum.
Huc huc, qui rigida meditaris vulnera cauda,
Saeve Trigon, & tu, proprium cui ſiſtere naves

Ve-

Veliferas, echenaeis, adeſte: & Maeonis acres
Tu retinere pedes, tu figere corda labora.
Volvite praecipitem jam nunc, mea licia, rhombum:
Tunde jecur, ſpumamque ſimul torpedinis atrae.
Haec ego cras illi letalia pocula mittam:
Ebibat, & ſubito pallentes torpeat artus.
Volvite praecipitem, mea licia, volvite rhombum.
Scinde manu leporem, leporis penetrabile virus.
Naſcitur Eois hic fluctibus: adtulit Aegle,
Docta Aegle, juſſitque inimicum tangere limen.
Curre age, tange ſimul, ſimul obline. cras mihi poenas
Perfidus ille dabit: gemet ipſo in limine Macon.
Siſtite praecipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Contere & Halcyonis nidum mihi. pellere ventos
Dicitur, & ſaevas pelagi mulcere procellas.
Forſitan hic noſtros ſedabit pectoris aeſtus.
Siſtite praecipitem, jam ſiſtite, licia, rhombum.
Hactenus ille. quid huic ſubjunxerit ordine Thelgon,
Accipe. non omnes unus dolor angit amantes.
Thel. Rupe ſub hac mecum ſedit Galatea. videbam
Et Capreas, & quae Sirenum nomina ſervant
Rura procul. veteres alia de parte ruinas
Herculis, ambuſta ſignabat ab arce Veſevus.
Exſere caeruleos, Triton, de gurgite vultus.
Ipſe meas, Triton, Nereo deferre querelas,
Ipſe potes curva reſonans ſuper aequora concha

Digitized by Google

Et ſcopulis narrare, & fluctivagis balaenis.
  Exſere caeruleos, Triton pater, exſere vultus.
Hic primos mihi congreſſus dedit illa roganti:
Hic niveam formoſa manum porrexit, & (eheu
Quid recolo?) tacitos in me defixit ocellos.
  Exſere caeruleos, Triton, de gurgite vultus.
Huc ades, o mea cura. quid o quid lenta moraris?
Ipſe ego te propter, ſocios, cymbamque reliqui.
  Exſere caeruleos, Triton pater, exſere vultus.
Hic tibi conſuetas formoſior explicat umbras
Populus. amplector ſaepe hanc, atque oſcula figo
Corticibus: ſaepe ipſa pedum veſtigia quaero:
Et ſiquid manibus tetigiſti, floribus orno.
  Exſere caeruleos, Triton, de gurgite vultus.
Quem mihi nunc praefers? ſi te juga frondea, ſi te
Arbuta, paſcenteſque juvant per rura capellae:
Nos quoque non graciles nunc primum jungere avenas
Diſcimus. inciſas implent mea carmina fagos:
Et mea Maenaliis pendet jam fiſtula ſilvis.
  Exſere caeruleos, Triton pater, exſere vultus.
Sin magis adrident haec litora, ſin magis alti
Divitiae pelagi: ſparſos quis cogere piſces
Doctior, aut rigidum dextra jactare tridentem?
  Exſere caeruleos, Triton, de gurgite vultus.
Non ego delphinis, te judice, non ego thynnis
Aequore vel medio dubitem certare natando.

Quid

Digitized by Google

Quid tibi me jactem? cui vix numerare vel hamos
Nunc vacat, aut reſtes, onerataque retia plumbo,
Et Sinveſſano textas de vimine naſſas.
  Exſere caeruleos, Triton pater, exſere vultus.
Me Ligurum durae rupes, me Gallica norunt
Litora: piſcantem pariter me Varus, & ingens
Senſit Arar, ſenſere maris fera monſtra Britanni.
  Obrue caeruleos, Triton, ſub gurgite vultus.
Et poſt haec heu, dura, fugis. non te mihi tellus
Extera, non venti rapuere. ſed accipe munus,
Accipe. non ultra tecum, Galatea, ſedentem
Adſpicies. I, laeta novas meditare choreas.
  Obrue caeruleos, Triton pater, obrue vultus.

TRAJANO CABANILIO,

TROJAE, AC MONTELLAE

DOMINO,

SALICES.

SI VACAT, & blandos etiamnum ventilat ignes
Quae Dea caerulea vehitur ſuper aequora concha,
Turrigeramque Paphon, ditemque Amathunta tuetur:
Accipe flumineas properatum carmen ad undas

Digitized by Google

O mihi non dubia, Cabanili, cognite fama,
Sed longe varios rerum ſpectate per uſus.
Nam tibi me doctae ſic devinxere Sorores,
Sic mea felici permulcent pectora cura:
Ut vix ulla queam melioris tempora vitae
Te ſine, vix placidos per noctem ducere ſomnos.
En agedum, Trajane, tuis haec praevia juſſis
Tractanti, jam jamque animo majora paranti
Da veniam, & tenues ne dedignare Camoenas.
Forte inter virides, ſi vera eſt fama, geniſtas,
Capripedes Satyri, paſſimque agreſtia Panes
Numina cum Faunis, & montivagis Silvanis,
Exercet dum Sol raucas per rura cicadas,
Vitabant aeſtus, qua pinguia culta vadoſus
Irrigat, & placido curſu petit aequora Sarnus.
Grata quies nemorum manantibus undique rivis,
Et Zephyris denſas inter crepitantibus alnos.
Dumque leves aptant calamos, dum ſibila preſſis
Explorant digitis, tenuique foramina cera
Obducunt, vario modulantes carmina cantu:
Auricomae viridi ſpeculantur ab ilice Nymphae
Dulcia clariſonis ſolventes ora cachinnis:
Sed prope ferre pedem metuunt. nam ſaepe labores
Audierant, Penea, tuos, & qualibus olim
Infelix eheu Virgo Nonacria fatis,
Infelix Virgo (quid enim non illa moveret?)
Pa-

Pana metu fugiens e vertice Cylleneo,
Pana Deum Arcadiae, quamvis pulcherrima, quamvis
Dianae ſacros inter lectiſſima coetus,
Nodoſa tenerum mutarit arundine pectus.
Quas ſimul ac nemorum petulans, effraenaque pubes
Semiferi videre per herbida prata vagantes;
Occultamque imis flammam traxere medullis:
Sic timidas blandis hortantur vocibus ultro:
Huc huc, o tenerae, placidiſſima turba, puellae:
Quid procul adſtatis? potius ſuccedite ripae,
Et viridi in prato molles de more choreas
Ducite: quandoquidem calamos inflamus inertes:
Et fruſtra ad ſurdas jactamus carmina ſilvas.
Illae nil contra: celeri ſed nuda parabant
Crura fugae, tutoſque agitabant mente receptus,
Siqua forte viam per ſaxa irrumpere, & altis
Evaſiſſe jugis, Deus, aut ſua fata dediſſent.
Tum juvenes, procul o, clamant, procul iſte, puellae,
Sit timor: ignavas animo depellite curas:
Nullae hic inſidiae, nullae per aperta latebrae:
Cuncta patent: nullas abſcondunt haec loca fraudes.
Nos quoque non Lernae monſtris, non igne Chimaerae,
Scyllaeiſve lupis geniti, aut latrante Charybdi,
Qui veſtra immani laceremus viſcera morſu:
Sed Divûm genus, & qui ſemper rupibus altis
Vobiſcum crebris venatibus inſultemus.

His

His dictis permulſi animi, ſecuraque triſtem
Corda metum ejiciunt: greſſuque per uda citato
Prata, Deis tandem cupidis, ripaeque propinquant.
Tum manibus ſimul implicitis per gramina feſtas
Exercent choreas: alioſque, alioſque reflexus
Inter ſe laetae repetunt: nunc corpora librant
In ſaltus: nunc molle latus, nunc candida jactant
Brachia: & alterna quatiunt veſtigia planta.
Hic Satyri, quamquam voces audire canentum
Crudeles, quamquam niveas ſpectare papillas
Exſultant, oculiſque bibunt ſitientibus ignem:
Tanta tamen ſaevi gliſcit vis effera morbi
Pectoribus, praecepſque amor, & maleſana libido;
Ut calamis ſenſim ejectis, ruptoque repente
Foedere, ſurgentes ab humo, vento ocyus omnes
Exſiliant: ſpretaque Deûm pietate, fideque,
Ah pavidas Nymphas, ſubitoque horrore rigentes
Invadant avidi, ſaevorum more luporum,
Qui laetas mediis proturbant luſibus agnas,
Oblitaſque ſui paſſim rapiuntque, trahuntque,
Dum viridi in campo curſant, aut valle ſub alta,
Et cuſtos ignarus abeſt, & amica canum vis.
Sic illi. at miſerae diſciſſo pectore Nymphae
Frondiferam moeſtis ſilvam clamoribus implent:
Atque huc, atque illuc fugiunt. non ſaxa, neque altis
Tuta putant loca ſenta rubis. hinc ardua montis

Prae-

Praerupti juga, diffuſos hinc ſtagna per agros:
Adtonitae circumſpiciunt. via nulla ſalutis:
Et jam ſpes praerepta fugae: tum denique ad undas
Conſiſtunt trepidae, flavoſque a vertice crines
Cum lacrimis, gemituque, & flebilibus lamentis
Abſcindunt, Sarnumque vocant, liquidaſque Sorores:
Dumque vocant, fundo properat chorus omnis ab imo
Naïadum: properat vitreae rex caerulus undae
Sarnus, inexhauſtumque vadis ciet agmen aquarum
Rauca ſonans. ſed quid Sarnuſve, aut illa natantum
Agmina Naïadum poſſint, ubi ferrea contra
Stant fata, & duro leges adamante rigeſcunt?
Ergo defectae cura, auxilioque Deorum,
Ac caelum pariter Nymphae, lucemque peroſae,
Unum illud, rebus tandem quod reſtat in arctis,
Finem optant. jamque in fluvium ſe mergere adortae,
Membra reclinabant, & aquas prono ore petebant:
Quum ſubito obriguere pedes: lateque per imos
Exſpatiata ungues radix, fugientia tardat,
Adfigitque ſolo veſtigia. tum vagus ipſis
Spiritus emoritur venis: indignaque pallor
Occupat ora: tegit trepidantia pectora cortex.
Nec mora: pro digitis ramos exire videres,
Aurataſque comas glauca caneſcere fronde:
Et jam vitalis nuſquam calor: ipſaque cedunt
Viſcera paullatim venienti frigida ligno.

Digitized by Google

Sed quamvis totos duratae corporis artus,
Caudicibuſque latus, virgultiſque undique ſeptae,
Ac penitus Salices: ſenſus tamen unicus illis,
Silvicolas vitare Deos; & margine ripae
Haerentes, medio procumbere fluminis alveo;

FINIS.

Fragmentum Carminis Piſcatorii, quod hic vulgo collocant, quaere infra poſt Epigrammatum Libros.

ACTII

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI

VIRI PATRICII

ELEGIARUM
LIBRI TRES.

Digitized by Google

ACTII SYNCERI

SANNAZARII

NEAPOLITANI

ELEGIARUM

LIBER I.

Elegia Prima,

AD LUCIUM CRASSUM.

TE FOECUNDA tenent ſaxoſi rura Petrini,
  Rura olim proavis facta ſuperba meis.
Et Sinveſſanas ſpectas, mea gaudia, Nymphas,
  Quique novo ſemper ſulfure fumat ager.
Et modo miraris veteres in litore portus;
  Nunc Liris gelida qua fluit amnis aqua.
Cunctaque felici figis veſtigia cura,
  Obſervas Latiae dum monumenta viae.

At mihi paganae dictant ſilveſtria Muſae
  Carmina, quae tenui gutture cantat Amor.
Fidaque ſecretis reſpondet ſilva querelis:
  Et percuſſa meis vocibus antra ſonant.
Nec tantum populos, nec tantum horreſcimus urbes,
  Quantum non juſtae ſaevitiam dominae.
Hoc vitae genus, hoc ſtudium mihi fata miniſtrant:
  Hinc opto cineres nomen habere meos.
Me probet umbroſis paſtorum turba ſub antris,
  Dum rogat agreſtem lacte tepente Palem.
Me rudis indocta moduletur arundine Thyrſis;
  Et tam conſtanti laudet amaſſe fide.
Inde ſuper tumulumque meum, Maneſque ſepultos
  Tityrus ex hedera ſerta virente ferat.
Hic mihi ſaltabit Corydon, & pulcher Alexis:
  Damoetas flores ſparget utraque manu:
Fluminibuſque ſacris umbras inducet Iolas,
  Dum coget ſaturas Alpheſiboeus oves.
Non mihi Moeonidem, Luci, non cura Maronem
  Vincere: ſi fiam notus amore, ſat eſt.
Quid feret Áeacides nobis, quid cautus Ulyſses?
  Quid pius Aeneas, Aſcaniuſve puer?
Iſta canant alii, quorum ſtipata triumphis
  Muſa vagum e tumulis nomen in aſtra ferat.
At mihi te te avidis liceat vincire lacertis;
  Oſculaque optata ſumere longa mora.

Et liceat poſita mirari membra lucerna;
  Noctis & inſolitas nectere blanditias:
Atque manus, atque ora tuis componere in ulnis;
  Teque meo laſſam ſaepe fovere ſinu.
Sed quid ego, hei miſero, ventoſus inania fingo
  Somnia; quae forſan non feret ulla dies?
Felix, qui potuit duram exorare puellam;
  Et capere optati gaudia conjugii.
Ille dies, nocteſque ſuos decantat amores;
  Et recolit Veneris dulcia furta ſuae.
Ille etiam liquido perfuſus odore capillos,
  Exercet tenerum nocte juvante latus:
Inque ſinu dominae primos reminiſcitur ignes;
  Quos leviter pennis aureus afflat Amor.
Nec cupit, Aethiopum quae canent vellera ſilvis;
  Nec, quae Sidonio lana cruore rubet.
Solus habet, fuſcis quidquid portatur ab Indis:
  Solus habet ripas, aurifer Herme, tuas;
Et quaſcumque metit ſegetes fragrantibus arvis
  Medus, & aſſiduo Sole peruſtus Arabs.
Non auro, aut gemmis miſeri torquemur amantes.
  Qui dominam poterit flectere, dives erit.
Dives ero ante alios, ſi te, mea vita, volentem
  Suſtineam ignota pauper, & exſul humo.
Nam quid rubra juvant fulgentibus aequora conchis?
  Aut quae multa niger rura Sabaeus arat?

Quid-

Digitized by Google

Quidve torus prodeſt, pluma ſpectandus, & oſtro;
  Si non eſt gremio cara puella meo?
Si trahere infelix inter ſuſpiria noctem
  Cogor; &, aeternos eſſe, negare, Deos?
Num me neglectis devovit ſaga ſepulcris?
  Num rumpunt ſomnos carmen, & herba meos?
Carmen inacceſſa traducit ab ilice glandes:
  Carmen nocturnae ſupprimit ora canis.
Carmen & informi pallentem ſanguine Solem
  Inficit; & Lunae ſiſtit euntis equos.
Quid queror infelix? utinam mihi ſola nocerent
  Carmina; nec noſtro pectore ineſſet Amor.
Ille vel Aeaeae ſuperat cantamina Circes:
  Ille vel Aemoniis nata venena jugis.
Parce, puer: non vana queror: tu vulnere noſtro
  Creſcis; & exſultas, ſaeve, cruore meo.
Quod ſi te noſtrae ceperunt taedia vitae:
  Ne ceſſet, quaeſo, funeris atra dies.

Elegia Secunda,

AD JOANNEM PARDUM HISPANUM.

Parde, decus patriae, ſpes maxima, Parde, tuorum,
  Atque idem Hiſpani gloria rara ſoli:
Quem juvat immenſi cauſſas exquirere mundi,
  Primaque conſtanti corpora juncta fide:

An magnum aeterno volvatur Numine caelum:
  An propria hoc ingens mole laboret opus:
Cur ſalſi fluctus: cur ignibus aeſtuet Aetna:
  Cur vomat epotas vaſta Charybdis aquas:
Unde nitor ſtellis: cur nox majorve, minorve:
  Cur non ipſa ſuo lumine Luna micet.
Felix, caeleſtes cui fas nunc ſcandere ſedes:
  In queis poſt obitum fata manere ſinant.
At nos per ſilvas, & ſordida rura, capellas
  Verſamus: quando Phyllis amare jubet.
Et teneris noſtros ulmis incidimus ignes;
  Quos legat errantum coetus Hamadryadum.
Et nunc capreolos, & nunc venamur onagros:
  Interdum ſaevas fallimus arte feras.
Saepe juvat, pictas viſco captare volucres:
  Nec Satyris ipſo cedimus aucupio.
Quod mihi ſi liceat tenui revocare cicuta
  Trinacrii niveas Upilionis oves:
Rura colam ſemper: populi valeatis, & urbes:
  Rura dabunt oculis grata theatra meis.
Illic gramineas, paſtorum bella, palaeſtras
  Adſpiciam, & celeri praemia parta pede.
Nec me poeniteat ſudibus certare colurnis;
  Aut armare cavis pectora corticibus.
Pugnabunt tauri, pugnabunt cornibus hirci:
  Victores molli ceſpite ſerta ferent.

Plena-

Plenaque pellitus luſtrabit ovilia paſtor:
  Ponet & agricolis ruſtica liba Deis.
Stabunt capripedes abiegno robore Fauni:
  Stabit & indocta falce dolata Pales.
Quorum ſolennes ictus cadet agnus ad aras;
  Ictus, ut innumeras expiet agnus oves.
Tum milium, & niveo ſtatuet fumantia lacte
  Pocula; votivas concipietque preces:
Et ter tranſiliet flammantes potus ariſtas,
  Ter quoque non tardo ruſtica turba pede.
Dii facite, inter oves, interque armenta canendo
  Deficiam; & ſilvis me premat atra dies:
Ut me non docta deploret paſtor avena:
  Utque ſub umbroſa contumuler platano:
Oſſaque paſcentes venerentur noſtra capellae:
  Nec procul a tumulo candida balet ovis.
Exſultent alii Panchaeo munere Manes;
  Et quaerant Pariis marmora caeſa jugis.
Mi ſat erit, veteres recolat ſi Phyllis amores;
  Conferat & vernas ante ſepulcra roſas.

Elegia Tertia,

AD AMICAM.

Nulla meos poterit mulier praevertere ſenſus;
  Ipſa licet caelum linquat, & aſtra Venus.

Tu

Digitized by Google

Tu puero teneris ignis mihi primus ab annis:
  Ultima tu tremulo flamma futura ſeni.
Jam ſanxere ſemel nos inter foedera Divi,
  Foedera ad extremos non ſolüenda rogos:
Ut, ſi noſtra tuo ſupereſſet funere vita;
  (Dii tamen in ventos omen abire ſinant)
Ipſe ego compoſito venerarer operta ſepulcro
  Oſſa, ferens moeſta tura, merumque manu.
Umbrarumque ſacer cuſtos, tumulique ſacerdos
  Concinerem querula triſtia verba lyra.
Nec me complexa quiſquam divelleret urna;
  Quin cineri moriens oſcula ſumma darem.
At ſi, quod potius cupio, tibi fata dediſſent,
  Lumina formoſa condere noſtra manu:
Tunc, mihi quum caros vultus ſpectare liceret;
  Atque anima tecum jam fugiente loqui:
Ipſa meos tumulo Manes laniata vocares;
  Inque tuo legeres oſſa minuta ſinu:
Flebilis & longos ſcindens ad buſta capillos,
  Clamares nomen jam moritura meum.
Tum cineri, & mutae perſolvens juſta favillae,
  Miſta dares rutilis lilia cana roſis.
Illic moeſta dies, illic conſumere noctes
  Optares; nec te vinceret alter amor:
Sed memor uſque viri, canis veneranda capillis,
  Adferres tremula munera cara manu.

O mihi, dum tales tumulo reddantur honores,
  Tam lentam Lacheſis ſcindat avara colum.
Non, ut noſtra novos Arabum bibat urna liquores;
  Uſtus & Aſsyrio ſpiret odore cinis:
Aut ut clara mei noteſcat fama ſepulcri;
  Altaque marmoreus ſidera tangat apex:
Sed magis ut liceat longas audire querelas;
  Et gerere e lacrimis ſerta rigata tuis.
Tunc ego Letheae ſpatiatus in aggere ripae;
  Qua nitet obtuſo lumine falſa dies;
Quaque levis caſiae nemus, ambroſiaeque virentis,
  Et fortunatos alluit unda greges:
Dulcia praeteritae repetens inſomnia vitae,
  Oſtendam Elyſiis tot mea dona choris.
Feliceſque animas inter felicior ipſe
  Excipiam plauſus laeta per arva novos.
Atque aliquis comitum, laetuſque, hilariſque recentes
  Sparget humi flores; & mihi ſerta feret.
Nec contentus eo, fidos extollet amores;
  Narrabitque aliis de pietate tua.
Sed quoniam tenerae vernant nunc laeta juventae
  Tempora; & amplexus jungere fata ſinunt:
Dulcia laſcivo jungamus gaudia lecto:
  Jam properat mortis panda ſenecta comes.
Jam properant rugaeque graves, & ſerior aetas:
  Nec dabitur molli ludere poſse toro.

Interea cupidis nectamus colla lacertis:
  Ultima jam ſolvet, quum volet, hora duos.
Dii facite, haec longos maneat ſpes certa per annos.
  Candidus & pennis omina firmet Amor.

ELEGIA QUARTA,

AD LUCINAM, PARTURIENTE CORNELIA PICCOLOMINEA, ANTONII GARLONII *ALLIFARUM DOMINI CONJUGE.*

AFFER opem tenerae tandem, Lucina, puellae:
  Auxilio, digna eſt, quam tueare tuo.
Te vocat; & madidis ſolam ſuſpirat ocellis;
  Et roſeo tacitas fundit ab ore preces.
Illa quidem inſueto languet male firma dolore,
  Vixque poteſt longae tot mala ferre morae.
At tu, Diva, veni, tecumque unguenta repoſtae
  Pyxidis, & ſiqua eſt, quae juvet, herba, feras.
Sic flentis miſeros juvenis compeſcere queſtus,
  Sic una poteris ſorte levare duos.
Lucis adeſt Dea magna: metum jam comprime, Garlon:
  Non fruſtra eſt lacrimis illa vocata tuis.
Da coſtum, myrrhamque focis, quaeque orbe remoto
  Cinnama per rubras navita vectat aquas.

Ipſe Deam venerare, ſacras projectus ad aras;
  Et Genio annoſum ſaepe refunde merum.
Sed trepidi ceſſere metus, ceſſere querelae.
  Jam parit adventu tacta puella Deae:
Jam puerum eſt enixa: vides, ut lumine matrem
  Exprimat? en, tenero quantus in ore decor.
Salve, parve puer, cui jam felicia rident
  Saecula; cui pharetram ſponte remittit Amor.
Nam ſive auratis humeros armare ſagittis,
  Seu juvet accenſas ſollicitare faces;
Seu potius jactare leves pueriliter alas,
  Et dare neglectas poſt tua terga comas:
Quis te non Paphiis nutritum vallibus, aut quis
  Idaliae Puerum non putet eſſe Deae?
Vive, precor, blandumque oculis ridere parenti
  Aſſueſce; & dulces diſce movere jocos.

Elegia Quinta,

AD JULIUM SENENSEM, EXSULEM.

Quum mihi languentes dolor oppugnaret ocellos;
  Cogerer & triſti ſolvere verba ſono:
Ingratos inter gemitus, moeſtaſque querelas
  Allata eſt manibus litera miſsa tuis.
Inſpexi, agnovique tuas, mea Numina, Muſas,
  Pieriosque hauſtus, Caſtaliumque decus.

Po-

Poſcis, ut iratum placent mea carmina Phoebum;
Et flectant duras ad tua vota Deas.
Non hoc ingenium, non haec facundia noſtra eſt:
I, precor, atque alio flumine pelle ſitim.
Ille mihi faciles jampridem denegat aures;
Et vetat argutae tangere fila lyrae.
Nec mihi jam ſolito latices de fonte miniſtrat,
Nec docet optatos Calliopea choros.
Quid petis exſtinctam dilapſo a torre favillam?
Quid miſer a noſtro vulnere quaeris opem?
Jam tibi felici decurrunt carmina vena;
Et rapit ad patrium te tua Muſa decus.
Ipſa mihi viſa eſt, te lamentante, Thalia
Ingemere, & triſti Delius ore queri:
Qualis Strimonias olim quum fleret ad undas
Orpheus indignis vocibus Eurydicen:
Qui cantu Iſmarii gelidis in rupibus Aemi
Adtonuit quercus, adtonuitque feras:
Saxaque Biſtoniis deduxit montibus; & te
Currentem adſtrictis, Hebre, repreſſit aquis.
Scilicet egregios ſemper Fortuna poëtas
Tanget, & ancipiti deprimet uſque rota?
Neve ſit extremos tantum ſubmotus ad axes
Ille, Tomitana qui jacet exſul humo:
Te quoque nunc rigidi premit inclementia fati;
Longius & patria cogit abeſse domo.

Sed

Sed niſi per magnos quaeratur ſama labores;
  Omnis in ardentes eſt abitura rogos.
Sic pius Aeneas, ſic ſtirps Laërtis Ulyſses
  Majus poſt cineres emeruere decus.
Sic quoque ſublatis Tirynthius undique monſtris
  Viſit ab Oetaea regna paterna pyra.
Et te, crede mihi, tot ſaeva incommoda paſsum
  Virtus ſublimi ducet in aſtra via.

Elegia Sexta,

IN FUNERE SARRI BRANCATII

LUCRETIA UXOR.

ERgo importunae ruperunt ſtamina Parcae,
  Stamina lanifica tam bene ducta colo?
Ergo ego, quae fueram tali modo nupta marito,
  Frigida nunc triſti conqueror in thalamo?
Quique his dignus erat vitam exhalaſse labellis,
  Occidit externis advena litoribus?
Felices nimium, fortunataeque Sorores,
  Quae datis aeternis tura Sabaea focis.
O utinam numquam amplexus, numquam oſcula noſsem:
  Eſsem pars veſtri nempe ego parva chori.
Care vir, audaci nimium confiſe juventae,
  Et nimium lacrimis umbra gemenda meis:

Quis

Quis te tam denſos immittere corpus in hoſtes
  Juſſit? an ad pugnam non ſatis unus erat?
Me miſeram, non ulla tuae te cura puellae,
  Non ſubiit moeſtae certa ruina domus.
Tu mihi per ſanctos ſolitus jurare hymenaeos,
  Per non laedendi foedera conjugii;
Te non immemorem carae ſore conjugis umquam;
  Etſi Letheus tingeret ora liquor.
Quin ipſa admonui, ne ſic violentus in arma
  Irrueres: eheu quo, violente, ruis?
Quo raperis? quo jam noſtri tibi cura receſſit?
  An potes uxoris non meminiſſe tuae?
Vix equidem credo; quamvis heu credere cogar;
  Tam cito pectoribus me cecidiſſe tuis.
Sed cecidi; ſic ſors tulit impia; nullaque pro me
  Vota ſalutares demeruere Deos.
Hectora ſic conjux, ſic conjux flevit Achillem;
  Sic miſera exſtinctum Laodamia virum.
Nunc mea virginitas, quando inlibata remanſit;
  Servetur cineri non violanda tuo.

Elegia Septima,

AD DIVUM JACOBUM PICENUM.

SANCTE Senex, quem nec ſceleris contagia noſtri,
  Nec peſſum vitiis ſaecla dedere ſuis;
Aequaſti magnos qui paupertate triumphos,
  Tantus amor niveae ſimplicitatis erat.
Silva tibi ſedes, viridique e ceſpite lectus,
  Explebant menſas amnis, & herba tuas.
Talis erat priſcis victus mortalibus olim.
  Sed priſcis tantum vivere cura fuit.
At te diverſos naturae expendere caſus
  Juvit, & inſtantes Divûm aperire metus:
Submotumque oculis animo percurrere Caelum:
  Quaſque tenes ſedes, mente adiiſſe prius:
Noſcere praeterea cunctarum exordia rerum:
  Quod vix humanae conditionis erat.
Magnum opus, ut prima ſurgentis origine mundi,
  Omnia ſint ſenis edita luciferis:
Utque Pater ſancta demum ceſſare quiete
  Perfecto artifices juſſerit orbe manus.
His addis cultuſque pios, rituſque verendos,
  Cunctaque legifero tradita ſacra Duci:
Quaeque ſuis caſtae ſaeclis cecinere Sibyllae:
  Quaeque Sacer Vatum Spiritus ore refert:

Side-

Sidereos Partus, demiſſaque Pignora Caelo,
  Atque inopes cunas, ſtramineumque torum:
Speratumque diu terris, Caeloque probatum
  Verum hominem, verum mente, animoque Deum.
Hinc & ſupplicium infandum, atque obprobria mortis,
  Claraque de Stygia ducta trophaea domo:
Denique, ut ad Patrem populo ſpectante ſuorum
  Ceſſerit; igniferis praeſideatque locis:
Quantaque nos maneant promiſſae gaudia vitae:
  Quantaque venturae gloria lucis erit.
Miremur, tibi ſi placidi penetrale Tonantis,
  Et patet immenſi regia clara poli:
Quum tantum his ſuperas meritis ſit ſcandere in arces,
  Qua plaga ſecurum lactea monſtrat iter?
Scilicet inde datur terras ſpectare jacentes,
  Et circumfuſi brachia curva maris;
Solis & ardentis radios, Lunaeque recurſus:
  Qualiter & pacta ſtent elementa fide:
Nec minus aeternis niteant ut ſidera flammis:
  Et peragant varias noxque, dieſque vices.
Felix, qui noſtras potuiſti linquere curas;
  Et procul humanas deſpicere illecebras.
Felices, qui te colles videre loquentem;
  Quaeque tibi gratos praebuit herba toros:
Quaeque arbor, rupeſve ſacra te fovit in umbra:
  Et quae nunc Manes continet urna tuos.

Digitized by Google

Nam licet incultis fuerit tibi vita ſub antris;
  Nunc pedibus data ſunt aſtra terenda tuis.
Attamen o dic, ſancte Pater, dic, addita Caelo
  Gloria, dic, patriae fama, decuſque tuae:
Ecquid te ſolitis mulcet ſapientia chartis,
  Mollis ubi Elyſium concitat aura nemus?
An juvat aurata meditantem carmina canna,
  Nectere purpurea tempora cana roſa?
An mage virgineis ſedet invigilare choreis:
  Quum deceat caelo, quidquid in orbe libet?
An potius toto Superûm ſpectante ſenatu,
  Diluis aethereo crimina noſtra foro?
Denique quidquid agis, nitidi novus incola Caeli,
  Pectoribus noſtris non leve Numen eris.

Elegia Octava,

AD PETRUM DE ROCCA FORTI,

MAXIMUM REGIS GALLIARUM CANCELLARIUM.

Quod pectus tibi forte, quod ardua pectoris arx eſt;
  Quod forti dignum pectore nomen habes:
Quod leges ſua jura tenent te vindice; quodque
  Omnia virtuti pervia facta tuae:
Autumni ſedem, chelaſque Aſtraea reliqui;
  Advenique tuos, noſter alumne, lares.

In

Digitized by Google

In cunis ego te, ſi neſcis, ſedula fovi.
Reptaſti gremio ſarcina grata meo.
Ipſa tuos finxi mores, animumque, manuſque:
Ingeniumque ſagax, judiciumque dedi.
Hinc noſtri cultuſque frequens, optandaque rerum
Cognitio, hinc fidei nomina tanta tuae.
Ad te igitur duplices ſubnixo poplite palmas
Inſuetis tendo ſollicitata malis:
Ne patiare, meas Latio langueſcere vires.
Pendet ab auxilio ſpes mea tota tuo.
Deprimor audaces inter deriſa miniſtros:
Nec fas ingenuum tollere ad aſtra caput.
Quodque diu partum eſt virtute, & fortibus armis
Imperium, foedae ſervit avaritiae.
Nec mirum, veſtro tantum quum diſtet ab orbe,
Terraque cenſura ſit procul illa tua.
Quis credat? tectis cives pelluntur avitis;
Adrogat injuſtas dum ſibi fiſcus opes;
Fiſcus opes miſerorum. hoc eſt, heu, parcere victis?
Hoc eſt Auſonio reddere jura ſolo?
Cogitur infelix alienas ire per oras
Nobilitas, patriis exſpoliata bonis:
Culpaturque fides domino ſervata priori,
Et maris, & terrae non labefacta minis.
Scilicet eſt crimen duram contemnere mortem:
Scilicet eſt reges crimen amare ſuos.

Digitized by Google

O bene fortunae memores, quicumque ſuperbas
  Gentibus a victis abſtinuere manus.
Nam quamvis ſaevos illectet praeda tyrannos:
  Magnanimos reges gloria ſola juvat.
Delentur nullos hominum benefacta per annos;
  Quaque licet faciunt nos ratione Deos.
At ſiquis ferae ſpernit praeconia famae,
  Quercubus alpinis adnumerare potes.
Ergo tu, Regem cui fas lenire potentem;
  Da deſideriis vela ſecunda meis:
Effice, Juſtitiae ſoliti reddantur honores:
  Dignus es, altricem qui tueare tuam:
Sed ſoror ut noſtros aequet Clementia faſces:
  Qua ſine, dura nimis, difficiliſque vocer.
O decus, o lapſi ſpes conſtantiſſima ſaecli;
  O vir fortuna fortior ipſe tua.
Sic tibi contingat, Solyma de gente triumphum,
  Captaque per noſtros ſigna videre duces.
Sic Rhodanum Nilo ſpectes dare jura ſubacto:
  Perque Araris ripas plurima laurus eat.
Hoc ego te, mecum hoc Phoebus, doctaeque Sorores,
  Hoc pietas, hoc jus, nobilitaſque rogant.

ELEGIA NONA,

DE STUDIIS SUIS, ET LIBRIS JOVIANI PONTANI.

QUI primus patrios potuit liquiſſe penates,
  Et maris, & longae taedia ferre viae;
Quem non moeſta domus, quem non revocare parentes,
  Non potuit fuſis blanda puella comis:
Impius, & ſcopulis, & duro robore natus,
  Atque inter tygres editus ille fuit.
Non mihi circumſtat ſolidum praecordia ferrum:
  Nec riget in noſtro pectore dura ſilex:
Ut poſſim dulceſque lares, limenque puellae
  Linquere; & ignoto quaerere in orbe domum.
Sed Phoebi ſacros cogor luſtrare receſſus,
  Vocalemque undam, Theſpiädumque choros:
Ut fugiam nigras ſupremo in funere flammas;
  Et volitem populi docta per ora mei:
Meque inter claros attollat fama poëtas;
  Nec rapiat nomen nigra favilla meum:
Et noſtro celebrata ſuperbiat Umbra ſepulcro;
  Spernat & e Phariis marmora caeſa jugis:
Non tamen ut magni tumulum tentare Maronis
  Audeat; aut tantum ſperet habere decus.

Digitized by Google

Sed quis tam niveis vellat mea colla lacertis?
  Quis vetet optato membra fovere ſinu?
An tanti fuerit ſacro Parnaſſus hiatu,
  Perque ſuas paſſim templa habitata Deas:
Ut tibi ſit nitidos lacrimis corrumpere ocellos,
  Diſceſſumque fleas, cara puella, meum?
Ah pereat, quicumque leves ſectatur honores;
  Et ſequitur famae nomina vana ſuae.
Tecum ego nocturnis dubitem ceſſare choreis?
  Tecum ego conſperſa gaudia inire roſa?
Deductumque levi crinem perfundere amomo?
  Et noctem inſolitis ducere blanditiis?
Scilicet & Turcas Pontanus in aequora claſſes,
  Alfonſi & fortes ducat in arma manus,
Qui nunc naſcentis canit incunabula mundi,
  Aureaque aetherea ſidera fixa domo:
Utque imbres, lapideſque pluant, ut nubibus ignes
  Exſiliant; ſalſas ut mare volvat aquas:
Heſperidumque hortos, excuſſaque poma draconi,
  Ruſticaque ad primos munera miſſa toros;
Delicias, Lepidina, tuas, reſonanſque viciſſim
  Paſtorum argutis carmen arundinibus:
Qualiter & fulvis radiet Sertorius armis;
  Et Pompejanus praelia tentet eques:
Audeat arguto neu quis contendere verſu,
  Ille vel aeterno digna Marone ſonat.

Te

Te pater irriguis audit Sebethus in antris,
Jurgia ad ingratas dum jacis ipſe fores.
Inde vocas ſacrum feſtas Hymenaeon ad aras,
Optati referens foedera conjugii:
Utque tuis primum ſurgens complexibus uxor,
Viſa ſit erepta virginitate queri.
Felix, qui fidos expertus conjugis ignes,
Vidiſti ſobolis pignora certa tuae:
Naeniolaſque rudes ceciniſti, & blanda parentis
Oſcula, & ad cunas murmura nata ſuas.
Felix, exultum torſit quae Fannia vatem;
Quaeque illi regnum Cinnama ſubripuit.
Quamvis diſſidii leges patiantur amaras,
Spectabunt neres nomen habere ſuos.
Eridani poſt haec ſed te quis credat ad amnem
Populea canas fronde ligaſſe comas?
Et Stellam ceciniſſe, atque impendiſſe querelas;
Spectandos quum jam vix daret illa pedes:
Bajanoſque ſinus, myrtetaque cognita Nymphis,
Clauſaque ſulphureis antra recurva jugis:
Tum Superûm laudem, mutiſque inciſa ſepulcris
Nomina, collapſos & reparare rogos:
Denique Pindaricoſque modos, reſonantia plectra,
Et Methymnaeae fila novaſſe lyrae:
Quum tamen interea motus, atque agmina Regum,
Bellaque Campanae diſcutis hiſtoriae.

Quin

Quin & jucundo diſtringis ſaecula morſu;
Dum vafer in Stygio diſputat amne Charon;
Varroniſque tui, Nigidique exempla ſecutus,
Grammaticae haud ſpretas incipis ire vias.
Carminis hinc numeros noſtris depromis ab auſis,
Dignatus pueri verba referre ſenex.
Quid loquar, ut ſacros Mariani exhauriat amnes
Aegidius, verum dum canit ore Deum?
Aut apta ingratos taxet ſub imagine mores
Qui ſuper infuſas ſpernit Aſellus aquas?
Te juveneſque, ſeneſque colunt praecepta ferentem,
Parthenope ſpreto quae Cicerone legit:
Ex adytis quidquid Divûm ſapientia pandit;
Et, Stagera, tui dogmata firma Senis:
Quid deceat fortemque virum; quae Principis artes;
Largificas praeſtet quae dare dona manus:
Parendi leges quae ſint, legeſque loquendi;
Edat ut argutos lingua diſerta ſales:
Quid fortuna homini, quid det prudentia; quantum
Immanes animos incitus ardor agat;
Magnanimique viri quae ſint ad ſingula partes,
Sive colat pacem, ſeu fera bella gerat.
Nec fugis aſtrorum cauſſas aperire latentes,
Et Ptolemaeaei fata repoſta poli.
Salve, ſancte Senex, vatum quem rite parentem
Praefecit terris Delius Auſoniis.

Non

Non te Letheae carpent oblivia ripae;
  Nec totum in cineres vertet avara dies.
Nec tibi plebejo ponetur in aggere buſtum:
  Niliacas dabitur vincere Pyramidas.
Quid tibi victrices exſpectas, Umbria, palmas?
  Moenibus has patriae rettulit ille meae.
Ille ſuis longum ſtudiis, & laude fruatur:
  Me juvet in dominae conſenuiſſe ſinu.

Elegia Decima,

AD JOANNEM SANGRIUM,

Patricium Neapolitanum,

DE SUO IMMATURO OBITU.

Si me ſaevus Amor patriis pateretur in oris
  Vivere, vel ſaltem matre vidente mori;
Ut, quae vix uno nunc ſunt ingeſta libello,
  Eſſent illa ſuis continuata locis:
Forſitan immites potuiſſem temnere Parcas,
  Ductaque de pulla triſtia penſa colo:
Nec me plebejo ferret Libitina ſepulcro;
  Aut raperet nomen nigra favilla meum.
Nunc cogor dulceſque lacus, & amoena vireta,
  Pieridumque ſacros deſtituiſſe choros:

Nec pote, quae primis effudit Muſa ſub annis,
Emendaturo ſubdere judicio.
Sic heu, ſic tenerae ſulcis reſecantur ariſtae:
Implumes nido ſic rapiuntur aves.
Proh, Superi, tenues ibit Syncerus in auras?
Nec poterit nigri vincere fata rogi?
At tu, quandoquidem Nemeſis jubet, optime Sangri;
Nec fas eſt homini vincere poſſe Deam:
Accipe concuſſae tabulas, atque arma carinae;
Naufragiique mei collige relliquias:
Erranteſque cie quocumque in litore Manes;
Taliaque in tumulo carmina caede meo:
ACTIUS. HIC. IACEO. SPES. MECUM. EXSTINCTA. QUIESCIT
SOLUS. DE. NOSTRO. FUNERE. RESTAT. AMOR

Elegia Undecima,

IN MALEDICOS DETRACTORES.

Quid ruis in ſacros, temeraria turba, poëtas?
Saevaque mordaci praelia dente moves?
Deſine ſacrilega convicia fundere lingua;
Deſine; pro populo ſtat Deus ipſe ſuo.
Quis novus in furias armat dolor? ite, profani,
Ite, nec immeritas conſcelerate Deas.
An monet hoc Stygiis immerſus Scuccha lacunis;
Dum flens Eumenidum verbera torta timet?

Illum

Illum olim tinctae juverunt felle ſagittae:
Nunc miſerum facti poenitet uſque ſui.
Parcite tam cari Manes violare parentis,
Per ſtupra, & talos, per cyathoſque rogo.
Ars ſua quemque juvet: non vos Helicona ſubire,
Non fas virginei polluere amnis aquam.
Scilicet hanc ſumto Joviani Muſa cothurno
Hauriat; & magno digna Marone ſonet.
Cui comes intactae luſtrans ſacraria ſilvae
Altilius, docto pectore carmen hiet.
Nec minus & Muſae repetens monimenta jocoſae
Compater, argutos ingerat ore ſales.
Elyſiuſque hedera comtus florente capillos,
Rara, ſed Aoniis concinat apta choris.
Extendatque armis titulos Aquivivus avitos;
Et doceat noſtras cernere caſtra Deas.
Ipſe ſuae referat Cabanilius ardua Trojae
Moenia, & antiquos, Appula regna, lares.
Quique velut tenera ſurgit novus arbore ramus
Corvinus, quavis aure probanda canat.
Et qui Pieriis reſonat non ultimus antris
Albinus, referat Principis acta ſui.
Tu quoque quid ceſſas doctis deflere querelis
Excidium patriae, culte Marulle, tuae?
Quique tot egregias animas, tot clara virorum
Ingenia enixu formar, alitque ſuo;

Digitized by Google

Nectat honorata Majus ſua dicta corona;
  Tamque pias ferulas, regia ſceptra vocet.
Quin & rite ſuos Genio Chariteus honores
  Praebeat, & feſtas concinat ante dapes.
Aelius at blandae fretus dulcedine linguae,
  Facunda totos conterat arte dies.
Nec te jam pudeat venturo oſtendere ſaeclo
  Eloquii vires, Scala diſerte, tui.
Certent Socraticis Zenonis ſcripta libellis;
  Cujus apis vernos intulit ore favos.
At tu Caſtaliis non inficiande choreis,
  Caſtalidos, Carbo, nunc cane regna tuae.
Te quoque, quem gemina mulcet ſapientia lingua,
  Parde, juvet ſtudiis invigilare tuis.
Atque alii, quorum doctas it fama per aures,
  Extremo properent vincere fata die.
Nos quoque, ſi magnus non averſatur Apollo,
  Cantemus Nymphas, capripedeſque Deos.
Nam bene Theſpiacas, livor licet audiat, undas
  Novimus; & dextro preſſimus antra pede.
At vos incautis ſociis aconita parate;
  Et furtis miſeras exſtimulate domos:
Oedipodiſque modo, thalamos foedate paternos;
  Si modo dat certum vulgus habere patrem;
Nocturniſque dolis agitate, & caedibus urbem;
  Perque fora infeſtam reddite, perque vias.

Haec

Digitized by Google

Haec ſtudia, has artes primis didiciſtis ab annis,
  Non Aganippeae tangere fila lyrae.
Nam neque Calliope vobis, nec dexter Apollo
  Permeſſi ſanctos exhibuere lacus:
Dira ſed Alecto gemina comitata Sorore
  Pocula coenoſo de Phlegethonte tulit.
Nimirum hinc nigro mores, & carmina tabo
  Pallent; & foedo livor in ore ſedet.
Fallor, an hos nobis miſit gravis Aetna Cyclopas:
  Mitis & hanc ſentis tu quoque terra luem?
Heu, mea Parthenope, quae te contagia laedunt?
  Talia tu numquam gignere monſtra ſoles.
Dii patrii, quorum monitis huc advena claſſis
  Appulit, Euboïcas conſtituitque domos:
Litoribus talem noſtris avertite peſtem;
  Moenia felici ſi poſuiſtis ave.
Voſque, Umbrae inſontes, quas jam letale venenum
  Ante diem Stygias ire coëgit aquas:
Ultrices huc ferte faces; fumoque ſequaci
  Auctores veſtrae ſollicitate necis.
Et vos, o vatum certiſſima Numina, Muſae,
  Numina carminibus non violanda meis,
Parcite, ſi veſtras nunc primum laeſimus aures:
  Juſta laceſſita ſumſimus arma manu.

Digitized by Google

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI ELEGIARUM

LIBER II.

ELEGIA PRIMA, AD ALFONSUM, FERDINANDI FIL. ARAGONEUM, SICILIAE REGEM.

ALFONSE, invicto laus acceſſura Parenti,
Heſperios inter non leve nomen avos:
Quid me laudatos Parnaſſi mittis ad amnes?
Obruitur largo flumine noſtra ſitis.
Gloria Virgilio eſt, currus, atque arma referre:
Naſonis medio fata in amore mori.
Battiaden docti ſectatur Muſa Propertii:
Flaccus Pindaricos dividit aure modos.

Paſſe-

Paſſeris exſequias fracto canit ore Catullus.
  Tu Nemeſim laudas, culte Tibulle, tuam.
Omnia non uno deſudant eſſeda campo:
  Noſter in exiguo tramite currit equus.
Si me Caſtalia docuiſſet Phoebus in umbra;
  Oraque Gorgonea noſtra rigaſſet aqua;
Meque vel Aeſchyleo donaſſet Muſa cothurno;
  Et foret in noſtro grandior ore ſonus:
Non ego Phaſiacae canerem certamina pubis,
  Aequora non prima ſollicitata rate;
Non conjuratos ſubvertere Pergama Reges,
  Non Trojae profugos poſt duo luſtra Deos;
Thebanaſve acies, Fratrumque immitia bella,
  Saevaque diſcordi funera rapta pyra:
Teque, tuoſque meo celebrarem carmine: nec me
  Pignore tam grato dulce gravaret onus.
Nam canerem victoſque duces, Hiſpanaque regna,
  Horridaque a proavis bella peracta tuis;
Demiſſumque genus antiqua ab origine Regum;
  Quantaque magnanimi geſta feruntur Avi,
Dum Libyae tractus, veteres Carthaginis arces,
  Lotophagûm dites & populatur agros;
Reginae accitu mox Itala regna ſecutus,
  Chalcidicaſque arces, Parthenopemque ſubit.
Sed quoniam inſtabiles animos muliebria verſant
  Pectora; ſuſpectos deſerit ille lares;

Ac patriae petit arva ſuae, nec longa moratus
  Ultores rurſum ducit in arma Deos;
Obſeſſamque intrat Nymphis comitantibus urbem,
  Qua per operta vagus labitur antra liquor.
Aurea quin illo dicunt ſub Rege fuiſſe
  Saecula. felices, qui meruere frui.
Quid Patris invictas acies, quid concita dicam
  Claſſica per campos, Daunia terra, tuos:
Disjectoſque duces, populataque caſtra, neque ullis
  Clara magis Regum praelia temporibus.
O mihi ſupremos ſi Parca indulſerit annos;
  Quanta canam! quantus vox mea plauſus erit!
Tunc ego Moeonios auſim perrumpere fontes,
  Saevaque terribili bella tonare tuba.
Utque alios ſileam; tua fortia facta referrem;
  Proveherentque animos tot monumenta meos:
Ut puer extremas regni percurreris oras,
  Luſtratis referens praemia litoribus:
Et male pacatos ſedaveris ante tumultus,
  Quam patriis hoſtes finibus expuleris.
Primus honos, forti defenſos milite Locros
  Servaſſe, & muros, urbs Meliboea, tuos.
Nec non Marte pari ſummas Caulonis in arces
  Veniſſe, inque ſuo templa ſacrata jugo;
Templa Deae, vaſtis late quae praeſidet undis,
  Una Jovis conjux fida, ſororque Jovis.

Teſtis

Teſtis Chratis erit, teſtes Sybaritides undae,
Oraque, quae fluctus proſpicit Ionios.
Adde, quod Etruſcos oppleveris agmine campos;
Et tibi captivis fluxerit Arnus aquis:
Totque pharetratas, Turcarum corpora, turmas
Auſoniis dederis Manibus inferias.
Gratia Diis Italis; praerupta Ceraunia, & arces
Buthroti, noſtras pertimuere minas:
Captivumque Ducem, fractoſque adſpeximus arcus,
Detulit huc domita quos tua claſſis aqua.
Hinc Ligurum furias, compreſſaque jurgia ferro,
Gallicaque in partes oppida verſa duas.
Ipſe ego quae vidi, referam: ſcit Tuſcula tellus,
Quaeque cadit ſummo lympha Aniena jugo.
Nam duce te, Latios ferro dum ſubruis agros;
Tempora militiae prima fuere meae.
Bis Nomentanas, bis magni Tiburis arces
Vidimus ad noſtros projicere arma pedes:
Quum jam ſit media trepidatum pene Suburra;
Et Capitolino vota parata Jovi.
Nec ſemel, ut fatear, Collinae ad limina portae
Fregimus, armatos reppulimuſque duces.
Parce tamen, veneranda Parens, ſi juſta ſecutus
Signa ſub Alfonſo: Rex erat ille meus.
Lanuvium infelix, fatis contraria noſtris
Terra; potes certas tu variaſſe vices.

Nam quod ad hoſtiles flexit Victoria partes:
Fortunae magis hoc, quam fuit artis opus.
Ille ſed Eridani ripas non fractus in altas
Contendens, carae regna Sororis adit:
Metatuſque locum caſtris, Inſubria paſſim
Fudit, & Euganeis agmina miſſa jugis.
Dicite Io, populi: turmas ſpectaſtis ovantes;
Et per victrices foedera juncta manus.
Ipſe quoque haud ſileat quos cedere Farfarus hoſtes
Riſit, & exutum vertere terga ducem.
Heus ubi nunc, Roberte, tuae voceſque, minaeque,
Campani peteres quum tibi jura ſoli?
Jam noſtros Reges, jam ſternere cuncta parabas:
Nunc fuga degeneres arguit ecce metus.
Hortariſque tuos dimittere ſigna maniplos,
Heu pudor, & longae praemia militiae.
Hos tamen ille pius, quamvis diverſa ſecutos,
Alfonſus miti fovit, & auxit ope.
Macte animo cuſtos hominum, macte optime Regum,
Auſoniae tu Sol, tu pater unus ades.
Quid memorem paciſque artes, bellique labores,
Perpetuumque animi tempus in omne decus?
Sed me formoſae deterrent juſſa puellae,
Ne poſſim tantis invigilare choris:
Et vetat aſper Amor dulces contemnere curas;
Cogit & inviſo ſubdere colla jugo.

Digitized by Google

Nec proſunt lacrimae, nec verba precantia mortem:
  Ille ſuas in me concutit uſque faces.
Quare ſi noſtri veniet tibi nuncia leti
  Fama; triumphales jam prope ſiſte rotas:
Atque haec ad cineres moerens effare ſepultos:
  Saevitia dominae rapte Poëta jaces.

ELEGIA SECUNDA,

IN FESTO DIE DIVI NAZARII MARTYRIS,

QUI POETAE NATALIS EST.

ECce mihi totum lux exſpectata per annum
  Jam redit; Aoniae ſerta novate Deae.
Haec me vitales genitum produxit in auras;
  Juſſit & erectum tollere ad aſtra caput.
Nunc mihi purpureis aram cumulate hyacinthis:
  Cingite & intexta limina noſtra roſa.
Sic etenim coluiſſe decet Geniumque, Lareſque:
  Ferte coronato tura, merumque foco.
Tuque apio innexos dudum acceptura poëtas,
  Splendida ſolennes inſtrue menſa dapes.
Hic mihi puniceo Pontani Muſa cothurno
  Incipiet poſito carmen hiare mero:

Naturaeque vias, tenerique exordia mundi
  Proferet; & certa cunčta obitura die.
Craſsus at aeterno frondis redimitus honore,
  Solvat Pieriis ora rigata modis:
Et mihi Linternumque vetus, placidumque Petrinum,
  Oſtendatque Atavi regna opulenta mei:
Regna male ad ſeros heu perventura nepotes;
  Dum verſat varias Sors inimica vices.
Altiliuſque novos Superis laturus honores,
  Pindarica feriat carmina doćta lyra.
Sforciadum mox dicat, Aragonioſque hymenaeos:
  Jure quibus cantus aequet, Homere, tuos.
Nec gemat exſilium Spartani Muſa Marulli,
  Ventura ad noſtras ingenioſa dapes:
Verba ſed antiqui reddat, numeroſque Lucretii;
  Dum magnis Divos laudibus accumulat.
Adde tuos, Puderice, ſales; adde inclyta Patris
  Eloquia; adde animo tot bona parta tuo.
Jamque Panhormitae luſus, & ſcripta recenſe,
  Et Jovianaeae tempora amicitiae.
Hos inter meritis rediens Aquivivus ab armis,
  Prodat honoratae praemia militiae:
Atque chori princeps docti argumenta Plutarchi,
  Cumque ſuis referat dogmata principiis.
Ipſe autem haud dubitet Cabanilius acta referre
  Vel ſua, vel magno juncta Parentis Avo.

Nec

Nec Phoebo minus ipſe ſuo, quam Marte probatus,
  Phocaïco pexas tingat in amne comas.
Tu quoque, quem juvenem veneror, dulciſſime Garlon,
  Incipe jam docta plectra movere manu:
Allifaſque tuas mihi concine, dum vaga Lunam
  Sidera per tacitum nocte ſequuntur iter.
Talibus auſpiciis geniales ducere caenas,
  Theſpiadumque modis concelebrare juvat.

ELEGIA TERTIA,

CALENDIS JANUARIIS,

AD FUSCUM.

EXORITUR lux alma; caput Sol detegit aureum;
  Qui toties noſtros exhilaravit avos.
Exoritur: redit ecce anni melioris origo.
  Quiſquis ades, ſancta concipe voce preces.
Cingantur de more ſacris faſtigia templis,
  Quae vaga Sebethi Naïs ab amne legit.
Ipſe ſui Janus praepandat limina templi:
  Cui geminum liquido ſtillet odore caput.
Illius & caſtas fument pia tura per aras:
  Atque focos ſupra ſtet, videatque ſuos:
Nunciet & tibi, Fuſce, novos virtutis honores.
  Jam reor haec animum vota fovere tuum.

Nec magis optaris , quas Lydius amnis arenas,
Quas volvit flavi lympha ſuperba Tagi.
Nec magis uberibus quidquid ſibi colligit arvis
Medus, & aſſiduo Sole peruſtus Arabs.
Juſta precor: Latiis utinam diſcedat ab oris
Hoſtis, & indecori victus oberret equo.
Victus Hydruntinas cogatur linquere terras;
Et plangat noſtram ſanguinolentus humum.
Haec veniet lux, Fuſce, tuis laetiſſima votis;
Quum Pax optatas ducet in urbe moras.

ELEGIA QUARTA,

IN MORUM CANDIDAM.

NUNC, Erato, virides capiti ſubnecte corymbos;
Profer & auratae fila canora lyrae.
Arboris umbriferae caſus referamus acerbos.
Non erat haec noſtro fabula nota ſolo.
Audiat, & molli cantantes protegat umbra
Ipſa, * * * * * *
Olim Bajanis fuerat pulcherrima ſilvis
Naïas, errantes figere docta feras.
Quam liquidus clauſis Lucrinus ſaepe ſub antris
Optavit lateri jungere poſſe ſuo.
Nec ſemel illius pharetram laudavit, & arcum
Paſtorum incultis fiſtula carminibus.

Teſtes Cumeae, teſtes Linternides undae,
  Sanctaque Gauranae Numina Hamadryades,
Illam Silvanos, Panaſque odiſſe bicornes,
  Et quoſcumque colit ſilva, nemuſque Deos.
Sed quid fata parant? ſolitis Morinna redibat
  Montibus: hoc illi nomen, & omen erat:
Quum ſubita caelum texit caligine nimbus;
  Et multa canam grandine fecit humum.
Illa hiemem fugiens, diverſa per arva cucurrit,
  Tecta caput ſertis, grandine tecta caput.
Vallis erat prope ſulfureos male pervia montes,
  Candida quam Grajo nomine ſignat humus.
Hanc ſuper excifis pendebat cautibus antrum,
  Agricolûm hirſutis nota domus gregibus.
Pugnantes huc forte coëgerat impiger hircos
  Semideuſque caper, ſemicaperque Deus.
Quem procul ut vidit Nymphe, ſic pectore toto
  Inſequitur; tales &. jacit ore ſonos:
Quo properas, ah dura, meaſque ingrata querelas
  Deſpicis? aſpectus ne fuge, Nympha, meos.
Mecum capreolos, mecum venabere damas.
  Parebit juſſis hoc pecus omne tuis.
Nil eſt, quod fugias: mihi, crede, recentia ſemper
  Pocula de niveo fagina lacte madent.
Semper picta roſis, ſemper contexta liguſtris
  De noſtro poteris munera ferre ſinu.

Dixit. at illa volans celeres praevertitur auras,
  Imbre nihil motos impediente gradus.
Jamque petens triſteſque lacus, ſterilemque paludem,
  Conſitaque arbuſtis non minus arva novis,
Adſpicit exeſi longe ſub faucibus antri
  Obſcurum caeco pulvere noctis iter.
Huc, tamquam in latebras, ſe conjicit. haud minus ille
  Inſequitur praedae tractus amore ſuae.
Jamque patens caelum rurſus, Solemque videbat;
  Liquerat & montem poſt ſua terga cavum:
Dextra pontus erat, praeruptaque ſaxa ſiniſtra:
  Et jam defeſſam, jamque premebat amans.
Protinus exclamans, Fer opem mihi, Delia, dixit:
  Oraque ſupremo diriguere ſono.
Attulit auxilium Nymphae Dea; ſeque vocanti
  Praebuit: illa cadens ſponte recumbit humi:
Fitque arbor ſubito: Morum dixere priores;
  Et de Morinna nil niſi nomen habet.
Pes in radicem, in frondes ivere capilli;
  Et quae nunc cortex, caerula veſtis erat.
Brachia ſunt rami; ſed quae nitidiſſima poma,
  Quas male vitaſti, Nympha, fuere nives.
Flevit Miſenus, mutatam flevit Avernus;
  Fontibus & calidis ingemuere Deae.
Quin etiam flevere ſuis Sebethides antris
  Najades, & paſſis Parthenopea comis.

Digitized by Google

Sed tamen ante alios lacrimas in ſtipite fudit
  Faunus; & haec triſtes addit ad inferias:
Inter ſilvicolas o non ignota Sorores,
  Nunc Morus, duris candida corticibus:
Vive diu; & noſtros ſemper tege fronde capillos;
  Cedat ut ipſa tuis Pinus acuta comis.
Tu numquam miſerae maculabere ſanguine Thysbes;
  Immemor heu fati ne videare tui.
Tu, nec fata negant, niveis uberrima pomis,
  His olim ſtabis frondea limitibus:
Et circum pueríque canent, facileſque puellae:
  Ducentes feſtos ad tua ſacra choros.
Haſtenus inſigni cecinit teſtudine Muſa;
  Aoniaſque volans laeta reviſit aquas.

Elegia Quinta,

AD BACCHUM.

Bacche bimater, ades: ſic ſint tibi nexa corymbis
  Cornua; ſic nitidis pendeat uva comis:
Seu te nunc Thebae, ſeu te nunc Iſmarus horrens,
  Sive habet umbroſis Naxos amica jugis.
Huc, pater, huc propera frondenti candide thyrſo;
  Huc potius greſſus dirige, Bacche, tuos.
Sed pallam jam pone gravem, pictoſque cothurnos;
  Et muſto teneros tu quoque tinge pedes,

Tecum etiam Dryadeſque Deae, Satyrique bicornes
  Adſint; & calamos, concavaque aera ſonent;
Raucaque ſubductis percurrant tympana palmis,
  Baſſaridum fuſis turba verenda comis.
Quas male feſtinans Silenus pone ſequatur;
  Et, procul ut maneant, ſubſideantque, roget.
Tum ſecum auriti fatum deploret aſelli,
  Incedet ferula dum titubante Senex.
At Deus hortorum, cui vertice fixa rubenti
  Canna tremit, ſaevas ſalce repellat aves.
In medio crater caelato maximus auro
  Spumet inexhauſtum, Lesbia dona, merum:
Et circum de more tuas cava tibia laudes
  Intonet, appoſitas concelebretque dapes.
Ipſe ego perque vias urbis, perque omnia paſſim
  Compita, perpetuo ſacra colenda feram.
Ipſe Gigantaeo referam memorata triumpho
  Nomina, & evantes, orgia laeta, choros.
Nec ſileam fuſcas acies, Gangetica regna,
  Geſtaque odoratis praelia litoribus.
Mox thalamos, Ariadna, tuos, taedaſque jugales,
  Quaeque nitet medio fixa Corona polo.
Jamque pios ritus, indictaque ſacra frequentans,
  Inſtituam virgas fronde virente tegi:
Incedamque tuas vates tam magnus ad aras,
  Quam nec Virgilius, quam nec Homerus erat.

Tu mihi, ſancte pater, mordaces exime curas:
  Nubilaque annoſo pectora ſolve mero.
Tu mihi ſecuros adige in praecordia ſomnos:
  Afflatuque juva lumina feſſa tuo.
Scimus enim, quantos ineunte aetate labores
  Pertuleris, quantos fulminis igne metus.
Infelix Semele, quid munera poſcis amantem,
  Quae tibi, quae Nato ſunt nocitura tuo?
Poſce Jovem, quae digna tuis ſint praemia votis,
  Poſce: feres votis praemia digna tuis.
Non tibi ſilvicolûm proles de plebe Deorum,
  Sed cui ſint Phoebus, Mercuriuſque pares;
Sed quam Saturnus non dedignetur ab alto
  Noſcere; quam laeto Jupiter ore probet.
Salve, cara Patri ſoboles, mitiſſime Divûm:
  Salve, hominum requies, laetitiaeque parens:
Et faciles, ſi juſta peto, mihi proſpice Muſas:
  Et me pacato numine dexter adi.

Elegia Sexta,

AD LUDOVICUM MONTALIUM

SYRACUSANUM, CAROLI CAES.

Scrinii Magistrum.

Mons altus nomen clarum tibi, ſive nivoſis
  Naſcenti dederit fertilis Aetna jugis;
Seu luſtrata vagis Nebrodis ſaxa Napaeis,
  Sive Dionaeo Numine clarus Eryx;
Seu quod Olympiaco reptaris vertice; teque
  Pertulerit placido blanda Arethuſa ſinu:
Nobile frondoſo defluxit nomen Olympo,
  Elei referens ſacra vetuſta Jovis.
Seu mage quod celſas puer exſuperaveris Alpes;
  Dum patet in laudes Belgica terra tuas:
Oceanique petis non explorata Britanni
  Murmura; nec canae Tethyos antra times:
Exhauſtos praeferret ut illa aetate labores,
  Aëria nomen venit ab Alpe tibi.
Quidquid id eſt, quicumque hujus tibi nominis auctor
  Mons, & inacceſſi verticis aſperitas:
Non mores, non facta, ſed altae mentis acumen
  Vidit, & ingenii praevia ſigna tui.

Nam

Nam licet ipſe animo nubes, & ſidera vincas;
Cunctaque ſint ſenſu pene minora tuo:
Non te per duros aditus, rupeſve fragoſas,
Sed per floriferum vallis adimus iter;
Vallis, perpetuo quam veſtit gramine rivus;
Et quam vicini litoris aura ſovet.
Hoc eſt, hoc, mihi crede, Deos aequare merendo:
Hoc eſt aeterni ſceptra tenere Jovis.
Caetera mortales inter peritura labores
Deſere, & hoc unum vita ſequatur opus.

Elegia Septima,

AD JUNIANUM MAJUM

PRAECEPTOREM.

Quum tibi Bajanae ſpectantur ab aequore Nymphae,
Stagnaque vicinis hoſpita litoribus;
Qua vetus Herculeos perduxit ſemita tauros,
Longius excluſo concita clauſtra mari;
Quaque jacet Baulos inter lucumque Sibyllae,
Et Prochytae rectum per juga tendit iter:
Nos hic, ut noſti, durae parere puellae
Cogimur, & triſtes ducere in urbe moras.
Nec tamen aut ſtudiis animum intendiſſe ſeveris,
Aut prodeſt ſanctas excoluiſſe Deas.

Digitized by Google

Quumque tot unanimes dederint mihi fata ſodales;
  Auxilium, nemo eſt, qui mihi rite ferat.
Inſtat ſaevus Amor, reficitque in cote ſagittas;
  Nec patitur preſſo colla movere jugo.
Et licet aſſiduis tabeſcant pectora curis:
  Quaerimus, unde queant tanta venire mala.
Atque utinam triſtes Lacheſis mihi finiat annos;
  Claudat & aetatis tempora dura meae:
Aut aliquis, ſaevi quae ſit medicina furoris,
  Non vanus noſtra cantet in aure Deus.
Sed jam laurigeris ceſſant oracula Delphis:
  Mutaque Cumeae Virginis antra ſilent.
Nec Pan Maenalia reddit reſponſa ſub umbra:
  Nocte licet paſtor viſcera libet ovis.
Nec mihi Chaonias ſpes eſt audire columbas:
  Cornigerumque pudet fata referre Jovem.
Oblitaſque loqui jampridem Graecia quercus
  Mirata eſt poſito conticuiſſe Deo.
At tibi venturos, Maï, praedicere caſus
  Fas eſt, & mites conſuluiſſe Deos.
Nec tantum aut arae fumos, aut nuncia ſentis
  Fulgura, ſed Stygiis ſomnia miſſa locis;
Somnia, quae miſeram perturbant ſaepe quietem;
  Dum mens incertis pendet imaginibus.
O quoties per te vanum poſuiſſe timorem
  Me memini, & laetos continuaſſe dies.

O quo-

O quoties, trepidus quum non ſpernenda putarem,
  In noſtrum cavi damna futura caput.
Saepe, meae tibi quum narraſſem viſa puellae;
  Dixiſti, certos haud procul eſſe metus.
Saepe illam madidos luſtrare in flumine crines
  Juſſiſti, & miſto ſolvere farra ſale.
Quod ſi olim terris talem te fata dediſſent,
  Spreviſset Tuſcos Martia Roma viros.
Nam te quis melius calidas deprendere fibras,
  Conſulere aërias aut pŏtuiſset aves?
Illa triumphatum regeret nunc legibus orbem;
  Nec foret in cineres obruta pene ſuos.
Nec fera vidiſset Cannenſis funera pugnae;
  Aut aquilas Parthos tam male ferre duces.
Scipiadum patriis habitarent ſedibus Umbrae:
  Tanta nec Hiſpanum conderet oſſa ſolum.
Te duce, veridicae patuiſsent ſcripta Sibyllae;
  Non intellecto quae nocuere Deo.
Fortunate Deûm interpres, quem ſidera norunt,
  Cui Superûm mentes explicuiſse licet.
Non te letali tetigit Puer improbus arcu:
  Quamvis & dominos implicet ille Deos.
Nec tibi ſecuros rumpunt ſuſpiria ſomnos:
  Fallaces Veneris deſpicis inſidias.
At nos incertis caeci jactamur in undis:
  Ducimus & nullo tempora conſilio.

Et quiſquam mihi nunc longos optaverit annos,
  Quum videat vitae taedia tanta meae?
Non me *Siſyphio* ſuperent impulſa labore
  Saxa; nec Infernis dolia adacta vadis.
Et Tityi roſtro cedet mihi vultur obunco,
  Pomaque Lethaeis riſa ſub arboribus.
Vos igitur, qui me victum jam fletis, amici,
  Sic mea compoſitis caedite buſta notis:
ACTIUS. HIC. SITUS. EST. CINERES. GAUDETE. SEPULTI
  JAM. VAGA. POST. OBITUS. UMBRA. DOLORE. VACAT

ELEGIA OCTAVA,

IN DOMINAE NATALEM, AD JUNONEM.

JUNONI fer ſacra, novas lege, Muſa, coronas:
  Natalis Dominae jam mihi feſtus adeſt.
Ipſa ſed in primis ſolennes indue cultus:
  Et mihi purpurea tempora cinge roſa.
Utque aliquid gratas Divae meditemur ad aras,
  Affer inauratae garrula plectra lyrae.
Tu quoque, vita, tuos auro ſubnecte capillos:
  Plurimaque in niveo pectore gemma micet.
Haec mihi te, mea lux, ſeros promiſit in annos,
  Haec mihi te certam juſſit habere dies.
Quanta mihi hac primum fulſerunt gaudia luce!
  Quantus in hoc uno tempore venit honos!

O mi-

Digitized by Google

O mihi Erythraeis merito ſignanda lapillis:
  O mihi delicias inter habenda meas.
Quiſquis ades, bona verba, & laetos edite cantus;
  Libaque de Siculo dulcia melle date.
Alba mihi veſtis nullo violata veneno
  Adſit; & in geminos defluat apta pedes.
Ante aram viridi texant umbracula quercu
  Formoſis Dryades, ruſtica turba, comis.
Phoebus odorata circum tegat atria lauro:
  At myrto duplices tu, Cytherea, fores.
Ipſa Arabum merces Niſeïa turba miniſtret:
  Lenaeuſque ferat Naxia vina Pater.
Omnia ſint laetis operata ex ordine ſacris:
  Et caelum niveis conſtrepat alitibus.
Magna parens Juno, centum comitata miniſtris,
  Huc ades; & votis annue, Diva, meis.
Vos quoque, per vacuum quae luditis aëra, Nymphae,
  Cingite felici nubila ſumma choro.
Scilicet eventus haec ſint bona ſigna futuri:
  Haec eadem plenae nuncia laetitiae.
Ipſe ego veſtra ſequar jucundo gaudia plauſu;
  Et peragam varios ore, manuque modos:
Quin etiam ſertis, & ture calentibus aris,
  Excipiam ſancta Numina veſtra die.
At tu, Natalis, nullos non fauſte per annos,
  Semper honorata luce ſerenus eas.

Quodque opto, innumeras (ſiquid prece poſſe putamur)
 Cumeae vincas Vatis Olympiadas.

Elegia Nona,

AD RUINAS CUMARUM,

URBIS VETUSTISSIMAE.

HIc, ubi Cumeae ſurgebant inclyta famae
 Moenia, Tyrrheni gloria prima maris;
Longinquis quo ſaepe hoſpes properabat ab oris,
 Viſurus tripodas, Delie magne, tuos;
Et vagus antiquos intrabat navita portus,
 Quaerens Daedaliae conſcia ſigna fugae:
(Credere quis quondam potuit, dum fata manebant?)
 Nunc ſilva agreſtes occulit alta feras.
Atque ubi fatidicae latuere arcana Sibyllae,
 Nunc claudit ſaturas veſpere paſtor oves.
Quaeque prius ſanctos cogebat curia patres,
 Serpentum facta eſt, alituumque domus.
Plenaque tot paſſim generoſis atria ceris,
 Ipſa ſua tandem ſubruta mole jacent.
Calcanturque olim ſacris onerata trophaeis
 Limina: diſtractos & tegit herba Deos.
Tot decora, artificumque manus, tot nota ſepulcra,
 Totque pios cineres una ruina premit.

Et

Digitized by Google

Et jam intra ſolaſque domos, disjectaque paſſim
  Culmina ſetigeros advena figit apros.
Nec tamen hoc Grajis cecinit Deus ipſe carinis:
  Praevia nec lato miſſa Columba mari.
Et querimur, cito ſi noſtrae data tempora vitae
  Diffugiunt? urbes mors violenta rapit.
Atque utinam mea me fallant oracula vatem:
  Vanus & a longa poſteritate ferar.
Nec tu ſemper eris, quae ſeptem amplecteris arces:
  Nec tu, quae mediis aemula ſurgis aquis.
Et te (quis putet hoc?) altrix mea, durus arator
  Vertet; &, Urbs, dicet, haec quoque clara fuit.
Fata trahunt homines: fatis urgentibus, urbes,
  Et quodcumque vides, auferet ipſa dies.

ELEGIA DECIMA,

MALA PUNICA.

QUID miſer externas perquiris navita gentes?
  Et tam longinquo gurgite quaeris opes?
Nec te ventorumque minas, pelagique procellas,
  Non piget ignotae damna ſubire viae?
Adſpice, quam tenui velemus cortice gemmas.
  Jam tibi, quidquid habent litora rubra, damus:
Seu vis purpureos roſeo fulgore hyacinthos:
  Inſenſam Baccho ſive amethyſton amas:

Ardentes ſeu quae torres imitantur, & ignes:
Seu mage diluto lumine chryſolithos.
Sed rude divitias extollit vulgus inanes:
Nec meminit, quantis ſit caput inde malis.
Divitiae fera bella viris, letumque tulerunt.
Nam prius aeterna pace vigebat humus.
Divitiis natoque pater, natuſque parente
Caeditur, & caro fratre verenda ſoror.
Nec tantum ſaevae tractant aconita novercae:
Sed jugulat partus mater avara ſuos.
Adde, quod & gemmae ſolo fulgore probantur;
Adſcituſque illis quaeritur arte decor.
At nobis natura oculos tardare tuentes,
Et dedit, arenti pellere ab ore ſitim.
Nec noſtrae populos armant in praelia gemmae;
Nec ſuadent magnos clam violare Deos.
Sed ſemper placidis viſunt convivia menſis:
Stant ubi jucundo pocula plena mero.
Illic nos tenerae vir porrigit ipſe puellae,
Porrigit & cupido fida puella viro.
Pacis opus ſumus, & pacati munus amoris;
Quod capit a Satyro Naïs amata ſuo.
Nec temere, Infernis quum nos libaſſet in hortis,
Noluit ad Matrem Nata redire ſuam.
Nos quoque, dum Libycos errat Pomona per agros,
Obſtupuit pleno fracta rubere ſinu:

Ac

Ac rarum mirata decus, mirata liquorem,
In ſua de patrio tranſtulit arva ſolo.
Ergo Puniceae laus haec, & gloria ſilvae,
Vincere gemmiferi lucida dona maris;
Pallentique graves depellere corpore morbos;
Aegraque Paeoniis ora levare modis.
Quod nec Erythraei praeſtabunt litora ponti,
Non opibus pollens Indica terra ſuis.
Tu vero, duplici fulgent cui tempora lauro,
Militiae, & ſacri dux, Aquivive, chori:
Accipe nos, laudum contentus luce tuarum:
Muneraque inviſae deſpice luxuriae:
Et ſeu carminibus, ſeu delaſſaberis armis;
Diluat exundans haec tibi gemma ſitim.

ACTII

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
ELEGIARUM
LIBER III.

Elegia Prima,
AD FEDERICUM, FERDINANDI FIL. ARAGONEUM, SICILIAE REGEM.

ERGO ego fallaci tantum ſervire puellae
  Natus, & adverſo ſemper amore queri?
Nec me Pieria ſpectabit Phoebus in umbra
  Inter certantes carmina ferre choros?
Qua denſos Helicon ſaltus, colleſque virentes
  Pandit; & Aonidum perluit antra liquor;
Diſpoſitaeque jugis intexunt ſerta Puellae;
  Pendenteſque ſonant per cava ſaxa lyrae.

Jam

Digitized by Google

Jam libet intactis haurire e fontibus undam;
  Et luſtrare ſacrum, qua via nulla, nemus.
Ardua ſunt tentanda: novas en, carmina, vires
  Sumite: per durum Gloria anhelat iter.
Nunc opus eſt alia crinem compeſcere fronde:
  Nil mihi cum ſertis, Bacche jocoſe, tuis.
Ipſe audax virides Parnaſſi in vertice lauros
  Decerpam, aut ſilvis, Pinde canore, tuis.
Ipſe lyram nullo percuſſam pollicis ictu
  Suſpendam ex humeris, praemia rara, meis.
Non ego nunc molles meditor laſcivus amores:
  Nec jacio ad ſurdas carmina blanda fores.
Major ad heroos me ſublevat aura cothurnos:
  Major & in noſtro perſonat ore Deus.
Laetus ades, Federice: tuas ex ordine laudes
  Exſequar: auſpiciis fama petenda tuis.
Nam quamquam antiquis Regum bene fulta triumphis
  Stat domus; & tantis ſe tibi jactat avis:
Majorum tua non titulis innixa recumbit
  Gloria, nec priſcis geſtit imaginibus:
Sed certat magnos virtus anteire parentes,
  Aeternum & vera laude parare decus.
Nec tua facta olim titulo breve marmor habebit.
  Immenſum magni carminis illud opus.
Seu te quis teneris puerum miratus ab annis,
  Aetatis referat tempora prima tuae:

Seu caſus rerum varios, duroſque labores,
  Exhauſta & ſaevo praelia Marte canat.
Egreſſum vix dum cunis Aeneïa nutrix
  Senſit, & adventu mota repente tuo eſt:
Terque Deos venerata, caput ter ſubſtulit urna;
  Et tandem Phrygio lingua voluta ſono eſt:
En iterum, Sol magne, meae poſt diruta Trojae
  Pergama, poſt Latios ſpes mihi ſurgit avos.
Hac aetate vagi quondam per prata Scamandri,
  Aenean vidi ludere ſaepe meum.
Nec tu major eras, quum jam poſt fata Creuſae
  Reptares gremio, pulcher Iüle, meo;
Certareſque jocis curas mihi demere aniles,
  Deducens blandas noſtra per ora manus.
His tamen auſpiciis Albanae ad ſidera turres
  Crevere, & rerum maxima Roma caput.
Hinc Decios, Fabioſque, hinc pectora dura Catones
  Vidimus, & faſces, Brute ſevere, tuos.
Vidimus & ductos non uno ex hoſte triumphos,
  Auctaque Julaeis ſtemmata Caeſaribus.
Ingredere o, felixque ſubi pede noſtra ſecundo
  Moenia; propenſos & venerare Deos.
Ingredere; Antiphatae pollens tibi regia ſervit,
  Et Laeſtrigonio limina tuta metu.
Sit Jove Creta potens; ſint clari ab Apolline Delphi;
  Laudet Amyclaeos Taenaris ora Duces.

Al-

Alciden, Bacchumque ferant ad ſidera Thebae :
  Terra rudimentis noſtra beata tuis.
Nam te, dum rapidos arcet de finibus hoſtes;
  Ardua magnanimus miſit in arma Pater.
Auſpice te, noſtrae nullis incurſibus arces,
  Succumbent nullis litora noſtra minis.
Sed bene habet; ceſſere metus, ceſſere pericla:
  Barbarus hoſtiles ad ſua vertit equos.
Jam juga, jam lati reſpirant undique campi:
  Nec tuba veliferas concitat ulla rates.
Tu tamen ad patrios revocabere victor honores;
  Maternoſque ſinus, Parthenopemque petes.
Mox Salentinos ibis metator in agros,
  Qua ſecat Oebalia culta Galeſus aqua.
Sed quo, Livor edax, non irruis? ecce repente
  Fata jubent longas te procul ire vias;
Romanumque Patrem, ſacraſque inviſere ſedes,
  In primis magnos promeruiſſe Deos.
Tum pontes, arcuſque ducum, delubra, viaſque,
  Cumque ſuis cernes ſtructa theatra foris.
Interea Vaticanas numerare per aedes
  Tot ſigna artificum, tot monumenta licet.
Mox Vejos, updateſque Umbros, forteſque Sabinos
  Tranſgreſſo, Hadriacum ſtat ſuperare latus,
Aemiliaeque domos, Apenninumque nivalem,
  Et Phaëtonteo proxima regna Pado.

Digitized by Google

Quis ſumtus, Leonora, tuos, quis publica dicat
  Munera, Ateſtinis edita Principibus?
Jam veteres ſuperas, dives Ferraria, ludos;
  Aurea dum celeri praemia ponis equo;
Effigieſque Deûm, ſpectandaque ſigna per aras
  Exſtruis, & variis pegmata celſa locis.
Quis rurſum Venetae miracula proferat Urbis?
  Una inſtar magni quae ſimul orbis habet.
Una Italûm Regina, altae pulcherrima Romae
  Aemula, quae terris, quae dominaris aquis,
Tu tibi vel reges cives facis. o decus, o lux
  Auſoniae; per quam libera turba ſumus:
Per quam barbaries nobis non imperat; & Sol
  Exoriens noſtro clarius orbe micat.
Proxima ſunt; Gonſaga, tuae ſpectacula terrae,
  Donaque per magnos ante parata Duces.
Mantua queis, largoque exſultat Mincius ore,
  Auſus ſpumiferum tollere ad aſtra caput.
Mincius aeterni ſacrum geniale Maronis;
  Cui cedit flavo lucidus amne Meles.
Hinc populos, Ticine, tuos ſpectare licebit,
  Dictaque lanigerae Moenia pelle ſuis,
Taurinoſque, altaſque Alpes, Poeninaque caſtra,
  Et Rhodanum, & ripas, magne Lemanne, tuas.
Inde per immenſum lati ſpatiabere campi;
  Oſtendit ſacrum Mons ubi Jura nemus.

Digitized by Google

Et veteres felix cuſtodit Claudius arces,
Claudius aeternae conciliator opis.
Hic formidatas acies, ipſumque videbis
Elatum longa proſperitate Ducem.
Finitimis dum bella parat, tibique arma, viroſque
Commendans, magni jus dabit imperii,
Nimirum ingeniumque ſagax miratus, & artes,
Quaeque dabis mentis plurima ſigna tuae.
Quapropter mediis generum te deligit armis,
Pollicitus Natae ſpemque, torumque ſuae.
Ac velut Oenomai currus, aſtumque ſecutus,
Eludet pacti foedera conjugii.
Sed male ut Oenomao currus ceſſere, dolique;
Perfidiae poenas ſic ferus iſte luet.
Ter victus, ter jam caſtris exutus ab hoſte,
Poſtremo miſeram corruet ante diem.
Nam dejectus equo, foſſaque inventus in alta,
Obſcoenam turpi ſanguine tinget humum.
Nec jam erit, extremos funus qui curet ad ignes;
Non lapis, inciſis qui tegat oſſa notis.
Tu celſus, tu ſublimis, tu victor honorem
Accipies, tibi quem Gallia tota dabit;
Biſque tuis referet ſuperatos Lingonas armis,
Ductaque bis pulſos ſigna per Helvetios:
Praeterea quantum populorum Moſa coërcet;
Quantum caerulea Rhenus inundat aqua.

Atque erit is noſtrae gentis vigor, omnia credi
  Ut poſſint juſto ſuccubuiſſe metu.
Hic ego te, laudeſque tuas, fortiſſime Juli,
  Non ſileam, & valida praelia geſta manu.
Quem titulis Aquiviva domus praeluſtribus ornat;
  Mortaleſque inter, ſemideoſque locat.
Et jam militiae moles tibi creditur omnis;
  Omnia ſub leges allicis ipſe tuas.
At te patrato, juvenum pulcherrime, bello
  Tempus erat patriis dona tuliſſe Deis;
Mendaciſque ſimul faſtus, odiumque Tyranni
  Cum prope defenſo deſeruiſſe ſolo.
Eja age rumpe moras, inviſaque caſtra relinque;
  Fidaque magnanimi limina Regis adi.
Cui vel ad Oceani fines tot litora parent;
  Juraque dant ſceptri Celtica regna ſui.
Hic tibi felices taedas, certoſque hymenaeos
  Expediet, tutas & ſimul addet opes.
Teſtis erit Liger, Arvernis qui fuſus ab antris
  Libera devexum per loca findit iter.
Interea Patrem, Campanaque tecta reviſe,
  Debitaque auſpiciis, hei mihi, regna tuis;
Debita, ſed fatis cito jam ceſſura malignis;
  Evertet tantas quum ferus hoſtis opes.
Dii maris Etruſci, per quos Tyberinus, & Arnus,
  Macraque caeruleis jungitur altus aquis;

Dum redit in patriam Juvenis, tot honoribus auctus,
  Candida felici ſolvite vela Noto.
Voſque, citae puppes, juſſum properate per aequor:
  Fata dabunt iſtas ſaepe iterare vias:
Nec ſemel hos tractus, Ligurumque videbitis oras,
  Aut Vari infauſtum fluminis hoſpitium;
Vallatoſque ſinus ſcopulis, Toroëntia clauſtra,
  Et ſparſas mediis Stechadas aequoribus.
Denique Phocaïcoſque ſinus, Marioque refoſſum
  Litus, & antiquae moenia Maſſiliae.
Donec fatales Turonum accedere muros
  Permittant veſtro fata ſiniſtra Duci.
Ah Liger, ah nimium lacrimis urgende meorum,
  Qualia ſpectabis flumine buſta tuo!
Buſta, quibus magni ponant diademata reges;
  Grataque ſolenni flore parentet humus.
Atque aliquis Latio veniens novus hoſpes ab orbe,
  Portet honoratas munus ad inferias;
Et dicat: Federice, tuorum hic meta laborum
  Haeſit. habet noſtros haec brevis urna Deos.

Elegia Secunda,

QUOD PUERITIAM EGERIT IN PICENTINIS,

AD CASSANDRAM MARCHESIAM.

Est Picentinos inter pulcherrima montes
  Vallis: habet patrios hic pia turba Deos.
Quam ſuper hinc caelo ſurgens Cerretia rupes
  Pendet: at huic nomen Cerrea ſilva dedit.
Parte alia ſacrae reſpondent ſaxa Tebennae;
  Quique rigens Merulae nomine gaudet apex.
Et circum nigra late nemus accubat umbra,
  Plurima qua riguis effluit unda jugis,
Semiferi, ſi vera canunt, domus horrida Fauni;
  Convectant avidae quo ſua luſtra ferae.
Accipit hic tergo formoſum bucula taurum:
  Accipit immundum ſima capella marem.
Mille tori Dryadum, Satyrorum mille receſſus,
  Antraque ſilvicolae grata latebra Deae.
Vivula nomen aquae, tenuique Subuncula rivo,
  Et quae de gelida grandine dicta ſonat.
Huc mea me primis Genitrix dum geſtat ab annis,
  Deducens caro nupta novella Patri;
Adtulit indigenis ſecum ſua munera Divis,
  In primis docto florea ſerta gregi.

Grex

Digitized by Google

Grex erat Aonidum coetu comitata ſororum
  Ipſa ſui princeps Calliopea chori.
Delius argutis carmen partitus alumnis,
  Flectebat faciles ad ſua plectra manus.
Atque hic me ſacro perluſtravere liquore;
  Cura quibus noſtrae prima ſalutis erat.
Tum lotum media puerum ſtatuere chorea,
  Et circumfuſis obſtrepuere ſonis.
Denique praecinctumque hederis, & virgine lauru,
  Ad citharam dulces edocuere modos.
Tantus erat laetis avium concentus in agris,
  Ut poſſes ipſos dicere adeſſe Deos.
Venerat omne genus pecudum, genus omne ferarum,
  Atque illa feſtum luce habuere diem.
Tunc ego paſtorum numero, ſilveſtria primum
  Tentavi calamis ſibila diſparibus.
Deductumque levi carmen modulatus in umbra,
  Innumeros pavi lata per arva greges.
Androgeumque, Opicumque, & ruſtica ſacra ſecutus,
  Commovi lacrimis mox pia ſaxa meis,
Dum tumulum carae, dum feſtinata Parentis
  Fata cano, gemitus dum, Meliſea, tuos.
Ac tacitas per operta vias rimatus, & antra
  Inſpecto, & variis flumina nata locis.
Mox majora vocant me Numina: ſcilicet alti
  Inceſſere animum ſacra verenda Dei;

Sacra

Digitized by Google

Sacra Dei Regiſque hominum, Dominique Deorum;
  Primaevum ſanctae relligionis opus;
Nuncius aethereis ut venerit aliger aſtris,
  Dona ferens caſtae Virginis in gremium.
Quid referam caulaſque ovium, luſuſque canentum
  Paſtorum, & Reges, Arſacis ora, tuos?
Nec minus haec inter piſcandi concitus egit
  Ardor in aequoreos mittere lina ſinus;
Fallaceſque cibos vacuis includere naſſis;
  Atque hamo undivagos ſollicitare greges;
Quandoquidem ſalſas deſcendi ego primus ad undas,
  Auſus inexpertis reddere verba ſonis.
Quid referam molleſque Elegos, miſerabile carmen;
  Et Superis laudes non ſine ture datas?
Quaeque aliis luſi numeris, dum ſeria tracto,
  Dum ſpargo varios per mea dicta ſales.
Multaque praeterea, dilectae grata puellae,
  Adſciſco antiquis rurſus Etruſca modis.
Ut ſileam nunc impenſos tot regibus annos;
  Tot data belligerae tempora militiae:
Et ſileam vexata malis mea corpora morbis,
  Vixque Machaonia reſtituenda manu.
Adde graves populique fugas, procerumque ruinas,
  Inflicta & miſeris urbibus exſilia.
Ipſe per infeſtos tecum, Federice, labores
  Multa adii terra, multa pericla mari.

Tu-

Tuſcorumque vadis, Ligurumque exercitus undis,
Poſtremo litus Maſſilienſe ſubii.
Jam Rhodanum, Volcaſque feros, Vocontiaque arva
Legimus, & fines, Belgica terra, tuos.
Biſque pruinoſas curſu ſuperavimus Alpes:
Bis metas magni vidimus Oceani.
Atque hic te tandem deflevimus, optime Regum;
Quantum Hecube Natos fleverat ipſa ſuos;
Quantum diſciſſis Fratres Caſſandra capillis,
Andromacheque ſui dum legit oſſa Viri.
O fatum infelix, o ſors male fida, quid illic
Egimus? o triſti merſa carina loco.
Quum nullum interea frugis genus imbre, vel aeſtu
Redderet ingenio Muſa vocata meo.
Et jam miramur, longo ſi preſſa labore
Amiſit vires parvula vena ſuas?
Ipſe Deûm ſimul, atque hominum celebrator Homerus
Deficeret, ne dum ſegnis, inerſque lyra.
Deficeret pater ipſe, & carminis auctor Apollo;
Pegaſidum ſacras qui tenet unus aquas.
Ergo, tanta meae quum ſint diſpendia vitae
Facta; potes noſtram quiſque dolere vicem;
Quod non ingenio, quod non profecimus arte;
Quod mea ſit longo mens prope victa ſitu:
Quod mala ſubrepens imos, ceu peſtis, in artus
Irruerit, fracto corpore, ſegnities;

Digitized by Google

Nec pote jam lapſae ſtudium revocare juventae ;
Ingenii quum ſit tanta ruina mei .
Tu ſaltem, bona poſteritas, ignoſce dolori ;
Qui facit, ut ſpreto ſit mea fama loco:
Muſarum ſpolierque bonis, & nomine claro
Vatis; & haec ultro credar habere mala.
Proſit, amicitiae ſanctum per ſaecula nomen
Servaſse, & firmam regibus uſque fidem.
Voſque vel ignavo, vel tardo parcite, amici,
Cui natura ſuas dura negarit opes;
Dum tamen ambitione mala, atque libidine turpi,
Et caream inviſae crimine avaritiae.
Tu quoque vel feſſae teſtis, Caſſandra, ſenectae,
Quam manet arbitrium funeris omne mei;
Compoſitos tumulo cineres, atque oſsa piato.
Neu pigeat vati ſolvere juſta tuo.
Parce tamen ſciſſo ſeu me, mea vita, capillo;
Sive: ſed heu prohibet dicere plura dolor.

Elegia Tertia.

DEOS NEMORUM INVOCAT

IN EXSTRUENDA DOMO.

Dii nemorum, ſalvete: ego vos de rupe propinqua,
De ſummis patriae moenibus adſpicio:

Adſpi-

Digitized by Google

Adſpicio, venerorque. cavae mihi plaudite valles;
Garrula vicinis perſtrepat aura jugis.
Vos quoque perque focos felicia dicite, cives,
Verba, per intectas flore decente vias.
Victima ſolennes eat inſpectanda per aras,
Turbaque Palladia fronde revincta comas.
Moſque ut ab antiquae repetatur origine Romae,
Exterior forda cum bove taurus aret.
Ac prius infoſſo tectum quam cingere ſulco
Incipimus, juſtos ture piate Deos.
Nulla per obductum decurrant nubila caelum:
Candidaque auguſtum concinat omen avis.
Exſurgat paries, ventos qui pellat, & imbres;
Qui multa circum luce ſerenus eat.
Adſit diſpoſitis ſeries concinna columnis;
Quaeque ornet medias crebra feneſtra fores.
Ipſe biceps primo cuſtos in limine Janus
Occurrat laetis obvius hoſpitibus.
Protinus a dextra ſacrae, mea turba, Sorores
Cingant virgineis atria prima choris.
A laeva nitidis ſtratum Pythona ſagittis
Miretur poſita Cynthius ipſe lyra.
Aedibus in mediis parvi ſinus amphitheatri
Viſendas regum praebeat hiſtorias.
Ac primum triplici ſe ſe defendat ab hoſte
Fernandus rapido jam metuendus equo;

Alfonſuſque pharetratas, dira agmina, gentes
  Cogat Hydruntinis cedere litoribus.
Tum juvenis Rex ipſe, & Regum inſignibus auctus
  Alpinos adigat linquere caſtra Duces.
Poſtremo Federicus, avito laetus honore,
  Dalmaticas grandi claſſe refringat opes.
Infeſtoſque Deos, metuendaque jura minatus,
  Indicat Nato bella gerenda ſuo.
Hic bene conveniens membris variantibus ordo
  Adſpiciat celebres e regione ſitus.
Exhedrae, xyſtique, tablinum, hypocauſta, diëtae,
  Et quae privatis uſibus apta velim.
Atque aliae Occaſus, aliae vertantur in Ortus,
  Quaeque habeant Boream, quaeque inhibere Notum.
Jungantur longis quadrata, obliqua rotundis:
  Et capiat ſtructos plurima cella toros.
O ſtudiis placitura meis, o mille per artes
  Otia Pïeriis noſtra juvanda modis.
Hic ego tranquillo tranſmittam tempora curſu;
  Dum veniat fatis mitior hora meis.
Viximus aerumnas inter, lacrimoſaque Regum
  Funera: nunc patria jam licet urbe frui:
Ut quod tot curae, tot detraxere labores,
  Reſtituat vati Parthenopea ſuo.

F I N I S.

Digitized by Google

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI

VIRI PATRICII

EPIGRAMMATON
LIBRI TRES.

Digitized by Google

ACTII SYNCERI SANNAZARII *NEAPOLITANI* EPIGRAMMATON LIBER I.

I.

AD FEDERICUM REGEM.

SCRIBENDI ſtudium mihi tu, Federice, dediſti,
Ingenium ad laudes dum trahis omne tuas.
Ecce, ſuburbanum rus, & nova praedia donas:
Feciſti vatem, nunc facis agricolam.

II.

AD VILLAM MERGILLINAM.

Rupis o ſacrae, pelagique cuſtos,
Villa Nympharum domus, & propinquae

Do-

Digitized by Google

Doridos, regum decus una quondam,
Deliciaeque;
Nunc meis tantum requies Camoenis;
Urbis inviſas quoties querelas,
Et parum fidos popularis aurae
Linquimus aeſtus:
Tu mihi ſolos nemorum receſſus
Das, & haerentes per opaca laurus
Saxa: tu fontes, Aganippidumque
Antra recludis.
Nam ſimul te te repeto; tuaſque
Sedulus mecum veneror Napaeas:
Colle, Mergillina, tuo repente
Pegaſis unda
Effluit, de qua chorus ipſe Phoebi,
Et chori Phoebus pater, atque princeps,
Nititur plures mihi jam canenti
Ducere rivos.
Ergo tu nobis Helicon, & udae
Phocidos ſaltus, hederiſque opacum
Theſpiae rupis nemus, & canoro
Vertice Pindus.
I, puer, blandi comitem laboris
Affer e prima citharam columna;
Affer & flores; procul omnis a me
Cura recedat,

Prin-

Principis noſtri decus, atque laudes
Fama, per latas ſpatiata terras,
Evehat, qua Sol oriens, cadenſque
Frena retorquet;
Quaque non notos populos, & urbes
Damnat aeternis Helice pruinis;
Quaque ferventes cumulos arenae
Diſſipat Auſter.
Ille creſcentes veneratus annos
Vatis, antiquum referentis ortum
Stirpis, & clarum genus, & potentum
Nomen avorum;
Contulit large numeroſa dextra
Dona; & ignavae ſtimulos juventae
Addidit, ſilvas, & amica Muſis
Otia praebens.

III.

CALENDAE MAJI.

MAjus adeſt; da ſerta, puer: ſic ſancta vetuſtas
Inſtituit; priſci ſic docuere patres.
Junge hederam violis; myrtum ſubtexe liguſtris;
Alba verecundis lilia pinge roſis.
Fundat inexhauſtos mihi decolor Indus odores:
Et fluat Aſſyrio ſparſa liquore coma.
Grandia fumoſo ſpument cryſtalla Lyaeo:
Et bibat, in calices lapſa corona meos.

Digitized by Google

Poſt obitum non ulla mihi carcheſia ponet
  Aeacus. Infernis non viret uva jugis.
Heu vanum mortale genus, quid gaudia differs?
  Falle diem: mediis mors venit atra jocis.

IV.

IN TUMULUM LADISLAI REGIS.

Miraris niveis pendentia ſaxa columnis,
  Hoſpes, & hunc, acri qui ſedet altus equo.
Quid ſi animos, roburque Ducis, praeclaraque noſſes
  Pectora, & invictas dura per arma manus?
Hic Capitolinis dejecit ſedibus hoſtem:
  Biſque triumphata victor ab urbe redit:
Italiamque omnem bello concuſſit, & armis:
  Intulit Etruſco ſigna tremenda mari.
Neve foret Latio tantum diademate felix;
  Ante ſuos vidit Gallica ſceptra pedes.
Quumque rebellantem preſſiſſet pontibus Arnum;
  Mors vetuit ſextam claudere Olympiadem.
I nunc, regna para, faſtuſque attolle ſuperbos:
  Mors etiam magnos obruit atra Deos.

V.

AD FEDERICUM REGEM.

Clauſa quod effoſſis erumpunt oſſa ſepulcris,
  Et referant veteres putria ſaxa rogos:
Nimirum tanto cupiunt ſub Principe Manes
  Vivere; & ad nutus Umbra vocata venit.

Ut-

Digitized by Google

Utque decet, longo manſuras tempore ſedes
  Spondent, & regnis otia laeta tuis.
Quaeque diu ambiguis tecum Fortuna vagata eſt
  Paſſibus; hic certa ſtat bene nixa rota.
Sume animos, Federice: tuis hic meta periclis
  Haeret: habent Manes, & pia buſta fidem.

VI.

AD NINAM.

SExcentas, Nina, da, precor, roganti
Sed tantum mihi baſiationes:
Non quas dent bene filiae parenti;
Nec quas dent bene fratribus ſorores:
Sed quas nupta rogata det marito;
Et quas det juveni puella caro.
Juvat me mora longa baſiorum;
Ne me tam cito deſerat voluptas.
Nolo marmora muta, nolo pictos
Dearum, Nina, baſiare vultus:
Sed totam cupio tenere linguam,
Inſertam humidulis meis labellis;
Hanc & ſugere; morſiunculaſque
Molles adjicere; & columbulorum
In morem, teneros inire luſus,
Ac blandum ſimul excitare murmur.
Haec ſunt ſuavia dulciora melle
Hyblaeo, & Siculae liquore cannae.

Digitized by Google

Haec ſola ambroſiaeque , nectariſque
Succos fundere, ſola habere poſſunt.
Quae ſi contigerint mihi; tuiſque
Admovere ſinas manum papillis:
Quis tunc divitias, quis aurum, & omnes
Aſſis me putet aeſtimare reges?
Jam non maluerim mihi beatas
Aurorae, Veneriſque habere noctes:
Non Hebes thalamos beatiores:
Non, ſi deſerat haec ſuum Maritum:
Non ſi me roget uſquequaque: non ſi
Aeternam mihi ſpondeat juventam.

VII.

DE NATALI ALTILII VATIS.

MUſarum lux alma, meus cui tura quotannis,
Cui rite Altilius fundit in igne merum:
Accipe ſervatos hiberno frigore flores;
Quaeque madent Siculis annua liba favis.
Quandoquidem magnum Latio, rarumque dediſti
Pignus, & Aoniis non leve nomen aquis.
At tu, ſic triſtes numquam experiare tenebras;
Sic Phoebi nitido ſemper honore mices:
Fauſta, precor, longos tamen exſpectata per annos,
Altilioque tuo concolor uſque redi.

VIII.

Digitized by Google

VIII.

AD FEDERICUM REGEM.

Hibernas tibi pampineis cum vitibus uvas
Mittimus, o regni gloria, honoſque tui.
Praela vacant; riget omnis ager; ſpumantia tandem
Muſta ſilent; menſis eſt tamen uva tuis.
Jam pater Autumnus vernantia lilia mittet;
Talia ſi medio frigore Bruma dedit.

IX.

DE EXPEDITIONE ALFONSI REGIS.

Venturos olim Romana ad moenia Turcas,
Dixerunt vates: credite, vera canunt.
Scilicet Alfonſum Turcas in bella trahentem
Exſpectas fatis anxia Roma tuis.
Pone metum, vincet; ſed te meliora manebunt
Imperia; Alfonſo Principe major eris.

X.

IN TUMULUM LAURAE PUELLAE.

Et lacrimas etiam Superi tibi, Laura, dediſſent:
Fas etiam Superos ſi lacrimare foret.
Quod potuit tamen, auratas Puer ille ſagittas
Fregit, & exſtinctas moeſta Erycina faces.
Sed quamvis homines tangant tua fata, Deoſque:
Nulli flebilior, quam mihi, vita, jaces.
Felices animae, quibus is comes ipſa per umbras;
Et datur Elyſium ſic habitare nemus.

Digitized by Google

XI.

DE PARTU NISAEAE, CHARITEI CONJUGIS.

DUm parit, & longas iterat Niſaea querelas;
Scinditur incerta ſeditione polus.
Piërides puerum, Charites optare puellam:
His Venus, aſt illis docta Minerva favet.
Adſtat amans Veneri Mavors, Phoebuſque Minervae;
Magnanimuſque aequa Jupiter aure ſedet:
Quum ſubito aurato ſurgit Puer improbus arcu;
Et Caelum notis territat omne minis.
Aſſenſere metu Superi. Pater ipſe Deorum
Riſit; & Aonias juſſit abire Deas.
Exſultat palma Venus; & naſcente puella
Augentur Charites, Cypria turba, Deae.

XII.

AD FEDERICUM REGEM.

EDicto nuper quum tu, Rex magne, caveres,
Audaci ne quis ſtringeret arma manu:
Depoſuiſſe tuum vel primus diceris enſem,
Et monſtraſſe palam primus inerme latus.
Quid majus populiſve tuis, Federice, vel urbi
Accidere huic noſtrae per tua dona poteſt?
Poſt domitos hoſtes, inter tot commoda pacis,
Contigit exemplis vivere poſſe tuis.
Publica nimirum res tunc ſibi conſtat, & aequum
Imperium; quum Rex, quod jubet, ipſe facit.

XIII.

DE EMENDATIONE CATULLI

AD JOVIANUM.

Doctus ab Elyſia redeat ſi valle Catullus;
Ingratoſque trahat Lesbia ſola choros:
Non tam mendoſi moerebit damna libelli;
Geſtiet officio quam, Joviane, tuo.
Ille tibi amplexus, atque oſcula grata referret;
Mallet & hos numeros, quam meminiſſe ſuos.

XIV.

DE CAESARE BORGIA.

Qui modo proſtratos jactarat cornibus urſos,
In latebras taurus concitus ecce fugit.
Nec latebras putat eſſe ſatis ſibi: Tybride toto
Cingitur, & notis vix bene fidit aquis.
Terruerat montes mugitibus: obvia nunc eſt,
Et facilis cuivis praeda ſine arte capi.
Sed tamen id magnum; nuper potuiſse vel urſos
Sternere, nunc omnes poſse timere feras.
Ne tibi, Roma, novae deſint ſpectacula pompae;
Amphitheatrales reddit arena jocos.

XV.

AD EUMDEM, DUM AB URSINIS

PREMERETUR.

O Taure, praeſens qui fugis periculum:
(Nam te nec odio, taediove tam bonas

Spre-

Spreviſse ſilvas, tam bonos putem lacus)
Dic, quis propinqua nubibus tibi juga
Moleſtus invidet? juga illa jam tuis
Sudata cornibus, tuiſque praeliis
Devicta? quis ſaltus, & amnium uberes
Curſus, toroſque marginum virentium?
Quis uda rivis prata? quis recondita
Nemora? quis umbras ſibilantium arborum
Male advocatus abſtulit tibi Deus?
Non amplius videbis, ah miſer, miſer,
Amata regna; non videbis amplius
Tuos amores; non licebit, heu, tibi
Poſthac cubanti ſub geniſtulis tuis,
Mollive fulto niveum amaraco latus,
Audire voces ruminantium gregum;
Meridianum non inire ſomnulum.
Quae nunc adibis teſqua? quae petes loca,
Miſelle Taure? quas ſubibis ilices?
Ubi myricae? ubi virentis arbuti
Jucunda ſedes? ubi ſalicta, & omnibus
Eheu juvenca praeferenda paſcuis?
Juvenca, ſolos quae relicta ad aggeres
Padi ſonantis, heu malum ſororibus
Omen, dolentes inter orba populos
Te te requirit, te reflagitans ſuum,
Implet querelis nemus; & uſque mugiens

Digitized by Google

Modo huc, modo illuc furit, amore perdita:
Omnia peragrat arva; luſtrat omnia;
Num qua biſulcae ſigna cernat ungulae:
Quaerit per alta montium cacumina;
Quaerit per ima vallium cubilia,
Memor locorum, non tamen ſui memor:
Te mane primo, te rubente veſpero
Luget: nec illam Luna quum recurreret
Caelo, nec atrae noctis alma ſidera
Videre dormientem. abire flumina,
Abire Solem, abire cernit omnia;
At ipſa moeſtam ſola non abit domum,
Humi recumbens, ſtrata ſub nudo aethere.
Hanc & Puellae nemorum, & ipſe corniger
Silvanus adſpicit; hanc bubulcus intuens,
Miſer bubulcus, nec juvare eam valens,
Tantum, quod unicum in malis refugium habet,
Suſpirat, ingemit, Deûm invocat fidem,
Iratus Urſis, quod coëgerint procul
Abire ſilvis albulum juvenculum,
Et tam venuſtam clamitare buculam.

XVI.

IN GEMMAM SUAM.

HAec, mihi quae roſeos juſſit ſordere hyacinthos,
Et nitet articulis unica gemma meis;

Digitized by Google

Cujus in exiguo Ductor ſtat Troïcus orbe,
Anchiſeſque ſenex, Aſcaniuſque puer:
Quis credat? veteres inter neglecta ruinas,
Et vili latuit ſemiſepulta ſolo.
Tu tamen obrueras; nec te, Sinveſſa, pudebat
Hoc decus heu terris occuluiſſe tuis.
Scilicet Aenean Natumque, Patremque gerentem,
Ignibus ereptos obrueresque Deos?
Parcere debueras, cui jam pia flamma pepercit;
Nec te tam turpi dedecorare nota.
Et dubitem Belgaſque feros, rigidoſque Britannos
Hac comite, ignotos & penetrare ſinus?
Haec eſt Iliacos pietas ſpectata per ignes;
Quum verita eſt profugos laedere flamma Deos.

XVII.

DE VENERE, ET MARTE.

Um Venus armatum complectitur obvia Martem;
Diſtrinxit teneram fibula adunca manum.
Senſit, & ante Jovem ridens ait aemula Pallas:
Bella iterum geſſit cum Diomede Soror.

XVIII.

DE ENDYMIONE, ET LUNA.

SPreverat hirſutas paſcentem Pana capellas
Candida nocturnis quae Dea fertur equis.
At poſtquam niveae conſpexit munera lanae;
Poſthabuit notas Endymionis oves.

Qui

Qui ſimul ac triſtes ſomno inclinaret ocellos;
Mors haec, mors, inquit, non mihi ſomnus erit.

XIX.

DE FERDINANDO JUNIORE.

COrniger aeſculea Faunus recubabat in umbra;
Quum prope latrantes ſenſit adeſſe canes.
Mox Juvenem Superis ſimilem, divinaque tela
Conſpiciens, trepido ſic movet ora ſono:
Seu Mars, ſive alto Phoebus deſcendis Olympo;
Jam jam linquo omnes te veniente feras.

XX.

DE POGGIO FLORENTINO, HISTORICO.

DUm patriam laudat, damnat dum Poggius hoſtem;
Nec malus eſt civis, nec bonus hiſtoricus.

XXI.

DE BARTH. PLATINA.

INgenia, & mores, vitaſque, obituſque notaſſe
Pontificum; argutae lex fuit hiſtoriae.
Tu tamen hinc lautae tractas pulmenta culinae:
Hoc, Platina, eſt, ipſos paſcere Pontifices.

XXII.

DE DIANA, ET FERDIN. II.

ERrabat Diana ſuis immiſta puellis;
Quum procul ecce mei conſpicit ora Ducis;
Atque ait: huc, Nymphae, concedite; namque propinquat,
Qui regat in ſaevas certius arma feras.

Digitized by Google

XXIII.

DE MANE, ET VESPERE.

SOl jubet exoriens, Faunos, Dryadaſque puellas
 Quaerere, & herboſo ducere monte choros.
Declivis, vitreas ſuadet deſcendere ad undas,
 Doridaque, & luſus, o Galatea, tuos.
Cauſſa patet: quia, ſublimes quum tendit in arces,
 Nos quoque per ſaltus, & juga ſumma rapit.
Quum vero Heſperios petit imae Thetyos amnes
 Exemplo ad fontes nos vocat ipſe ſuo.
Hinc adeo natura hominum loca mane requirit
 Ardua; caeruleis veſpere gaudet aquis.

XXIV.

DE VULTURNO, ET PUERO REGIO.

MIramur tacitis Vulturnum currere lymphis,
 Et tardos dura compede ferre pedes.
At magis occulto mirabimur urier igni,
 Et puerum tota nocte vocare ſuum.
Tune etiam, formoſe puer, vaga flumina torques?
 An fuerit reges perdomuiſſe parum?
Quinetiam combure Deos, Dominoque Deorum
 Arma move; & pulſo da Ganymede merum.

XXV.

IN QUINTIUM.

CLara tibi videor ſcripſiſſe Epigrammata, Quinti.
 Sunt, fateor: medio ſcripſimus illa die.

Tu

Digitized by Google

Tu latebras obſcurus amas; quia lumine nullo,
Atque intempeſta ſcribere nocte ſoles.

XXVI.

DE MERCURIO, ET AMORE.

DUm comes aligero Cyllenius iret Amori
Aliger; incauto ſubripuit faculas.
Deprenſo tum fure, manum referebat ad arcum;
Sed non inventa riſit Amor pharetra.

XXVII.

IN TUMULUM HANNIBALIS.

HAnnibal huc victas ſecum Carthaginis arces
Tranſtulit: haec ambos terra Libyſſa tegit.

XXVIII.

DE VENERE, ET JUNONE.

COnfidit nimium jaculo dum pulcher Adonis;
Inguina ſetoſus candida rupit aper.
Accurrit miſeranda Venus. tum Nupta Tonantis;
Quid gemit haec? nullo Mars meus ictus apro eſt.

XXIX.

IN FABIANUM.

ESſe tibi ſapiens, & vir, Fabiane, videris:
At mihi nec ſapiens, nec, Fabiane, vir es.

XXX.

DE PRAETORE PRAESIDE DESIDE.

AIt nefaſtas eſſe nundinas praetor;
Fari recuſat: quid nefaſtius dicas?

XXXI.

XXXI.

ATRAMENTUM SCRIPTORIUM.

FErrum putre ſitu ſpumanti fervet aceto,
  Mandet ut aeternis ſcripta voluminibus.
Scilicet hoc illud, vatum volitare per ora,
  Hoc eſt, Pyramidas vincere, Nile, tuas.
Infelix fatum: ſanies rubiginis ergo
  Eripit inviſo nomina noſtra rogo?

XXXII.

AD FEDERICUM REGEM.

NE tibi non aliquid Jani miſiſſe Calendis
  Arguar, aut laetam non celebraſſe diem:
Mittimus hibernis ſervatas menſibus uvas;
  Inſuper & fauſtas addimus ore preces;
Ut tibi qui nitido cum Sole renaſcitur annus,
  Felici redeat candidus uſque pede.

XXXIII.

IN MANCINUM.

QUi ferro fratres, ſtupro, Mancine, ſorores
  Fas violare putat; quid putat eſſe nefas?

XXXIV.

TUMULUS MAXIMILLAE.

HIc hic ſiſte, precor, gradum, viator.
  Hoc ſub marmore Maximilla clauſa eſt:
  Quacum frigiduli jacent Amores,
  Et Luſus, Venereſque, Gratiaeque.

Hanc illi miſerae ſevera Clotho
Pro dulci thalamo domum paravit.
Has matri dedit, has patri querelas
Pro plauſu, choreiſque nuptiarum.
Quid firmum tibi, quid putes, viator,
Manſurum inviolabile, aut perenne?
Si quae deliciae juvenculorum,
Et decus fuerat puellularum,
Nunc eheu jacet ecce Maximilla,
Luctus perpetuus juvenculorum,
Aeternae & lacrimae puellularum.

XXXV.

DE MIRABILI URBE VENETIIS.

Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in undis
Stare Urbem, & toto ponere jura mari:
Nunc mihi Tarpejas quantumvis, Jupiter, arces
Objice, & illa tui moenia Martis, ait.
Si Pelago Tybrim praefers; Urbem adſpice utramque:
Illam homines dices, hanc poſuiſſe Deos.

XXXVI.

DE ALFONSO DUCE CALABRIAE.

Alfonſus magnum dum trajicit Apenninum;
Caſtraque non ſolita primus in Alpe locat:
Armorum ſonitus, galeaſque, aerataque tela
Silvarum dominae pertimuere Deae.

Digitized by Google

Nec minus occultas Satyri petiere latebras,
  Aſſueti imbelles ante videre feras:
Spectaruntque procul celſa de rupe ſilentes;
  Agmina dum, & magnos cogeret ille duces.
Atque aliquis ſigna adſpiciens, miratur, & inquit:
  Imperium vobis urbis, & orbis erit.

XXXVII.

DE INNOCENTIO VIII. PONTIFICE MAX.

INnocuo priſcos aequum eſt debere Quirites:
  Progenie exhauſtam reſtituit patriam.

XXXVIII.

AD VENEREM.

QUid mihi te facilem blandis promittis ocellis,
  Si miſerum ſic poſt uris, acerba Venus?
Non decet hoc Superos. aut te mihi fronte ſerena
  Concilia, aut torvo lumine bella move.

XXXIX.

DE GALLA.

OMnes, quos ſcripſi, verſus vult Galla videre:
  Mittam ego, pro libris ſi mihi labra dabit.

XL.

DE VETUSTINO.

EMit ſepulcro praedium Vetuſtinus,
  Sed quod futuros non ſequatur haeredes;
  Iratus aeque mortuiſque, viviſque.
  Scribique curat grandibus notis, demens,

VIGINTI. IN. AGRO. IN. FRONTE. TER. PEDES. OCTO
Habitat ſub urbe ſcandulis tribus tectus;
Ne penſione degravetur, aut ſumtu.
Dormit grabato, quo nec ipſe jam vellet
Dormire cimex, nec lacerta, nec ſorex.
Coenat per hortos alliumque, caepaſque,
Et ſalgamorum jure lividos caules:
Vel, ſiquid optat unctius ſibi poni,
Piſcatur ipſis in paludibus ranas:
Aut e cloaca colligit meras ſordes,
Putrem palumbum, mortuumve caponem.
Et doliorum turbidam bibit faecem,
Tamquam Falernum conſulare, vel Chium,
Opimianae quod refuderint cellae.
Nec jam profeſtis hoc, ſed Idibus tantum
Sacriſque potat ferculis Calendarum.
Et mane veſte currit anxius rapta
Ad architectos, marmorumque ſectores,
Ut de ſepulcro conſerat novas lites.
Quos jam miſellos peſſimis modis mulctat;
Ducit, reducit, diſtrahit, rapit, vexat,
Per angiportus, viculoſque, clivoſque,
Et per ruinas Urbis, & per anfractus:
Monſtrat theatra, porticuſque priſcorum,
Arcuſque claris Principum ſacros armis;
Hinc & Deorum templa, & obrutas thermas,

Et quidquid altis fornicum ſubeſt clivis:
Nec jam Faviſſas linquit, & nigros Manes.
Demum trecentis quum laboribus fractos,
Et aeſtuantes pariter, & fame ſiccos
Vix officinae poſt meridiem reddit
Jam feriatae, veſtibuſque adhuc clauſae;
Culpat coronas, zophorumque permutat:
Spiras reformat, & ſcapos columnarum:
Et nunc Etruſcas, nunc Corinthias mavult:
Nunc Doricarum laudat ordinem tantum;
Guttas, triglyphos, taenias, toros, plinthos.
Quid cum columnis nunc tibi, Vetuſtine,
Aut cum voluta, Joniciſve pulvinis?
Dormi, miſelle; ſat diu laboraſti:
Coenare feſſos & aliquando permitte.
Aut, ſi ſepulcri cura te coquit tanta,
Cadaver iſtud vel Gemoniis conde.

XLI.

IN TUMULUM NEAERAE.

QUae voces? Charitum. quae circum pompa? Neaerae.
Unde odor hic? cineri tura miniſtrat Amor.
Unde pyra? ex pharetra. quinam ſtruxere? Lepores.
Aſt haec illacrimans quae legit oſſa? Venus.
Fortunate lapis, tumuloque beatior omni,
Tu tegis in terris ſiquid honoris erat.

Digitized by Google

XLII.
DE HYBLA.

HYbla, mei quondam dulciſſima cura Marulli;
Hybla, ſuburbano nuper humata ſolo:
Accipe quae multo promuntur verba dolore:
Accipe de lacrimis humida ſerta meis.
Te roſa, te violae, te mollis amaracus ornet:
Te pia ſuſpenſo pondere velet humus.
Et tibi, quod rarae poſſunt ſperare puellae;
Contingant vatis carmina docta tui.

XLIII.
DE AUFIDIO.

DUm caput Aufidio tractat chirurgus, & ipſum
Altius exquirit, quo videat cerebrum.
Ingemit Aufidius; quid me, chirurge, fatigas?
Quum ſubii rixam, non habui cerebrum.

XLIV.
AD ALFONSUM.

QUi prius Herculeae ſenſit Leo vulnera clavae,
Hic, Alfonſe, tuos corruet ante pedes.
Quaeque viret noſtras quercus paſſura ſecures,
Deſeret immundos fulmine tacta ſues.
Victa dabit Bellona manus: Pax arva reviſet:
Claudentur dirae Marte ſedente fores.
Tunc pia Parthenope laetos tibi ducet honores.
Per fora, per vicos otia vulgus aget.

Sebethoſque pater fluviis metuendus Etruſcis,
  Aurea caeruleum tollet ad aſtra caput.

XLV.

IN LYDAM.

QUum dixi medio tibi macram algere ſub aeſtu,
  Non dixi fluvium, Lyda: quid ergo? cutem.

XLVI.

IN OLLUM.

OMnia facturum te dicis, nil facis, Olle.
  Nil mirum: levius dicere, quam facere eſt.

XLVII.

AD RUFUM.

TAmquam priſca mihi, ſaxoque inventa vetuſto,
  Diſticha, Ruſe, ſoles ſaepe referre tua.
Stultum adeo me, Ruſe, putas? ego tam mala credam
  Carmina Romano marmore poſſe legi?
Archemoro longos affingis Neſtoris annos.
  Andromaches puerum Laomedonta vocas.
Deſine mentiri Pyliam, Phrygiamque ſenectam.
  Sint vetera haec aliis, mi nova ſemper erunt.

XLVIII.

DE CYPARISSO PUERO.

FLebat adhuc moerens cervo Cypariſſus ademto,
  Quum ſua conſpexit cortice membra tegi.
Delius exclamat: Quid noſtro, ſilva, dolore
  Creſcis? Tu Daphnen, tu Cypariſſon habes,

XLIX.

DE HARMOSYNE.

HArmoſynen quiſquis ſeu vir, ſeu femina vidit,
Deperit: anne oculos Actius unus habet?

L.

DE JUCUNDO ARCHITECTO.

JUcundus geminos fecit tibi, Sequana, pontes:
Jure tuum potes hunc dicere Pontificem.

LI.

DE AENEA, ET DIDONE.

IMmemor ah miſerae cur enſem linquis Eliſae,
Nate Dea? profugas non gravat ille rates.
Anne parum fuerat cauſſam dare mortis acerbae,
Ni ferrum fugiens tu quoque triſte dares?
Tolle, precor, tumidas tecum hoc, jam tolle per undas:
Diſceſſu, ſatis eſt, ſi perit illa tuo.

LII.

IN CAECILIANUM.

SI tibi per genium fas eſt jurare Minervae,
Per Veneris flavas, Caeciliane, comas;
Nec jubar excipitur Solis, nec cornua Phoebes,
Nec Capitolini crura, caputque Patris:
Cur mihi tu ventrem, cur inteſtina Deorum,
Hiſpana tactus relligione, ſonas?
Non pudet heu caelum rebus foedare pudendis?
An credis magnos haec quoque habere Deos?

LIII.

AD MARINUM CARACCIOLUM.

O Dulce, ac lepidum, Marine, factum,
Dignum perpetuo joco, atque riſu,
Dignum verſiculis, facetiiſque ,
Necnon & ſalibus, Marine, noſtris.
Ille maximus Urbis Imperator
Caeſar Borgia, Borgia ille Caeſar,
Caeſar patris ocellus, & ſororis,
Fratrum blanditiae, quies, voluptas,
Montis pupulus ille Vaticani,
Ille inquam dominae Urbis inquinator,
Caeſar Borgia, Borgia ille Caeſar,
Moechus ille ſororis, atque adulter,
Fratrum pernicies, lues, ſepulcrum,
Montis bellua terra Vaticani;
Quingentas modo qui voravit urbes
Imbutus ſcelere, & malis rapinis,
Urbes ſub ducibus ſuis quietas,
Quaſcumque aut Latium ferax virorum,
Aut Campania pinguis, aut per alta
Diviſi juga continent Sabini;
Hiſque ingeſſit Ariminum, Piſaurum,
Urbinum, Populoniamque magnam,
Camertes pariter, Forumque Livii,
Cornelîque Forum, Faventiamque,

Digitized by Google

Et quantum Aemiliae eſt, Etruriaeque,
Quantum circuitu hinc & inde longo
Neptuni lavat aeſtuantis unda.
At nunc quis neget eſse opus Deorum?
Dum vecors animi impotente morbo,
Quaerit plura, nec eſt potis miſellus
Explere ingluviem periculoſam;
Ecce ecce evomit; o Jovem facetum,
O pulchram Nemeſim, o venuſta fata.
Verum ſcilicet id, Marine, verum eſt,
Quod dici ſolet, en fides probat nunc;
Fortunam ſi avide vorare pergas,
Eamdem male concoquas, neceſſe eſt.
Ut jure evomere hunc putemus ipſum,
Qui tantum miſer hauſit oppidorum.
Aſt id omne, quod hauſit, oppidorum,
Quod quinque aſſiduis voravit annis,
Imbutus ſcelere, & malis rapinis,
Scis quot evomuit diebus? uno.
O lucem niveam, o Jovem facetum,
O pulchram Nemeſim, o venuſta fata,
O dulce, ac lepidum, Marine, factum.

LIV.

DE CAESARE BORGIA.

Aut nihil, aut Caeſar vult dici Borgia: quid ni?
Quum ſimul & Caeſar poſſit, & eſſe nihil.

LV.

Digitized by Google

L V.

AD EUMDEM.

OMnia vincebas: ſperabas omnia, Caeſar.
Omnia deficiunt: incipis eſſe nihil.

LVI.

DIES GENIALIS.

AUreli, perfunde meis unguenta capillis,
Tu ſuper & vernas ſparge, Nearche, roſas.
Sed prius aeſtivum ramis defendite ſolem;
Et viridi mollem ſternite fronde torum.
Non plumae, non picta juvant me ſtragula, nec quae
Pavonis vario ſponda colore nitet.
Larga coronata diſponite pocula menſa;
Setino & gelidas adſociate nives:
Certatimque leves potanti inducite ſomnos.
Sic juvat aetatis ducere fila meae.
An ſcimus miſeri, quid lux ventura minetur?
Vivamus: mortem fallere nemo poteſt.

LVII.

AD AMICAM.

DA mihi tu, mea lux, tot baſia rapta petenti,
Quot dederat vati Lesbia blanda ſuo.
Sed quid pauca peto, petiit ſi pauca Catullus
Baſia? pauca quidem, ſi numerentur, erunt.
Da mihi, quot caelum ſtellas, quot litus arenas,
Silvaque quot frondes, gramina campus habet;

Aëre

Digitized by Google

Aëre quot volucres, quot ſunt & in aequore piſces;
Quot nova Cecropiae mella tuentur apes:
Haec mihi ſi dederis, ſpernam menſaſque Deorum,
Et Ganymedea pocula ſumta manu.

LVIII.

AD BASSUM DE PHYLLIDE.

QUum de cathedra, Baſſe, ſurgeret nuper
Mammoſa Phyllis; tunica mollis, ut ſaepe
His accidit, qui obeſulas habent clunes;
Intravit illuc, unde prodeunt aurae,
Quae de Sabaeis meſſibus nihil ſpirant:
Quod ut animadvertit dicaculus quidam;
Urbaniorem ut ſe faceret, ait ridens:
Heus, Phylli, quiſnam mordicus tenet veſtem?
Vorabit hanc, ni praecaves. Ad hunc Phyllis,
Immo, inquit, ut ſcias, ſibi labra abſtergit:
Accede, pupe, baſiare te nam vult.

LIX.

AD VESBIAM.

ADſpice, quam variis diſtringar, Vesbia, curis.
Uror, & heu noſtro manat ab igne liquor.
Sum Nilus, ſumque Aetna ſimul: reſtinguite flammam,
O lacrimae, lacrimas ebibe, flamma, meas.

LX.

AD AEGLEN.

SI tibi ſum Phoebus; ſi ſum tibi Jupiter, Aegle:
Cur tu non Daphne ſis mihi, non Danaë?

LXI.

AD PULICIANUM.

AIt neſcio quis Pulicianus,
Ni pulex mage ſit vocandus hic, qui
Unus grammaticus, ſed his minutis
Vel longe inferior, minutiorque eſt;
Divinum ſibi paſſerem Catulli
Haudquaquam bene paſſerem ſonare;
Nec jam id eſſe, quod autument legentes,
Sed quod verſiculis parum pudicis
Ludens innuat ipſe Martialis:
Da mi baſia, ſed Catulliana:
Quae ſi tot fuerint, quot ille dixit;
Donabo tibi paſſerem Catulli:
Ut ſit, quod puero Poëta poſſit
Poſt longas dare baſiationes,
Quod ſalvo nequeat pudore dici.
Proh, Dii, quam vafer es, Puliciane;
Solus qui bene calleas poëtas.
Nimirum, & quod ab omnibus probetur,
Mutandum quoque ſuſpicaris illud,
Quod nunc illepidumque, & inſacetum

Men-

Digitized by Google

Mendoſis Epigrammaton libellis
Inſulſe legit imperita turba:
Sic forſan tener auſus eſt Catullus
Magno mittere paſſerem Maroni:
Quum ſit ſimpliciuſque, rectiuſque,
Mitti, dicere, mentulam Maroni.
Sed quid vos, Aganippides Puellae,
Ridetis? meus hic Pulicianus
Tam bellum ſibi paſſerem Catulli
Intra viſcera habere concupiſcit.

LXII.

DE EODEM.

Vanas Gigantum iras, & impetus graves
Miratur aliquis audiens mortalium;
Auſumque Caelo vincula inferre irrita
Saevum Typhoëa, quum jugoſum Pelion
Adderet Olympo, matre nec Terra ſatum
Agnoſceret ſe ſe; impium donec Pater
Iratus ardenti igne ſubſtulit caput;
Ut par erat: nam quis petat ſanus Deos?
At nunc quis hoc, quis hoc ferat mortalium?
Iners, puſillus, unus heu pulex ciet
Turmas, cohortes, copias, manipulos
Muſcarum; & altos ſcandere adparat toros
Heroum; opacis qui ſub umbris arborum
Strati, ac perenni flore ſubfulti caput,

Ducunt quietem perpetem, aeternam, optimam;
Nec noſtra curant dicta, vel facta amplius,
Ut qui beatos incolant tuti locos;
Et nomen alta in arce ſacrarint ſuum,
Functi periclis, & malis laboribus;
Cunctaſque Fortunae improbae calcent minas,
Ne dum puſilli pulicis morſus leves.
At tu, moleſte, amare, veſane, impie
Pulex, inepti concitator agminis,
Quo proripis te? quo vocas muſcarias
Iſtas phalanges? quo volatiles globos
Impellis audax? i procul, miſer, miſer,
I, criminoſe, maximam in malam crucem.
Haud fas quietas Manium ſedes Deûm
Muſcas ſubire, pulicumque copias.
Nil hic negotii vel tibi, vel peſſimis
Tuis maniplis: quid moraris, impie?
Abi profundam in noctem, & ultimum Chaos.
Speranda certe gloria hic nulla eſt tibi.
Quos Dii probavere ſemel, hos ſemper probant.

LXIII.

ACTAEON MARMOREUS.

Viderat Idaeo nudas in vertice Divas
Phryx Paris, & dixit: Vincis utramque, Venus.
At ſi, Gargaphiis quam nos male vidimus undis,
Vidiſſet, poterat dicere: Cede, Venus.

LXIV.

LXIV.

ORPHEO RESPICIENTI.

HOc fuit, infelix, & adhuc heu reſpicis, Orpheu,
Quod te, quod miſeram perdidit Eurydicen.

LXV.

ECHO LOQUITUR.

VIdi, arſi, flevi, triſtemque (heu fata) repulſam
Spreta tuli: ſum nunc vox, ſonus, aura, nihil.

LXVI.

EADEM JOCATUR.

QUum facie caream, quaeris, cur dicar imago:
Quum tua verba ſequar; dic, ubi lingua mea eſt?

LXVII.

IN MALUM LIBRUM.

SI ſapis, hoſpes, abi; miſerum neu tange libellum.
Non hic Maeoniden, Virgiliumve leges,
Sed foedas Bavii chartas, & olentia Maevii
Carmina, Romani dedecus eloquii.
Quid dubitas ſacros incendia poſcere lucos;
Abnuerit liquidas ſi dare Phoebus aquas?

ACTII

Digitized by Google

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
EPIGRAMMATON
LIBER II.

I.

LAUDAT FEDERICUM REGEM.

QUUM vehor picta vacuus phaſelo;
Et modo ſeptos jaculis echinos,
Nunc bene haerentes ſcopulis laboro
Vellere conchas:
Tange vocales ſtudioſa chordas,
Muſa; & auratum moderare plectrum:
Pauca de multis referamus acta
Regis amati.
Qualis herboſo ſpatiata campo
Virgo, jam matris decus, & voluptas,

Ne-

Digitized by Google

Nectit e ſolis violis coronam,
Caetera linquens.
Hic ubi veras imitata turres
Tot ſimul pinnis, niveiſque tectis,
Rupe Mergillina ſedens, propinquum
Spectat in aequor,
Adſit ex imo Galatea fundo,
Nil timens ſaevos Polyphemi amores;
Nec mihi durum refluens canenti
Obſtrepat unda.
Sit licet magnus, trepidaſque turmas
Fregerit primis Federicus auſis;
Quum puer celſas penetravit Alpes,
Saxaque Rheni:
Texerit latis pelagus carinis,
Dalmatûm dites populatus urbes:
Senſerit preſſo prope fulminantem
Ore Timavus:
Cinxerit ſacra meritum corona
Et caput; Gallos quoniam feroces
Contudit: totas revocarit Orci ex
Faucibus urbes:
Nil tamen majus, nihil egit umquam
Fortius; quam quod titubante regno,
Quum ſibi ſceptrum, & diadema poſſet
Sumere tutus;

Co-

Conjugem caram, proprioſque natos
  Liquit, & fidas lacrimas clientum,
  Fratris heu pulſam ſobolem ſecutus
    Per mare vaſtum.
Ergo nunc illi Moderator alti
  Aetheris; cui ſunt pia facta curae;
  Regium frontis decus, & negatos
    Addit honores.
O Fides, rarum, placidumque Numen;
  O mihi nullis reticenda ſaeclis;
  Te te ego aeternum prece, victimiſque
    Pronus adorem.

II.

DE ANDREA MATTHAEO AQUIVIVO.

CErnis, ut exſultet patriis Aquivivus in armis;
  Duraque ſpumanti frena relaxet equo?
Quis mites illum Permeſſi hauſiſſe liquores
  Credat, & imbelles excoluiſſe lyras?
Conſurgunt niveae fulgenti in caſſide criſtae:
  At clypeus torvo Gorgonis ore tumet.
Macte animo, rigidum Muſas qui ſtringere ferrum,
  Qui Martem doctos cogis amare choros.
Haec ducis eſt virtus; non uni inſiſtere palmae;
  Sed nomen factis quaerere, & ingeniis.

III.

IN BUBONEM.

NAm quis te, inepte Bubo, tam ſtolidus furor
Adegit importunum inire praelium,
Iſto indecenti roſtro, & alis luridis?
Quid bellicoſae volucris, inſulſe, aſperos
Laceſſis ungues? deſine, miſer, dum licet;
Ne dormientis excites ſomnum tuo
Cum maximo, ut par eſt, malo, ac clade ultima.
Sed pervenire vis in ora vulgi; & hac
Via cupis, ſceleſte, fieri notior?
Non aſſequere; nec profecto tam bono
Fruere fato. An hoc pudendo ſanguine
Se tingat Aquila, fulminum & caeli immemor?
Ponenda honeſtae mortis haec ſpes eſt tibi.

IV.

AD MATHONEM.

UT mandem victura meis tua nomina chartis;
Dicis amicitiam te, Matho, velle meam.
Et tibi ſemper in ore Duces, quos Grajus Homerus,
Quos noſter Latia vexit in aſtra tuba.
Dumque ego ſum tanti te judice; venit ab horto
Cum donis olitor biſve, ſemelve tuus,
Scilicet aeterni pretium mihi grande daturus
Nominis, & fidae pignus amicitiae.

Digitized by Google

O Matho, quam felix & amico, & vate reperto es,
Quam felix horto, muneribuſque tuis;
Si quod Diis genitis vix tot peperere labores,
Id tibi lactucae, prototomique dabunt.

V.

DE PATRIA HOMERI.

SMyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Ios, Argos, Athenae,
Cedite jam: Caelum patria Maeonidae eſt.

VI.

DE LUNA, ET PANE.

EFfudit longas Tegeaea in rupe querelas
Pan captus forma, candida Luna, tua.
Quumque levi calamos cera conjungeret, addit:
,Praedata es ſenſus tu quoque, canna, meos.

VII.

IN TUMULUM AMARANTHAE.

HIc Amarantha jacet; quae, ſi fas vera fateri,
Aut Veneri ſimilis, vel Venus ipſa fuit.

VIII.

AD FERRANDUM REGEM.

EX ferro nomen tibi ſit licet, aurea condis
Saecula; nam ſub te Principe nemo metit.

IX.

DE SUMMONTII PIETATE.

EXcitat obſtrictas tumulis Summontius Umbras;
Impleat ut ſanctae munus amicitiae.

Utque

Utque prius vivos, ſic & poſt fata ſodales
  Obſervat; triſtes & ſedet ante rogos.
Nec tantum violas cineri, ac bene olentia ponit
  Serta; ſed & lacrimis irrigat oſſa piis.
Parva loquor: cultis reparat monumenta libellis;
  Quum poſſint longam ſaxa timere diem.
At tu, vivaci quae fulcis nomina fama,
  Poſcenti gratas, Muſa, repende vices:
Ut quoniam dulces optat ſic vivere amicos;
  Vivat, & in libris ſit ſacer ille meis.

X.

DE VENERE, ET DIANA.

INcultam adſpiciens ſilvis Cytherea Dianam,
  Riſit, &, An tendes retia ſemper? ait.
Cui Dea caſta: Feris cur non ego retia tendam;
  Tendere ſi potuit Vir tuus illa tibi?

XI.

AD AEGLEN.

ABſentem quaeris, praeſentem deſpicis, Aegle.
  Non redamas; ſed me vis in amore mori.

XII.

DE VENERE, ET PRIAPO.

TRactabat clypeum Marti placitura Dione:
  Saevaque feminea ſumſerat arma manu.
Pone, Dea, exclamat petulanti voce, Priapus;
  Pone; decent iſtas haec magis arma manus.

Digitized by Google

XIII.

IN GELLIAM.

QUem tu nunc patruum, nunc patrem, Gellia, dicis;
Hic tibi nec patruus, Gellia, nec pater eſt.

XIV.

IN FLACCUM.

NOn largitur opes, & vult Epigrammata Flaccus.
Jure ſuo haec poſcit; vult ſibi verba dari.

XV.

DE PETO COMPATRE.

PEtus deliciae tuae, Dione;
Uni cui Charitum ſales beatos,
Cui fontes dederas facetiarum,
Ac riſus ſimul eleganter omnes;
Petus mortuus eſt tuus, Dione,
Petus Compater uſque ad aſtra notus.
Qui puro niveae colore mentis
Vincebat nitidiſſimos olores.
Cui de lacteolis tuis papillis
Donarunt violas Jocuſque, Amorque,
Donavit teneram Thalia myrtum.
Mox promens citharam decentiorem,
Verſus addidit eruditiores.
O ſaevae nimium, malaeque Parcae,
Veſtros non potuit tenere fuſos
Petus; qui rapidas domare tygres,

Qui duras potuit movere quercus,
Veſtras non potuit colos morari.
Sic, ſic occidis heu, miſelle Pete:
Nec te Piërides tuae, nec ipſa
Quae te per Paphon, & Gnidon virentem,
Per colles Amathuntios vocavit,
Fatis eripuere tam malignis.
At non unanimes tui ſodales,
Quos tu pectore tam pio colebas,
Quos triſtes obitu tuo relinquis,
Hoc duro tibi defuere caſu.
Quin me trans Ligerim, feroſque Celtas,
Luſtrantem Morinûm pigras paludes,
Dum quaero Oceani ultimos receſſus;
Veris nuncius obruit querelis.
Ergo quid tibi tam vagus viator,
Cui nec pulchra Neapolis, nec alti
Colles Pauſilypi, nec ipſe adeſſet
Sebethos pater, aut pater Veſevus;
Inferre exſequiarum, amice, poſſem?
Rupem, quam vagus hinc, & inde Nereus
Alterna veniens retundit unda,
Acceſſi; & procul angulo in ſupremo
Stans, ſupra pelagi alluentis aeſtus,
Manes terque quaterque convocavi.
Hic fudi lacrimas amariores:

Hic vici gemitus vel unus omnes,
Omnes & ſimul omnium querelas.
Mox quamvis cineri tuo decentem
Pontanus tumulum pararit, ac te
Cognatas veneretur inter Umbras;
Quamvis & diuturnius ſepulcrum,
Quod nec ſaecula vincere ipſa poſſint,
Divinis paret excitare chartis:
Noſtrum non tibi qualecumque munus
Inter frigora, ſolitudineſque
Ceſſavit; nec honore te ſupremo
Fraudavi miſer: hoc ſcit ipſa Tethys;
Scit late Oceani unda Gallicani.
Stant arae tibi, ſtat videnda nautis
Terreni tumuli puſilla moles;
Et buxus ſuper, & dicata quercus;
Nam myrtum regio illa non habebat.
Quae juſſit pietas ſacrare, ut eſſet
Naturae tibi terminus ſepulcrum.

XVI.

IGNES NOCTURNI ROMAE.

Adſpicis, ut picti vultus imitetur Olympi,
Certet & aſtriferos vincere Roma polos.
Scilicet hos, Auguſte, tibi largitur honores;
Ne cupias magni tecta videre Jovis.

Alta

Alta coronatae jactant incendia turres:
Et Vaticano fulmina monte tonant.
Dumque palam tantos cupit oſtentare paratus
Urbs nimium in laudes ambitioſa ſuas:
Vivant aſtra, inquit, ſummo contenta Tonante;
Pareat Auguſto dummodo Roma ſuo.

XVII.

DE TYRANNIS, ET BRUTO.

QUum tot Tarquinios paſſim conſurgere cernas;
Miraris, Brutum cur ferat Italia?

XVIII.

IN TUMULUM PUERI.

NAte, patris, matriſque amor, & ſuprema voluptas,
Accipe, quae nobis te dare par fuerat.
Buſta eheu, triſteſque notas damus; invida quando
Mors immaturo funere te rapuit.

XIX.

DE HERCULE, ET GANYMEDE.

PAlluit Alcides teneri Ganymedis amore:
Et vetus amiſſi ceſſerat ardor Hylae.
Quid linquet nobis puer hic? ait Uxor: honores
Eripuit quondam; nunc rapit ecce Virum.

XX.

IN UFENTEM CRAPULATOREM.

NOn futuit, non paedicat, non irrumat Ufens:
Iſta olim: quid nunc? aut vomit, aut comedit.

XXI.

Digitized by Google

XXI.

IN DEGENERANTEM.

NOmen avi, non facta refers: diceris ab illo
Alter, ſed juvenis tu, precor, ille ſenex.

XXII.

DE JOVE, ET CUPIDINE.

DE Veneris Nato queſta eſt Dictynna Tonanti,
Quod nimis ille Puer promtus ad arma foret.
Tum Pater accito oſtendens grave fulmen Amori,
Hoc tibi, ſaeve Puer, ſpicula franget, ait.
Cui laſcivus Amor motis haec reddidit alis:
Quid ſi iterum poſito fulmine Cycnus eris?

XXIII.

IN RICCIUM.

AEgrotat ſedis vitio, & male Riccius audit.
Quid, ſi eſſet ſurdis Riccius auriculis?

XXIV.

DE DANAE, ET JOVE.

FOrmoſam Danaën munibat ahenea turris:
Et ſatis hoc vanus credidit eſſe Pater.
Indoluit, tenerae miſeratus fata Puellae
Jupiter, & ſubito factus amator, ait:
Ergo arcere potes Natam Diviſque, viriſque:
At ſi non arces imbribus, imber ero.

Digitized by Google

XXV.

DE LUCIO GRAMMATISTA.

NOctes, & noctes iterat dum Lucius, illi
Perpetuam noctem praebuit altus Arar.

XXVI.

DE VULCANO, ET VENERE.

HOrrida Caelicolis narrabat praelia Mavors,
Saevaque terribili capta trophaea manu:
Quod Venus audiret, doluit Vulcanus. &, Heus tu,
Inquit, an exſpectas, ut mea vincla canat?

XXVII.

DE SEIPSO.

MIraris, liquidum cur non diſſolvor in amnem,
Quum numquam ſiccas cogar habere genas.
Miror ego, in tenues potius non iſſe favillas,
Aſſiduae carpant quum mea corda faces.
Scilicet ut miſero poſſim ſupereſſe dolori;
Sic lacrimis flammas temperat acer Amor.

XXVIII.

DE HERCULE, ET JOVE.

PEndebat Phrygii Tirynthius ore miniſtri;
Delicias magno dum facit ille Jovi.
Tum Pater, haud equidem favi, fortiſſime, dixit,
Formoſum rapuit quum tibi Naïs Hylan.

Digitized by Google

XXIX.

DE VENERE, ET PALLADE.

INduerat thoraca humeris, galeamque decoro
Aptarat capiti, Marte jubente, Venus.
Nil opus his, Sol, Diva, inquit; ſumenda fuerunt,
Quum vos ferratae circuïere plagae.

XXX.

CATONIS TUMULUS.

HIc, ubi Libertas, magni & jacet Umbra Catonis;
Quam melius poterant Caeſaris oſſa tegi!

XXXI.

DE VENETORUM SIGNIS.

ROmanas Aquilae poſtquam liquere cohortes;
Magnanimus turmas ducit in arma Leo.

XXXII.

DE ANDREA MATTHAEO AQUIVIVO, *DUCE HADRIAE.*

MOeſta Bituntinae duxerunt otia Nymphae,
Nec Faunis ſolitos exhibuere choros.
Scilicet optato quidquid ſine Principe cernunt,
Ingratum eſt, tantus Principis urget amor.
Nec ſatis eſt, poſitis arcum ſpreviſſe ſagittis, S
Queſtubus & totos continuaſſe dies.
Aſt etiam noſtris faciunt convicia terris:
Et nos Sirenas, Lotophagoſque vocant.

Digitized by Google

Vera loquor: Divae, veniam date vera loquenti:
Non amor hic certe, ſed magis invidia eſt.

XXXIII.

DE THELESINAE CRINIBUS.

DUm nectit flavos auro Theleſina capillos;
Contraxit radios Phoebus, & erubuit.
Mox haec ad Superos: En auro jungitur aurum:
Hoc eſt mortales, hoc ſuperare Deos.

XXXIV.

IN GALEATIUM CARACCIOLUM.

HIppolyten, Leden, Theleſinam diligis unus:
Dic mihi, quid tota reſtat in urbe boni?

XXXV.

IN THEATRUM CAMPANUM.

DIcite, Semidei, ſilvarum Numina, Panes,
Et ſiqua adventu es Nympha fugata meo:
Cui licuit tantas ſaxorum evertere moles,
Quas jam disjectas vix nemora alta tegunt?
Hiſne olim ſueta eſt cuneis Campana juventus
Amphitheatrales laeta videre jocos?
Nunc ubi tot plauſuſque hominum, voceſque canorae,
Tot riſus, tot jam gaudia, tot facies?
Scilicet, heu fati leges, rapit omnia tempus;
Et quae ſuſtulerat, deprimit ipſa dies.

Digitized by Google

XXXVI.

DE FONTE MERGILLINES.

ESt mihi rivo vitreus perenni
Fons, arenoſum prope litus; unde
Saepe diſcedens ſibi nauta rores
Haurit amicos.
Unicus noſtris ſcatet ille ripis,
Montis immenſo ſitiente tractu,
Vitifer qua Pauſilypus vadoſum ex-
currit in aequor.
Hunc ego vitta redimitus alba,
Flore, & aeſtivis veneror coronis;
Quum timent amnes, & hiulca ſaevum
Arva Leonem.
Antequam feſtae redeant Calendae
Fortis Auguſti, ſuperantque Patri
Quatuor luces; mihi tempus omni
Dulcius aevo.
Bis mihi ſanctum, mihi bis vocandum,
Bis celebrandum potiore cultu,
Duplici voto, geminaque ſemper
Turis acerra.
Namque ab extremo properans Eoo,
Hac die primum mihi vagienti
Phoebus illuxit, pariterque dias
Hauſimus auras,

Hac

Digitized by Google

Hac & inſigni peragenda ritu
 Sacra ſolennes veniunt ad aras;
 Nazarî unde omnes tituli, meaeque
  Nomina gentis;
Nazarî vaſtas cohibentis undas
 Aequoris, ſaevoſque domantis aeſtus,
 Quidquid & vani truculenta juſſit
  Ira Neronis.
O decus caeli, ſimul & tuorum,
 Rite quem parva veneramur aede;
 Cui frequentandas populis futuris
  Ponimus aras:
Si mihi primos generis parentes,
 Sì mihi lucem pariter dediſti:
 Huc age; & fontem tibi dedicatum
  Saepe reviſe.

XXXVII.

DIVO NAZARIO.

NAtali quod, Dive, tuo lucem editus hauſi;
 Quod tua naſcenti lux mihi prima fuit:
Actius hoc riguo parvum cum fonte ſacellum
 Dedico; tu nutu fac rata vota tuo:
Ut quae Sextiles lux venerit ante Calendas
 Quarta, ſit hic generi bis celebranda meo;
Et quod ſolennes revocat tua feſta per aras;
 Et quod natalem contigit eſſe meum.

XXXVIII.

Digitized by Google

XXXVIII.

DE LAURO, AD NERITINORUM DUCEM.

ILla Deûm laetis olim geſtata triumphis,
Claraque Phoebaeae laurus honore comae,
Jampridem male culta, novos emittere ramos,
Jampridem baccas edere deſierat.
Nunc lacrimis adjuta tuis revireſcit; & omne
Frondiferum ſpirans implet odore nemus.
Sed nec eam lacrimae tantum juvere perennes;
Quantum manſuro carmine quod colitur.
Hoc debent, Aquivive, Duces tibi, debet & ipſe
Phoebus; nam per te laurea ſilva viret.

XXXIX.

IN TUMULUM COTTAE VERONENSIS.

SPerabas tibi docta novum Verona Catullum:
Experta es duros bis viduata Deos.
Nulla animum poſthac res erigat: optima quando
Prima rapit celeri Parca inimica manu.
Quae tamen ut vidit morientis frigida Cottae
Ora; ſuum faſſa eſt crimen, & erubuit.

XL.

IN PICENTEM MEDICUM.

QUod noctu latras, quod ſellas olfacis unus;
Da veniam, Picens, hoc canis eſt vitium.
Sed quia tu Cynicus vis dici, & Clinicus idem;
Eſſe idem poteris Merdicus, & Medicus.

Digitized by Google

XLI.

DE FERDINANDO JUNIORE.

SI merita audieris Ferrandi; Neſtora credas:
Si numeres annos; dixeris Antilochum.

XLII.

IN QUEMDAM.

NE valeam, Superi, bene ſi facere hic pote, quem ſors
Exſilio, & vinclis vexit ad imperium.
Et peream, ni cuncta evertere jam volet hic, qui
Nil meminit praeter vincula, & exſilium.

XLIII.

TUMULUS, IN QUO PLORATUR *FILIUS UNICUS.*

CUr heu Laetitiam falſo dixere parentes,
Triſtitiam qui me dicere debuerant?
Natus erat miſerae lux unica matris, ocellus
Unicus; hunc Lacheſis noxia ſubripuit.
I nunc, vel Nioben confer mihi; cujus habet ſors
Hoc melius, fieri ſaxea quod potuit.

XLIV.

IN PICTURAM.

ANna Parens, cui caeleſtem ſperare Nepotem
Contigit, intactae Virginis, Anna, Parens:
Ut tandem te te meliori in ſede locares,
Credibile eſt artes edidiciſſe novas.

Digitized by Google

Scilicet obſcoenae ſemper convicia turbae,
Et ſcelera antiqui perpetiar domini?
Vix haec; & medicas invadis protinus artes;
Nec mora, jam caecis lumina reſtituis.
Accurrunt aegri; complentur compita rhedis;
Occupat anguſtas ſedula turba vias.
Ecce in quo picta es, paries exſcinditur; & te
Accipit hoſpitio Nata benigna pio.
Nimirum ſapis, Anna; hoc contulit ipſa ſenectus:
Haud aliter poteras hac caruiſſe domo.

XLV.

DE JUNONE, ET GANYMEDE.

JUſſerat Iliacum menſis adſtare miniſtrum
Jupiter: at Conjux, Quis mihi miſcet, ait?
Ille verecundis libat cryſtalla labellis:
Cui Dea: Amatori da, puer, iſta tuo.

XLVI.

IN CATONIS LAUDEM.

QUae tegit exſtinctum cum Libertate Catonem,
Inſultat tumulis, Caeſar, arena tuis.

XLVII.

DE HOMERO IN LATINUM VERSO.

QUid ſeptem de Vate ſacro contenditis Urbes?
Ecce poteſt civem dicere Roma ſuum.
At vos aut noſtrum, ſi fas, auferte Maronem;
Aut alium vobis quaerite Maeoniden.

XLVIII.

IN TUMULUM ASSANII.

TU, qui disjectos artus, inhumataque furtim
Aſſanii occulto membra refers tumulo;
Macte animi pietate, tamen nihil irrita buſti
Gloria tam claros afferet ad cineres:
Quandoquidem voluit potius ſic ſparſa jacere,
Quam cadere ad triſtes nobilis Umbra rogos.
Nunc late exigui fines egreſſa ſepulcri,
Eoum fama verberat Oceanum.
Contemſit dulcemque animam, floremque juventae;
Sanguine ut agnato dedecus elueret.
Quumque hauſit ſaevi ſtricto latus enſe Tyranni;
Laudem obitu ſtatuit quaerere, non tumulum.
Quodque magis mirere; hilaris, ridenſque cruentos
Carnificis cultros cernere ſuſtinuit.
Diſſimulet patriam; taceat nomenque, genuſque:
Qui facit hoc, dicit ſe Lacedaemonium.

XLIX.

IN TUMULUM CAUDOLAE.

HEu quae te rigidi rapuit vis effera fati;
Quis matri miſerae tot peperit lacrimas,
Flos veterum, Caudola, virûm? tibi moeſta ſepulcrum
Illa dedit, triſtes Actius hos titulos;
Hos titulos; qui te nigras deſcendere ad umbras,
Obduci Stygia non patiantur aqua.

Digitized by Google

Tempora miretur quivis ſua: talis Achilles,
  Taliſ, quum caderet, Martius Hector erat.
I, precor, i nullos non durature per annos,
  Neſtoreos qui jam vivere dignus eras.

L.

DE JOVE, ET AMORE.

JUpiter infractos jactat dum ſaepe Gigantes;
  Et ſibi ſervati dat decus omne poli:
Sic eſt, inquit Amor; namque hoc mugire ſolebas
  Tunc quoque, quum torva fronte juvencus eras.

LI.

HYMNUS AD D. NAZARIUM.

NAzari, heu quis me tibi ad hanc ſupremi
  Litoris ripam, quis ad hos putaſſet
  Tethyos fluctus, quis ad has daturum
    Tura paludes?
Poſt tot emenſos pelago labores,
  Tot pererratos populos, ſub ipſo
  Fine terrarum datur ecce amicum
    Cernere Numen.
Ergo in extremis, Pater alme, terris
  Barbarae norunt tua ſacra gentes,
  Qua latus dextrum Liger aeſtuoſis
    Objicit undis.
Jamque & Aulercos genus acre, & ipſos
  Cernis ad te Lexovios citato

Eſſe-

Digitized by Google

Eſſedo, & picta volitare flavos
Puppe Britannos.
O mihi ſemper geniale caeli
Sidus, o famae decus omne noſtrae,
Auctor o idem mihi gentis, & ſpi-
rabilis aurae.
Se tibi debet proavorum origo, &
Sanguinis ſi ſunt decora ulla noſtri:
Debet & praeſens genus, & futurum,
Debet & haec lux
Sacra; quae magnum mihi prima Solem
Obtulit naſcenti, & inane aperti
Aëris, pulchroſque micantis aethrae
Tot ſimul ignes.
Hinc tuis per me dare grata templis
Munera, hinc natalicias coronas
Annuis ſuevit ſociare ſertis,
Dum fuit haec ſors.
Nunc in ignotis vagor ecce campis,
Regis heu cari exſilium ſecutus;
Dum fides, & fas, & amor, piuſque
Me rapit ardor.
I, puer, buxum nemore e propinquo
Collige, & ſiquas tibi litus offert
Quercuum frondes: celebrare moeſtum
Sic juvat annum.

O, ubi dulces patriae receſſus
  Abluis, Sebethe, loca illa myrto
  Conſita; o, qui Pauſilypi virentes
    Det mihi citros,
Qua tuum lambens maris unda fontem
  Margines parvi minuit ſacelli,
  Noſtrum opus; quo ſe recreet quotannis
    Laeta juventus.
Quae tibi ſacris operata arenis,
  Frondibus remos, celereſque cymbas
  Ornat; & forſan mea nunc, ut olim,
    Dona requirit.
Heu, Pater, cur heu mihi ad inſtitutos
  Non licet jam jam properare curſus?
  Cur vetor templis, & adeſſe ludis
    Rite dicatis?
Sit ſatis ventos toleraſſe, & imbres,
  Ac minas fatorum, hominumque fraudes:
  Da, Pater, tecto ſalientem avito
    Cernere fumum.

LII.

DE AMORE FUGITIVO.

QUaeritat huc illuc raptum ſibi Cypria Natum:
  Ille ſed ad noſtri pectoris ima latet.
Me miſerum, quid agam? durus Puer; aſpera Mater;
  Et magnum in me jus altera, & alter habent.

Si celem; video, quantus Deus oſſa peruret:
Sin prodam; merito durior hoſtis erit.
Adde, quod haec non eſt, quae Natum ad flagra repoſcat,
Sed quae de noſtro bella cruore velit.
Ergo iſtic, fugitive, late; ſed parcius ure:
Haud alio poteris tutior eſſe loco.

LIII.

DE CAMILLA SCALAMPA MEDIOLANENSE.

FUmantem ambuſtis olim Phaëtonta quadrigis
Excepit rapidis fluctibus Eridanus.
Ecce recens, Ticine, tibi de Sole trophaeum
Erigit auratis culta Camilla comis.
Nam Deus ille tuis auſus concurrere ripis,
Majoris Numen ſenſit adeſſe Deae.
O fatum fluviorum! ergo nova fabula veſtris
Semper erunt Nymphis aut Pater, aut Phaëton.

LIV.

DE VIOLANTE GRAPPINA,

FEMINA PRAECLARISS.

DIALOGUS VENERIS, ET AMORIS.

VEN. UNde mihi has violas affers, Puer? AM. accipe, Mater;
Quando aliud calida de nive nil potui.
VEN. De nive tu calida violas? AM. perſtrinxit ocellos
Candor; & ecce, nivem quod puto, pectus erat.
VEN. Mira refers: ſed tela ubi ſunt illa aurea? AM. habebam
Quum legerem violas; nunc Violantis habet.

LV.

LV.

DE MORINNA.

SIt ſpectanda comis: ſit pulchro corpore tota;
 Sit Venus, & blandas ſpiret ab ore roſas:
Aoniaſque Deas, ipſam quoque Pallada vincat
 Ingenio; & dulci pectore mella fluant:
Dum tamen ire mihi noctes Morinna quietas,
 Et ſinat arbitrii libera jura mei.
Arſimus; & primos miſeri deflevimus ignes:
 Hoc ſatis: extremo turpe in amore mori.

LVI.

AD ANIMUM SUUM.

ARſiſti; & miſeras conſumſit flamma medullas;
 Aridaque in cineres oſſa abiere leves:
Fleviſti; roremque oculi fudere perennem;
 Sebethus lacrimis crevit & ipſe tuis:
Ardendi, flendique igitur quae tanta cupido eſt?
 O anime, exſequias diſce timere tuas;
Neve iterum tua damna, iterum tua funera quaeras:
 Sirenum ſcopulos praeteriiſſe juvet.

LVII.

DE CASSANDRA MARCHESIA.

DEſine formoſae dotes numerare puellae;
 Deſine jam exſtinctas ſollicitare faces.
Nam dum ſaepe comas, frontemque, humeroſque, manuſque
 Commemoras; proprios exſtruis ipſe rogos.

Dumque oculis Caſſandra, animo Caſſandra recurſat;
  Caſſandra heu mentis jus habet omne tuae;
Blandus Amor tacitis ſubrepſit in oſſa venenis.
  Sic ſibi vel fatum quilibet eſſe poteſt.

LVIII.

HYMNUS DIVO GAUDIOSO.

Gaudete, coetus Virginum,
  Plenas habentes lampadas.
  Sponſus ſacras ad nuptias
  Venit repente: ſurgite.
Venit ſerenus Lucifer,
  Nocturna pellens ſidera:
  Optata lux ſolennibus
  Adeſt dicata gaudiis;
Lux clara, qua fugans nigram
  Mundi Sator caliginem,
  Veſtri latere gloriam
  Patris diu non paſſus eſt;
Qua Gaudioſi ſegmina,
  Tot inreperta ſaeculis
  Suis videnda civibus,
  Dives retexit urnula.
O ter beate & amplius,
  Lapis puſille, qui tuo
  Tanti verendum Praeſulis
  Sinu recondis pulverem.

Prae-

Digitized by Google

Praeſul ſed o beatior,
  Clarae decus Neapolis,
  Tuae benignus patriae
  Fer, Gaudioſe, gaudia.
Adſit fides, & veritas;
  Adſit probata caſtitas:
  Morbos, famem, pericula
  Tuis repelle moenibus.
Ergo tibi ſit gloria,
  Inſeparata Trinitas,
  Verbum, Paterque, & Spiritus,
  Qui condidiſtis omnia.

LIX.

DE EODEM AD VESPERAS.

AUdiat ſurgens pariter, cadenſque
  Sol tuas laudes, meritoſque honores,
  Urbis o noſtrae columen, tuaeque
    Gloria gentis.
Audiat caelum, mare, terra, & aër,
  Annuos ritus tibi dum novamus,
  Dum damus flammis adolenda ſacris
    Tura per aras.
Huc ades feſta redimite fronde,
  Caelitum plauſus, choreaſque linquens;
  Et tuam ſedem, tua, Gaudioſe,
    Oſsa reviſe;

Oſsa,

Digitized by Google

Oſſa, quae longa tumuli ſub umbra
  Abdita, ignaras latuere gentes;
  Nocte mox pulſa redeunt apertas
    Lucis in auras.
Hic dies nobis celeber, precamur,
  Laetior ſemper redeat, nec ullos
  Hoſtium motus ferat, aut maligni
    Sideris aeſtus.
Da tuis longam, venerande, pacem
  Civibus, da perpetuos honores,
  Da bonam mentem, ſuperique plenos
    Luminis hauſtus.
Juſta poſcentes animos benignus
  Adjuva; injuſtos moderare ſenſus.
  Sentiant per te patuiſſe caſtis
    Aethera votis.
Laus tibi, Caeli Pater, atque Princeps,
  Omnium Rector ſimul & Creator;
  Quem fides veri ſtudioſa Trinum
    Credit, & Unum.

LX.

AD DIVUM NAZARIUM.

DIve, cui vaſti metuenda ponti
  Vis, & iratae famulantur undae;
  Quem per & ſpumas gradientem, & aeſtus
    Nauta vocavit,

Digitized by Google

Ah miſer poenas pelago daturus,
  Quum niger circumſtreperet procellis
  Auſter, & turbata minax feriret
    Sidera fluctus:
Te, mihi ſanctum, patriumque Numen,
  Te canam, gentis columen Latinae,
  Auream prolem patris Africani,
    Perpetuaeque
Matris heu vulnus grave, dum relictis
  Tybridis ripis, Italoque caelo,
  Sponte trans Rhoetos iter, & nivoſas
    Arripis Alpes;
Lacte depulſus, velut ille, primi
  Quem rapit curſus generoſus ardor,
  Pullus, & matrem fugit, & rapaces
    Tranſilit amnes.
Mox & ad Rhenum, horribileſque tendis
  Treverûm gentes animoſus hoſpes,
  Morte feſtinans capere invidendae
    Praemia palmae.
Hic, ubi e carae gremio parentis,
  Jam necis magnae comitem futurum,
  Excipis Celſum, Pater, & ſalubri
    Perluis unda.
Perluis totas, mora nulla, & urbes:
  Undique exhauſtis properatur agris:

Bar-

Barbaros gaudent Druydae ſacrorum
Ponere ritus.
Nazarî nomen, meritique famam
Audiit, ſiquem Liger in remotis
Occulit ripis, refugove inundat
Sequana curſu.
Te neque injuſti rabies Neronis,
Impios jam jam minitantis ignes,
Non per exſertos Anolinus urgens
Terruit enſes.
Jam voluptatum, gelidaeque victor
Mortis, & lapſi reparator orbis
Diceris, mileſque peraeque Iberis
Notus, & Indis.
Ergo ſperatum, Genitor, triumphum,
Et parum factis meruiſſe Caelum eſt:
Aureum vultu jubar, & coruſcos
Fundis honores.
Salve io, magni nova lux Olympi,
Cui per extentas operoſa terras
Templa tot ſurgunt, calidiſque fumant
Ignibus arae.
Nos tibi hac grata ſcopulorum in umbra
Rite parvis aediculam columnis
Ponimus: nos perpetuo ſacramus
Munere fontem.

Digitized by Google

Accipe aeſtivam, nova ſerta, citrum, &
Virgines lauros, gracileſque myrtos,
Quoſque Mergillina tulit propinquo
Litore odores.
O mihi longos liceat per annos
Hic ſacra, & feſtos renovare ludos,
Et tuum caſtis ſine fraude votis
Poſcere Numen.

LXI.

DE FERDINANDO HAVALO, *PISCARIAE PRINCIPE.*

ADmoveant iterum Caelo ſi caſtra Gigantes
Hoc duce, quo Ligurum gloria fracta jacet:
Cum Marte Enceladus, cum Phoebo ſigna Typhoëus
Conferet, ipſe Havalus cum Jove bella geret.

LXII.

IN NOLAM URBEM.

INſenſum Muſis nomen, male grata petenti
Virgilio optatam Nola negavit aquam.
Noluit haec eadem Joviano ruſtica vati
Hoſpitium parvae contribuiſſe morae:
Idcirco nimirum hoc dicta es nomine, Nola,
Nolueris magnis quod placuiſſe viris.
At tibi pro ſcelere hoc coenoſos fuſa per agros
Exhauſit populos Styx violenta tuos.

Jamque quid, o nullis abolenda infamia ſaeclis,
Imprecer? & caelum deſit, & unda tibi.

LXIII.

IN LYGDAMUM.

QUaeris, Lygdame, muſca cur voceris?
Nam muſca es, mihi crede, tam moleſta,
Quam nec ſunt culices, graveſque fuci,
Quam nec vermiculique, cimiceſque.
Unum te tamen arceat neceſſe eſt,
Turdelae auxilium cacantis, ut te
Non muſcaria, milviique caudae,
Non alae accipitrum potentiorum
Avertant, abigantque ſaevientem.

Digitized by Google

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
EPIGRAMMATON
LIBER III.

I.

MARIAE GARLONIAE GRAPPINAE.

PROPAGO formoſae arboris
Formoſa Virgo, quae vagos
Inter orta Cupidines,
Veris lilia vincis,
Roſaſque molles, & croci
Pulchre rubentis igneum
Florem, & uvidulas comas
Halantis hyacinthi:
Rediſti avitos ad lares,
Felicem ocellulis tuis

Red-

Digitized by Google

Redditura Neapolim,
  Caro adnixa marito:
Rediſti ad optatos choros
  Aequalium, & probos ſinus
  Matris, ac bene cognitum
  Fratris dulcis amorem.
Quis o, quis hunc albo mihi
  Signet diem lapillulo?
  Quis Sabaea calentibus
  Addat munera flammis?
Vocanda Muſarum cohors.
  Huc huc, benigna; & abditam
  Barbiton cape, myrteis
  Frontem vincta coronis,
Thalia: quid dignum tuo
  Promis favore? quid bonae
  Voce, vel fidibus ſtudent
  Reſpondere Sorores?
Sed eſſe quid laetum, Deae,
  Hic abſque amoribus poteſt?
  Non movet Chione ſuis,
  Non me Lyda papillis.
Procul faceſſant hinc malae,
  Saecli pudor, libidines.
  Mi ſat eſt, minuat graves
  Si Garlonia curas.

Digitized by Google

Juventa, cur me tam cito
  Ludendo inepta deſeris?
  Haec erat facies novis
  Non fraudanda libellis.

II.

AD CASSANDRAM.

QUarta Charis, decima es mihi Piëris, altera Cypris,
  Caſſandra una choris addita Diva tribus.

III.

SE FIDEM SERVATURUM.

SI poſt fata novos animas errare per artus,
  Vera docent Samii dogmata nota Senis;
Nec pote mens eadem mutari, ſeu ferus altis
  Erret aper ſilvis, ſeu vaga cantet avis:
Ipſe ego, mens quoniam eſt uni ſervire puellae,
  Exſurgam moeſtis turtur ab exſequiis.

IV.

AD FEDERICUM.

LItibus abſtinui ſemper; mihi teſtis Apollo eſt,
  Et Muſae, & ſtudiis otia grata meis.
Nunc me neſcio quis per triſtia jurgia verſat
  Scotius, & rauci cogit ad arma fori.
Es fateor magnus pulſis, Rex inclyte, Gallis.
  Pelle etiam Scotos, & mihi major eris.

V.

V.

AD EUNUM.

QUidquid erat tripodum Cumis, Delphiſque, petiſti;
  Diſcere fortunam dum cupis, Eune, tuam.
At Deus: Exſtabis ſupra regeſque, duceſque:
  Veridico tandem rettulit ore tibi.
Tu tamen hinc vanos ſumſiſti, Graecule, faſtus:
  Jam magni dominus, jam pater, orbis eras.
Ecce crucem aſcendis. non te Deus, Eune, fefellit:
  Omnia ſunt crepidis inferiora tuis.

VI.

AD PORCIAM BRANCIAM, *ET ISABELLAM SOROREM.*

POrcia, & Iſabella, venuſtae pignora Matris,
  Dicite, quis veſtras non amet illecebras?
Tu quoque dic, tali quum ſis digniſſima partu,
  Quis, Leonora, tuo nolit ab igne mori?
Natarum illecebris, Matris ſimul ignibus uri
  Qui cupit; is mortis flagrat amore ſuae.
Vita, vale: in lucro eſt periiſſe: ſed hoc reliquum, Mors,
  Quod finis, eſt ipſis vix ſatis exſequiis.

Digitized by Google

VII.

In nonnullis Editionibus hoc Epigramma occurrit, quod fortaſſe ab ACTIO rejectum, extra caeterorum numerum vagari coepit.

QUUM A PATRIA DISCEDERET.

Parthenope mihi culta, vale, blandiſſima Siren:
Atque horti valeant, Heſperideſque tuae.
Mergillina, vale, noſtri memor: & mea flentis
Serta cape, heu Domini munera avara tui.
Maternae ſalvete Umbrae: ſalvete, paternae:
Accipite & veſtris turea dona focis.
Neve nega optatos, Virgo Sebethias, amnes:
Abſentique tuas det mihi ſomnus aquas.
Det feſſo aeſtivas umbras ſopor: & levis aura,
Fluminaque ipſa ſuo lene ſonent ſtrepitu.
Exſilium nam ſponte ſequor. Fors ipſa favebit:
Fortibus haec ſolita eſt ſaepe & adeſſe viris.
Et mihi ſunt comites Muſae: ſunt Numina vatum:
Et mens laeta ſuis gaudet ab auſpiciis.
Blanditurque animi conſtans ſententia: quamvis
Exſilii meritum ſit ſatis ipſa fides.

F I N I S.

FRAGMENTUM

EJUSDEM AUCTORIS.

OPTATOS jam, Euploea, mihi circumſpice portus,
Quo liceat trepidas piſcanti includere praedas,
Et Zephyris relevare graves ſpirantibus aeſtus;
Si qua movet cupidam velocis gratia cymbae.
Tuque ades, o noſtri merces non parva laboris,
Quem Phoebus mihi, quem doctae, mea turba, puellae
Conciliant; dumque ipſe ratem de litore pello,
Da vela inſinuans, pelagoque excurre patenti,
Pars animae, Puderice, meae. te nam ſua Nereus
Per vada, te medio Doris vocat aemula fluctu,
Dum late horriſonum campus ſtrepit omnis aquarum.
Lucrinae ad Veneris templum convenerat omnis
Aenariae, Prochytaeque manus: Zephyraeus opaca
Scilicet Aenaria, Prochyta venit Euthycus alta,
Inſignes ambo calamis, & verſibus ambo,
Aptus uterque fretis, piſcatibus aptus uterque;
Ille hamos verſare, hic retia ſolvere in aequor.
Tum prior haec Zephyraeus: Adeſte o litore ab omni,
Piſcatorum artes; liquidas exquirite ſedes;
Vertite Tritonum latebras; penetrate receſſus
Nereïdum: numquam noſtros ſedabitis ignes:
Numquam me Pholoë, numquam me Chloris amabit.

Ede tuos mecum tandem, cava buccina, cantus.
Teſtis Cymothoë, teſtis mihi candida Clotho,
Optavi quoties mediis in fluctibus aegram
Projicere hanc animam; quoties ego gurgite in alto
Occurri monſtris immanibus, horrida caete
Ut ſaltem miſeros lacerarent dentibus artus.
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.
Omnia tentavi, terras, mare, nubila, caelum,
Ventorumque domos, & tempora quattuor anni:
Omnia ſed nocuere ſimul. vos ite, puellae,
Ite, Deae pelagi, furiis arceſſite noſtris
Nunc alios ſuccos, aliaſque Melampodis herbas.
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.
Non magicos verſus, ignotaque nomina rerum,
Diſſimileſque Deos, Erebumque, Chaoſque refugi.
Ipſos quinetiam filo convolvere rhombos
Edidici, parteſque meas de litore echinos,
De ſcopulis muſcum, de fluctibus hauſimus undam.
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.

Actii Synceri Sannazarii Carminum Finis.

Digitized by Google

ILLUSTRIUM POETARUM
CARMINA
AD SANNAZARIUM,
ET DE SANNAZARIO.

CHARITEI.

Hos libros Juvenalis, atque Perſii
SYNCERUS Chariteïo Sodali
Miſit ACTIUS, optimus Poëta.
Ille maximus omnium Poëta,
Quos arguta Neapolis creavit:
Quem SANNAZARIUM autumat vetuſtas:
Mi dono dedit aureos libellos,
Ornatos minioque purpuraque.
Quare vos agite, o bonae Camoenae,
Meo nomine gratias Amico;
Virgo cui faveat Parens Tonantis:
Titoni ut ſuperet perennis aevum,
Suis perpetuo & bonis fruatur.

JOANNIS PIERII VALERIANI.

O Fauſtos hodie meos ocellos,
Queis tantum licuit videre pulchri!
Ut nunc ſubſiliuntque geſtiuntque!
Ut cordi, utque animo, intimae ut medullae
Spargunt illecebras petulciores!
Queis demum licuit videre amatam
Illam illam faciem optimi Poëtae
ACTII, qui Italicum melos polivit,
ACTII, qui columen chelys Latinae;
Qui ſummum decus Attici eſt leporis.
O fauſtos hodie meos ocellos!

Ex Elegia in Lycinnam.

ACTI, plectra moves cui lenia pulcher Apollo;
Gratia cui dulci ſemper in ore ſedet:
Te viridis Sebethus habet, te florea Tempe,
Cantantem faciles inter Hamadryadas.
Nunc molles Elegos, nunc culta Epigrammata pangis;
Nunc etiam magno digna Marone ſonas.
Nec pudet Arcadia carmen duxiſſe cicuta;
Quaerere nec denſas Phyllida per ſalices:
Nec manibus tepidi tractare coagula lactis,
Nec calathos lentis texere viminibus.
Et tua litoreae reſpondent carmina Nymphae,
Saltat & ad numeros Naïca turba tuos.
Quidquid agis (nam te numquam ceſſare putandum eſt,
Tradere nec molli pectora deſidiae)
Nemo eſt, crede mihi, te fortunatior uno,
Nec cui tot dederint Numina delicias. &c.

EJUSDEM.

HAs naſſas, haec lina tibi, SYNCERE, ſepulto
Piſcator tenui dedicat arte Mycon.
Hos calamos, myrtumque tibi, viridemque coronam
Arcadia paſtor ponit ab arte Lycon.
Has lacrimas, vulſamque a vertice Mergillina
Caeſariem, & violas ſpargit, & ammineum.
Parthenope patria ipſa tibi de marmore buſtum
Condit, & extentis funera temporibus.
Quid moror? aeterni te ſuſpicit Umbra Maronis,
Et ſibi vicinum donat habere locum.

PETRI BEMBI.

DA ſacro cineri flores: hic ille Maroni
SYNCERUS Muſa proximus, ut tumulo.

AN-

ANTONII TIBALDEI.

Virginis intactae Partum, Partumque videbis,
ACTIA quem docto pectore Muſa dedit.
Admirandi ambo: humanae fuit ille ſaluti
Utilis, humanis hic fuit ingeniis.

M. ANTONII FLAMINII.

Quantum Virgilio debebit ſilva Maroni,
Et paſtor, donec Muſa Maronis erit:
Tantum pene tibi debent piſcator, & acta,
ACTI, divino proxime Virgilio.

PETRI GRAVINAE.

Qui divina legis SYNCERI carmina Vatis,
Magnaque Virginei ſacra Puerperii:
Non haec humano credas procedere ſenſu;
Auctori mentem movit, & ora DEUS.
Hunc ſibi delegit, quo non Caeleſtia quiſquam
Grandius, aut pleno cultius ore ſonet.

JO. MATTHAEI TOSCANI.

Plurima molitus praeclara, per omnia ſummum,
Quod dare vel poterant ſingula, nomen habet.
Martis opus, dignum teſtatur ſanguine equeſtri:
Exſilio in Regem eſt certa probata fides.
Sic illum piſcator amat, ſic acta remugit,
Ut pecoris cuſtos, ſilvaque Virgilium.
Jam ſacra quid vatum pepererunt pectora CHRISTO,
Virgineis quod ſe Partubus aequiparet?
Sed nova Maenalias quod ducis ad antra Camoenas,
Et calami Tuſcos edidicere modos,
Hoc proprium, SYNCERE, tuum eſt: hoc Itala tellus
Ante Siracoſii carmina Vatis amat.
Tu belli, tu pacis honos: tibi denique lingua
Et renovata vetus debet, & aucta recens.

GEOR-

GEORGII FABRICII.

Ex Itinere Neapolitano ad Caſparem Naevium.

-- — -- — -- deinde cavatum
Pauſilypi in tenebris, & iniquo lumine montem
Egreſſi, albentis templa ardua Mergillinae
Ad mare conſpicimus, Cycno fundata ſonoro:
Cujus vox ultra Gangen audita, Tagumque,
Dulcibus implevit vaſtum concentibus orbem.
Nec poterant magnis alia oſſibus oſſa Maronis
Conjungi melius, quam quae ſunt juncta. &c.

IN-

Digitized by Google

INDEX RERUM
MEMORABILIUM,
QUAE IN
SANNAZARII POEMATIS
CONTINENTUR.

A

Actaeon marmoreus. pag. 196
Aegidius Viterbienſis. 120
Aelius, *poëta*. 124
Albinus, *poëta*. 123
Alfonſi I. Aragonei, *Regis Neapolitani*, *geſta*. 127. 128
Alfonſus II. Aragoneus, *Ferdinandi filius*, *Dux Calabriae*, *laudatus*. 128. 129. 183. 187. *Siciliae Rex*. 126. *Rex Neapolitanus*, *Turcas Hydruntina regione expulit*. 164. 173
Altilius Gabriel, *nobilis poëta*. 123. 132. *ejus natalis*. 172
Amaranthae tumulus. 202
Angelorum exercitus deſcriptio. 50
Angelus affatur Mariam Virginem. 7
D. Annae pictura. 215
Apoſtolorum electio. 58
Aquivivus Andreas Matthaeus, *Dux Hadriae*, *miles & poëta*; *laudatus*. 123. 132. 149. 200. 210
Aquivivus Beliſarius, *Neritinorum Dux*. 214
Aquivivus Julius, *Dux fortiſſimus*. 156
Arcadia Sannazarii. 159
Aſsanius tyrannicida. 217
Aſtraea alloquitur Petrum de Roccaforti, *eique ſe in tutelam tradit*. 114
Atramentum ſcriptorium. 182
Auguſtus Caeſar univerſum orbem cenſeri jubet. 27

B

Bacchus. 137
Baptiſmus CHRISTI. 53
Bethleemiticus ſpecus deſcribitur. 33

Bos & Aſellus adorant Puerum JESUM. 37

C

Cabanilius Trajanus, Trojae ac Montellae Dominus. 91. *amicus Sannazarii*. 92. *poëta*. 123. *laudatus*. 132
Caeſar Borgia, Dux Valentinus, ab Urſinis preſſus. 175. *notatus*. 190.191.192
Cajetae, Aeneae nutricis, proſopopoeja, & de Federico Rege vaticinium. 152
Calendae Januariae. 133
Calendae Maji. 169
Camilla Scalampa, Mediolanenſis. 221
Canticum D. Mariae Virginis. 24
Caracciolus Galeatius. 211
Caracciolus Marinus, poëtae amicus. 190
Carbo, poëta. 124
Carthaginis ruinae. 30
Caſſandra Marcheſia, mulier praeſtantiſſima. 86. *laudata*. 87.158.222.232
Catonis tumulus. 210.216
Catulli paſſer. 194
Catullus a Pontano emendatus. 175
Caudolae, viri fortiſſimi, tumulus. 217
D. Celſus, comes D. Nazarii. 225
Chariteus, poëta. 124. *Chariteі conjux, Niſaea*. 174
Chlamydis deſcriptio, qua DEUM *Patrem indutum fingit Poëta*. 42
Claudius Princeps. 155
Comparatio radiorum Solis per vitrum tranſeuntium, cum Virginis partu. 36
Compater Petus, ſive Petrus, poëta lepidiſſimus. 123. *ejus mors defleta*. 204
Conceptio VERBI *Divini in utero B. Virginis*. 10
Concio DEI *Patris ad Superos*. 42
Cornelia Piccolominea, Antonii Garlonii conjux. 107
Corvinus, poëta junior. 123
Cottae Joannis, poëtae Veronenſis, tumulus. 214
Craſſus Lucius, vir doctus, & antiquitatis ſtudioſus. 99. *poëta*. 132
Cumarum ruinae. 146
Cycnus cum Angelo comparatus. 6

D

Davidis Regis vaticinium de CHRISTO, *apud inferos*. 13
Deambulatio matutina, & veſpertina. 180
Deſcriptio populi Bethleem confluen-

fluentis. 33. *Tauri*, *Leonis*, *Aquilae*, *Hominis*; *quibus Scriptores geſtorum* CHRISTI *ſignificantur*. 19. 20. *virginis inſularis*, *navis adventum formidantis*. 8
Dies Genialis. 192
Domus Sannazarii. 162
Druydae, *Gallorum ſacerdotes*. 227

E

Echo. 197
Eliſabetha Mariam alloquitur. 23
Elyſius, *poëta*. 123

F

Federicus Aragoneus, *Ferdinandi filius*, *Siciliae & Neapolis Rex*, *Sannazarii patronus*. 150. 170. 173. 182. 232. *mortuus eſt in Gallia ad Ligerim*. 86. 157. *ejus geſta*, *& laudes*. 150. 198. *ejus edictum*. 174. *fuga in ulteriorem Galliam*. 79. *liberalitas*. 167
Ferdinandus Aragoneus, *Alphonſi Magni filius*, *Rex Neapolitanus*. 163
Ferdinandus junior, *Aragoneus*, *Alfonſi II. filius*, *Rex Neapolitanus*, *laudatus*. 215. *notatus*. 202. *Ferdinandi junioris venatio*. 179
Ferdinandus Aragoneus, *Federici Regis Neapolitani filius*, *Dux Calabriae*, *in Hiſpania exſul*. 83
Ferdinandus Havalus, *Piſcariae Princeps*, *vir fortiſſimus*. 228
Ferraria laudata. 154
Filii unici tumulus. . 215
Fuſcus, *Poëtae amicus*. 133

G

Galliae extremae contra Britanniam ſitae deſcriptio. 79
Garlonius Antonius, *Allifarum dominus*. 107. *laudatus*. 133
D. Gaudioſi laudes. 223. 224
Gemma Sannazarii. 177
Geſta, *& cruciatus* CHRISTI 13. *a verſu* 254. *ad* 453.
Gigantomachia. 84. 195

H

Hannibalis tumulus. 181
Harmoſyne, *puella pulcherrima*, *a Sannazario dilecta*. 189
Herpylis pharmaceutriae veneficia. 88
Homeri patria. 202

Homerus in Latinum verſus. 216

Horae, caeli janitrices. 46

Hyale, fortaſſe Joanna Aragonea, nupta Ferdinando II. Regi Neapolitano, Alphonſi fratris filio. 76

Hyblae tumulus. 187

Hydruntinam regionem Turcae occupant. 133

Hymnus Angelorum in DEUM. 51

I

D. Jacobi Piceni laudes. 112

Ignes nocturni Romae. 206

Innocentius VIII. Pont. Max. laudatus. 184

D. Joannes exſultat in utero Matris. 24

Jordanis oratio ad DEUM. 54

Jordanis urnae deſcriptio. 53

Joſephus, & Maria Virgo parent Auguſti juſſis. 31

Joſephus adorat atque affatur Puerum JESUM. 39. *Paſtores alloquitur.* 48. *ejus verba ad urbem Bethleem.* 32

Italiae laudes, & deſcriptio. 29

Jucundus architectus. 189

Judicium extremum. 65

Julius Senenſis, exſul. 108

Juno invocata, in amicae natali. 144

L

Ladislai, Regis Neapolitani, tumulus. 170

Laetitiae caeleſtis deſcriptio. 45. *Laetitia Paſtores affatur.* 46

LAMENTATIO DE MORTE CHRISTI. 62

Laurae puellae tumulus. 173

Leonora, Princeps Ferrarienſis. 154

Lucina invocata, in partu Corneliae Piccolomineae. 107

Lucius Grammatiſta. 209

Lucretia, uxor Sarri Brancatii. 110

Lucretium imitatus eſt Marullus. 132

M

Majus Junianus, nobilis ludimagiſter. 124. *Sannazarii praeceptor.* 141

Mala Punica laudata. 147

Mantua laudata. 154

MARIA Virgo Angelo reſpondet. 9. DEI *mandatis obtemperat, per Angelum ſibi allatis.* 10. *proficiſcitur ad viſendam Eliſabetham.* 23. *in patriam redit.* 26. *generis humani Servatorem parit.* 36

MA-

MARIAE jam jam pariturae ad DEUM *oratio.* 35
Maria Garlonia Grappina, puella formoſa. 230
Martialis quid ſenſerit de Catulli paſſere. 194
Marullus Spartanus, poëta nobilis. 123. 132. *Hyblae amator.* 187
Mauſolaeum in Caria. 28
Maximillae tumulus. 182
Mergilline, Poëtae villa. 4. 61. 75. 167. 199. *Mergillines fons.* 212
Metempſychoſis, Pythagorae dogma. 232
Miracula CHRISTI. 54
Montalius Ludovicus, Syracuſanus, Caroli Caeſaris ſcrinii magiſter, laudatus. 140
Morbi comitialis deſcriptio. 55
Mori candidae fabula. 134
Morinna, mulier formoſa. 222
Morinna Nympha. 135

N

D. Nazarii Martyris feſtus dies, Poëtae natalis. 131. 212
D. Nazarii geſta, & laudes. 213. 218. 225
D. Nazarii ſacellum, a Poëta exſtructum. 213. 229
Neaerae tumulus. 186
Neſis a Pauſilypo amata. 84
Niſaeae, Charitei conjugis, partus. 174
Nola urbs reprehenſa, quod hoſpitium Pontano negaverit. 228
Nymphae in Salices mutantur. 95
Nympharum Jordanidum deſcriptio. 52

O

Oraculorum defectio. 142
Orphei reſpicientis ſtatua. 197

P

Panhormitae luſus. 132
Pardus Joannes, Hiſpanus, Philoſophus nobilis. 102 *laudatus.* 124
Paſtores proficiſcuntur ad viſendum Pucrum JESUM. 47. *Joſepho reſpondent.* 48. JESUM *adorant, & ad ejus cunas cantant.* 49
Pauſilypus Neſidem amat. 84
Pauſilypus mons, vitifer. 212
Petrinum. 99. 132
Petrus de Roccaforti, maximus Regis Galliarum Cancellarius. 114
Phoenix deſcripta, & cum B. Virgine comparata. 38

Phyl-

Phyllidis mors, & ſepultura. 70

Picens medicus. 214

Picentini montes. 158

Platina Bartholomaeus, notatus. 179

Poëtarum reprehenſores confutati. 122

Poggius Florentinus, notatus. 179

Pontanus Joannes Jovianus a Nolanis excluſus. 228. *Catullum emendavit.* 175. *laudatus.* 123. 131. *Meliſaei nomine gaviſus eſt.* 85. *Pontani pietas in Petrum Compatrem.* 206. *ejus ſcripta enumerantur & laudantur.* 118

Populorum Auguſti imperio ſubjectorum enumeratio. 27. 28. 29. 30. 31

Porcia, & Iſabella Branciae, ſorores formoſae. 233

Prodigia, quae CHRISTI *mortem conſecuta ſunt.* 63

Proteus. 83. *Protei vaticinium.* 54

Pudericus Franciſcus, amicus Poëtae inter primos. 235. *laudatus.* 132

Puer Regius formoſiſſimus. 180

Pueri tumulus. 207

Pulicianus Angelus, notatus. 194. 195

R

Roris matutini deſcriptio, ejuſdemque cum divino Virginis partu comparatio. 36

S

Sangrius Joannes, Patricius Neapolitanus. 121

SANNAZARIUS *Jacobus, litium inſolens.* 232. *militavit duce Alfonſo II. Aragoneo.* 129. *ſponte in exſilium abiit, Federicum Regem ſecutus.* 234. SANNAZARII *pueritia in Picentinis exacta.* 158. *aerumnae.* 160. *itinera.* 161. *mores.* 162. *ſcripta enumerata.* 159

Sarnus fluvius. 95

Sarrus Brancatius, miles fortiſſimus, in praelio exſtinctus. 111

Scala Bartholomaeus, vir diſertus. 124

Scuccha latro. 122

Silentii nocturni deſcriptio. 34

Summontius Petrus, Hiſtoricus, laudatus. 202

Superſtitionis veteris everſio. 65

Syrinx Nympha in arundinem mutata. 93

Tem-

T

Templum Divae Mariae Virgini a Poëta dicatum. 4
Theatrum Campanum. 211
Theleſinae crines. 211
Tityri, ſeu Virgilii vaticinium ex Ecloga IV. 49

V

Vaticinia Prophetarũ de CHRISTO, *& Maria Virgine.* 25
Venetiae laudatae. 154. 183
Venetorum ſigna. 210
Veſevus, mons ignivomus. 85
Vetuſtini cujuſdam inſania in exſtruendo ſibi ſepulcro. 184
Violantis Grappina, mulier praeclariſſima. 221
Urnae Jordanis deſcriptio. 53
Uvae hibernae dono miſſae a Sannazario Regi Federico. 173. 182
Vulturnus fluvius. 180

Z

Zacharias maritus Eliſabethae. 25
Zeno, vir doctus & elegans. 124

F I N I S.

NOI RIFORMATORI

dello Studio di Padova.

Concediamo Licenza a *Giuſeppe Comino*, Stampatore in Padova, che poſſa riſtampare il Libro intitolato: *Jacobi Sannazarii Opera Omnia Latine ſcripta*, giuſta l' Eſemplare ſtampato nell' anno 1568.

Dat. li 16. Luglio 1718.

(Franceſco Soranzo Proc. Rif.
(Giovanni Paſqualigo Rif.
(

Agoſtino Gadaldini Segr.

E R R A T A.

Pag. 18 verſ. 391 *pro* Phlegetontis *lege* Phlegethontis P. 28 v. 157 *pro* Bythinae *lege* Bithynae P. 49 v. 200 *pro* Utima *lege* Ultima P. 52 v. 288 *pro* Callirrhoë *lege* Callirhoë P. 73 v. 109 *pro* faciles, vicina Megaria, ſemper *lege* faciles vicina Megaria ſemper P. 79 v. 18 *pro* Stechadas *lege* Stoechadas P. 157 v. 172 *pro* Stechadas *lege* Stoechadas P. 210 *pro* DE VENERE, ET PALLADE. *lege* DE VENERE, ET SOLE.

P A T A V I I. CIƆ IƆ CCXVIII.
Excudebat IOSEPHUS COMINUS.

Digitized by Google

G A B R I E L I S
A L T I L I I,
S A N N A Z A R I I   S O D A L I S,
EPITHALAMIUM
In Nuptias Joannis Galeatii Sfortiae, Ducis
Mediolanenſis, & Iſabellae Aragoniae,
Alfonſi II. Regis Neapoli-
tani, filiae.

Digitized by Google

SELECTA
DOCTORUM VIRORUM
DE GABRIELE
ALTILIO,
EJUSQUE SCRIPTIS
TESTIMONIA.

Paullus Jovius in Elogiis Virorum Literis illuſtrium.

GABRIEL ALTILIUS in Lucania natus, junioris Ferdinandi Regis praeceptor, uſque adeo molliter, ac admirande in Elegis, & Heroico carmine excelluit, ſicuti ex Epithalamio Iſabellae Aragoniae perſpici poteſt, ut Pontani atque Actii teſtimonio, antiquis vatibus aequaretur. Is virtutis merito (1), Policaſtri (ea urbs olim Buxentum fuit) Antiſtes factus, a Muſis per quas profecerat, celeriter impudenterque diſceſſit, magno hercle ingrati animi piaculo, niſi ad ſpem non injuſtae veniae ob id culpa tegeretur, quod ad ſacras literas nequaquam ordinis oblitus tempeſtive confugiſſet. Mortuus eſt in ſacrata Sacerdotii Sede, ſexaginta annis major (2), tulitque Pontani pietate, ſupremi officii nobile carmen, quod pro titulo urnae marmoreae incideretur.

Sannazarius Elegia XI. Libri I. v. 17.

Cui (*Pontano*) comes intactae luſtrans ſacraria ſilvae
ALTILIUS, docto pectore carmen hiet.

A 2 *Idem*

(1) A SIXTO IV. anno MCCCCLXXI. XIV. Kal. Octobr. (2) Anno Salutis MCCCCLXXXIV. *Ughellus in Epiſcopis Policaſtrenſibus Ital. Sac. Vol. 7.*

Idem Elegia II. Libri II. v. 21.

ALTILIUSQUE novos Superis laturus honores,
  Pindarica feriat carmina docta lyra.
SFORCIADUM mox dicat, ARAGONIOSQUE Hymenaeos,
  Jure quibus cantus aequet, Homere, tuos.

Lilius Gregorius Gyraldus Dialogo I. de Poëtis ſuorum temporum pag. 21. Edit. Florent.

Ex eadem (*Pontani*) Academia fuit GABRIEL ALTILIUS, cujus licet pauca legerim, in Nuptiali tamen Carmine in Iſabellam Aragoniam Regis filiam, miram habet & ſingularem quum eruditionem tum facundiam: affectatior tamen in quibuſdam videtur. Pontificia hic dignitate apud Policaſtrenſes ornatus deceſſit.

Julius Caeſar Scaliger Poëtices Libro VI. qui & Hypercriticus.

GABRIEL ALTILIUS Epithalamium cecinit longe optimum.

Jo. Matthaeus Toſcanus Pepli Italiae Lib. III. pag. 63.

ALTILIUM Lucania genitum eadem tempeſtate Neapolis ſuſpexit, qua Pontanum, & Sannazarium pari Poëtices ſtudio florentes. Ex ejus Poëmatis Epithalamium me legiſſe memini, & pauca quaedam Epigrammata, quae ſatis eum in Poëſi excelluiſſe declarant.

GA-

GABRIELIS
ALTILII
EPITHALAMIUM

In Nuptias Joannis Galeatii Sfortiae, Ducis Mediolanenſis, & Iſabellae Aragoniae, Alfonſi II. Regis Neapolitani, filiae.

PURPUREOS jam laeta ſinus Tithonia conjux
Extulerat, roſeoque diem patefecerat ortu,
Caeruleum tremulo percurrens lumine pontum;
Qui cupido ſua vota Viro, deſponſaque dudum
Connubia, optatoſque toros, & gaudia ferret:
Quum dulces Patris amplexus, quum moenia carae
Parthenopes, notaſque excedens linqueret arces
SFORTIADAE Juveni donanda ARAGONIA Virgo.
Ipſe levi pater advolitans per caerula curru
Neptunus, late undiſonum ſubſtraverat aequor,
Inſidique minas pelagi: nec gratior undis

Tem-

Digitized by Google

Temperies, caelove quies demiſſa ſereno
Adfuit, aut alias ſpirarunt lenius aurae.
Hic ſtudiis, varioque adſenſu lecta juventus,
Fronde nova redimita comas, myrtoque virenti,
Dum fremit, & validos certatim adnixa lacertos
Remigio expediunt alacres, tranſtriſque locati
Exſultant, laetoque ſonant cava litora plauſu;
Dum patrio flet Nata ſinu; dum Neptis avito
In gremio, Fratrumque piis complexibus haeret,
Et longum inter ſe cara cervice morantur:
At gemitu ſimul urbs omnis ſimul aegra ſupremo
Digreſſu, deſiderio intabeſcit iturae;
Litoreque effuſi toto atque e moenibus altis
Proſpectant, mixtaeque viris longo ordine matres,
Et lacrimis incedentem, votiſque ſequuntur;
Feliceſque vias abeunti, auraſque precantur.
Parte alia, qua perſpicuo delabitur alveo
Irriguis Sebethus aquis, & gurgite levi
Prata ſecat, liquidiſque terit ſola roſcida lymphis,
Tercentum diverſa locis ſe turba ferebant,
Virginei coetus Nymphae, Campana propinquis
Quas tulit ora jugis, quas dulcibus educat antris;
Centum Pauſylipi, centum de vertice Gauri,
Et totidem calidis e litoribus Bajarum:
Quaeque etiam Lyrim, lentiſciferique receſſus
Linterni, Bacchaea tenent quae rura Veſevi,

Con-

Conveniunt: nec Vulturni, Sarnive puellae
Non adſunt, non aequoreae Neſidos alumnae.
Quas inter mediae magna cingente corona
Bis ſenae ſuperant forma praeſtante Sorores,
Aurea Sebethi ſoboles, quas caerula mater
Parthenope una ſciens Muſarum, & docta canendi
Parthenope primis teneras ſormavit ab annis,
Imbuerat cantuque novo numeriſque modiſque.
Pars vitta, pars caeruleis implexa hyacinthis;
Illae apio, hae narciſſo, aliae immortali amarantho.
Perpetuos namque hos ipſae ſibi ludicra flores
Semper alunt, viridem ſemper de rore nitorem.
Ergo inter ſe ſe manibus per mutua junctis,
Compoſitiſque leves quatientes motibus artus
In numerum glomerantur: ibi variante reflexu
Nunc pedibus choreas, nunc carmina plaudere cantu,
Carmina quae curvis in vallibus aſſultabant,
Incepere, omnis Hymenaeo ut ripa ſonaret.
  Magnorum taedas Superûm, nocteſque jugales,
Et caeli veneranda canunt connubia Muſae:
Nos thalamos, Isabella, tuos, tua gaudia, conjux
Sfortiade, teneroſque choris cantamus amores,
Sanctaque jura tori: Muſarum nec pudet illos,
Nec te, Naïadum, Virgo, aut te carminis, Heros,
Poeniteat noſtri. dilectae fontibus & nos
Pegaſeis: praebet Sebethus pocula nobis,

Sebe-

Digitized by Google

Sebethus liquidos fontes, & mollia Tempe.
  Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.
Tuque novas viſure faces, age, Lucifer, almum
Pande jubar, roſeumque oriens caput exſere tandem:
Exſpectate, redi, nec amantum vota moratus,
Coge tuis agedum flammis concedere noctem
Actutum, tibi ſi cupidi ſua vota Mariti
Concipiunt, tarduſque redis ſi ſemper eiſdem:
Si tacita quem mente diu optavere puellae,
Primaque jucundae voverunt tempora noctis,
Exortum timide nutanti corde paveſcunt.
  Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.
Fortunate Gener! tibi lux, tibi pulcher Eous
Deſerit Oceanum: tibi candidus explicat ignes,
Candidaque ora refert: fauſto tibi ſidere portat
Conjugium, dulceſque toros, laetoſque Hymenaeos.
Dexter enim e caelo dexter Jovis adſtitit Ales
Naſcenti, eripuitque novum ter plauſibus omen
Advolitans, dextrumque affulgens riſit Olympus.
Heſperia in magna multis e millibus uni
Virgineos junctura ſinus Aragonia Virgo
Adveniat, ſocioſque toros paret aurea Conjux.
  Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.
Fortunate Gener! magnus tibi proſocer Atlas,
Quoſque tibi a prima percenſet origine Iberus,
Adveniant Reges ſoceri Diis aequa propago:

Hos

Digitized by Google

Hos tibi per titulos atque haec per nomina felix
Adveniet, felix eadem ſub ſtragula Conjux,
Sidonio tecum excipiat quam lectus in oſtro
Languidulos tenero ſociantem pectore ſomnos:
Maternum ſeri numerent genus unde nepotes,
Seque olim magnis jactent a Regibus ortos.
 Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.
Illa tibi amplexuſque feret noctemque beatam,
Implebitque tuos nivea cervice lacertos:
Qualem nulla tulit priſcis Heroibus aetas,
Ipſa nec Eurotae viderunt flumina Nympham,
Taygeti aut juga virgineis luſtrata choreis,
Nec noſtri videre chori: quibus addita, qualis
Aurora exoriens ſtellis nitet alma fugatis
Purpureumve ſolet bruma cedente novum ver,
Candida ſe talem nobis ISABELLA ferebat.
 Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.
Illam dia Parens dum nixibus edit in auras,
Ambroſio exceptam gremio Venus aurea fovit,
Et formam, formaeque decus decori addit honorem.
Ac primas tibi, Virgo, aliis cedentibus, inquit,
Prima feres, Veneri tantum collata ſecundas.
 Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.
Admovit quoque blanda manus Saturnia Juno,
Permulcenſque artus, ſceptris haud, inquit, avitis
Sceptra minora geres; Latias Regina per urbes

Incedes, populiſque potens & divite regno.
Magna Jovis Conjux magni tibi Conjugis omen
Praecinit, haecque ſuis oppignerat oſcula dictis:
Oſculaque in teneris ſonuerunt preſſa labellis.
 Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.
Nec Pallas non laeta ſuos impertit honores
Naſcenti: primos eadem ad cunabula cantus
Concinuit, ſuaſitque leves tibi carmine ſomnos:
Atque animum tibi, Virgo, inquit, moreſque verendos
Trado Diva, mares ſenſus, & vincere ſexum
Pallas: acum doctaſque manus tibi cedet Arachne:
Cedam victa libens Dea, dixit. ibi aurea totis
Fluxerunt cunis flavae inſtrumenta Minervae
Et radius pectenque & inaurati calathiſci.
 Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.
Se Junone Samos, jactant ſe Pallade Athenae:
Te Cyprus, Cytherea, colunt juga Cynthia Phoeben:
At, Virgo, non una tuo de nomine tellus
Clareſcit; ſe noſtra tuis natalibus ornat
Parthenope, propriamque vocat Sebethos alumnam:
Claraque mox ipſis Inſubris terra feretur
Connubiis; flavuſque comas Ticinus, & ingens
Eridanus, pronoque ruens celer Abdua curſu
Attollent caput, & tanto ſe nomine caelo
Aequantes, celſis elati cornibus ibunt.
 Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.

Mater-

Maternam inviſens Delon Latonia Virgo,
Laetatur dulcique ſolo, & natalibus arvis,
Laetatur ſuperas repetens Proſerpina ſedes,
Myſtica maternae quum ſacra reviſit Eleuſis.
Tu quoque Sforziacos, Virgo, acceſſura penates,
Cognatas i laeta domos, genus inclyta Mater
Unde ferens, tanto talem te Diva Parenti
Progenuit: quod deinde tuis felicibus auctum
Connubiis, duplici confirmes addita vinclo,
Ipſa viri fratriſque tui, conjuxque ſororque.
  Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.
Tales rite toros, taleſque iniere Hymenaeos,
Saturno quos Rhea potens enixa marito,
Quum primos illi thalamos Thaumantias Iris
Inſtrueret, variis ſpectanda coloribus Iris,
Ambroſiaeque manus ſucco perfuſa nitentes,
Adſtarentque ſuis incinctae veſtibus Horae:
Quum paſſim caeli per lumina laeta frequentes
Caelicolae obſtreperent, ac toto reddita Olympo
Frater io, Conjux & io, vox una ſonaret.
  Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.
O patriae, o ſaecli decus, Heroina; jugales
Jam te ſub leges vocat & ſua jura Maritus.
At nos aequales, quibus idem ad flumina curſus
Et certamen idem florum, ſtudiumque decentes
Inſtaurare choros, noſtri jam ad munera luci

Mane revertemur; jam te ſine munera nobis
Illa quidem placitura minus. namque alta relictae
Per nemora, ut querulis vitulae mugitibus inſtant,
Et gemitu matrem implorant, quae montibus altis
Erravit, viridi aut convalle oblita reſedit
Mollia prata ſecuta, novos aut forte hymenaeos;
Cara, tui ſic nos memores abitura relinquis
Aeternum, dulciſque animis haerebis imago:
Te noſtri recinent luſus, te noſtra ſonabunt
Carmina, te thyaſi, primae tibi munera noſtra
Pendebunt ſuave halantes de more corollae:
Prima tibi unguenta, & patrios fundemus odores
Umbroſam ſub loton: opaco vertice lotos
Sebethi patris ad ripas ſpectanda virebit.
Quodque oculo properante aliquis properante carina
Praeteriens legat, hoc ſignabit litera carmen,
Grandior inciſum teneris quod praeferat arbos (
Corticibus: Cole me; Isabellae ego regia Lotos.
Haec ita nos: at tu Divis egreſſa ſecundis,
Ibis in amplexus cari exoptata Mariti,
Qui robuſta tuo circumdet brachia collo,
Virgineaque ſinum zona mox ſolvere pergat,
Foecundam exercens optata prole juventam.
Inde tuos mox jam Matri miſſura Nepotes
In gremium, formoſa decor queis Matris ab ore
Miſceat ora, maremque ferant a Patre vigorem.

Dici-

Digitized by Google

Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.
Sed te jam placidis ſpirantes flatibus aurae
Pacatumque vocat nautis properantibus aequor;
Increpat & ſumma rector de puppe morantem.
Ingredere optataſque vias pede ſuſcipe laeto:
Oſcula Germanûmque pios age deſere fletus:
Te quoque lacrimulas, Virgo, jam mittere tempus.
Abſtergent tibi ſingultus mox gaudia tantos,
Gaudia, quae lacrimis aliter teſtere profuſis.
Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae:
Jam dextro claſſem tetigit pede: jam procul alta
Conſpicitur Virgo in puppi, laetique recepta
Clamorem tollunt nautae, jam vincula ſolvunt,
Jam pontem, funemque legunt: cavaque aera coruſco
Igne tonant, crebriſque laceſſunt ictibus auras,
Ac validis diſploſa ſonoribus aëra complent,
Egreſſae bona ſigna rati, & ſolventibus omen:
Talis ad Aemonium frenato piſce Maritum
Vecta Thetis, levis aut ſedit quum Cypria concha.
Dicite Hymen Hymenaee Hymen, ter dicite, Nymphae.
Provehitur ſed jam pelago ratis, actaque remis
Litora deſeruit: dubios jam lintea viſus
Paullatim, flenteſque oculos ſublata relinquunt.
Nos quoque vox, nos ipſa animi mens deſerit omnis;
Infractique labant gelido ſub pectore ſenſus.
Quod ſupereſt votis te, Virgo, & mente ſequemur.

Ergo

Ergo ſeu patrio digreſſam litore, curvo
Excipiet Cajeta ſinu, ſeu te Anxuris arces
Circeoſque lacus juxta, & Tiberina legentem
Oſtia, nec fidum nautis mare, remige dextro
Flectentem facili adnitens tranſmiſerit aura
Puppis, & Herculeos inviſerit hoſpita portus:
Sive Argoa tuis ſpumeſcant aequora remis,
Qua patet effoſſis foecundior Ilva metallis,
Et vaſtos pelagi in fluctus Populonia mater
Proſpectat, ſummoque attollitur ardua ſaxo:
Seu tua Neleae remorentur lintea Piſae,
Roranteſque imo tollens de gurgite vultus
Labentem niveae praeter vada caerula Lunae
Adſpiciat procul, & Nymphis ſtipatus adoret
Macra ſuis adſtans ripis pater, ad ſua tandem
Litora delatam regnis Ligur ora maritis
Accipiat, prima & puppim veneretur herilem;
Dum ſacros Erycis portus, totoſque receſſus
Ipſa ſuis nantem excipiens Venus alma lacertis,
Invehat, optatiſque adſignet denique terris:
Nereïdes tibi, Nereïdes Tyrrhena propago
Numina Neſaee, Melitaeaque, Cymodoceque,
Glauceque, Spioque, Janiraque, pulchraque Doto,
Amphinomeque, Opiſque, Pheruſaque, Dexameneque,
Atque Halye, atque Thoë, & flavo crine Amathuſa,
Maternumque Thetis nunc primum oblita dolorem,

Ad-

Adſiſtant, ſternantque viam, & comitentur euntem,
Certatimque tuae praeludat turba carinae.
Jam votis nos te, Virgo, jam mente ſequemur.
Mox ubi jam pelagi tantum, & permenſa viarum,
Contigeris cupidas dilecti Conjugis ulnas,
Grataque ſollicitos tandem nox junget amantes;
Aeternos vobis Cypris Dea, Cypris amores,
Concordeſque animos, & mutua vincula nectat:
Vincula quae ſerae maneant ad fata ſenectae.
Foecundet Latona torum, Latona perenni
Prole domum, Latona genus per ſaecla propaget.
Jupiter ingentes det opes, det Jupiter annos,
Regnaque, fortunamque domus ſine fine manentem.
  Dicite Hymen, iterate Hymen Hymenaee, puellae.
Dulcis Hymen Hymenaee Hymen, ades, o Hymenaee.

F I N I S.

Digitized by Google

ILLUSTRIUM POETARUM CARMINA DE GABRIELE ALTILIO.

JACOBI SANNAZARII

De Natali ALTILII Vatis.

MUſarum lux alma, meus cui tura quotannis,
Cui rite ALTILIUS fundit in igne merum;
Accipe ſervatos hiberno frigore flores;
Quaeque madent Siculis annua liba favis.
Quandoquidem magnum Latio, rarumque dediſti
Pignus, & Aoniis non leve nomen aquis.
At tu, ſic triſtes numquam experiare tenebras;
Sic Phoebi nitido ſemper honore mices:
Fauſta, precor, longos tamen exſpectata per annos,
ALTILIOQUE tuo concolor uſque redi.

JOANNIS JOVIANI PONTANI.

COmtis ALTILIUS placet puellis,
Incomtae ALTILIO placent puellae.
Iratam quia fecerit Dionem
Cano candidior puella cycno,
Quam totis amor inſidens medullis
Fulgentis pueri uſſerat calore.
Oblatum ſibi dum ſuaviari,
Dum levi cupit hinc, & inde collo,
Utraque & ſimul implicare palma,

Hic

Hic trux ALTILIUS reflectit ora,
Et dextra cupidas manus repellit,
Ac verbis ferus, improbus minatur.
Tunc illa in miſeros abit dolores,
Et largus abit imber ex ocellis,
Torpent pectora, menſque, corculumque,
Semi & mortua lectulo recumbit,
Ultricem in puerum imprecata Divam.
Incomtae ALTILIO hinc placent puellae.

EJUSDEM.

TUMULUS

GABRIELIS ALTILII, Epiſcopi Policaſtrenſis, ac Poëtae doctiſſimi.

ET TIBI dant tumulos Muſae, meritumque ſepulcrum,
Et tibi dat titulos quae tibi culta Charis.
ALTILI o venerande, jaces hic? hac jacet urna
Pontificale decus? Pontificalis honos?
Ergo agite, o Nymphae Sebethides, ergo age, virgo
Parthenope, ad tumulum ſpargite veris opes:
Sparge tuos flores, florum foecunda Patulci:
Et tu ſparge tuas, Antiniana, roſas.
ALTILIO requiem dic, o Chari, dic age, Clio:
Luceat ALTILIO lux ſine fine meo.
Quiſquis adeſt, pia verba ſonet, madeatque ſepulcrum
De lacrimis: madeat, Pieri, rore tuo.

BASILII ZANCHII.

MINCIADE in ripa veteris prope moenia Mantus
Errat & in Tuſco concinit Umbra lacu:
Dum canit, argutos cantus imitatur oloris,
Dulcius extremum dum canit ante diem.

Scilicet ALTILII poſt funera dulcis imago
Nunc repetit patriae limina cara ſuae:
Nunc tumulum inviſit magni prope buſta Maronis
Sebethus placidis qua fluit amnis aquis.
Talis Perſephone, talis Ledaea propago,
Alternis ſuperas itque reditque vias.

HIERONYMI AMALTHEI.

P*Rotulit ALTILIUM, quae protulit ora Maronem:*
Protulit una duos, abſtulit una duos.
Felicem eventum ſortita eſt utraque tellus
Altera per cunas, altera per tumulos.

JOANNIS MATTHAEI TOSCANI.

C*Arminis arguti, dulces qui ſpiret amores,*
ALTILIO palmam detulit ipſa Venus.
Sic decuit vatem, quem culta Neapolis inter
Perpetui voluit vivere veris opes.
Unde ſuas lecto diſtinxit flore Camoenas,
Struxit & Aoniis condita mella favis:
Enthea quos Phoebi libabit turba liquores
Citria dum gignet Parthenopea roſas.

Digitized by Google

HONORATI
FASCITELLI
ISERNIENSIS
CARMINA
ELEGANTISSIMA.

Digitized by Google

Seleƈta Doƈtorum Virorum DE HONORATO FASCITELLO, ejuſque Scriptis Teſtimonia.

Petrus Viƈtorius Epiſtolarum Lib. II. Epiſtola ad FASCITELLUM.

Accepi (*a Simone Portio*) te ab Julio III. Pont. Max. Epiſcopum eſse creatum, quum paucis antea menſibus vel diebus potius te uſus eſſet, atque inſtituendo, ingenuaque omni diſciplina expoliendo Cardinali ſuo deſtinaſset: eo autem nuncio maxime laetatus ſum, & tui ipſius cauſa, quem ſemper amavi, & propter admirabiles virtutes tuas, merito ſuſpexi, & aliorum etiam, qui idem vitae iter ingreſſi, atque in doƈtrinae ſtudiis diu verſati, ſperare poſsunt, praemium aliquod aliquando fore ſuis laboribus; cui rei ſi operam darent opulenti viri, & in maximis dignitatibus conſtituti, vehementer inflammarentur animi reliquorum ad optimas artes colendas, & in antiquum gradum honoris reſtituendas, unde importunitate barbarorum, calamitateque ſuperiorum temporum indigniſſime dejeƈtae fuerant: nam, quin hoc perfici poſset, dubitare non debemus, quum hac aetate magna illis acceſſio faƈta ſit, ſponte ad hoc conſpirantibus ingenioſis viris, potius quam juſta ulla mercede tantae ſuae induſtriae invitatis. &c.

Q. Marius Corradus Libro XIII. de Lingua Latina.

Luſerunt alia doƈtiſſimi viri, Pontanus, Caſtilio, Varchius, Jo. Baptiſta Arcucius, Cotta, Naugerius, Fracaſtorius, Amaltheus, Marullus, Gambara, Fascitellus; quorum tamen ſcriptis non minus, quam Virgilii, Horatii, aliorumque veterum, poſteritas omnis adjuvabitur.

Abbas

Abbas Ferdinandus Ughellus Italiae Sacrae Tomo Nono in Epiſcopis Inſulanenſibus.

HONORATUS FASCITELLUS Iſernienſis, nobili familia natus anno 1502. patre Marco viro clar. matre Margarita Caracciola; puer anno 17. Monachus Caſinenſis Coenobii factus (1), vir evaſit in Graecis, humanis, diviniſque literis verſatiſſimus, & Poëta inſignis, cujus etiam Poëmata lepidiſſima leguntur apud Jovium in Elogiis, ſuntque impreſſa quoque in Deliciis Poëtarum Italorum. Laudatur a Bembo, Joanne Caſa, Flaminio, ab amico noſtro erudito Jo. Baptiſta Mari Canonico S. Angeli in foro Piſcium in notis ad Librum Petri Diaconi Caſinenſis de Viris Illuſtribus Caſinenſibus, quem publici juris fecit Romae anno 1655. aliiſque doctiſſimis viris; quumque ob egregias virtutes JULII III. PONTIFICIS notus, & familiaris eſſet, Inſulana inſula condecoratus eſt die 30. Januarii 1551. praeceptor datus Innocentio Montio Cardinali in Pontificis Familiam adoptato. Interfuit Concilio Tridentino. Romae obiit menſe Martio 1564. quum jam antea Epiſcopatu ſe abſolviſſet. (2) Inſigne edidit Opus de factis Alphonſi Marchionis Vaſti heroico carmine, cujus cum laude meminit Scipio Capicius (*in calce Lib. II.*) de Principiis rerum:

Tum vitae unanimem ſocium comitemque laborum
FASCITELUM, irati rapuit quem Numinis ira,
Redde meum. nil triſte illo durumque recepto.
Ipſe tuam caelo demiſſam Virginis alvo
Progeniem, canet ille duces, magnique triumphos
AVALIDAE, qui nunc vires Orientis, & acrem
Impia compreſſit reparantem praelia Gallum.

HO-

(1) Sub Vincentio Neapolitano (2) Scripſit quamplurima opera, quae temporum calamitate ad manus noſtras non devenerunt. Floruit temporibus Caroli V. & Maximiliani Imperatorum. *Placidus Diaconus Caſinenſis in Supplemento ad Librum Petri Diaconi de Viris Illuſtribus Caſinenſibus.*

HONORATI FASCITELLI

ISERNIENSIS

CARMINA.

I.

AD CARDINALEM FARNESIUM.

FARNESI, tibi non ſat eſt, ut ajunt,
In magnis voluiſſe; nam puſilli
Illud eſt hominis * Tibullianum.
Te, qui maximus es, Deûmque proles,
Decet maxima quaeque jure poſſe:
Quamvis ſors etiam Maronianum
Perrupiſſe Acheronta ſit neceſſe.
Jam ſcis quod volo: perfice ut ſatis ſit;
Hac via, aut alia, nihil laboro:

Tan-

* *Propertianum* debuit dicere, nam Propertii eſt Elegiarum lib. 2. *In magnis & voluiſſe ſat eſt.*

Digitized by Google

Tantum perfice: quod remordet, hoc eſt.
Sic tu terque quaterque Diis ſecundis
Diu terque quaterque ſis beatus.

II.

AD ANTONIUM PERENOTUM *CARDINALEM.*

QUum quiſquam maris aeſtibus
Deprehenſus, truculenti & rabie Noti,
Jactatus lacera trabe,
Certus naufragii, vota Deis facit;
Implerint ſubito leves
A puppi ſi animae lintea; & aeſtibus
Ereptus, rabie & Noti,
Terras proſpiciat, quas petit; & prope
Accedat magis ac magis
Cara ad litora, caram ad requiem, & lares,
Non jam naufragium timens;
Attollit mediis laetus in aethera
Ex undis duplices manus;
Praeſenteſque ſupinus celebrat Deos:
Quos ſperat fore perpetes,
Purgato rapidis caelo Aquilonibus,
Dum terras cupidus premat.
Sarcit carbaſa mox; & reficit ratem
Diris fluctibus erutam:
Tranquillo det hians ne pelago prius,

Quam portum ſubeat, latus;
  Et, qui nunc fuerat praeſidio Dei
Servatus, ſua inertia
  Magno cum opprobrio turpiter occidat.
Is, poſtquam incolumes tulit
  Tandem in litus amicum madidus pedes,
Pictis veſtibus, & trabe
  Votivam ſuperis pariete de ſacro
Suſpendit tabulam, memor
  Quam vim ſuſpiciat Numinis, & colat.
Ceſſet ſi auxilium Dei,
  Nil noſtrum ingenium, nil valeant manus;
Sitque incognita Caelitum
  Virtus, ſi nihil aequo ab Jove defluat.

III.

IN OBITU ARSILLI, MEDICI, *ET POETAE.*

Ergo videmus lumine hoc ſpirabili
  Caſſum jacere te quoque;
Ut plebe quivis unus e vili jacet;
  Arsille magno Apollini,
Novemque Muſis care? ſive poculis
  Praeſentibus morbi graves
Eſſent levandi; ſive dulci carmine
  Dicenda Mater aurea

Cupidinum, luſuſque furtorum leves.
  O vota noſtra inania!
Quid dura fati non poteſt neceſſitas?
  I, da lyram mihi, puer;
Manuque funde proniore Caecubum.
  Nunc ſunt Lyaei munera,
Nunc plectra cordi; nunc juvat lectiſſimo
  Cinxiſse flore tempora.
Sicci, tenebris obſiti, triſti in Styge
  Fortaſse cras ſilebimus.

IV.

AD NICOLAUM ARDINGHELLUM, *CARDINALEM.*

Est quidem hoc aliquid, fatemur omnes,
Non magnum modo in Urbe te, ſed inter
Patres poſse videre purpuratos.
Eſt quidem hoc aliquid, fatemur omnes,
Ardinghelle: fatemur, & frequentes
Hinc, atque hinc tibi gratulari avemus.
Sed quod ſit ſatis, id negamus omnes,
Quantum, quod pote plurimum negari.
At, quum Maximum in Orbe viderîmus,
Inſignem triplici aurea tiara;
Quae virtus tua, noſtraque omnium eſt ſpes;
Tum vero id poterit ſatis videri.

Digitized by Google

V.

AD F. CORNELIUM.

UNus qui reliquus mihi patronus,
CORNELI, fueras, vetuſque amicus;
Qui excelſo uſque animo eſse me jubebas
Firma in ſpe, eximiaque, maximaque
Ut jam iſtos facerem pili beatos:
Nunc diverſus abire, nunc videris
Idem non animo eſſe, non loquela.
Et, quod me cruciat magis magiſque,
Nullam ob cauſsam aliam, niſi ob facetam
Unam, ridiculamque, futilemque.
Quod FARNESIUS ad jocum libenter
Refert omnia; qui ſolet jocari
Tecum; & cui fuerit bono, rogare.
Atque hic tu mihi per jocum, atque luſum
Verbis illius (o novos lepores!)
Quid non dicere, vel tacere pergis?
Commentum placet elegans, ſaliſque
Plenum. ſed, mihi crede, vultu, ocellis,
Pallore, atque tremore, denique ipſa
Nae tu proderis oſcitatione.
Tun' me? tun' mihi? qui tibi. ſed ad rem.
Amabo, mihi deſine iſta poſthac
Plane frigida. Sin, vide, palam, clam
Profecto ad JOVIUM elegantiarum

Digitized by Google

Appellabo parentem. habet paratas
Is chartas, calamoſque, ſive Etruſcos
Malis, ſive etiam Latiniores:
Quales nunc Venetos tuos videmus:
Quibus quum Hiſtoriam politiorem
Conſcribillet ab orbe condito omnem,
Illuſtrans, celebranſque & hos, & illos:
Jure amicitiae petemus, ut te
In hos inſerat, & tuos lepores.

VI.
IN PAULLUM JOVIUM.

NAe debent Jovio viri elegantes,
Bonis artibus his, & his politi.
Nae debent Jovio elegantiarum
Parenti, artibus omnibus polito,
Quantum vix animus capeſſat ullus;
Nec vivi modo, qui vident, amantque
Urbani ſenis & ſalem, & lepores;
Sed quos lumine ademto avarus Orcus
Quis ſcit quo cohibet loco miſellos?
Nam facit Jovius ſuis tabellis,
Excultis lepido ſuo labore,
Leti ſunera non timere vivos;
Vitam vivere mortuos perennem.

Digitized by Google

VII.

AD EUMDEM.

JOvi, quem pote nil novi latere,
Reſciſtine hodie, tuum ſodalem
Qui te plus reliquis tulitque, fertque,
Et ſemper feret in ſuis ocellis,
A duro tibi Samnio rediſſe?
Neges o utinam, ſenex beate;
Sic ſit, ipſe ego nunciuſque primus,
Biſque hoc nomine carus eſſe poſſim.
Sed ſeu ſic habeat, quod ipſe malim,
Se res, ſive aliter; tuus ſodalis
A duro tibi Samnio reverſus
Te ſalvere jubet, manuſque pronus
Abſenti, ut licet, oſculatur ambas.
Hoc primum: a regione tum remota
Vectos caſeolos dat, atque pernas;
Addit praeterea lepuſculoſque
Duos, quos ab Anagniae ruinis
Venator tibi tradidit ferendos.
Tu ne deſpice qualecumque munus;
Paullo poſt aderit ſodalis ipſe
Cum rerum tibi ſacculo novarum:
Canet verſiculos ſuos jocoſos,
Tu gravem Hiſtoriam tuam repones.

VIII.

VIII.

AD JOVII

Viros Illuſtres Armis.

MAgnanimi Heroës, ſalvete, haud parva ſupremi
  Cura Jovis, docti maxima cura Jovii.
Vos tulit in Caeli ſublimes Jupiter arcem,
  Dignatus menſa concilioque Deûm:
Vos Jovius totum late volitare per Orbem,
  Romanaque jubet vivere in Hiſtoria.
Munera magna Jovis: verum, ſi dicere fas eſt,
  Non ſunt aeterni dona minora Jovii.

IX.

DE JOVIO.

POſtquam relegit omnium
  Provinciarum Jovius intimos lares,
Nec inſtituta ſubſtitit
  Via, vel alto territus montis jugo
Hinc dividentis Italos,
  Illinc Iberos bellicoſa Gallia,
Vel aeſtuoſis Hadriae
  Illinc procellis, hinc profundis fluctibus
Turbatus Inferi maris:
  Sed inter acres evagatus milites
Interque rauca cornua,
  Et fuſa victorum hinc, & hinc cadavera

Non

Digitized by Google

Non otioſa indagine
  Tot inde retulit libros Annalium:
Mox utriuſque litoris
  Ora remenſa, diligens felicibus
Piſcator inde retibus,
  Avara quidquid ante Neptuni manus
Celaverat nobis, tulit.
  Nunc inquietus patre deductus Jove,
Animuſque jam terreſtribus
  Non rebus explendus, velut celeri Noto
Elatus, ubi caeleſtibus
  Explere ſe ſe latius bonis poteſt:
En aureo promit penu,
  Quantum ſupremo Jupiter manu polo
Pulchri recondit: & quia
  Numquam moveri Caelites queunt loco,
Ut ſuſtulit fati dies,
  Veras recepit ſingulorum IMAGINES:
Quas deditas Apollini,
  Muſiſque Larium colentibus lacum,
Beata continet domus.
  Has ſi videre longa te vetat via,
Aut morbus, aut ſenium grave,
  Praeſens libellus indicabit, aureo
Quovis monili carior.
  Vos hinc remordet illa ſi cura, arduum

Ten-

Digitized by Google

Tentate Caelum, poſteri;
Quod ſumma virtus ſola dat recludier.

X.

IN CAROLI MAGNI EFFIGIEM.

Audiſtine olim magni poſt Herculis arma,
Extremam paribus Calpem qui terruit auſis,
Invictum virtute animi dextraque Rolandum?
Audiſtin' robuſta ſenis tot pignora Amonis?
Ac teneram roſeo cum primis ore Puellam,
Caſſide ſub dura ſolitam ſe credere campo,
Congreſſamque viris victricem excedere pugna?
Atque alios alioſque omnes fortiſſima bello
Pectora, bis ſenos ex ordine Palatinos?
Quos magnis longum ſpectatos Gallia rebus
Evexit Caelo, & fulgentibus intulit aſtris:
Scilicet inſignes ſpoliis Heroas opimis,
Inſignes raptis immani ex hoſte trophaeis.
Hoc Duce, quem multo trabeatum cernis in auro,
Nunc etiam adſpectu ipſo, & majeſtate verendum,
Hoc meruere olli, & tantum exhauſere laborum.
Carolus hic ille eſt, quem nec ſaecla ulla, nec aetas
Non canet eximio Regem cognomine Magnum:
Cujus ab auſpiciis tum primum Gallica ſigna
Baetis, & infractus victricia ſenſit Iberus.
Intremuere Aſiae reges, jacuitque ſubacta

Puni-

Digitized by Google

Punica terribili tellus concuſſa duello.
Cetera, ab anguſtae ſpatiis excluſa tabellae,
Te magni divina Jovii monumenta docebunt.

XI.

FARINATAE UBERTO.

Servata per te Patria quod tum maxime,
Sic quum miſera caſura fuerat maxime;
Nunc optimo tu jure, praeter ceteros,
O belli & idem pacis artibus inclyte
Uberte, Patria vivis in ſuperſtite,
Viveſque dum vivent ſacri Annales Jovii.

XII.

IN GIBERTUM, SUMMA INGENII *INDOLE PUERUM.*

Giberti ingenium bonas per artes
Excultum celebramus urbe tota,
Dignum Socratica inſtitutióne.
Hinc eſt gloria vera comparanda:
Hinc laus ipſa perennior petenda.
Hoc Gibertus amat, puer diſertus,
Contemta juvenum procacitate.

XIII.

AD DEOS.

O, Inter veterem, & novam Theatem
Qui me, Dii, ſtatuiſtis immerentem,
Quid vobis voluiſtis? an poëtam

Veſtrum perdere per jocum, atque ludum?
Nam quid feci ego, quidve ſum locutus,
Cur vos tam male me, male atque acerbe
Haberetis, ineptiuſque multo,
Quam Rheae deceat genus beatum?
Eſto enim mala noſtra vos juvabant:
Una non ſatis, & ſuper Charybdis
Erat? quorſum opus addidiſſe Scyllam?
Sed freto bona ficus in Sicano
Duci Dulichio tulit ſalutem:
Nobis in Latio ſalus Latinis
Eſt a montibus expetenda ſummis;
Ut Phoebus cithara increpans ſonora
Ter per ſomnia viſus admonere.
Quare Tibridis ad fluenta, Montes,
Qui gratiſſima regna Diis tenetis,
Caelo vertice proximi, & decorum
Incincti triplici caput tiara,
Summos vos adeo, rogoque ſupplex,
Ut monſtro me ab utroque liberetis.
In ſinu liceat latere veſtro,
Et ſacra recreare me ſub umbra
Non fici Siculae; ſed innocentis
Floridae, peramabiliſque olivae:
A cujus mihi ramulis in orbem
Plexis Palladiam petam coronam;

Et colam omnia veſtra dicta, facta.
Sic poſt ſaecula longa & uſque & uſque
Vobis non modo collium ſuperbas
Septem aſſurgere gratulemur arces;
Sed magnum Oromedonta, & ipſum Olympum.

XIV.

IN SABELLAM ROMANAM, *PUELLAM LEPIDISSIMAM.*

SABELLAE * ocelli, non ocelli, ſed vagi
  Soles duo minutuli:
Labella, non labella, ſed corallia
  Saxis tenella in candidis:
Si vos rigentum flabra ventorum horrida
  Diſſuaviari inſaniunt,
Nec eſt manu vel pallio procacium
  Arcere pervicaciam;
Nos perditos, qui carne molli, & oſſibus
  Non ſaxeis plane ſumus,
Quonam putatis eſſe poſſe corculo?
  Qua mente? nec plura attinet.

XV.

IN EAMDEM.

O Os purpureum, genaeque laeves
  SABELLAE, o tenerae manus eburnae,
Dentes candiduli, venuſti ocelli:

* *In Gagnaeji Collectione legitur* GIBERTI.

Quibus candidius, venuſtiuſque
Nec candor potis eſſe, nec venuſtas:
Qui veſtra glacie Notum rigere,
Aut veſtra Boream tepere flamma,
Stulti verſiculis canunt ineptis,
Ah quanto ſatiuſque veriuſque
Me aegrum, flante Aquilone, flante & Auſtro,
Dicerent tremere uſque & aeſtuare.

XVI.

DE LIVIAE COLUMNAE
ROMANAE OCULIS.

Ocelli nitidi meae puellae,
Puellae lepidiſſimae, & venuſtae,
Quantum non alia ulla, cui per urbes
Forma excellere contigit Latinas;
Ocelli nitidi, quid accidiſſe
Vobis (me miſerum) audio moleſti?
Vos horror malus, & malae tenebrae,
Vos furvis nigra nox obumbrat alis?
Et qui ſideribus pares eratis,
Nunc caligine hebeſcitis profunda?
O nimis male, nequiterque factum!

XVII.

XVII.

AD EOSDEM.

NAe, ſi vos, nitidi, & venuſti Ocelli,
In magnum Superi ferent Olympum,
Inter aetherias faces locandos;
(Ut percrebuit, & dolemus omnes)
Nae duri Superi, miſelli homulli.
Sed quando Superi; nec in beatos
Jus aegris, neque fas; quod unum, & ingens
Solamen reliquum; valete, Ocelli:
Ocelli nitidi meae puellae,
Avete, atque valete; deque ſummo
Poſthac vertice mi micate caeli.
In terris ego ture vos, & ara,
Et cantu citharae colam ſonorae,
Incenſus magis in dies magiſque
Sanctarum liquido igne pupularum.

XVIII.

AD EOSDEM.

POſtquam vos, nitidi, & venuſti Ocelli,
Ocelli nitidi meae puellae,
Inter ſidera Diis referre viſum eſt;
Nos veſtra ſine luce multa paſſi,
Eo nomine gratulari habemus,
Quod iidem dederunt mali levamen,
Terrarum miſeram vicem dolentes.

Ut

Ut quicumque levi ſecant faſelo
Magnae naviſragum ſalum Diones,
Illis vos Helice petita nautis,
Vos ſitis Cynoſura jam futuri.
Ergo, quod ſupereſt, miſelli amantes,
Ne fruſtra irrevocabiles fleamus;
Sit finis lacrimis, modus querelis:
Et mecum Veneris patens per aequor
Hos jam ſuſpicite, hos duces habete.

XIX.

AD PETRUM MYRTEUM.

MIſi caſeolum meo poëtae;
Ille continuo ſuae puellae
Miſit turpiculae atque ineleganti:
Tanti me meus aeſtimat poëta.
Poſt paullo ſuus it puer, reditque
Ad me verſiculis novis onuſtus,
Quaerens quod dominus comeſſe poſſit.
Mittam, Myrtee: qui negare poſſum?
Sed prius mihi dic, rogo, quid omnes
Vos ſummi, & lepidiſſimi poëtae
Muſas dicere virgines ſoletis;
In luſtris tamen improbe adlubeſcit
Enectas ſcabie, & fami perire?

Digitized by Google

XX.

IN ASPASIUM,
MALUM POETAM.

AD me tam ſtupidi, & mali poëtae
Aspasii maledicta numquid hilum
Pertinent, rogo? noti uterque noſtrûm
Bonis omnibus, & malis ad unum,
Ego, atque ille ſumus ſuis uterque.
Solum me miſeret dicacitatis,
Qua fertur ſtolidus, ruitque praeceps,
Caecus nequitia, in meos Iambos.

XXI.

IN DIEM NATALEM SUUM.

NAtalis meus eſt. Io, ſodales,
Urantur pia tura Diis amicis,
Vitae auctoribus, & Jovi ſupremo
In primis hominum, & Deûm parenti.
Poſt Jovem neque Juno, nec Minerva,
Sed Farnesius inclytus colendus,
Bona cum venia omnium Deorum:
Nam in terris prope par Jovi ſupremo.
Luce non alia, ſed ipſa eadem,
Vitae principium ut dedit mihi ille;
Hic cultum addidit, & decus: paremque
Juſſit, & ſimilem eſſe me Deorum.

XXII.

DE ANNIA VILLA.

ANNII nemoris ſacra
Citria, & liquido ſacer
Fons fluens pede per nemus,
Quodque colle habet in ſacro
Mollis acta Sacellum;
Voſque agreſtia Numina,
Dii, Deaeque genus Jovis,
Frigidum quibus eſt nemus,
Fonſque jugis, & inclyta
Ara rite dicata:
Rite ſi nemore horrido
Fonte ſepoſito procul
Imminens pelago capit
Ulla vos ſuper arduo
Ara colle dicata:
Quam relinquo dolens querens,
Quam reviſo volens lubens
Vos ego! & tenerum in ſinum,
Dia ad otia, gaudeo
Memet abdere veſtrum!
Sive ſub nemoris nigri
Delitere comis juvat,
Et fluente brevi in tuni-

ca ad

ca ad vagi Zephyri levem
Frigerarier auram:
Sive dulce loquaculi
Fontis ad gelidos ſpecus
Seſſitare, & aquam hac & hac
Somnuli illecebram manu
Uſque pellere lenta.
Tum modo ſpatiarier
Garrula cithara gravem:
Collis e ſpecula modo
Mille cernere puppium
Vela praetereuntum:
Quum calore Canis gravi
Terra & aequore perſurit,
Fervidoque Hyperione
Arctos iſta vacat gelu,
Triſtibuſque tenebris.
At dies brevioribus
Rapta quum ſpatiis ruit,
Brumaque extulit horridum
Verticem gelidae nivis
Imbriumque potentem,
Tum foco ſilüa integra
Advoluta hilarat domum:
Nos pigri utraque & utraque
Cruraque & latera indidem

Uſtulamus ad ignem.
Verna pingue mihi veru
Verſat, & pereat cavet
Ne qua ſtilla beatior:
Ac premens fovet offulis
Uncta cruſta ſuillis.
Promit hic ſibi Caecuba,
Miſcet ille Falerna, nec
Hic nec ille ſpuit, negans
Firma Maſſica lenibus
Diluenda Calenis.
Tum ſatur Genium Laris
Tum Larem Genii canit:
Stridulaque ſtrepens cicu-
ta hinc & hinc male ſobrio
Ter ſolum pede pulſat:
Uſque dum veniens genis
Conniventibus, & pede
Debili ſopor, unus ut
Quiſque eat cubitum monet
Oſcitante labello.
Qui novi tibi floſculos
Veris explicet, explicet
Is minore negotio,
Nocte quot media micant
Clara ſidera caelo.

Nec

Digitized by Google

Nec meum officium mihi
Excidit: facio Jovi
Maximo, reliquiſque Diis
Semper; ut decet, & boni
Tradidere parentes:
Sive Solis ad extimos
Cardines, citimoſve ſe
Vertat annus, amabile
Sive rideat ad pares
Mollis aetheris horas.
Illa nocte dieque me
Cura fervidior coquit
Sola; cetera liberum;
Ne ſacri ulla operatio
Negligatur aviti.
Hic diu mihi vivere, &
Hic tandem liceat mori,
Semper & lateam immemor
Omnium, bene nec mihi
Saepe cognitus ipſi.
Quod meus Fabius ſuo
Cum Polo facit optimus
Optimo, Capimontio
Rure qui ſibi candidum
Laetus exigit aevum.
Quod Caſerta facit meus,

Pontietta facit meus,
Ille moribus aureis
Clarus, hic fidibus ſacris,
Inſulaque decorus.
Quod Maphaeus ad uvidi
Rura frigida Tiburis
Nuper ambitioſius
Velle ſe quoque credulis
Jactitabat amicis.
At FARNESIUS inclytus
Vota diſſipat irrita:
Et jubet medio in foro
Scribat hiſtorias graves,
Ludicrumque poëma.
Sed FARNESIUS, omnia
Qui poteſt, mihi tum meum
Poſſet excutere ANNIUM,
Quum ſuum imperium ſibi
Poſcet Urbis & Orbis.
Sic diu hic mihi vivere,
Hic mori liceat mihi:
Et FARNESIUS, ut lubet,
Poſſit omnia, maximo
Nil AVO minor olim.
Voſque agreſtia Numina,
Dii Deaeque genus Jovis,

Eſte

Digitized by Google

Eſte vos faciles mihi:
Vos Lares, Genius foci,
Intonate ſiniſtrum.
Sic laetum vireat nemus
Semper, & vitreus fluat
Fons perenne, recentibus
Ara fumet odoribus:
Intonate ſiniſtrum.
Ipſe non Heliconio
Collis invideat jugo:
Ipſa non Aracynthios
Optet acta ſibi modos:
Intonate ſiniſtrum.
Nullus huc aditum ferat,
Nullus aut grege cum improbo
Paſtor impius, aut mala
Ales, aut quadrupes fera:
Intonate ſiniſtrum.
Nullus undiſoni aequoris
Fluctus auribus obſtrepat:
Nulla vos violentior
Tundat aura Favonio:
Intonate ſiniſtrum.

XXIII.

Digitized by Google

XXIII.

AD SCIPIONEM *CAPYCIUM.*

Quis mihi nunc ruri non ſuadeat eſſe, Capyci,
  Et vetet agreſti munera ferre Lari?
In patrios migravit agros, caeloque Caſerta
  Devocat aeternos ad ſua rura Deos:
Et facit, ut magnum Campania terra Tryphonem
  In parva jactet ſe quoque habere caſa.
O ego quid ceſſo? populique, urbeſque, valete;
  Et quaecumque levis compita vulgus amat:
Vulgus, in extremis quaeſita Themiſtita terris
  Cui placet, incertis & Calicuta viis;
Neſcio quae Calicuta novo ſub Sole repoſta,
  Aeternum Hiſpanae munus avaritiae.
Nempe parum fuerat, noſtris diteſcere regnis,
  Et verſare avida faſque nefaſque manu:
Intactos niſi claſſe nova penetraſſet ad Indos,
  Intentata rudis Tethyos ad ſpatia.
Scilicet a curvo miles digreſſus aratro,
  Praeceps trans terras, & maria alta ruit.
Jamque ſuper Solis curſuſque aeſtuſque perennes
  Audet in ignotum tendere vela ſalum.
Sic alius nobis alio micat orbe Bootes;
  Merſaque ſub Stygio gurgite terra patet.

Digitized by Google

Ille quidem victor terris advertere proram,
Et nova poſt tanto geſtit adire ſola.
Ignari rerum populi, per litora fuſi,
Mirantur liquidas currere monſtra vias.
Nunc alacres properant, trepida nunc mente reſiſtunt:
Attollunt caelo lumina cum manibus.
Dumque nova paſſim tacti dulcedine torpent,
Et multa ancipites ſpeque metuque fremunt;
Ecce tubae ſubitus magnum ferit aethera clangor;
Et crebra reſonant tympana pulſa manu.
Illi Nereïdas divina voce canentes,
Et ſanctos rentur Doridos ire choros.
Inter ſe miris obvertunt nutibus ora,
Et plauſum magnis vocibus ingeminant.
Aſt, ubi fulmineo caelum tremit omne fragore;
Et late fumo ſtat graveolente fretum;
Tum vero ingenti perculſi corda pavore,
Bacchari Eumenidas per vada ſalſa putant.
Nec flammas jam ferre novas, ictuſque minaces,
Permiſtumque gravi ſulfur odore queunt.
Pars fugit, & ſilvis ſe ſe procul abdit opacis:
Agmine pars denſo regia juſſa facit.
Regem magna virûm, proceraque colla duorum
Sublimem junctis ſuſtulerant manibus.
Hi currus illis, hae ſunt in honore quadrigae:
Non aliis priſco more vehuntur equis.

Sed quibus ille paret contra contendere telis?
Aurum habet: hoc plena porrigit uſque manu.
Quid facis ah, demens? gemmas, aurumque reconde:
Muneribus perdis teque, tuoſque tuis.
At felix quondam patriis Epicurus in hortis,
Dum ſibi & ipſe ſerit, quod ſibi & ipſe metit,
Contentus modico vitam traduxit agello:
Nec labes ſanctum polluit ulla ſenem.
Hei mihi, quid dixi? Caeleſtes, parcite faſſo:
Contemſit magnos impius ille Deos.
Securus leti, Stygiae ſecurus & undae,
Riſit tergemini ferrea vincla Canis.
Non ego, qui ſoleam ſacra menſtrua. vos mihi teſtes:
Excidit; & linguae, non mea culpa fuit.
Sanctum ego judicibus potuiſſem dicere vobis,
Flagraret tanta ni ſcelus invidia.
Infelix Epicure, nec hoc mihi nomine care,
Numina tune auſus temnere magna Deûm?
Tune auſus Grajas convellere ſacra per urbes,
Et dulci mentes faſce levare pias?
Stulte, luis poenas: quam nunc Acheronte ſub imo
Velles accenſis tura dediſse focis!
I, miſer, Eumenidum pendentes fronte colubros,
I nunc, & Manes, & Phlegethonta nega:
Perſephonem, Ditemque nega. te Tartarus horrens
Compeſcat, miris excrucietque modis.

Sed,

Digitized by Google

Sed, mea quae pietas, unum hoc ignoſcite, Divi;
  Tuncque illum ſanctum quis neget eſſe, rogem.
Quis tunc, oro, neget? primis cui ſemper ab annis,
  Ut ſine cura eſſet, maxima cura fuit.
Non vaſti tumidis pelagi ſe credidit undis;
  Flecteret ut dubiam per freta caeca ratem.
Non litui ſtrepitus arrectis auribus hauſit:
  Nec ſtupuit media vellera tincta Tyro.
Denique deſpexit curas; quaecumque ſequaces
  Protinus a triſti pectore nos abigunt.
Quin rerum cauſſas tantum libare latentes
  Conſtituit primi liminis ante fores:
Ne curis animum torqueret inanibus aegrum;
  Cerneret & medio ſomnia vana die.
Huic igitur meritam dubitem concedere laudem;
  Et titulum nudi nominis invideam?
Quin Senis exemplo jam ſtat quoque, pace Deorum,
  Hoc reliquum vitae degere, quod ſupereſt.
Urbis delicias in caelum ferte, ſodales:
  Urbs aliis placeat; ſordida rura mihi.
Hic juvet inſanos animi componere motus,
  Et legere in tuto lintea laxa ſinu:
Armaque pro templo non magnae figere villae,
  Soſpitis & cymbae texta ſoluta meae:
Tum longis dulces ſomnis adjungere ſomnos,
  Et ſaepe ipſius non meminiſſe mei.

MARCUS ANTONIUS FLAMINIUS

A D

HONORATUM FASCITELLUM.

FASCITELLE, quid otio in beato
Dictavit tibi roſcidis ſub antris
Muſa candida? nil ſoles profecto
Umquam ſcribere laurea corona
Non dignum. ipſe miſer tumultuoſa
Urbe detineor: tibi benignus
Dedit Jupiter in remoto agello
Latentem placida frui quiete,
Inter Socraticos libros, & inter
Nymphas, & Satyros, nihil profani
Curantem populi leves honores.
Verum, ſive aliquid Marone dignum
Pangis, ſive modis Horatianis
Juvat ludere, quidquid eſt, ſodali
Tuo mitte. alii ſibi atque Muſis
Scribant: tu cave carmina occulas, quae
Digna ſunt medio legi theatro.

D E E O D E M

JO. MATTHAEUS TOSCANUS

Carminum Illuſtrium Poëtarum Italorum
Tomo Primo pag. 257.

CItria mala tuae, & quot flores Parthenopes, tot
Munditiae verſus ſunt, FASITELLE, tui.

Idem Pepli Italiae Lib. III. pag. 78.

HONORATUS FASCITELLUS,

EPISCOPUS INSULENSIS.

FASCITELLE, ſatum blandae Sirenis ad urbem
Te probat ille, madent quo tua pleEtra, lepos.
Parthenope aeternos veris tua fundit honores:
Perpetuo vernat flore Camoena tibi.
Citria nativo patriae auro mala renident:
Aurea ſunt Muſae pignora cuncta tuae.
Quam tibi cum patria bene convenit! illa poëtae
Eſt patria, at patriae es ipſe poëta tuae.

FASCITELLUM protulit Neapolis, Cardinali FARNESIO ob ingenii elegantiam carum: a quo & Epiſcopatu honeſtatus eſt. Puriſſima ejus & dulciſſima poëmata, quotquot in manus noſtras venerunt, typis exaranda curavimus primo volumine Carminum Illuſtrium Poëtarum Italorum. Multo tamen majorem carminum numerum, nondum luce donatum Poëtices ſtudioſi deſiderant: quae aliquando proditura non deſperamus.

Digitized by Google

Digitized by Google

PATAVII. CIↃ IↃ CCXIX.

Excudebat IOSEPHVS COMINVS.

Digitized by Google

Catalogus Librorum, qui hactenus prodierunt Patavii ex Typographia Cominiana, ſumtibus Vulpiorum inſtituta.

Joannis Poleni, in Gymnaſio Patavino Philoſophiae Ordinariae Profeſſoris &c. De Motu Aquae Mixto Libri duo. Quibus multa nova pertinentia ad Aeſtuaria, ad Portus, atque ad Flumina continentur. 1717. cum figuris. 4.

Joannis Baptiſtae Morgagni, in Patavino Gymnaſio Primarii Anatomes Profeſſoris, Adverſaria Anatomica Altera. Obſervationes complectuntur diſtributas in L. Animadverſiones ad Librum I. Theatri Anatomici Cl. Viri Jo. Jacobi Mangeti, Sereniſs. Regis Pruſſiae Archiatri. 1717. 4. chart. major.

Ejuſdem Adverſaria Anatomica Tertia. Obſervationes complectuntur diſtributas in L. Animadverſiones ad Partem I. Libri II. Theatri Anatomici Jo. Jacobi Mangeti. 1717. 4. chart. major.

Andreae Naugerii, Patricii Veneti, Oratoris & Poëtae clariſſimi, Opera omnia, quae quidem magna adhibita diligentia colligi potuerunt; curantibus Jo. Antonio, J. U. D. & Cajetano Vulpiis Bergomenſibus fratribus, cum effigie Naugerii in aes inciſa. 1718. 4. chart. major.

Gabrielis Faerni, Cremonenſis, Fabulae Centum, ex antiquis Auctoribus delectae, carminibuſque explicatae. Acceſſerunt & alia ejuſdem Opuſcula. 1718. 4. chart. major.

La Coltivazione di Luigi Alamanni, e le Api di Giovanni Rucellai, Gentiluomini Fiorentini. La prima delle quali Opere ſi è copiata con ſomma diligenza dall' Eſemplare impreſſo in Parigi l' anno 1546. da Ruberto Stefano, Regio Stampatore; l' altra dall' antica Edizione che ſe ne fece in Venezia l' anno 1539. Colle Annotazioni di Ruberto Titi ſopra le Api, e con gli Epigrammi Toſcani dell' Alamanni. Si è aggiunta una dotta Lettera del Sig. Giovanni Checozzi Vicentino, in difeſa del Triſſino, due copioſe Tavole non più ſtampate, e varie Notizie intorno alla vita, e agli ſcritti de' due Poeti. Col ritratto in rame di Luigi Alamanni. 1718. *4. chart. major.*

Joannis Poleni de Caſtellis per quae derivantur Fluviorum Aquae habentibus latera convergentia, Liber. Quo etiam continentur nova Experimenta ad Aquas Fluentes, & ad Percuſſionis Vires pertinentia. 1718. cum figuris. 4.

Hieronymi Fracaſtorii Veronenſis Poëmata omnia, nunc multo, quam antea, emendatiora. Acceſſerunt Joannis Cottae, Jacobi Bonfadii, Adami Fumani, Nicolai Archii, Poëtarum Veronenſium, Carminum reliquiae. cum effigie Fracaſtorii in aes inciſa. 1718. 8. chart. major.

Jacobi, ſive Actii Synceri, Sannazarii Poëmata. item Gabrielis Altilii, & Honorati Faſcitelli Carmina nonnulla. cum effigie Sannazarii in aes inciſa. 1719. 4.

Bre-

Brevi prodibunt Jo. Baptiſtae Morgagni Adverſaria Anatomica Quarta, Quinta, & Sexta. item Prima denuo recudentur; additis Figuris.

Nec non Liber ita inſcriptus:

Marmi Eruditi, ovvero Lettere ſopra alcune antiche Inſcrizioni, Opera Poſtuma del Conte Sertorio Orſato, Cav. del Sereniſſimo Senato Veneto, raccolta dal P. D. Giannantonio Orſato, Monaco Benedettino della Congregazione Caſineſe, Nipote del ſuddetto; e da eſſo di varie Annotazioni illuſtrata.

MAG 2020792

Digitized by Google

Digitized by Google